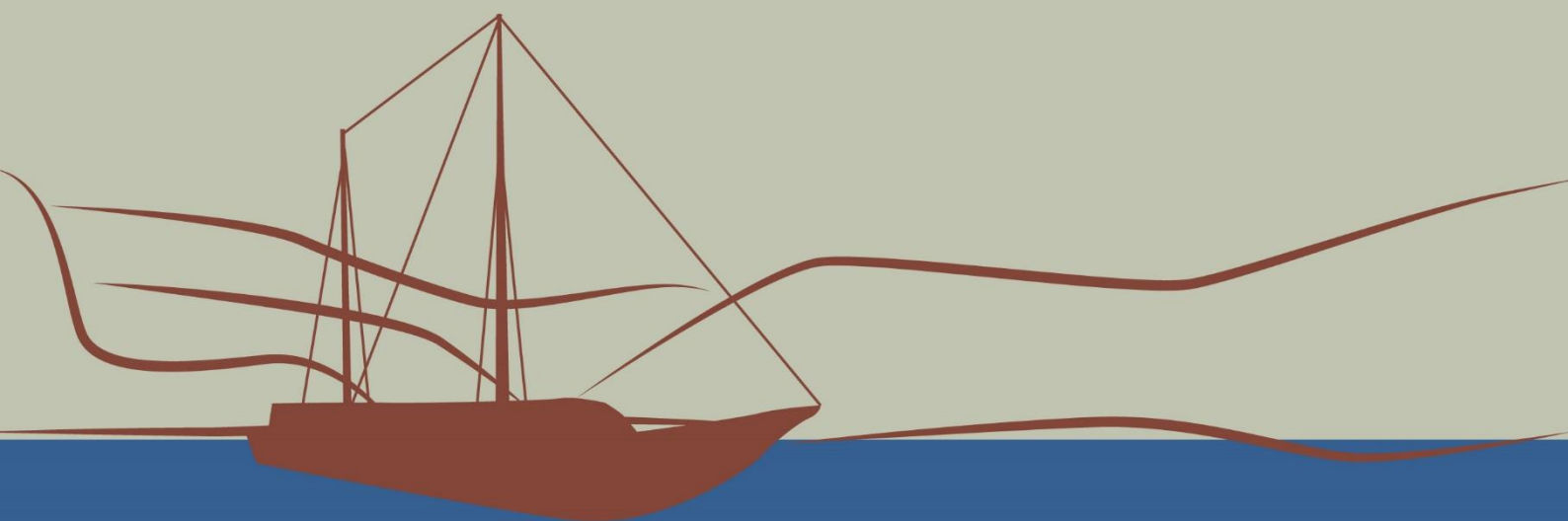

PLAN RAZVOJA GRADA OMIŠA

za RAZDOBLJE DO 2030 G.

IMPRESSUM

PLAN RAZVOJA GRADA OMIŠA ZA RAZDOBLJE DO 2030. g.

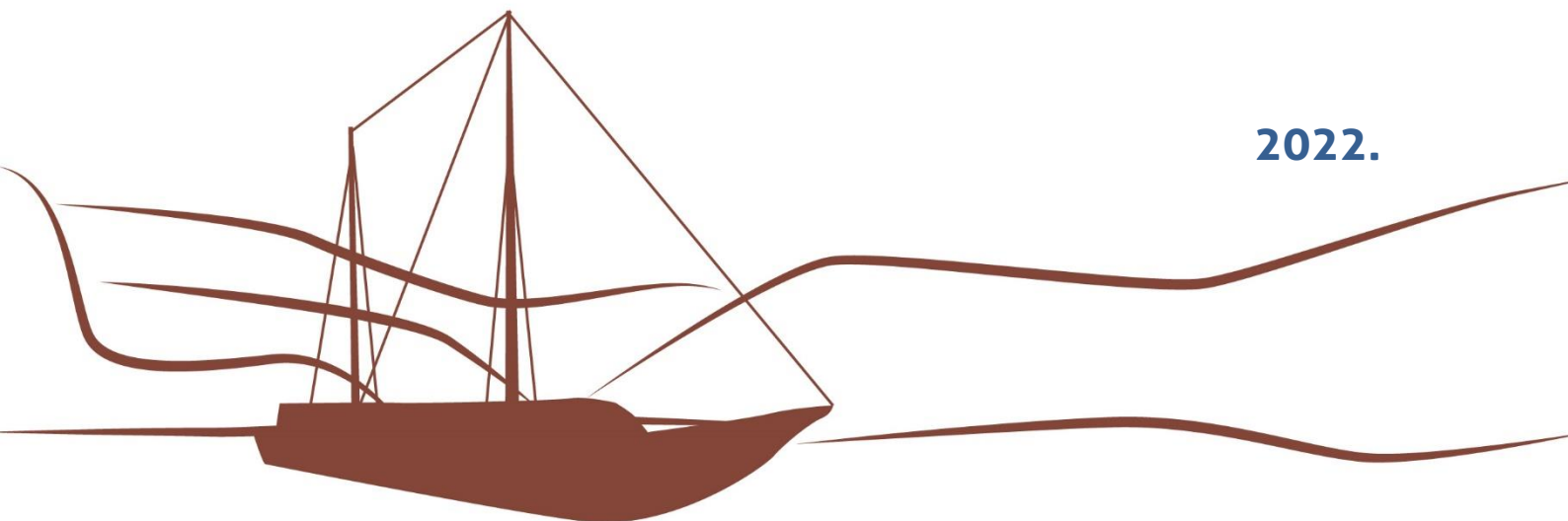
Naručitelj

Grad Omiš
Trg kralja Tomislava 5/I, 21 310 Omiš

Izrađivač

Urbanex
Boktuljin put 26, 21 000 Split
Vlaška 95, 10 000 Zagreb

2022.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. METODOLOGIJA ANALIZE STANJA.....	3
2.1. Metodologija utvrđivanja potreba i potencijala	3
2.2. Metodologija strateškog okvira i akcijskog plana	4
3. ANALIZA STANJA	5
3.1. Geografski i geoprometni položaj.....	5
3.1.1. Teritorijalno-geoprometni kontekst.....	5
3.1.2. Osnovna prirodna obilježja	6
3.2. DRUŠTVO	8
3.2.1. Demografski trendovi.....	8
3.2.2. Stanovanje i stambeni fond.....	13
3.2.3. Društvena infrastruktura	14
3.2.4. Obrazovanje	22
3.3. GOSPODARSTVO	28
3.3.1. Opća gospodarska kretanja	28
3.3.2. Tržište rada.....	30
3.3.3. Poslovno okruženje	33
3.3.4. Turizam.....	37
3.3.5. Poljoprivreda.....	41
3.4. STANJE U PROSTORU	44
3.4.1. Gospodarenje okolišem	44
3.4.2. Upravljanje javnim urbanim površinama.....	51
3.4.3. Komunalna infrastruktura.....	57
3.4.4. Promet i mobilnost.....	64
3.4.5. Širokopojasna infrastruktura.....	70
3.5. UPRVLJANJE RAZVOJEM.....	72
3.5.1. Javni sektor	72
3.5.2. Privatni sektor.....	73
3.5.3. Civilni sektor	73
4. SREDNJOROČNA VIZIJA RAZVOJA	74
5. STRATEŠKI OKVIR.....	75
5.1. Prioriteti	75

5.2. Posebni ciljevi.....	79
6. USKLAĐENOST S NADREĐENIM AKTIMA.....	103
7. RAZVOJNI PROJEKTI	106
7.1. Baza projekata.....	106
7.2. Terminski plan provedbe strateških projekata	107
8. INDIKATIVAN FINACIJSKI OKVIR.....	108
9. OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE.....	109
10. OPIS PARTICIPATIVNOG PROCESA.....	110
11. LITERATURA I IZVORI.....	112
12. PRILOZI	114

NAČERT

1. UVOD

Grad Omiš kao jedinica lokalne samouprave izrađuje Plan razvoja Grada za razdoblje do 2030. g. temeljem Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17) i sukladno Uredbi o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 89/18). Plan razvoja jest srednjoročni akt strateškog planiranja koji se donosi u svrhu osiguravanja strateški usmjerenog, ujednačenog i resursno učinkovitog razvoja, a kroz koji se ujedno utvrđuju posebni ciljevi za provedbu strateških i posebnih ciljeva iz strateških dokumenata višeg reda.

Proces izrade Plana razvoja Grada Omiša za razdoblje do 2030. g. uključivao je ključne faze: Izradu analize stanja i SWOT analizu te definiranje razvojnih potreba i potencijala; Izradu vizije i prioriteta razvoja odnosno strateškog okvira djelovanja; Razradu posebnih ciljeva i mjera s ključnim aktivnostima i projektima. Posebni ciljevi i prioriteti cjelokupnog teritorijalnog razvoja utvrđeni su u suradnji i suglasju s gradskim vlastima, kao i s predstavnicima javnog, privatnog i civilnog sektora procesom participativnog uključivanja dionika. S obzirom na navedeno, dokument služi kao temelj planiranja svih lokalnih razvojnih politika i projekata, ali i kao sredstvo komunikacije gradske uprave s građanima, poduzetnicima, ulagačima i posjetiteljima.

Prilikom izrade dokumenta osigurana je primjena ključnih načela strateškog planiranja: načelo točnosti i cjelovitosti, načelo učinkovitosti i djelotvornosti, načelo odgovornosti i usmjerenosti na rezultat, načelo održivosti, načelo partnerstva, načelo transparentnosti. Važan element u pristupu strateškom planiranju predstavlja participativan proces uključivanja građana i javnosti. Provedbom sektorskih fokus grupa identificirani su razvojni izazovi, potrebe i potencijali budućeg razvoja Grada, a rezultati ostvareni participativnim procesom integrirani su u analitički pregled razvoja te su poslužili kao podloga za strukturiranje strateškog okvira budućeg razvoja.

Temeljem navedenog, utvrđena je vizija Grada Omiša: *Grad prostorne raznolikosti, kvalitetnog življenja i jednakih mogućnosti, očuvanih resursa, otpornog i inovativnog gospodarstva temeljenog na načelima održivosti*. Tako definirana vizija razgranata je hijerarhijskom mrežom na prioritete i posebne ciljeve:

- **Prioritet 1: Povećanje kvalitete života**

Posebni cilj 1.1.: Poticaj demografskoj obnovi kroz osiguravanje kvalitetnih uvjeta života i rada, osobito mladih

Posebni cilj 1.2.: Poboľjšani i teritorijalno uravnoteženi sustavi socijalne skrbi i zdravstva

Posebni cilj 1.3.: Dostupne i kvalitetne društvene usluge za razvoj aktivne zajednice i osnaživanje društvene participacije

- **Prioritet 2: Otpornim i inovativnim gospodarstvom do održivog modela napretka**

Posebni cilj 2.1.: Stvaranje konkurentnog i učinkovitog gospodarstva, uz jačanje malog i srednjeg poduzetništva te poduzetničkog okruženja

Posebni cilj 2.2.: Razvoj inovativnog i diversificiranog turizma te pametnog primarnog sektora

- **Prioritet 3: Održivo gospodarenje prirodnim resursima i poboljšanje kvalitete okoliša**

Posebni cilj 3.1.: Zaštita i održiva valorizacija temeljnih prostornih vrijednosti

Posebni cilj 3.2.: Grad zelene, sigurne i otporne infrastrukture i održivih sustava

Posebni cilj 3.3.: Očuvanje okoliša uz učinkovitu komunalnu infrastrukturu i usluge

- **Prioritet 4: Povezivanjem i pametnim rješenjima do umrežavanja i razvoja**

Posebni cilj 4.1.: Održiva mobilnost u službi protočnijeg i sigurnijeg prometa

Posebni cilj 4.2.: Digitalizacija, suradnja i partnerstvo za razvoj sustava dobrog upravljanja

2. METODOLOGIJA ANALIZE STANJA

2.1. Metodologija utvrđivanja potreba i potencijala

Metodologija procesa izrade Plana razvoja Grada Omiša uključivala je provedbu analize stanja i trendova na području Grada kako bi se identificirali izazovi, potrebe i potencijali, a koji su potom nadopunjeni podacima dobivenima iz procesa participativnog planiranja. Analiza se temelji na multidisciplinarnom pristupu i identificira glavne trendove u društvu, gospodarstvu i prostoru, tj. urbanom okruženju kroz analizu kvalitativnih i kvantitativnih podataka prikupljenih iz relevantnih izvora. Analiza prepoznaje različite probleme koje je potrebno identificirati u razvojnoj politici te nadvladati kako bi se postigao teritorijalno ujednačen, održiv i strateški usmjeren razvoj Grada. Podatci su dodatno obrađeni statističkim metodama i metodama analiza u GIS-u, kao i različitim metodama kartografske vizualizacije u cilju osiguranja njihove prostorne i vremenske preglednosti i komparabilnosti. Podatci su analizirani na razini jedinice lokalne samouprave Grada Omiša, a isti podatci u mjeri u kojoj je to bilo relevantno uspoređeni su i s usporedivim podacima na razini Splitsko-dalmatinske županije i/ili Republike Hrvatske. Proces strateškog planiranja razvoja uključio je i javnost kroz održane fokus grupe na kojima su posebno prikupljani kvalitativni podatci. Time su lokalni dionici razvoja imali priliku iskazati svoj pogled i ideje vezane uz osnovne probleme, prepreke i izazove te snage i mogućnosti razvoja Grada.

Temeljem podataka i zaključaka analize stanja provodi se identifikacija snaga, slabosti, prilika i prijetnji razvoju Grada Omiša, tj. SWOT analiza. S namjerom utvrđivanja razvojnih potencijala, analiziraju se snage i prilike, a slabosti i prijetnje analiziraju se s namjerom identifikacije osnovnih razvojnih potreba i izazova. SWOT analiza i njezine komponente definirane su prema sljedećim obilježjima:

- snage – čine ih resursi, područja i sposobnosti unutar Grada Omiša koje se mogu iskoristiti u razvoju i koje pružaju najveće mogućnosti za razvoj Grada;
- slabosti – čine ih resursi, područja i sposobnosti unutar Grada Omiša koje stvaraju ograničenja ili onemogućuju razvoj Grada te ih je potrebno smanjiti/zaustaviti;
- prilike – čine ih resursi, područja i sposobnosti izvan Grada Omiša koje se mogu iskoristiti u razvoju Grada, odnosno kroz koje bi se mogle povećati snage i/ili smanjiti slabosti;
- prijetnje – čine ih resursi, područja i sposobnosti izvan Grada Omiša koje mogu ugroziti njegov razvoj, odnosno koje bi mogle smanjiti snage i/ili povećati slabosti (obratno od prilika) te ih je stoga potrebno izbjeći.

Rezultati SWOT analize potom su korišteni prilikom definiranja sljedećeg koraka Plana razvoja Grada koji obuhvaća utvrđivanje strateških usmjerenja budućeg razvoja Grada i izradu strateškog okvira.

2.2. Metodologija strateškog okvira i akcijskog plana

Temeljem Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17) i Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14, 123/17, 118/18), Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije utvrdilo je Upute za izradu planova razvoja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Upute teže ujednačenom pristupu izradi i primjeni odredbi zakonodavnog okvira, a navedenim Uputama razrađen je sadržaj i pristup planovima razvoja te koncept razrade strateškog okvira, čime je usmjeren i proces izrade Plana razvoja Grada Omiša.

Uputama je definirano kako je strateški okvir usmjeren srednjoročnom vizijom razvoja, a koja daje sliku željenog stanja JLS u srednjoročnom razdoblju. Vizija pri tom mora biti usklađena s vizijama nadređenih akata strateškog planiranja (Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije i Nacionalna razvojna strategija) te usmjerena na prioriteta područja javnih politika. Nakon izrade vizije, utvrđuju se posebni ciljevi koji se nadovezuju na strateške ciljeve Nacionalne razvojne strategije i posebne ciljeve Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije, a koji utvrđuju glavne kategorije razrade strateškog okvira. Sa svrhom kategorizacije posebnih ciljeva, definirani su razvojni prioriteti koji služe za utvrđivanje scenarija razvoja. Scenarij razvoja predstavlja željeni ostvareni rezultat realizacije posebnih ciljeva.

Za svaki posebni cilj utvrđuju se i pokazatelji ishoda, sukladno Biblioteci pokazatelja. Na poziciji gdje neće biti moguće utvrditi valjan pokazatelj iz Biblioteke (nedostatak podataka, nedostatak relevantnog pokazatelja i dr.), formirat će se alternativni pokazatelji radi efikasnosti praćenja provedbe. Sukladno Uputama, svaki posebni cilj detaljnije je razrađen kroz popis mjera koje doprinose realizaciji posebnog cilja. Također, svaka mjera sadrži specifične aktivnosti koje pobliže pojašnjavaju realizaciju mjera.

3. ANALIZA STANJA

3.1. Geografski i geoprometni položaj

3.1.1. Teritorijalno-geoprometni kontekst

Područje Grada Omiša dio je srednje Dalmacije te se proteže priobalnim i zaobalnim dijelom Splitsko-dalmatinske županije. Graniči s općinama Zadvarje i Šestanovac na istoku, Gradom Triljem i Općinom Cista Provo na sjeveru, Općinom Dugopolje i Gradom Splitom na zapadu te s Općinom Dugi Rat na jugozapadu. Brački kanal odvaja općine Postira, Pučišća i Selca od Grada Omiša, a do sada Grad s njima nije imao direktnu trajektnu poveznicu. Sam Omiš se razvio na poluotoku podno omiške Dinare, uz probojnicu Cetine, a okuplja omiško, odnosno poljičko primorje i dio Zamosorske zagore (Njegač, 2002). Grad Omiš predstavlja središte jugoistočnog dijela Urbane aglomeracije Split, glavne nodalno-funkcionalne cjeline u Dalmaciji. Takav geografski položaj povoljan je u kontekstu društvenog, prometnog i gospodarskog razvoja.

Ukupna površina Grada Omiša iznosi 266,2 km² i u njemu je prema Popisu stanovništva 2021. godine živjelo 14.139 stanovnika. S gustoćom naseljenosti od 53,1 st./km² Grad Omiš je rjeđe naseljen od nacionalnog (68,7 st./km²) i županijskog prosjeka (93,7 st./km²). Administrativna jedinica lokalne samouprave Grad Omiš u svom sastavu ima 31 naselje: Blato na Cetini, Borak, Čelina, Čišla, Donji Dolac, Dubrava, Gata, Gornji Dolac, Kostanje, Kučiće, Lokva Rogoznica, Marušići, Mimice, Naklice, Nova Sela, Omiš, Ostrvica, Pisak, Podašpilje, Podgrađe, Putišići, Seoca, Slime, Smolonje, Srijane, Stanići, Svinišće, Trnbusi, Tugare, Zakućac i Zvečanje. Od navedenih naselja njih čak tri četvrtine (24 naselja) nalazi se u zaobalju dok je samo sedam naselja smješteno u priobalju. Iako malobrojna, u priobalnim naseljima živi polovina ukupnog stanovništva Grada Omiša (53,3 %).

Grad Omiš karakterizira povoljan geoprometni položaj i to prvenstveno u cestovnom prometu (Sl. 1.). Kao najvažnija prometnica se izdvaja autocesta A1, a na kojoj Grad Omiš ima izlaz u naselju Blato na Cetini. Grad Omiš s autocestom A1 povezuje državna cesta D70 (Omiš-Naklice-Gata-čvor Blato na Cetini). Autocestom A1 Grad Omiš je povezan s unutrašnjošću zemlje, a ona omogućuje i spajanje na europske pravce (Vb i X) koji povezuju Hrvatsku s državama Srednje, Istočne i Jugoistočne Europe. Na nižim prostornim razinama zasigurno veće značenje ima državna cesta D8, koja povezuje primorske gradove od Rijeke do Dubrovnika, a u regionalnom je kontekstu osobito važna u povezivanju Grada Omiša i Splita. Državna cesta D8 prolazi samim središtem naselja Omiš te je preopterećena i zagušena u ljetnim mjesecima tijekom turističke sezone. Željeznički i zračni promet u Gradu Omišu nisu razvijeni, dok je pomorski promet razvijen samo na županijskoj i lokalnoj razini, stoga je Grad Omiš u geoprometnom kontekstu orijentiran na Grad Split.

Slika 1: Geografski i geoprometni položaj Grada Omiša

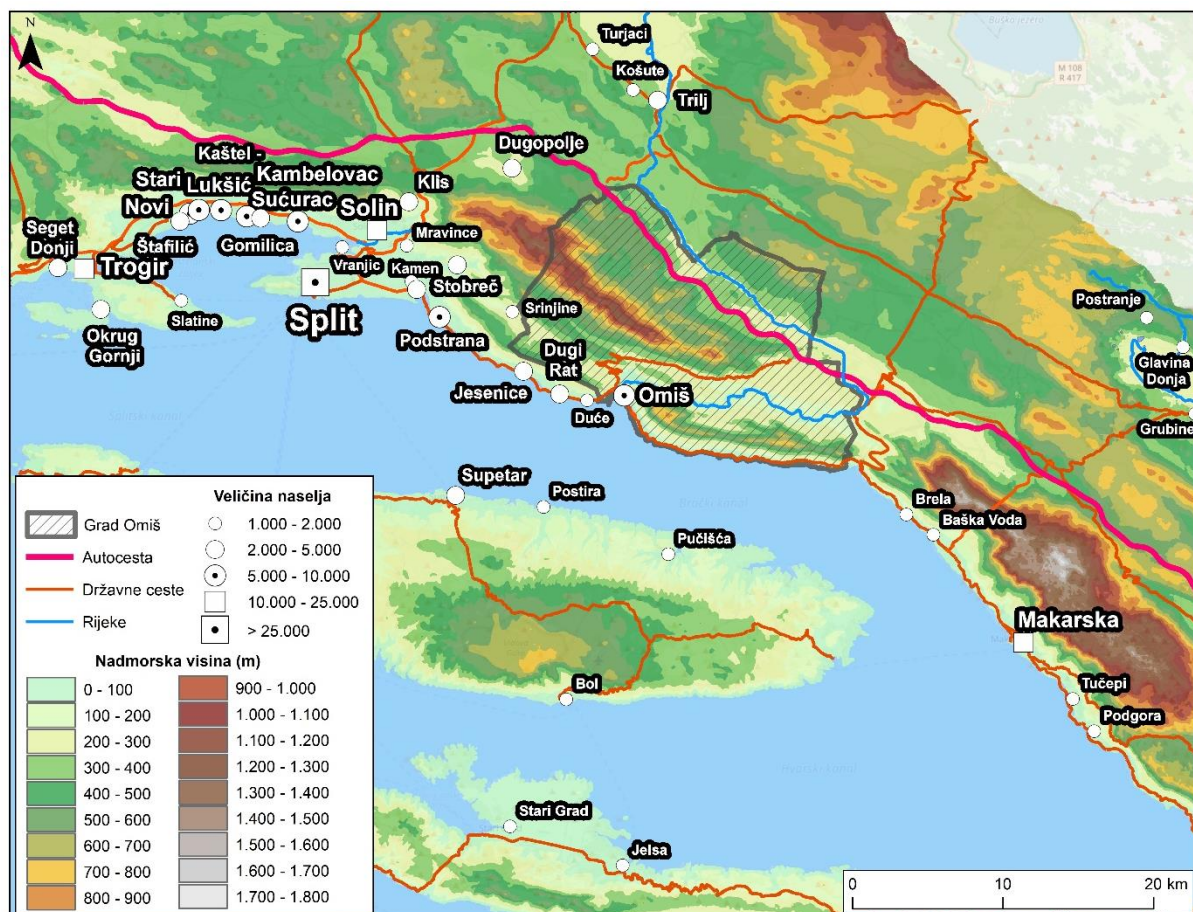
Izvor: OSM, 2021.

3.1.2. Osnovna prirodna obilježja

Grad Omiš je prema uvjetno homogenoj (fizionomskoj) regionalizaciji Hrvatske dio srednjodalmatinskog priobalja, točnije Poljičko-omiškog priobalja (Magaš, 2013). Središnji prostor srednjodalmatinskog priobalja čine prostrane potopljene i površinske flišne zone s nižim vapnenačko-dolomitnim pobrđem i udolinama, a od kontinentalnih utjecaja izdvojen je i zaštićen krškim priobalnim hrptovima gorsko-planinskog niza. Povijesno-geografski važna flišna zona Gorski niz Opor, Kozjak, Poljička planina, Omiška Dinara, Mosor i Biokovo odražava poremećeni dinarski (sjeverozapad-jugoistok), tj. položen je u hvarskom pravcu pružanja reljefa. Poljičko-omiško priobalje predstavlja prostor dviju reljefnih zona – višeg krškog mosorskog hrpta te mikroreljefno raščlanjenog flišnog i krškog priobalja sa specifičnim oblicima abrazivno-akumulacijske obale (Magaš, 2013). Povijesno-geografska važnost flišne zone na području Poljice odražava se u njezinoj valorizaciji još od srednjeg vijeka (Njegač, 2002).

U klimatološkim okvirima, priobalni dio Grada Omiša obilježen je sredozemnom klimom s vrućim ljetom koju karakterizira maksimum padalina u kasnu jesen, blage zime i suha ljeta. Srednje sezone temperature zraka iznose 8,3 °C zimi, 14,4 °C u proljeće, 24,8 °C ljeti te 17,5 °C u jesen. Godišnji raspored padalina je neravnomjeran, a prosječna godišnja količina padalina iznosi 1.104 mm od čega je najviše padalina zabilježeno u zimskom i jesenskom razdoblju. Zbog planinskog grebena Mosora na području zaleđa Grada Omiša te Omiške Dinare, mediteranska klima prelazi u kontinentalnu klimu koju

karakteriziraju niže temperature zraka i nešto veće količine padalina, a nerijetko se pojavljuje i snijeg koji se rijetko zadržava, a u prosjeku pada dva dana godišnje. Godišnja insolacija Grada Omiša iznosi više od 2.630 sati, a dnevni prosjek iznosi 7,2 sata dok u ljetnim mjesecima dnevni prosjek iznosi čak i do 12 sati (Elaborat za ocjenu o potrebi procjene utjecaja na okoliš rekonstrukcije i dogradnje luke otvorene za javni promet Omiš, 2020).

Slika 2: Hispometrijska karta dijela srednje Dalmacije

Izvor: Digitalni atlas RH, 2013

3.2. DRUŠTVO

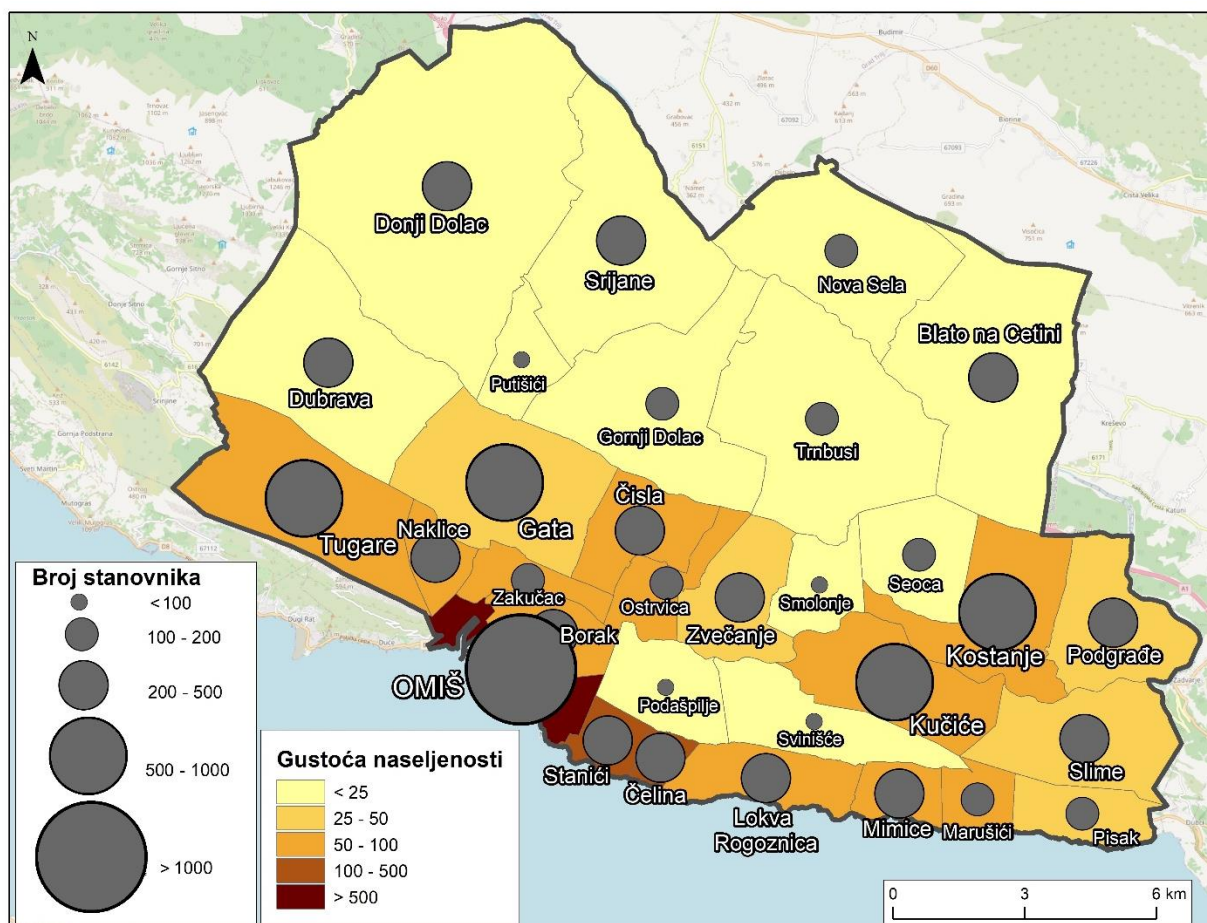
3.2.1. Demografski trendovi

3.2.1.1. Prostorni razmještaj stanovništva

Prema rezultatima Popisa stanovništva iz 2021. g., na području Grada Omiša u 31 naselju živi 14.139 stanovnika. Centralno naselje, grad Omiš, broji 5.985 stanovnika, odnosno 42,3% ukupnog stanovništva Grada. Drugo naselje po veličini je naselje Tugare u kojem je 2021. g. živjelo 875 stanovnika, odnosno 5,9% stanovništva Grada što pokazuje izrazitu koncentriranost stanovništva u njegovu središtu. Niti jedno naselje, izuzev grada Omiša, ne broji više od 1.000 stanovnika, a u najmanjem naselju, Podašpilju, u 2021. g. živjelo je samo 20 osoba, odnosno 0,1% ukupnog stanovništva. Usporedivši podatke Popisa stanovništva 2011. g. s podacima aktualnog Popisa 2021. g., međupopisno razdoblje je okarakterizirano ukupnim padom broja stanovnika od -5,4 %. Relativno smanjenje broja stanovnika na području Grada Omiša manje je od onog zabilježenog na nacionalnoj (-9,3 %) te županijskoj razini (-6,5 %).

Analizirajući prostorni razmještaj stanovništva, može se zaključiti da je prostor Grada Omiša izrazito neravnomjerno naseljen (Slika 3). Neravnomjerna naseljenost Grada uvjetovana je primarno fizičko-geografskom osnovom, a potom i razvojem prometne mreže. Prema broju stanovnika dominira grad Omiš, a slijede ga ostala naselja smještena uz obalu. U sedam naselja smještenih uz obalu, u 2021. g. živjelo je 53,3 % ukupnog stanovništva Grada. Vidljivo je kako je na području Grada Omiša, kao i uostalom kod velikog dijela obalnih JLS u Hrvatskoj, vrlo izražen proces litoralizacije uslijed razvoja tercijarnih djelatnosti. Zanimljiv je ipak pokazatelj kako su prema rezultatima Popisa stanovništva 2021. g., značajnije smanjenje u broju stanovnika zabilježila priobalna naselja (-8,1 %) u odnosu na zaobalna (-2,3 %). Proces depopulacije nije zaobišao niti centralno naselje Omiš (-7,5 %), dok su naselja u njegovu zaleđu zabilježila blagi porast broja stanovnika (Čisla, Gata, Zakućac, Naklice). Relativno najveći porast u broju stanovnika zabilježilo je prigradsko naselje grada Omiša - Borak (+28,5 %) što se može dovesti u vezu s procesom suburbanizacije.

Osim distribucije broja stanovnika po naseljima, važan pokazatelj je i gustoća naseljenosti. U Gradu Omišu gustoća naseljenosti je, prema procjenama, 2021. g. iznosila 54,9 st./km² što je manje od županijskog (98,3 st./km²) i nacionalnog (71,3 st./km²) prosjeka. Razlog takvoj gustoći naseljenosti su velika površina Grada i prirodno-geografski uvjeti koji su determinirali specifičan demografski razvoj. Najgušće naseljeni dio je dužobalni prostor zbog povijesnog razvoja Grada, povoljnijih prirodno-geografskih čimbenika, razvoja sekundarnih i tercijarnih djelatnosti te povoljnijeg prometno-geografskog položaja uz prometnicu D8 (tzv. Jadranska magistrala). Gustoća naseljenosti priobalnih naselja iznosila je 306,1 st./km², dok je isti podatak za zaobalna naselja iznosio samo 27,0 st./km². Najgušće naseljeno je gradsko naselje Omiš sa gustoćom naseljenosti od 1.775,3 st./km², dok je najrjeđe naseljeno naselje Podašpilje s gustoćom naseljenosti od 3,8 st./km².

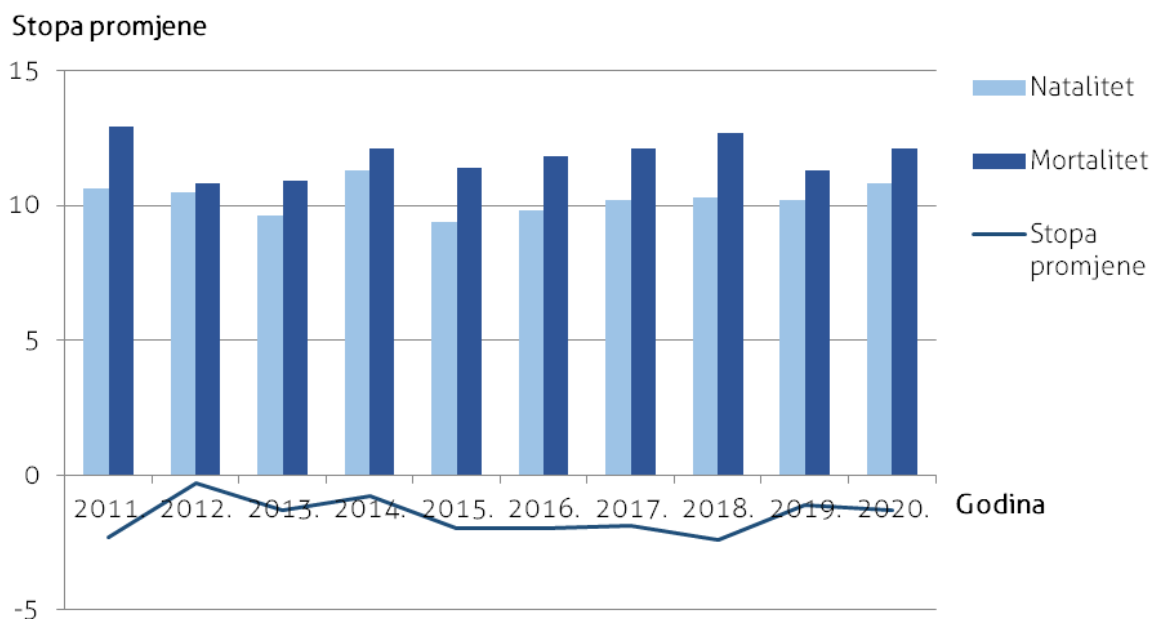
Slika 3: Broj stanovnika i gustoća naseljenosti u naseljima Grada Omiša u 2021. godini

Izvor podataka: Prvi rezultati Popisa stanovništva 2021., 2022

3.2.1.2. Kretanje stanovništva

U ovom poglavlju analizirana su tri oblika kretanja stanovništva: prirodno kretanje koje je određeno brojem rođenih i umrlih osoba; prostorno kretanje koje predstavlja migracije stanovništva; i opće kretanje stanovništva koje se odnosi na sveukupno kretanje broja stanovništva kroz godine, a određeno je prirodnim i prostornim kretanjem.

U razdoblju 2011.-2020. prostor Grada Omiša obilježen je višim mortalitetom nego natalitetom, odnosno karakterizira ga negativna prirodna promjena, tj. prirodni pad broja stanovnika (Slika 4). U razdoblju od 2016.-2020. g. rođeno je 755 stanovnika Grada Omiša, a umrlo je njih 882 (Gradovi u statistici, 2021). Vitalni indeks Grada Omiša u razdoblju 2016.-2020. g. iznosi 85,6 živorođenih na 100 umrlih, dok isti podatak za Splitsko-dalmatinsku županiju iznosi 80,4, a u Hrvatskoj 68,7. Primjećuje se da je Grad Omiš iznad nacionalnog, ali i županijskog prosjeka. No, iako je vitalni indeks nešto viši, još uvijek taj podatak ukazuje na izražen proces starenja stanovništva u Gradu Omišu. Za očekivati je kako će se takvi trendovi nastaviti i u daljnjem razvoju te da će gubitak broja stanovnika dugoročno predstavljati razvojni izazov, na što je potrebno odgovoriti odgovarajućim modelom populacijske politike.

Slika 4: Stopa nataliteta, mortaliteta i prirodne promjene za Grad Omiš u razdoblju od 2011. do 2020. godina

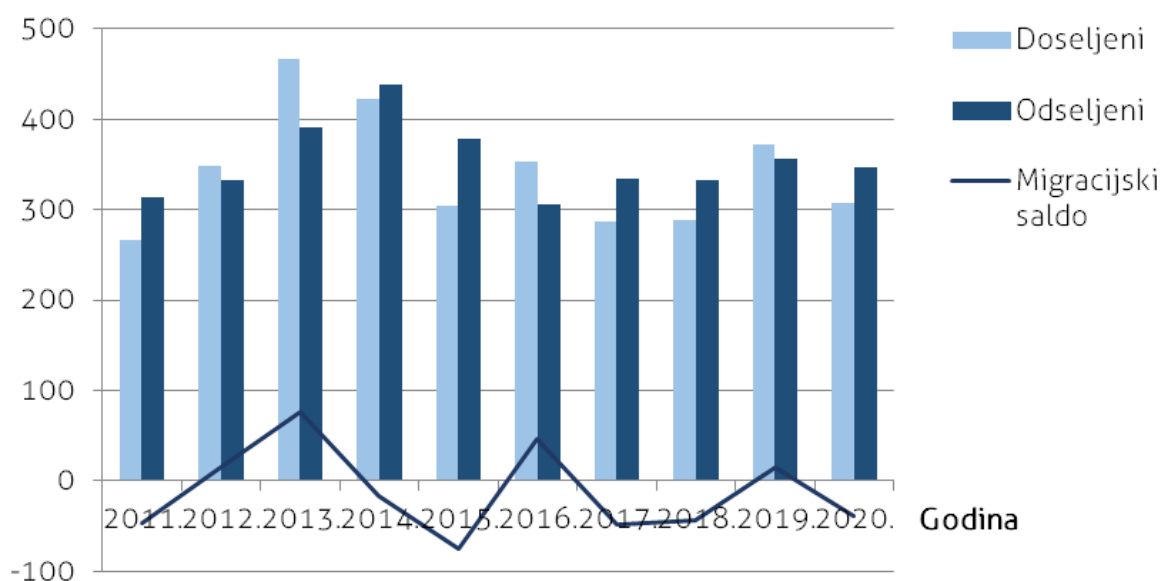
Izvor podataka: Gradovi u statistici, 2021

Državni zavod za statistiku također pruža podatke o broju doseljenih i odseljenih stanovnika po godinama, pa su ti podatci analizirani kako bi se dao pregled migracija u Grad Omišu u posljednjim godinama. Iako podatci o broju doseljenih i odseljenih zbog nesavršenosti sustava prijave i odjave prebivališta u Hrvatskoj nisu u potpunosti točni, oni ipak upućuju na postojeće trendove u migracijskim kretanjima u Omišu.

Prostorno kretanje u razdoblju 2011.-2020. obilježilo je veće iseljavanje stanovništva od useljavanja. Migracijski saldo u razdoblju 2011.-2020. g. je blago negativan s obzirom da je ukupni broj odseljenih (3.532) veći od ukupnog broja doseljenih (3.417) i iznosi -115 stanovnika (Gradovi u statistici, 2021). Prosječni godišnji migracijski saldo za razdoblje 2011.-2020. g. iznosi -11,5 stanovnika. Ukoliko se analizira prostorno kretanje kroz godine, primjećuje se da migracijski saldo u promatranom razdoblju nije konstantno bio negativan (Slika 5). Za četiri od deset promatranih godina, zabilježen je pozitivan migracijski saldo, a najveći je bio 2013. g. kad je iznosio +76 stanovnika. U 2015. g. zabilježeno je najveće iseljavanje stanovnika iz Grada Omiša pa je te godine migracijski saldo iznosio -75 stanovnika.

Trendovi iseljavanja u Gradu Omišu u skladu su s trendovima na nacionalnoj razini gdje posljednjih godina jača iseljavanje u inozemstvo. Najveći broj odseljenih iz Grada Omiša, preselio je u drugi dio Splitsko-dalmatinske županije (Slika 5). Broj odseljenih u druge županije varira kroz godine, dok je broj stanovnika koji iseljavaju u inozemstvo u blagom porastu.

Broj stanovnika

Slika 5: Broj doseljenih i odseljenih stanovnika te migracijski saldo u Gradu Omišu za razdoblje od 2011. do 2020. godine

Izvor podataka: Gradovi u statistici, 2021

Na temelju analiziranog prirodnog i prostornog kretanja stanovništva moguće je odrediti podtip općeg kretanja stanovništva u Gradu Omišu. U razdoblju 2011.-2020. g. Grad Omiš karakterizira tip kretanja E4 – izumiranje, zbog negativnog migracijskog salda i negativne prirodne promjene. Uvidom u trendove demografskog razvoja, iskazuje se potreba za prilagodbom postojećih demografskih mjera.

3.2.1.3. Dobno-spolna struktura stanovništva

Dobno-spolna struktura stanovništva odnosno sastav prema spolu i dobi (starosti), važan je jer iz njega proizlaze ključni kontingenti stanovništva – fertilni i radni kontingent (Nejašmić, 2005). Sastav prema spolu pokazuje brojčani odnos muškog i ženskog stanovništva, dok sastav prema dobi prikazuje odnose između dobnih skupina stanovništva nekog prostora.

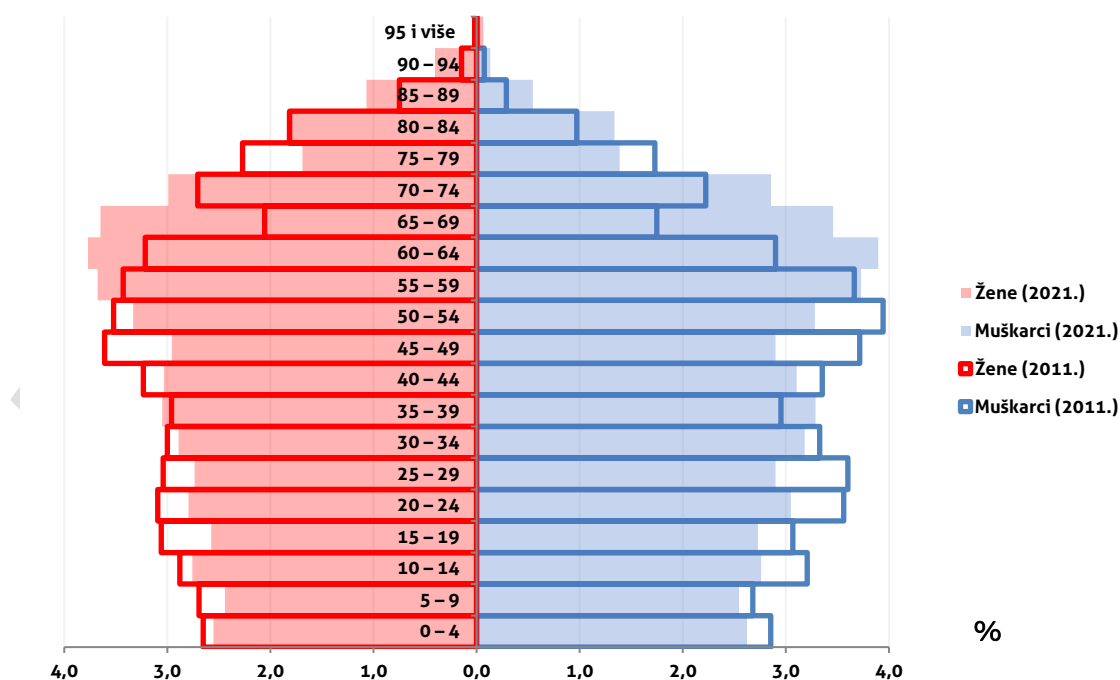
Pokazatelji koji su korišteni u ovoj analizi proizlaze iz podataka o broju stanovnika prema dobi i spolu prikupljenih Popisom stanovništva 2021. g. U Gradu Omišu, prema dobi prevladava zrelo stanovništvo s udjelom od 62,9 %. Uspoređujući mlado i staro stanovništvo u 2021. g., prevladava staro s udjelom od 17,0 (Tablica 1). Da je mladog stanovništva nešto više od stanovništva starijih dobnih skupina pokazuje i indeks starosti koji je 2021. g. u Gradu Omišu iznosio 138,7 (138,7 starijih od 60 g. na 100 mladih – mladih od 20 g.). U usporedbi s prethodnim Popisom iz 2011. g., udio starog stanovništva je brojčano nadmašio udio mladog, te je sve izraženiji proces starenja stanovništva. Uspoređujući prethodno navedene pokazatelje s istima na županijskoj i nacionalnoj razini (Tablica 1) vidljivo je kako Grad Omiš prema posljednjem Popisu iz 2021. g. ima veći udio mladog stanovništva od onog na županijskoj i na nacionalnoj razini te manji udio starih u odnosu na nacionalnu razinu, odnosno nešto veći udio starih u odnosu od istog na županijskoj razini. Indeks starosti je i u 2011. g. bio povoljniji u Gradu Omišu od istoga na županijskoj i nacionalnoj razini, međutim pokazatelje na svim promatranim prostornim jedinicama karakterizira senilizacija.

Tablica 1: Sastav stanovništva prema velikim dobnim skupinama te indeks starosti i koeficijent feminiteta u Gradu Omišu, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj 2011. godine

2011.	Velike dobne skupine			Indeks Starosti
	0-14	15-64	65 i više	
Grad Omiš	17,0	66,2	16,8	99,1
Splitsko-dalmatinska županija	16,4	67,0	16,6	101,4
Republika Hrvatska	15,2	67,1	17,7	116,3
2021.	0-14	15-64	65 i više	Indeks Starosti
Grad Omiš	15,7	62,9	21,4	138,7
Splitsko-dalmatinska županija	14,8	63,4	21,8	144,6
Republika Hrvatska	14,3	63,3	22,5	156,2

Izvor podataka: Popis stanovništva 2011., Popis stanovništva 2021.

U skladu s promjenama unutar velikih dobnih skupina, u posljednjem je međupopisnom razdoblju zabilježeno suženje demografske baze (dobnih skupina 0-14 g.) te blago proširenje starijih dobnih skupina u okviru zrelog stanovništva (55-64 g.) i starog stanovništva (65-74 g.) (Slika 6). Nepravilan oblik tzv. dobno-spolne piramide karakterizira i sve izraženije širenje gornjeg dijela u odnosu bazu piramide, koja poprima sve regresivniju strukturu. Uspoređujući dobno-spolnu strukturu Grada Omiša sa istom na županijskoj razini, može se primijetiti da su dosta jednolike. Grad Omiš ima nešto više mladih stanovnika, odnosno baza strukture je nešto šira u odnosu na županijsku razinu, dok je u dobnim skupinama 25-35 g. struktura Grada uža od županijske razine.

Slika 6: Dobno-spolna struktura stanovništva Grada Omiša 2011. i 2021. godine

Izvor podataka: Popis stanovništva 2011., Popis stanovništva 2021.

Tablica 2. Snage, slabosti, prilike i prijetnje identificirane u demografskom stanju i trendovima u Gradu Omišu

Snage	Slabosti
- Povoljniji vitalni indeks u odnosu na Splitsko-dalmatinsku županiju i Republiku Hrvatsku - Blagi porast broja stanovnika u dijelu zaobalnih naselja	- Smanjenje broja stanovnika u međupopisnom razdoblju 2011.-2021. za 5,4% - Neravnomjeran razmještaj stanovništva - Polarizacija naseljenosti na priobalni i zaobalni dio - Negativna prirodna promjena - Negativan migracijski saldo - Opći tip kretanja stanovništva – E4 (izumiranje stanovništva)
Prilike	Prijetnje
- Provođenje stimulativne populacijske politike - Povećanje kvalitete društvene infrastrukture s ciljem zadržavanja stanovništva	- Nastavak negativnih demografskih trendova

3.2.2. Stanovanje i stambeni fond

Prema prvim rezultatima Popisa stanovništva 2021. g., na području Grada Omiša nalazi se 10.840 stambenih jedinica¹ što je za 2 % više u odnosu na 2011. g. Istovremeno se broj stanova za stalno stanovanje² povećao sa 7.412 na 8.164, odnosno za 9,2 %. Premda nisu dostupni podaci o ostalim namjenama stanova, prethodni Popis stanovništva iz 2011. g. ukazao je kako se značajan udio stanova na području Grada Omiša koristi za privremeno stanovanje, primarno u svrhu odmora i rekreacije te u svrhu obavljanja djelatnosti, odnosno iznajmljivanja turistima. Takvih stanova, stavljenih u funkciju turizma, bilo je približno 30 %.

Popisom stanovništva 2011. g. utvrđeno je i kako su stambene jedinice bile dobro opremljene suvremenim instalacijama i opremom (Popis stanovništva, 2011). Veći dio nastanjenih stanova imao je potrebne sanitarije (sanitarni čvor, kupaonicu, kuhinju) i bio opremljen minimalnim standardima (vodovod, kanalizacija, električna energija) iznad 99 %. Polovica kućanstava imala je klimatizacijski uređaj, a iznimno je malen broj stanova posjedovao instalaciju plina, što je u vezi s nedostatkom plinoopskrbnom infrastrukturom općenito, koja je na području Dalmacije u izgradnji od 2011. godine.

Broj privatnih kućanstava na području Grada Omiša prema Popisu stanovništva iz 2021. g. iznosi 4.854 te se, sukladno smanjenju broja stanovnika, u posljednjem međupopisnom razdoblju smanjio za 1,1 %. Tako prosječno kućanstvo na području Grada čine približno tri osobe. Smanjenje prosječne veličine kućanstava posljedica je starenja stanovništva, sve učestalijeg odvojenog života primarne i sekundarne obitelji te promjena u načinu života.

Tablica 3. Snage, slabosti, prilike i prijetnje identificirane u stanju i trendovima u stanovanju i stambenom fondu u Gradu Omišu

Snage	Slabosti
- Povećanje broja stambenih jedinica - Povećanje broja stanova za stalno stanovanje	- Smanjenje broja privatnih kućanstava - Smanjenje prosječne veličine kućanstva

¹ Ukupan broj stambenih jedinica je zbroj nastanjenih stanova, kolektivnih stanova i ostalih stambenih jedinica.

² Stanovi za stalno stanovanje uključuju nastanjene, privremeno nastanjene i napuštene stanove.

- Dobra infrastrukturna opremljenost stambenog fonda	- Visok udio stanova korišten za privremeno stanovanje, prvenstveno u svrhu turizma
Prilike	Prijetnje
- Razvoj mjera za poticanje stanogradnje za stambeno zbrinjavanje mladih	- Smanjenje atraktivnosti stambenog fonda radi intenzifikacije turističkih aktivnosti u priobalnom području - Daljnje povećanje broja stanova za privremeno korištenje

3.2.3. Društvena infrastruktura

Društvena ili nematerijalna infrastruktura obuhvaća objekte, uređaje i usluge koji izravno utječu na kvalitetu života pojedinca i društva u cjelini, a obuhvaća sektore poput zdravstva, socijalne skrbi, stanovanja, kulture, obrazovanja, sporta, i dr. Drugim riječima radi se o vrsti infrastrukture određene zemlje, regije, ili jedinice lokalne samouprave koja omogućava funkcioniranje socijalne države. Ulaganje u razvoj i unaprjeđenje kvalitete društvene infrastrukture je izrazito važno kako bi se stvorili preduvjeti za socioekonomski razvoj određenog područja i time pridonijelo kvaliteti života određenog područja (Šimović i Deskar-Škrbić, 2020). Budući da su pojedini segmenti društvene infrastrukture detaljnije analizirani unutar drugih poglavlja dokumenta, u ovom poglavlju fokus je stavljen na analizu kulturne, zdravstvene i sportsko-rekreacijske infrastrukture.

Sudionici participativne radionice FG.1.3. *Razvoj zdravstva, socijalne skrbi i sporta* istaknuli su problematiku nedostatne razvijenosti društvenih sadržaja na dijelovima Grada izvan njegova središta. Osim u zaobalju i zagori, taj problem je prisutan i u priobalnom pojasu (Stanići - Pisak) gdje je slaba zastupljenost infrastrukture za djecu (dječja igrališta, parkovi), što iziskuje stalnu potrebu za prijevozom djece u grad Omiš. Za razvoj igrališta i vježbališta na području Stanići-Pisak prepoznata je mogućnost uređenja prostora oko mjesnih odbora, ali i područja obližnjih plaža. U pogledu rješavanja stambenog pitanja, zbog nemogućnosti širenja grada u užem gradskom prostoru, navodi se mogućnost izgradnje POS-ovih objekata u okolici.

3.2.3.1. Sport

Prema podacima Grada Omiša (2021) na području Grada Omiša aktivno djeluje 26 pravnih osoba registriranih za obavljanje sportske djelatnosti. Zastupljena je raznolika ponuda sportova, među kojima se ističe ona vezana uz nogomet. Prostorni razmještaj sportskih klubova i društava ukazuje na centralizaciju sportsko-rekreativnih djelatnosti u naselju Omiš. Samo su dvije pravne osobe za obavljanje sportske djelatnosti registrirane izvan grada Omiša i to u naseljima Tugare i Lokva Rogoznica.

Na području Grada djeluje i 67 sportskih udruga (Registar udruga, 2021). Na centralizaciju sportskih djelatnosti ukazuje i podatak da je od 67 udruga, 38 (56,8%) registrirano u gradu Omišu. Sportske udruge registrirane su i u sljedećim naseljima: Blato na Cetini (4), Dubrava (2), Gata (2), Gornji Dolac (1), Kostanje (1), Kučiće (2), Lokva Rogoznica (4), Marušići (2), Naklice (3), Slime (1), Stanići (2), Trnbusi (1), Tugare (3), Zvečanje (1).

Sportska infrastruktura Grada Omiša uključuje gradski stadion „Anđelko Marušić Ferata“ kojeg sačinjava travnato igralište (dimenzija 105 m x 68 m), sa pripadajućim prostorijama, a stadion koristi Nogometni klub Omiš, koji djeluje organiziran u šest različitih dobnih kategorija. Nova Gradska sportska dvorana (Ribnjak) otvorena je 2016. g. te se sastoji od jedne velike dvorane (koja se može odijeliti u tri cjeline) s 1.300 sjedećih mjesta, manje dvorane i nekolicine poslovnih prostora te u njoj trenira većina gradskih sportskih klubova (Grad Omiš, 2021). Uslugu korištenja Gradske dvorane moguće je ostvariti na temelju

zahtjeva za jednim od 15 programa koji se razlikuju ovisno o prostorima, terminima, trajanju aktivnosti (Grad Omiš, 2016). Sportsku dvoranu Osnovne škole Josip Pupačić (površine 1250 m²) koriste učenici osnovne i srednje škole za svoje nastavne programe, te manji broj klubova sa područja Grada Omiša (OŠ „Josip Pupačić“, 2021). Sportski centar Punta sastoji se od terena za mali nogomet i košarku, a Sportski centar Planovo uz terene za mali nogomet i košarku posjeduje i terene za tenis. Tenis tereni nalaze se još i u Autokampu Galeb. U Gradu se nalazi jedan fitness centar, dvije streljane (Čelina i Zvečanje) i niz uređenih penjališta. Sportske terene i igrališta posjeduju naselja Blato na Cetini, Borak, Čišla, Dočine, Donji Dolac, Dubrava, Gata, Kostanje, Kučice, Naklice, Nemira, Nova sela, Podgrađe, Seoca, Srijane, Trnbusi, Tugare i Slime.

S obzirom na svoj prirodni položaj uz more, kanjon rijeke i planine, područje Grada Omiša nudi i mnoštvo sadržaja za rekreaciju na otvorenom poput ronjenja, jedrenja na dasci, planinarenja, speleologije, sportskog penjanja, zip-line-a, biciklizma, paraglidinga, kajakinga, kanuinga, raftinga i trekkinga i brojnih drugih. Na području Grada Omiša se u 2021. godini održalo i 12 sportskih manifestacija, odnosno natjecanja, raspoređenih od ožujka do listopada (Grad Omiš, 2021).

3.2.3.2. Kulturna infrastruktura

Kulturna infrastruktura na području Grada Omiša sastoji se od kulturno-umjetničkih ustanova i udruga. Njihova djelatnost primarno je usmjerena k organizaciji i promociji lokalne kulturne djelatnosti kroz razne kulturno-umjetničke programe i manifestacije, a koji slijede specifične ciljeve razvojnih dokumenata na svim razinama. Kulturna djelatnost te izgradnja, rekonstrukcija, adaptacija i opremanje kulturne infrastrukture u nadležnosti je Ministarstva kulture i medija.

Kulturni sektor određenog područja čine muzejska, galerijska, knjižničarska, arhivska, kazališna, glazbena i glazbeno-scenska, nakladnička, likovna i filmska djelatnost (MKM, 2022). Također, važna sastavnica kulturne infrastrukture su i materijalni i nematerijalni oblici kulturne baštine, zbog čega se pojedini dionici djelatnosti u kulturi ujedno bave i zaštitom, očuvanjem te promocijom lokalne kulturne baštine, kako domaćem stanovništvu tako i turistima. Sukladno tome, kulturni sektor usko je povezan s turističkim sektorom, posebno na područjima čija lokalna ekonomija ovisi o turizmu kao što je to slučaj na području Grada Omiša. Utilizacija kulturne infrastrukture u turizmu najsnažnije se manifestira kroz organizaciju kulturno-umjetničkih manifestacija. Na području Grada Omiša evidentirano je mnoštvo manifestacija od kojih su najpoznatije: Festival dalmatinskih klapa, Gusarska bitka, Dani Ive Marjanovića, Dani Mile Gojsalić, Omiško kulturno ljetovanje, Omiš Guitarfest, Večer soparnika i Ribarske večeri (GOSS, 2022; SRGO, 2018).

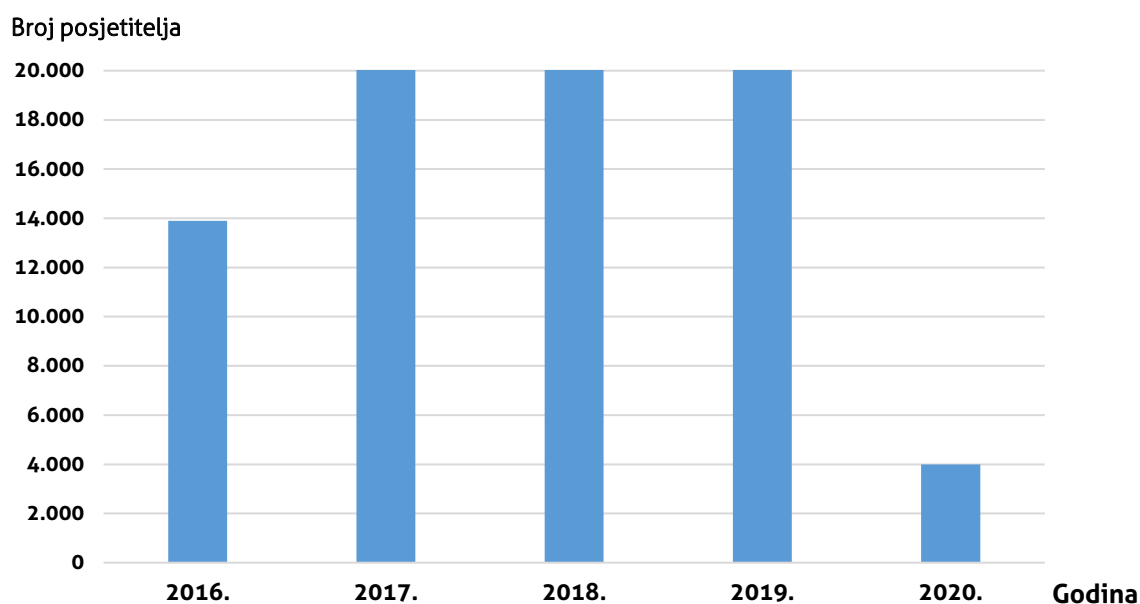
Budući da je većina kulturne infrastrukture okupljena u gradu Omišu, u ostalim naseljima Grada izražen je nedostatak javnih ustanova u kulturi te pripadajućih kulturnih programa. Zbog toga se kulturno-umjetnički sadržaji u naseljima oslanjaju na postojeću infrastrukturu drugih ustanova, poput obrazovnih ili upravnih. Kulturno-umjetnički programi i manifestacije odvijaju se u dvoranama mjesnih domova, osnovnih i područnih škola i ostalih pogodnih objekata, dok programe uglavnom organiziraju mjesni odbori i udruge u kulturi. Tako je primjerice Festival dalmatinskih klapa smješten u prostorima Prve osnovne glazbene škole Lovro pl. Matačić u Omišu. (GOSS, 2022; SRGO, 2018)

Na prostoru Grada Omiša zabilježeno je ukupno 49 dionika u kulturnoj djelatnosti, među kojima su 42 udruge i 7 ustanova. Većina kulturne infrastrukture okupljena je u administrativnom centru JLS-a, odnosno gradu Omišu u kojem se nalazi 5 ustanova: Gradski muzej Omiš s Galerijom „Onaion“ - Kuća

jezika i kulture u Omišu, Pinakoteka - Muzej franjevačkog samostana Omiš, Narodna (Gradska) knjižnica Omiš, Centar za kulturu Omiš, Festival dalmatinskih klapa Omiš³.

U sklopu Centra za kulturu, koji djeluje na području čitavog JLS-a, nalazi se Gradsko kazalište mladih „Mali princ“, Dječje-lutkarsko kazalište „Harlekin“, Gradska glazba, Gradski mješoviti zbor Omiš te galerija AZ. Pored toga, u redovitoj djelatnosti Centra za kulturu Omiš nalaze se organizacija Omiškog kulturnog ljeta, nakladništvo, provedba koncertnih, kazališnih, galerijskih i književnih manifestacija, organizacija radionica iz područja kulture i umjetnosti te baletna, filmska i glumačka škola. Prepreke u razvoju djelovanja Centara očituju se u nedovoljnim prostornim i drugim materijalnim uvjetima. Gradska knjižnica Omiš također djeluje na području čitave JLS, a prosječno godišnje broji oko 670 članova. Knjižnica je smještena objektu koji nije u njenom vlasništvu te joj nedostaje prostora za skladištenje knjižne građe. Važno je istaknuti da je Gradski muzej Omiš jedina institucija stalno otvorena posjetiteljima, dok su ostale ustanove dostupne samo uz prethodnu najavu. Također, na području Grada Omiša zasad nema kino dvorane, već se ta glazbeno-scenska djelatnost odvija u ljetnim mjesecima putem gostujućeg „Kina Mediteran“, koji u Omiš dolazi u sklopu projekta revitalizacije dalmatinskih kina (CKO, 2022). Na području Grada Omiša nalaze se još Etnografska zbirka Povijesni muzej Poljica Župnog centra Gata i privatna Etnografska zbirka Radilović u Tugarama.

Analizirajući broj posjetitelja kulturno-umjetničkih ustanova i manifestacija u periodu od 2016. – 2020. godine zamjetna je, izuzev blagog porasta kroz 2017. godinu, stagnacija broja posjetitelja (Slika 7). Rezultat tome je nedostatan ulaganje u razvoj raznovrsnosti ponude kulturno-umjetničkih programa kao i povećanje vidljivosti i dostupnosti sadržaja. Iznimno, u 2020. godini zabilježen je značajan pad broja posjetitelja što je bilo uvjetovano ograničenjima rada kulturne djelatnosti zbog pandemije COVID-19. U trenu izrade ovog dokumenta podaci za 2021. godinu nisu bili dostupni.

Slika 7. Broj posjetitelja kulturnih ustanova i manifestacija na području Grada Omiša u razdoblju 2016.-2020.4

Izvor podataka: Festival dalmatinskih klapa Omiš, 2021

³ GOSS, 2021; Hrvatski muzeji i zbirke online, 2021

⁴ podaci uključuju broj posjetitelja Festivala dalmatinskih klapa te posjetitelje Omiškog kulturnog ljeta, Galerije AZ, Kinoteke, Dječjeg kazališta Harlekin, Gradskog kazališta Mali princ, Klape Mirabela, Gradske glazbe Omiš, baleta Omiških pahuljica, književnih manifestacija i drugih događanja.

Prema Registru udruga (2022) na prostoru Grada Omiša registrirano je 42 udruge iz područja kulture i umjetnosti. Prostorni razmještaj udruga u kulturi i umjetnosti ukazuje na centralizaciju kulturnih sadržaja u Omišu u kojem je registrirano 16 (38,1%) udruga. Udruge iz područja kulture i umjetnosti zastupljene su i u sljedećim naseljima Grada Omiša: Blato na Cetini (2), Čelina (1), Donji Dolac (1), Gata (3), Gornji Dolac (1), Kostanje (3), Kučiće (2), Lokva Rogoznica (1), Mimice (1), Ostrvica (1), Pisak (1), Slime (1), Srijane (1), Stanići (1), Svinišće (2), Tugare (4). Djelovanje udruga i amatersko djelovanje u kulturi prepoznato je u posljednjem Programu javnih potreba u kulturi (2021) kao važan aspekt kulturne djelatnosti na području Grada Omiša.

Temeljem iznesene analize vidljivo je kako je na području Grada Omiša potrebno jačati prostorne, financijske i ljudske kapacitete kulturne infrastrukture, pri čemu prilike za razvoj treba prepoznati u fondovima EU. Također, potrebno je sukladno Strategiji razvoja Grada Omiša do 2020. (2018) nastaviti razvijati sadržaj kulturno-umjetničkih programa i manifestacija, orijentirajući se posebno na smanjenje sezonalnosti sadržaja i povećanju organizacije događaja usmjerenih široj publici. Za kvalitetno provođenje navedenih aktivnosti potrebno je osnažiti unutarsektorsku i međusektorsku suradnju.

Dionici participativne radionice FG 1.2. *Razvoj kulture* istaknuli su veliki potencijal kulturnog sektora na području Grada Omiša, čiji nositelji (javne ustanove u kulturi i predstavnici kulturnog sektora) kontinuirano nastoje unaprijediti kulturne sadržaje i programe te promovirati kulturnu djelatnost. Kao najveći izazov se postavljaju nedostatna financijska sredstva za realizaciju kapitalnih projekata i ulaganja, te nedostatni prostorni kapaciteti za organizaciju kulturnih događanja i programa, kao i skladištenje fundusa određenih umjetničkih organizacija, muzeja i knjižnice. Kulturna događanja koja se odvijaju na području Grada vrlo su dobro posjećena, osobito Festival dalmatinskih klapa u organizaciji istoimene ustanove, ali postoji potreba za razvojem kulturnih događanja izvan turističke sezone. Potencijal u pogledu motiviranja građana na posjećivanje određenih sadržaja i događanja se vidi u povećanju njihove vidljivosti i edukacijama. Također, u pogledu pojedinačnih manifestacija, kao vrlo vrijedno događanje istaknut je „Međunarodni festival komorne glazbe Osinato“ na kojem sudjeluje nekolicina ponajboljih svjetskih umjetnika, a za koji dionici prepoznaju da bi se mogla snažnije povezati s glazbenim akademijama (Split i Zagreb) te glazbenom školom iz Omiša, kao "kolijevkom festivala". U pogledu odvijanja događanja u zatvorenim prostorima, prepoznata je problematika nedostatka koncerte dvorane komornog tipa za rad kazališta i ostalih glazbeno-scenskih djelatnosti (odvijanje programa "pod zvijezdama") stoga je kao potencijalno rješenje istaknuta multimedijalna dvorana za različite kulturne sadržaje, kako bi se zadovoljili kapaciteti grada. Oživljavanjem naselja izvan grada kulturnim sadržajima bave si se nekolicina udruga u kulturi te Centar za kulturu Omiš. Premda je problem decentralizacije kulturnih sadržaja povezan s geografskim obilježjima grada Omiša i izoliranošću okolnih mjesta, smatra se da je kulturni program grada Omiša bogat i prilagođen potrebama lokalne zajednice. Postoji potreba za očuvanjem baštine Poljica, primjerice one nematerijalne (poljičice) što nastoji ostvariti Centar za kulturu u suradnji s Osnovnom školom Gornja Poljica, ali i za općenitim osvještavanjem kulturno-povijesnih osobitosti prostora Grada i stvaranjem dodatne vrijednosti ukupnog resursa kulturne baštine. Navedeno bi se moglo ostvariti i realizacijom interpretacijskog centra Poljica i klapske pjesme, interpretacijskog centra gusara (za što je prvotno potrebno pristupiti istraživačkom radu i prikupljanju arhivske građe). U pogledu zajedničke suradnje dionika i njihove koordinacije, istaknuta je potreba za umrežavanjem s ciljem zajedničkog stvaranja vizije o daljnjem razvoju kulture; osnivanjem kulturnog vijeća te izradom zajedničke platforme za informiranje o događanjima u kulturi, s ciljem razvoja publike. U pogledu uključivanja mladih u kulturne programe, njihova aktivnost vidljiva je u angažmanu unutar Centra za kulturu te KUD-a Mosor, dok s obrazovnim institucijama dobru suradnju ostvaruje Gradski muzej Omiš i Gradska knjižnica Omiš. Prepoznatljivost umjetničkog stvaralaštva održava rad likovne kolonije Mimice, u kojoj se ističe i dobra posjećenost parka skulptura – Via artistica. U pogledu prethodno istaknutih nedostatnih prostornih kapaciteta, problem Gradske knjižnice Omiš u narednom će se razdoblju riješiti smještanjem knjižnice u novu zgradu javne uprave. Prostor Ilirskog sjemeništa u kojem djeluje Centra za kulturu također

potrebuje obnovu, ali i rješavanje pitanja imovinsko-pravnih odnosa, čijim bi se rješavanjem mogao otvoriti prostor i za smještaj drugih ustanova u kulturi.

3.2.3.3. Zdravstvo

Na području Grada Omiša u primarnoj zdravstvenoj zaštiti djeluje jedan Dom zdravlja s ordinacijama opće/obiteljske medicine, zdravstvene zaštite dojenčadi i predškolske djece, zdravstvene zaštite žena, dentalne medicine, biokemijski laboratorij i ordinacija radiološke dijagnostike. U Domu zdravlja djeluju Hitna pomoć i Zavod za javno zdravstvo sa Službom za školsku i sveučilišnu medicinu i Službom za epidemiologiju zaraznih bolesti. Najbliže ustanove sekundarne i tercijarne zaštite i drugi zavodi nalaze se u 25 km udaljenom Splitu. Osim navedenih, na području samog naselja Omiš djeluju još i privatne prakse liječnika opće medicine, pedijatrijska ordinacija, stomatološke ordinacije te jedna privatna poliklinika. Prema HZZO (2021.) u Gradu Omišu djeluje osam liječnika opće obiteljske medicine i devet liječnika u djelatnosti dentalne zdravstvene zaštite. Na dan 3. svibnja 2021. u Gradu Omišu bilo je 15.372 osobe osiguranih u Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje (HZZO, 2021). Na temelju navedenih podataka može se izračunati brojčani pokazatelj koji pokazuje da na 10.000 stanovnika dolazi 5,2 liječnika opće obiteljske medicine i 5,9 stomatologa. Uspoređujući podatke o broju liječnika opće obiteljske medicine na 10.000 stanovnika u Gradu Omišu s istima na županijskoj i nacionalnoj razini, Grad Omiš unutar županijskog (5,8 doktora/10.000 st.) te nacionalnog (5,7 doktora/10.000 st.) prosjeka. Grad je unutar županijskog (5,2 stomatologa/10.000 st.) i nacionalnog prosjeka (5,0 stomatologa/10.000 st.) i kada se usporedi broj stomatologa na 10.000 stanovnika.

Na području Grada Omiša djeluju dvije privatne ljekarne i jedna u vlasništvu Splitsko-dalmatinske županije. Dežurnih ljekarni na području Grada nema, stoga su pacijenti usmjereni na najbliže koje se nalaze u Splitu.

Na području Grada Omiša također je registrirano i 12 udruga iz područja zaštite zdravlja (Registar udruga, 2021), a prema nazivima vidljivo je da se njihovo djelovanje uglavnom odnosi na promicanje zdravlja i pružanje dodatne skrbi i psihološke podrške kroničnim bolesnicima (dijabetes), liječenima od malignih bolesti, osobama s posebnim potrebama (osobe s invaliditetom i osobe s poteškoćama u razvoju) i posebno ranjivim skupinama (umirovljenici) na području Grada. Prostorno su koncentrirane u gradskom naselju Omiš gdje je registrirano osam (66,7%) udruga. Udruge iz područja zaštite zdravlja još su registrirane u naseljima Dubrava (1), Kostanje (1) i Tugare (2).

Na području Grada postoji potreba za boljom opremljenosti ustanova zdravstvene skrbi koja se može provesti kroz obnovu Doma zdravlja.

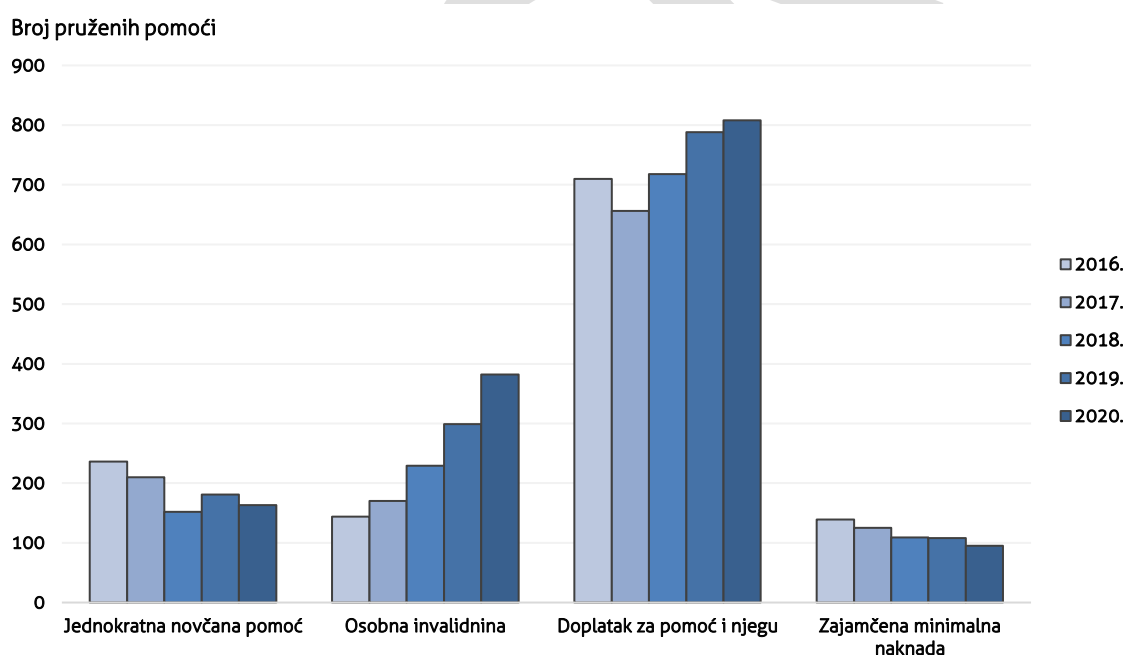
Sudionici participativne radionice FG.1.3. *Razvoj zdravstva, socijalne skrbi i sporta* prepoznali su problematiku nedostatka određenih djelatnosti u zdravstvenoj skrbi koje su u širem smislu povezane s područjem zdravstvenih usluga, osobito vezanih uz djecu i mlade: pedijatar, defektologa, logopeda te psihologa i psihijatar, pri čemu je skrb o mentalnom zdravlju posebno istaknuto kao zdravstveno područje koje nije dovoljno prepoznato u odnosu na potrebe. Na području Grada nedostaju usluge za osobe s teškoćama povezanih s mentalnim zdravljem te se radi o kategoriji korisnika koja je marginalizirana. U pogledu rješavanja stacionarnih problema, mobilni timovi su prepoznati kao "premosnica na relaciji ustanova/korisnika", putem kojih bi se povećala dostupnost određenih zdravstvenih i socijalnih usluga na prostoru Grada, a osobito zaleđa. Također, zbog povećanog pritiska na ordinacije opće medicine ljeti, ističe se potreba za oformljivanjem turističke ordinacije te bi se uspostavljanjem takve ambulante, znatno bi se rasteretilo obiteljske liječnike koji su osim većeg broja pacijenata, opterećeni i dodatnom administracijom. U kontekstu prevencije bolesti i s njime povezanih rizičnih ponašanja, ali i povećanja znanja o specifičnim zdravstvenim problemima, potrebno je poticati

edukacije cijele zajednice, primjerice kroz predavanja zdravstvenih djelatnika u školama i vrtićima ("edukacije kao početna točka u rješavanju problema").

3.2.3.4. Socijalna skrb

U sustav socijalne skrbi uključene su sve socijalno ugrožene skupine, kao i osobe u nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima, te dodatno osobe s invaliditetom. U Gradu Omišu, prema posljednjim dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku, 2011. godine živjelo je ukupno 3.120 osoba s teškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti, odnosno 20,9% ukupnog stanovništva. Od ukupnog broja osoba s teškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti njih 872 (27,9%) potrebuje, a 744 (23,8%) koristi pomoć druge osobe. Udio osoba s teškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti u gradu Omišu veći je nego li u Splitsko-dalmatinskoj županiji (16,4%).

Središnja ustanova socijalne skrbi u Gradu Omišu je Centar za socijalnu skrb Omiš (CZSS) koji je nadležan za područje Grada Omiša te susjednih općina Dugi Rat, Šestanovac i Zadvarje (Centar za socijalnu skrb Omiš, 2021). Prema podatcima CZSS-a Omiš, socijalnu skrb od strane države 2020. g. koristilo je 1.448 korisnika. Broj korisnika raste od 2017. g., dok se broj korisnika zajamčene minimalne naknade smanjio za 31,7%. Broj korisnika osobne invalidnine porastao je u razdoblju 2016.-2020. g. za 165,3%. Porast od 13,8% zabilježen je i kod broja korisnika doplatka za pomoć i njegu (Slika 8).

Slika 8: Kretanje broja pruženih pomoći socijalne skrbi od strane države na području djelovanja Centra za socijalnu skrb Omiš u razdoblju 2016.-2020.5

Izvor: CZSS, 2021a

Grad Omiš, u sklopu svog proračuna, dodatno financira određene socijalne usluge za svoje stanovništvo (Tablica 4). Grad novčano podupire potrebite obitelji/kućanstva te obitelji hrvatskih branitelja, isplaćuje potporu u naravi, podmiruje dio troškova za stanovanje, pruža novčanu pomoć za kupnju udžbenika, pruža smještaj jednoj obitelji u socijalnom stanu Grada, isplaćuje naknadu za

⁵ podatci o jednokratnoj novčanoj pomoći, osobnoj invalidnini i doplatku za pomoć i njegu odnose se na Grad Omiš te općine Šestanovac, Zadvarje i Dugi Rat jer se vode samo zbirni podatci, dok se podatci za zajamčenu minimalnu naknadu odnose samo na Grad Omiš

troškove ogrijeva, isplaćuje božićnice umirovljenicima unatrag dvije godine te je 2018. g. uveo sufinanciranje priključka na sustav javne vodoopskrbe koje je do kraja 2020. g. iskoristilo 23 kućanstva.

Tablica 4: Kretanje broja pruženih pomoći socijalne skrbi od strane Grada na području djelovanja Centra za socijalnu skrb Omiš u razdoblju 2016.-2020.

Oblik pomoći	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Novčanu potporu obiteljima/kućanstvima i obiteljima hrvatskih branitelja	512	520	412	534	426
Potpora u naravi	1	1	5	11	1
Naknada za troškove stanovanja	5	19	32	34	22
Novčana pomoć za kupnju udžbenika	450	392	386	412	456
Smještaj u socijalni stan Grada Omiša	1				
Naknada za troškove ogrjeva	138	125	109	108	89
Sufinanciranje priključka objekta za stanovanje na sustav javne vodoopskrbe	-	-	12	4	7
Novčana potpora umirovljenicima u vidu „božićnice“	-	-	-	1.211	1.355

Izvor podataka: CZSS, 2021a

Na Području Grada registrirano je 19 udruga čije je područje djelovanja socijalna djelatnost (Registar udruga, 2021). Na području gradskog naselja Omiš registrirano je njih 14 (73,7%), a pojedine su registrirane u slijedećim naseljima Grada: Donji Dolac (1), Dubrava (1), Kostanje (1), Pisak (1) i Tugare (1).

Na području Grada trenutno ne postoji stacionarni smještaj za starije i nemoćne osobe. Potreba za ovim sadržajima će u budućnosti još više rasti zbog uznapredovanog procesa starenja stanovništva i sve većeg udjela starog stanovništva u ukupnom stanovništvu.

Sudionici participativne radionice FG.1.3. *Razvoj zdravstva, socijalne skrbi i sporta* istaknuli su kako u pogledu socijalne skrbi postoji problem nedostatka socijalnih usluga i podrške korisničkim skupinama, poput usluga pomoći u kući (na razini ustanove koja bi pružala adekvatnu skrb), usluga za djecu u pogledu "finih" aktivnosti, podrške obiteljima koje imaju bolesnog člana; istaknut je i nedostatak palijativne skrbi te podrške braniteljima. Također je kao izazovna prepoznata i problematika znatne razlike u razini usluge na području središta grada i u zaleđu, iz čega proizlazi i potreba za razvojem usluge dnevnog boravkom za starije osobe. Pokazatelji CZSS upućuju na sve veći broj korisnika usluga, porast nasilja u društvu od svih razina (adolescencija nadalje), porast siromaštva starijeg stanovništva, kao i obitelji koje imaju člana s određenim razvojnim teškoćama, čime jača osjećaj nesigurnosti ugroženih osoba. Istovremeno se pomoć Centra odvija ponajviše u domeni novčanih davanja, uz istovremenu nemogućnost širenja usluga i razvijanja sve potrebne lepeze usluga, dok su ostali institucionalni kapaciteti skromni te postoje samo na privatnoj razini. Zbog navedenog postoji potreba za snažnijom deinstitutionalizacijom i osnaživanjem udruga u polju socijalne skrbi, ali i većom koordinacijom ustanova, odnosno njihovih sadržaja i usluga, zajedničkim institucionalnim djelovanjem i umrežavanjem. Istaknuta je i potreba za osiguravanjem veće vidljivost informacija, usluga i pomoći koje ustanove i udruge pružaju, primjerice kroz organizaciju manifestacija, tribina i dolascima u manje sredine, na taj način demistificirajući postojeće probleme. U segmentu udruga, na području Grada djeluje velik broj u polju socijalne skrbi, od kojih je dio organiziran u platforme unutar kojih surađuju s partnerima na određenim projektima. Međutim, istaknuta je potreba za snažnijim usmjeravanjem udruga prema osluškivanju potreba svojih korisnika, kako bi na taj način razvijali svoje projekte. Predlaže se i organizacija zajedničkih "okruglih stolova" udruga na kojima bi predstavnici mogli istaknuti svoje probleme i potrebe te zajednički djelovati. Udruge civilnog sektora u polju socijalne skrbi, kao i u svim drugim poljima suočavaju se s problemom nedostatnih prostornih kapaciteta. Stoga

je predložena inicijativa formiranja "urbanog centra", zajedničkog prostora koji bi služio kao centar za društveni razvoj Grada Omiša, povezujući različite sadržaje i usluge, s dostupnim terminima za sve, kao i s infrastrukturom prilagođenom potrebama svih korisnika.

U aspektu socijalne osvijetljenosti, prepoznat je problem "neosjetljivosti" kao društvenog izazova prema kojemu se sve potrebe u okruženju usmjeravaju na volonterski rad. Potreba se iskazuje i u osiguravanju većeg stupnja senzibiliteta za osobe s invaliditetom i njihove probleme koji se nerijetko ne prepoznaju, a infrastruktura se ne održava u potrebitoj mjeri, a također su i predmet devijantnog ponašanja. U prilagodbi infrastrukture za osobe s invaliditetom, u posljednjim su godinama napravljeni određeni iskoraci, međutim prepoznata je potreba za unaprjeđenjem standarada pristupne infrastrukture i većim intervencijama u prostoru, a koje nužno ne zahtijevaju velika financijska sredstva (pr. montažna infrastruktura koja je fleksibilnija za OSI). Problem predstavlja i nedostatak mogućnosti bavljenja sportom i sportskim aktivnostima za osobe s invaliditetom. U tom su segmentu dionici istaknuli mogućnost realizacije natkrivenog bazena kojeg bi koristili svi građani, ali bi osobito bio prilagođen za OSI. Također postoji potreba i za unaprjeđenjem infrastrukture za osobe s invaliditetom na plažama, primjerice postavljanjem liftova, prilagođavanjem dijelova plaže, WC-a, rampi.

Tablica 5. Snage, slabosti, prilike i prijetnje identificirane u stanju i trendovima u društvenoj infrastrukturi u Gradu Omišu

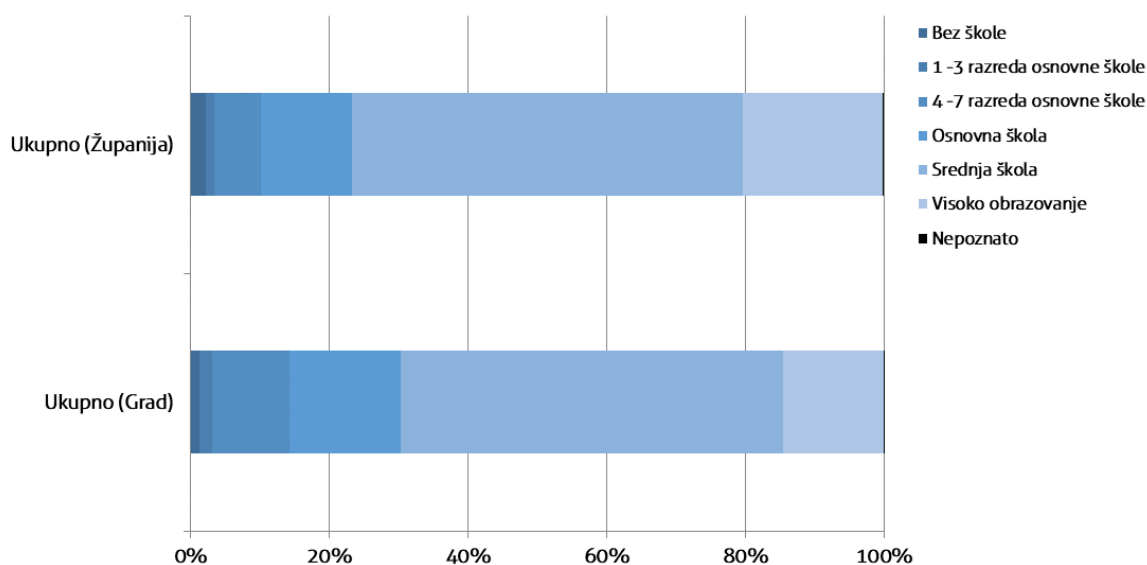
Snage	Slabosti
- Raznolika ponuda sportova na prostoru Grada Omiša - Gradska sportska dvorana (Ribnjak) kao prostor obavljanja većine sportski aktivnosti u naselju Omiš - Dostupnost sadržaja za rekreaciju na otvorenom poput ronjenja, jedrenja na dasci, planinarenja i dr. - Održavanja velikog broja manifestacija u području kulture (Festival dalmatinskih klapa, Gusarska bitka, Dani Ive Marjanovića i dr.) - Dostupnost primarne zaštite na području Grada - Smanjenje broja korisnika zajamčene minimalne naknade - Dodatno financiranje određenih socijalnih usluga iz proračuna Grada Omiša	- Centralizacija sportsko-rekreativnih djelatnosti u naselju Omiš - Nedostatak javnih ustanova u kulturi te pripadajućih kulturnih programa u većini JLS što uvjetuje centralizacija kulturne infrastrukture u naselju Omiš - Nezadovoljavajući prostorni kapaciteti i infrastrukturni uvjeti Centra za kulturu Omiš - Nedostatak prostora za skladištenje knjižne građe Gradske knjižnice Omiš - Nedostatak kino dvorane na području Grada - Stagnacija broja posjetitelja kulturno-umjetničkih ustanova - Sezonalnost kulturnih sadržaja i aktivnosti - Nepostojanje ustanova sekundarne i tercijarne zdravstvene skrbi - Nedostatak dežurne ljekarne - Nedovoljna opremljenosti ustanova zdravstvene skrbi - Povećanje broja korisnika usluga Centra za socijalnu skrb Omiš u razdoblju 2016.-2020. - Povećanje broja korisnika osobne invalidnine i doplatka za pomoć i njegu - Nedostatak stacionarnog smještaja za stare i nemoćne osobe
Prilike	Prijetnje
- Održiva utilizacija kulturne infrastrukture i sadržaja u svrhu turističkog vrednovanja - Poticaj radu udruga iz domene socijalne djelatnosti u svrhu povećanja ravnopravnosti društva - Razvoj društvene infrastrukture putem fondova Europske Unije	- Nastavak centralizacije društvene infrastrukture u naselju Omiš - Pogoršanje epidemiološke situacije što bi moglo uzrokovati smanjene broja posjetitelja kulturnih ustanova i manifestacija - Starenje stanovništva povećava potrebu smještaja i njege starijih i nemoćnih osoba

- Uključivanje djece i mladih u kulturne programe	- Pritisak na zdravstvenu infrastrukturu za vrijeme vršnih turističkih opterećenja - Negativan utjecaj intenzivnog turizma na očuvanje kulturne baštine
---	--

3.2.4. Obrazovanje

Obrazovna struktura stanovništva čini ključan čimbenik konkurentnosti radne snage, ali i gospodarstva u cjelini. Obrazovanija radna snaga lakše prihvaća inovacije i nove tehnologije te brže razvija vlastitu tehnologiju iznimno potrebnu u modernom i dinamičnom gospodarstvu. S druge strane, obrazovanije stanovništvo je nužan preduvjet za generiranje radnih mjesta i poduzeća s manjim okolišnim otiskom i većim stupnjem održivosti. U vidu toga je iznimno važno analizirati obrazovnu snagu kao jednu od pretpostavki za obuhvatan održivi razvoj Grada Omiša.

Analizirajući podatke o stupnju obrazovanja osoba starijih od 25 godina u Gradu (Slika 9) prema posljednjim dostupnim podacima Popisa stanovništva iz 2011. g., vidljivo je da najveći udio stanovništva (55,2%) ima završenu srednju školu, a jednako je i na razini Županije, s time da je Grad Omiš nešto ispod županijskog prosjeka gdje 56,3% stanovništva ima završenu srednju školu. Bez škole, s nezavršenom osnovnom školom ili završenom osnovnom školom je 30,3% stanovništva Grada Omiša, što je iznad županijskog prosjeka (23,3%) te je to uglavnom stanovništvo u starijim dobnim skupinama. Visokoobrazovanih je 14,6%, a najviše ih je u mlađim dobnim skupinama. Uspoređujući postotak visokoobrazovanog stanovništva u Gradu Omišu s istim na županijskoj razini, vidljivo je da je Grad ispod županijskog prosjeka u kojem je 20,5% stanovništva visokoobrazovano. Uzevši u obzir dosadašnje trendove kojima se bilježi porast udjela visokoobrazovanog stanovništva u posljednjem međupopisnom razdoblju, pretpostavka je da će objavom konačnih rezultata Popisa stanovništva 2021. g. doći do izraženijih promjena u obrazovnoj strukturi.

Slika 9: Najviše postignuto obrazovanje za stanovništvo 25 i više godina starosti za Grad Omiš i Splitsko-dalmatinsku županiju u 2011. godini prema udjelima

Izvor podataka: Popis stanovništva 2011.

U narednom periodu može se očekivati porast udjela visokoobrazovanog stanovništva s obzirom na povećanje dostupnosti obrazovanja stanovništvu. S druge strane, kao potencijalni izazov ističe se

odlazak mladog i obrazovanog stanovništva prema većim gradskim centrima zbog ograničenih mogućnosti zadovoljavajućeg zaposlenja za navedene skupine stanovništva.

3.2.4.1. Predškolsko obrazovanje

Na području Grada Omiša djeluju dvije ustanove za predškolski odgoj – Dječji vrtić Omiš čiji je osnivač Grad, te Dječji vrtić Čarobni pianino čiji je osnivač privatni subjekt. DV „Omiš“ godišnje broji oko 370 djece (Tablica 6) dok DV „Čarobni pianino“ u prosjeku pohađa 65 djece (Grad Omiš, 2021). Zbog nedovoljnih kapaciteta, svake godine se bilježi veći broj neupisane djece. Tako je u 2021. g. na listi čekanja ostalo 36 djece (DV Omiš, 2021), što upućuje na potrebu za otvaranjem dodatne jasličke grupe u narednom razdoblju.

Tablica 6: Broj upisane djece u DV Omiš u razdoblju od 2016. do 2020. godine

Pedagoška godina	Broj upisane djece
2016./2017.	366
2017./2018.	372
2018./2019.	372
2019./2020.	372
2020./2021.	394

Izvor podataka: Grad Omiš, 2021b

DV Omiš u svom sastavu ima 11 odjela, od kojih je šest (Pčelica, Radost, Visibaba, Potočić, Galeb, Mali Gusar) smješteno u gradu Omišu, dok je preostalih pet (Smilje, Trešnjica, Kamenčić, Vrbica, Golubica) razmještenih po ostalim naseljima u Gradu Omišu (DV Omiš, 2021a). U DV Omiš djeca su razmještena u 20 odgojnih skupina kroz 7 programa. Prema godišnjem planu i programu rada DV Omiš za 2021./2022. g. (2021), u DV Omiš zaposleno je 39 odgojitelj i 18 pomoćnica.

Uvjeti za odgojno-obrazovni rad relativno su dobri i u značajnoj mjeri zadovoljavaju uvjete za pedagošku djelatnost pri čemu se misli na uređenost unutarnjeg prostora (kao i vanjskog prostora ukoliko se nalazi u sklopu objekta), te opremljenost vrtića namještajem i potrebnom didaktikom. Međutim, nužno je daljnje ulaganje u predškolske ustanove. Kao prioritet određeno je uređenje prostora kuhinje i garderobe u DV „Trešnjica“, te dječjeg igrališta uz vrtić „Pčelica“ (DV Omiš, 2021). Postoji potreba i za uređenjem ulaza/prilaza u neke vrtiće te za sanacijom oštećenja sadržaja smještenih u dvorištu (rekviziti, sprave) koji su javno dostupni.

Sudionici participativne radionice FG1.1. *Razvoj obrazovanja* istaknuli su kako područje predškolskog odgoja bilježi najveći razvitak u pogledu novih usluga i širenja prostornih kapaciteta u odnosu na ostale obrazovne sektore na području Grada. U budućnosti je potrebno i predviđeno daljnje širenje kapaciteta, primjerice izgradnjom dječjeg vrtića u Srijanima za koji je dio sredstava odobren iz NPOO-a. Njegovom realizacijom omogućit će se rad dvije vrtićke skupine, odgovorit će se na velik izazov u daljnjem razvoju Gornjih Poljica i ostvariti glavni preduvjeti za ostanak mladih obitelji u tom predjelu, s obzirom na trenutnu uvjete i nepostojanje vrtićkog objekta na velikom prostornom potezu od Biska do Blata na Cetini. U sklopu vrtića u Srijanima nalazila bi se i kuhinja, čime bi se osigurala opskrba vrtića, ali i obližnje škole s hranom. Kao najveća potreba u budućnosti izdvaja se izgradnja centralne zgrade vrtića u Omišu; trenutno vrtić djeluje disperzirano kroz jedanaest dislociranih objekata u gradu Omišu te objekti u kojima se nalaze odgojne grupe nisu u potpunosti prilagođeni vrtićkim standardima i potrebama programa. Izgradnjom novog objekta osigurali bi se prijeko potrebni prostori za djecu, osoblje, primanje roditelja, a nova kuhinja omogućila bi distribuciju hrane u sve područne objekte na tom prostoru. Potreba za vrtićkim objektom postoji i u priobalnim naseljima, južno od središta grada (prostor Mimica, Piska i dr.), a jedan od temeljnih izazova u rješavanju problematike predstavlja

imovinsko-pravni odnosi. U tekućoj godini, u tijeku je reorganizacija vrtićkih programa kako bi se osigurali programi koji zadovoljavaju potrebe djece i roditelja te ukinuli oni programi za koje ne postoji interes. U pogledu stručnog kadra, priučenim asistentima u odgojnim programima nerijetko nedostaje potrebnih znanja i iskustava u radu s potrebitom djecom, što predstavlja izazov u pogledu izvođenja odgojnih programa, također postoji problem pronalaska odgojitelja, što će osobit problem predstavljati u budućnosti.

3.2.4.2. Osnovnoškolsko obrazovanje

Na području Grada Omiša djeluju tri osnovne (OŠ 1. listopada 1942., OŠ Gornja Poljica, OŠ Josip Pupačić) i pet područnih škola (PŠ Dubrava, PŠ Gata, PŠ Kostanje, PŠ Tugare, PŠ Kučiće). Prema podacima DZS-a broj učenika u osnovnim školama u Gradu Omišu kreće se oko 1.280 (Tablica 7), odnosno trend je okarakteriziran stagnacijom.

Tablica 7: Kretanje broja učenika u osnovnim školama Grada Omiša u razdoblju 2016.-2020.

Školska godina	Broj učenika
2016./2017.	1296
2017./2018.	1296
2018./2019.	1259
2019./2020.	1281

Izvor podataka: Gradovi u statistici, 2021

Najveća škola na području Grada je OŠ Josip Pupačić koja u šk. god. 2021./2022. broji 927 učenika u 51 razrednom odjelu. Nastava se odvija u dvije smjene u pet zgrada: tri u Omišu i dvije u Kučićima (OŠ Josip Pupačić, 2021). Zaposleno je 85 učitelja od čega je 60 učitelja predmetne nastave i 25 učitelja razredne nastave (OŠ Josip Pupačić, 2021). Upisno područje matične škole vrlo je veliko, obuhvaća naselja Omiš, Zakućac, Borak, Čelina, Ruskamen, Stanići, Lokva Rogoznica, Mimice, Marušići, Pisak i Slime te područje susjedne općine Dugi Rat za Osnovnu školu Josip Pupačić, odnosno naselja Kučiće, Penšići i Svinišće za Područnu školu Kučiće pa ne čudi činjenica da od ukupnog broja učenika koji pohađaju školu gotovo polovicu čine putnici (412 od 927, odnosno 44,4%). Problem predstavlja skučenost i nedovoljno učioničkog prostora te neograđenost vanjskog prostora škole. Škola je informatički dobro opremljena. Kako bi se riješio nedostatak prostora potrebno je obnoviti i proširiti postojeći objekt ili sagraditi novi, dislocirani u samom naselju.

Osnovna škola „1. listopada 1942.“ nalazi se u Čišli naselju u zaobalnom dijelu Grada Omiša. Prema Godišnjem planu i programu rada za šk. god. 2021./2022. (2021.) škola broji 273 učenika (uključujući i područne škole) raspoređenih u 24 razredna odjela. Matična škola i područne škole opremaju se u skladu s mogućnostima. Postoji potreba za informatičkim opremanjem pojedinih područnih škola te za nabavkom opreme za organiziranje TZK (OŠ 1. listopada 1942, 2021).

Osnovna škola Gornja Poljica u šk. god. broji 41 učenika u 7 razrednih odjeljenja. U školi je zaposleno 19 učitelja (3 u razrednoj nastavi i 16 u predmetnoj nastavi). Škola je osrednje opremljena te je potrebno modernizirati didaktičku opremu i unaprijediti opću opremljenost škole (OŠ Gornja Poljica, 2021).

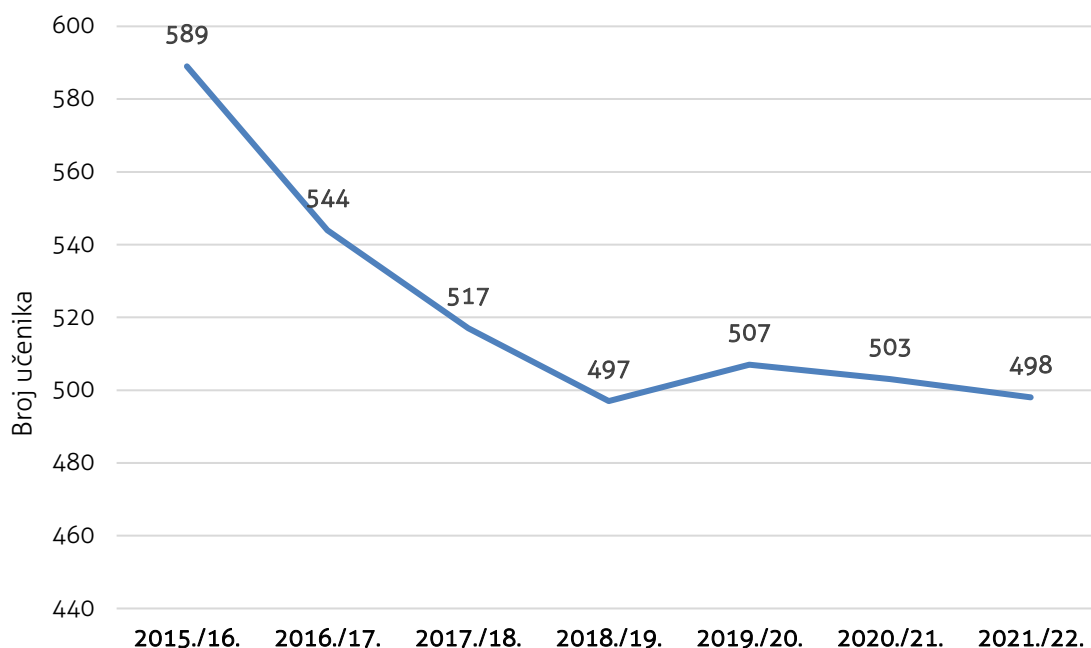
Zbog povećanja broja učenika s posebnim potrebama (u šk. god. 2021./2022. u Omišu školu pohađa 58 djece s posebnim potrebama), javlja se potreba za povećanjem broja adekvatnih stručnih suradnika (asistenata) i osiguravanjem prostora za njihov individualan rad s djecom. Također je potrebno poboljšati dostupnost školske infrastrukture osobama s invaliditetom.

Sudionici participativne radionice FG 1.1. *Razvoj obrazovanja* istaknuli su kako se na području osnovnih škola Grada Omiša ostvaruje dobra suradnja između nastavnika i učenika, uz poticanje dijaloga i kolegijalnosti te u OŠ Josip Pupačić postoji mogućnost pohađanja velikog broja različitih aktivnosti. Kao i za ustanove predškolskog odgoja, izazov predstavljaju nedostatni prostorni kapaciteti, osobito za matičnu osnovnu školu u Omišu koja djeluje unutar dvije zgrade, što otežava izvođenje nastave i rad stručnih službi, osobito s obzirom da je objekt naknadnim intervencijama prilagođen za obrazovanje (prostor nekadašnjeg odmarališta). Time nije u potpunosti prilagođen za izvođenje nastave, a učionice ne zadovoljavaju u potpunosti pedagoški standard. Rješenje u budućnosti predstavlja izgradnja objekta Srednje škole "Jure Kaštelan", čijim bi se izmještanjem osigurali adekvatni prostori za rad Osnovne škole "Josip Pupačić". Osnovne škole ukupno bilježe pad broja učenika. Te su promjene izraženije u zaobalju u odnosu na školu u samom naselju Omiš gdje je zamjetna stagnacija, a iznimku čine pojedina područja sa zabilježenim rastom broja učenika (pr. PŠ Kučiće). Na cijelom području Grada Omiša postoji potreba za provođenjem produženog boravka, odnosno cjelodnevne nastave koja se u šk. godini 2022./2023. ne izvodi niti u jednoj omiškoj osnovnoj školi. U pogledu izvođenja nastave, problem za školske ustanove predstavlja pronalazak nastavnika iz predmetne nastave, osobito iz predmeta koji su deficitarni (STEM), a istaknuta je i problematika pedagoškog standarda, prema kojem su zahtjevi u odgojno-obrazovnom sustavu sve veći, a ista ne prate ulaganja u modernizaciju i prilagodbu obrazovanja. Velik broj školskih zgrada je neprilagođen djeci s invaliditetom i djeci s poteškoćama u razvoju (primjer područnih škola OŠ Čišla), što predstavlja izazov u pogledu organizacije nastave i rada, transporta djece i osiguravanja potrebne infrastrukture i sadržaja. Osim redovnih osnovnih škola, problem s prostorom postoji i za Osnovnu glazbenu školu "Lovro pl. Matačić" Omiš koja nema vlastiti objekt za rad ustanove, a nastava se izvodi u otežanim uvjetima zbog nedovoljnog broja učionica, ali i prostorija za rad osoblja. Prilika u pogledu unaprjeđenja kvalitativnih sadržaja za djecu i mlade koji pokazuju sklonost prema određenom predmetnom području predstavlja predviđena izgradnja Nacionalnog centra izvrsnosti na prostoru Novih Sela, kao sustavne podrške potencijalno darovitoj i visokomotiviranoj djeci i mladima.

3.2.4.3. Srednjoškolsko obrazovanje

Na području Grada Omiša postoji jedna srednjoškolska ustanova – Srednja škola „Jure Kaštelan“. Nalazi se u središtu Omiša uz zgradu Osnovne škole Josip Pupačić. Nastava je organizirana prema gimnazijskom i strukovnom programu u dvije smijene. U gimnazijskom programu dostupna je opća i jezična gimnazija, dok se u strukovnom programu učenici školuju za slijedeća trogodišnja i četverogodišnja zanimanja: tehničar za elektroniku, hotelijersko-turistički tehničar, kuhar, kuhar (JMO), konobar, konobar (JMO), frizer (JMO), kozmetičar (JMO), instalater električnih instalacija (JMO), pomoćni kuhar i slastičar – TES, pomoćni konobar – TES.

U školskoj godini 2021./2022. Srednju školu Jure Kaštelan pohađalo je 497 učenika raspoređenih u 22 razredna odjela te je bilo 77 zaposlenih – nastavnici i stručno popratno osoblje (Srednja škola „Jure Kaštelan“, 2021). U razdoblju 2015.-2021. škola je bilježila pad broja učenika (Slika 10) te je u šk. god. 2021./2022. broj učenika manji za 15,4% u odnosu na šk. god. 2015./2016. Prosječan broj učenika po odjeljenju u šk. god. 2021./2022. iznosio je 22,6, a na jednog učitelja u prosjeku je dolazilo 8 učenika (Srednja škola „Jure Kaštelan“, 2021).

Slika 10: Kretanje broja učenika u Srednjoj školi „Jure Kaštelan“ u Omišu za razdoblje od 2015. do 2021. godine

Izvor podataka: Grad Omiš, 2021b; Srednja škola „Jure Kaštelan“, 2021

Prema broju upisanih učenika po programima, vidljivo je da preko 70% učenika čine učenici koji se školuju u četverogodišnjim programima, dok manje od 30% njih odabire trogodišnje strukovne programe (Tablica 8). Iako je u srednjoj školi omogućeno provođenje nastave iz niza strukovnih programa, zastupljeno je tek njih sedam. Potrebno je promovirati i usmjeravati učenike na odabir strukovnih zanimanja, posebice onih deficitarnih kako bi se zadovoljile potrebe tržišta.

Tablica 8: Broj učenika prema programima srednjoškolskog obrazovanja u Srednjoj školi „Jure Kaštelan“ u gradu Omišu u šk. god. 2021./2022.

Programi obrazovanja			Broj učenika
Četverogodišnji programi	Gimnazijski program	Opća	92
		Jezična	84
	Strukovni program	Tehničar za elektroniku	85
		Hotelijsko-turistički tehničar	95
Ukupno četverogodišnji programi			356
Trogodišnji programi	Frizer		22
	Kozmetičar		22
	Instalater kućnih instalacija		32
	Kuhar		58
	Konobar		7
Ukupno trogodišnji programi			141
Ukupno			497

Izvor podataka: Srednja škola „Jure Kaštelan“, 2021

Osnovni problem predstavlja nedostatak prostornih uvjeta za djelovanje i popunjenost stručnim kadrom. Nastava Srednje škole Jure Kaštelan se, osim u školskoj zgradi, izvodi i u radionici elektrotehničke i strojarke struke na Priku. Smještaj u radionicama je privremen jer je objekt koji je Grad Omiš ustupio na korištenje Srednjoj školi „Jure Kaštelan“ predviđen za rušenje. Prostor u kojem

se odvija nastava nije primjeren niti je adekvatno opremljen za izvođenje nastave u strukovnim programima. Također nedostaje učionica i kabineta za praktičnu nastavu za program hotelijersko-turističkog tehničara. Škola nema školsku sportsku dvoranu, već za potrebe nastave tjelesne i zdravstvene kulture koristi prostore osnovne škole zbog čega je izvođenje nastave izuzetno složeno (Srednja škola „Jure Kaštelan“, 2021).

Sudionici participativne radionice FG 1.1. Razvoj obrazovanja istaknuli su određene izazove u pogledu srednjoškolskog obrazovanja, poput stanja objekta u kojem se izvodi srednjoškolska nastava, a koji ne zadovoljavaju sve potrebe učenika i nastavnika. Javlja se i problem rada u dvije smjene, zbog čega je otežana organizacija dodatnih aktivnosti za učenike. U sklopu škole ne nalazi se školska sportska dvorana, a također otežani su i uvjeti u kojima se održava školska praksa. Zbog dugotrajnog procesa čekanja izgradnje novog objekta, ulaganja u postojeću školu i njezino opremanje odvijala su se parcijalno i nesustavno, a s obzirom da postupak izgradnje u šk. god. 2022./2023. nije započet, sve veću problematiku u tom pogledu predstavlja zadovoljavanje suvremenih potreba održavanja nastave.

3.2.4.4. Visokoškolsko obrazovanje

Prema posljednjim dostupnim podacima iz Popisa stanovništva 2011. g., zabilježeno je ukupno 678 studenata s prebivalištem u Gradu Omišu. Među studentskom populacijom prevladavaju ženske osobe kojih je 362, dok je muških bilo 316. Njih 212 studiralo je na stručnom studiju (stručni ili specijalistički), dok ih je 214 studiralo na sveučilišnim studijima (preddiplomski, diplomski, integrirani, poslijediplomski, specijalistički, magistarski, doktorski) (Popis stanovništva 2011). Na području samog Grada Omiša nema ustanova za visokoškolsko obrazovanje.

3.2.4.5. Cjeloživotno obrazovanje

Na području Grada Omiša djeluje jedna ustanova namijenjena obrazovanju odraslih, i to Pučko otvoreno učilište Žižić. U Učilištu postoje programe izobrazbe u području prometa (polaganje i obnavljanje periodičke izobrazbe za vozače kategorija C i D, program Vozač motornog vozila za prijevoz opasnih tvari ADR) i poljoprivrede (rukovanje i upotreba pesticida). Učilište također nudi prekvalifikaciju u 14 programa kroz pet različitih područja (ekonomija i trgovina, graditeljstvo, poljoprivreda, promet i logistika, turizam i ugostiteljstvo) te šest programa usavršavanja u dva područja (turizam i ugostiteljstvo te promet i logistika) (Pučko otvoreno učilište Žižić, 2021).

Cjeloživotno obrazovanje važna je stavka razvoja, budući da se radna snaga treba prilagođavati tržištu koje se mijenja da bi ono moglo biti konkurentno stoga je potrebno poticati stanovništvo na korištenje takvih programa, osobito ono stanovništvo koje je dulje vrijeme nezaposleno.

Tablica 9. Snage, slabosti, prilike i prijetnje identificirane u stanju i trendovima u obrazovanju u Gradu Omišu

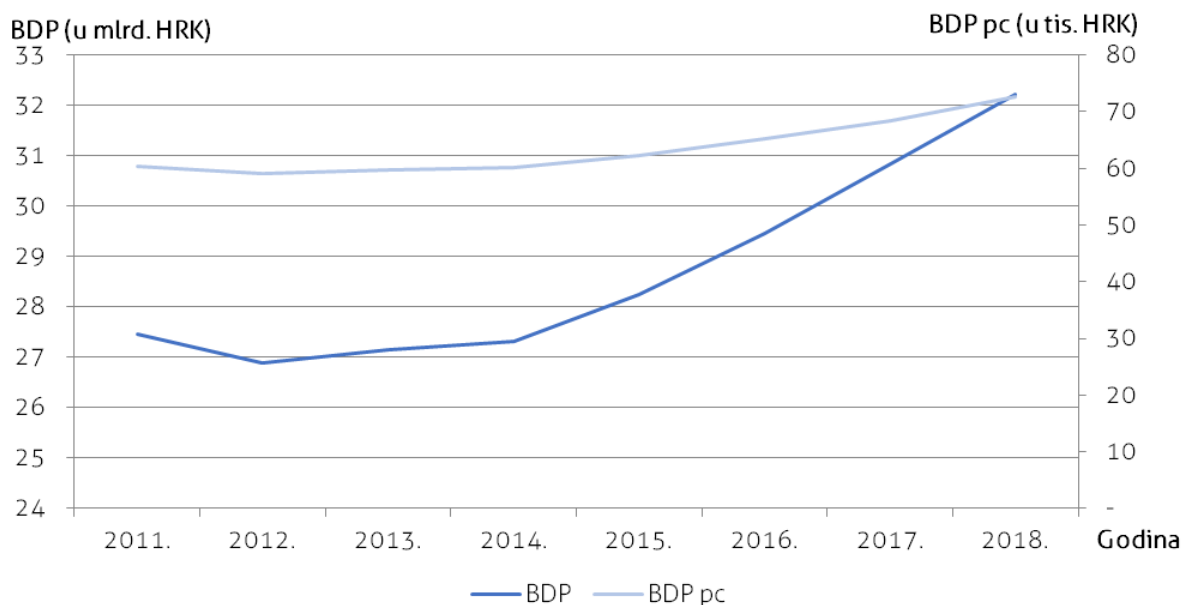
Snage	Slabosti
- Dobra infrastrukturna opremljenost ustanova predškolskog odgoja - Dostupnost osnovnoškolskog obrazovanja kroz mrežu matičnih i područnih osnovnih škola - Djelovanje ustanove za obrazovanje odraslih	- Nepovoljni pokazatelji obrazovne strukture - Nedovoljni kapaciteti ustanova predškolskog odgoja- liste čekanja - Nedovoljni kapaciteti jasličkih skupina - Stagnacija broja učenika osnovnih škola - Provođenje nastave u dvije smjene - Nedostatak stručnih suradnika i prostora za rad s djecom s teškoćama u razvoju

	- Neprilagođenost osnovnoškolske infrastrukture osobama s invaliditetom - Nedovoljni prostorni kapaciteti osnovnih škola - Nepostojanje programa produženog boravka u školama - Smanjenje broja učenika koji pohađaju Srednju školu Jure kaštelan - Nedovoljna infrastrukturna opremljenost srednje škole - Nepostojanje uvjete za provođenje dodatnih aktivnosti u srednjoj školi
Prilike	Prijetnje
- Povećanje dostupnosti obrazovanja stanovništva - Stvaranje nove jasličke skupine - Usklađivanje upisnih lista u srednjoškolskim obrazovnim ustanovama prema Preporuci za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja - Unaprjeđenje infrastrukturnih i stručnih kapaciteta osnovnoškolskih ustanova s ciljem organizacije cjelodnevne nastave	- Odlazak mladog i obrazovanog stanovništva prema većim gradskim centrima zbog ograničenih mogućnosti zadovoljavajućeg zaposlenja - Nedostatna prilagodba obrazovnih programa i strukture u odnosu na trendove u tržištu rada

3.3. GOSPODARSTVO

3.3.1. Opća gospodarska kretanja

Ukupan BDP Splitsko-dalmatinske županije 2018. g. iznosio je 32,2 mlrd. HRK, odnosno 25,8% ukupnog BDP-a NUTS-2 regije Jadranske Hrvatske (SDŽ nalazi se na prvom mjestu po BDP-u u NUTS-2 regiji Jadranske Hrvatske) i 8,6% ukupnog BDP-a u Republici Hrvatskoj (SDŽ nalazi se na drugom mjestu po BDP-u u Republici Hrvatskoj, ispred nje je samo Grad Zagreb) (BDP za RH, 2018). BDP po stanovniku je za Splitsko-dalmatinsku županiju u istoj godini iznosio 72.554,1 HRK/st. što je manje od prosjeka NUTS-2 regije Jadranske Hrvatske (90.577,5 HRK/st.) i ispod nacionalnog prosjeka (92.389,2 HRK/st.) (BDP za RH, 2018). Kretanje BDP-a u Splitsko-dalmatinskoj županiji u razdoblju 2011.-2018. obilježeno je porastom istog za 17,3% u odnosu na 2011. g. (Slika 11). U razdoblju 2011.-2012. zabilježeni je blagi pad BDP-a što se više primjećuje u padu BDP po stanovniku koji je u jednoj godini pao za 2,1%. Nakon 2012. g. BDP po stanovniku ubrzano raste da bi u 2018. g. iznosio 72.554,1 kn/st. što je porast od 22,7% u odnosu na 2012. g. Trend kretanja BDP-a ukazuje na poboljšanje gospodarske situacije i kontinuirani razvoj Splitsko-dalmatinske županije u cjelini. Globalna pandemija virusa COVID-19 zasigurno je usporila stope rasta BDP-a u cijeloj Hrvatskoj, a njezine posljedice tek će biti vidljive. Međutim, postojanje Europskog plana oporavka i Nacionalnog plan oporavka i otpornosti te njihova primjena mogu otvoriti novu perspektivu razvoja Grada Omiša.

Slika 11: Bruto domaći proizvod i bruto domaći proizvod po stanovniku u Splitsko-dalmatinskoj županiji u razdoblju od 2011. do 2018. godine

Izvor podataka: BDP za RH, 2018

3.3.1.1. Indeks razvijenosti

Prema posljednjem izračunu iz 2018. g., indeks razvijenosti za Grad Omiš iznosio je 103,985 što znači da je Grad Omiš 3,985% razvijeniji od nacionalnog prosjeka (Vrijednosti indeksa razvijenosti, 2018). Sukladno tome, Grad Omiš svrstan je u VI. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u trećoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave.

Tablica 10: Vrijednosti osnovnih i standardiziranih pokazatelja korištenih prilikom izračuna indeksa razvijenosti za Grad Omiš

Pokazatelj	Vrijednosti osnovnih pokazatelja	Vrijednosti standardiziranih pokazatelja
Prosječni dohodak po stanovniku	26.445,03	103,25
Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	2.966,54	102,99
Prosječna stopa nezaposlenosti	0,1706	100,79
Opće kretanje stanovništva (2016./2006.)	98,55	104,52
Indeks starenja (2011.)	99,3	104,70
Stupanj obrazovanja (VSS, 20-65) (2011.)	0,1801	107,94

Izvor podataka: Vrijednosti indeksa razvijenosti, 2018.

Tablica 11. Snage, slabosti, prilike i prijetnje identificirane u stanju i trendovima u općim gospodarskim kretanjima u Gradu Omišu

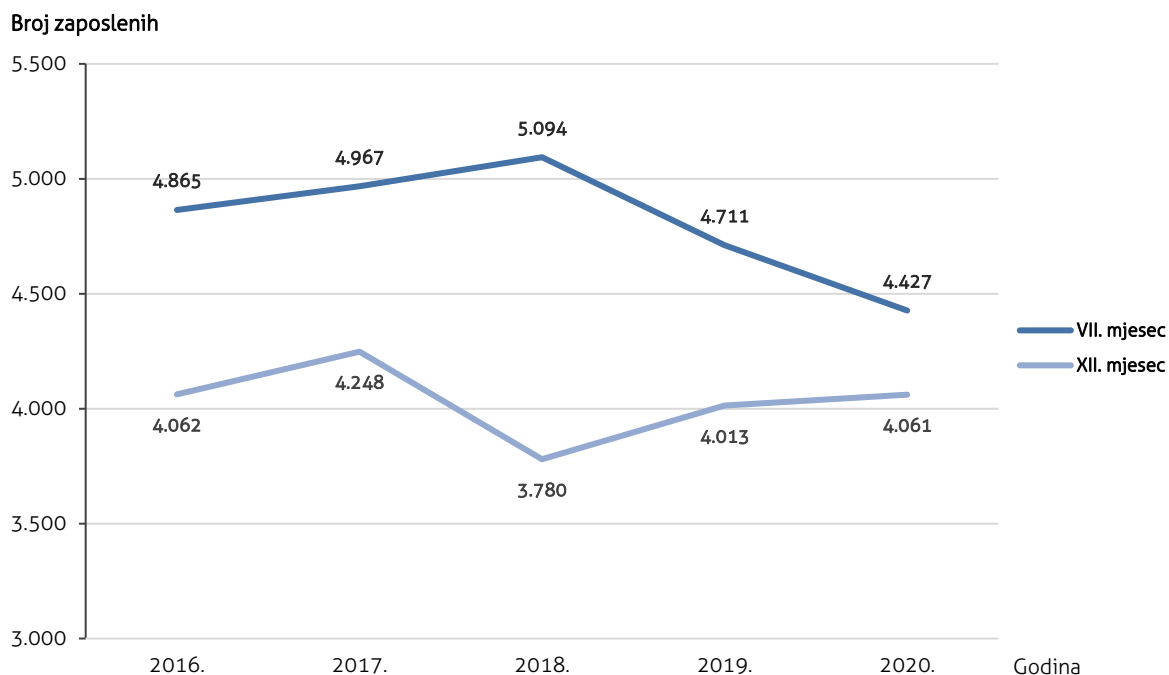
Snage	Slabosti
- Splitsko-dalmatinska županija druga po visini BDP-a u Hrvatskoj i prva u NUTS-2 regiji Jadranske Hrvatske	- BDP po stanovniku ispod nacionalnog prosjeka i prosjek NUTS-2 regije - Usporavanje rasta BDP-a kao posljedica globalne pandemije

- Rast BDP-a županije u pretpandemijskom razdoblju - Grad Omiš nalazi se u trećoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave	
Prilike	Prijetnje
- Mogućnost bržeg oporavka korištenjem sredstava Europskog plana oporavka i Nacionalnog plan oporavka i otpornosti	- Nastavak negativnog utjecaja pandemije COVID-19 na opća gospodarska kretanja i pogoršanje gospodarskih prilika

3.3.2. Tržište rada

Konkurentnost i gospodarsku dinamiku određenog prostora iskazuje tržište rada. Radno sposobno stanovništvo, odnosno kontingent podrazumijeva stanovništvo u starosti između 15 i 65 godina, koje je ujedno i glavni potencijal za razvoj određenog prostora. Prema posljednjim dostupnim podacima Popisa stanovništva 2011. g. radni kontingent Grada Omiša iznosio je 9.894 stanovnika, odnosno 66,2% od ukupnog broja stanovnika što je nešto manje od županijskog (67,0%) i nacionalnog (67,1%) prosjeka. Promatrajući udio radnog kontingenta prema naseljima Grada Omiša 2011. godine, izdvajaju se ona u neposrednoj blizini centralnog naselja, Zakučac, Podašpilje i Borak koja imaju preko 70 % stanovništva u radnom kontingentu. Udio stanovništva radnog kontingenta u naselju Omiš iznosi 68,2%.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, na području Grada Omiša u srpnju 2020. g. zaposleno je bilo 4.427 osoba, dok je isti podatak za prosinac iznosio 4.061 (Slika 12). Primjetna je razlika u broju zaposlenih u ljetnim i u zimskim mjesecima koja je prisutna zbog veće potrebe za radnicima tijekom turističke sezone. Primjećuje se i da ne postoji trend kretanja broja zaposlenih, odnosno broj zaposlenih kroz godine varira. Od 2018. g. smanjuje se broj zaposlenih u vrijeme turističke sezone, dok je broj zaposlenih na kraju godine u blagom porastu.

Slika 12: Broj zaposlenih u Gradu Omišu u srpnju i prosincu u razdoblju 2016.-2020.

Izvor podataka: HZMO, 2021.

Stanje u zaposlenosti stanovništva nekog prostora pokazuje i stopa zaposlenosti za čiji su izračun korišteni podaci Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje te podaci o broju stanovnika radnog kontingenta iz Popisa stanovništva 2011. g. Stopa zaposlenosti u ljetnim mjesecima je u razdoblju 2016.-2020. g. bila i do 10% viša nego što je to slučaj u zimskim mjesecima (Tablica 12). Kao i kod broja zaposlenih i stopa zaposlenosti varirala je kroz promatrano razdoblje. Premda je pad stope zaposlenosti u ljetnim mjesecima 2020. g. uvelike uvjetovan pandemijom virusa COVID-19 i posljedica je orijentiranosti gospodarstva na turizam, zanimljivo je i kako je stopa zaposlenosti padala i u turistički rekordnoj 2019. g. Također, primjetno je da u zimskim mjesecima 2020. g. pandemija nije utjecala na stopu zaposlenosti, već je ista porasla za 0,4% u odnosu na prethodnu godinu. Uspoređujući stope zaposlenosti muškaraca i žena, primjećuje se da su stope zaposlenosti kod žena u ljetnim mjesecima u prosjeku za oko 10% više u odnosu na stope zaposlenosti kod muškaraca. U zimskim mjesecima razlike između stopa zaposlenosti kod muškaraca i žena su manje, no još uvijek su stope zaposlenosti kod žena veće od stopa zaposlenosti muškog stanovništva.

Tablica 12: Zaposlenost i stopa zaposlenosti u Gradu Omišu u razdoblju 2016.-2020. za srpanj i prosinac

	VII. mjesec					
	Ukupno	Stopa (%)	Muškarci	Stopa (%)	Žene	Stopa (%)
2016.	4.865	49,2	2.096	41,2	2.769	57,7
2017.	4.967	50,2	2.223	43,7	2.744	57,1
2018.	5.094	51,5	2.292	45,0	2.802	58,3
2019.	4.711	47,6	2.321	45,6	2.390	49,8
2020.	4.427	44,7	2.186	42,9	2.241	46,7
	XII. mjesec					
	Ukupno	Stopa (%)	Muškarci	Stopa (%)	Žene	Stopa (%)
2016.	4.062	41,1	1.724	35,9	2.338	48,7
2017.	4.248	42,9	1.895	39,5	2.353	49,0
2018.	3.780	38,2	1.841	38,3	1.939	40,4
2019.	4.013	40,6	1.947	40,5	2.066	43,0
2020.	4.061	41,0	2.009	41,8	2.052	42,7

Izvor podataka: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, 2021.

Kako je udio zaposlenih prema osnovi osiguranja više-manje stalan kroz prethodnih 5 godina, tj. promjene se bilježe u vrijednostima manjima od 1%, analizirana je struktura zaposlenih prema osnovi osiguranja za srpanj i prosinac u 2020. g. (Tablica 13). Najviše zaposlenih činili su radnici kod pravnih osoba, a slijedili su ih radnici kod fizičkih osoba. Zaposleni kod obrtnika činili su 8,6% svih zaposlenih u srpnju, odnosno 7,3% zaposlenih u prosincu. Ostale skupine brojile su manje od 1% zaposlenih.

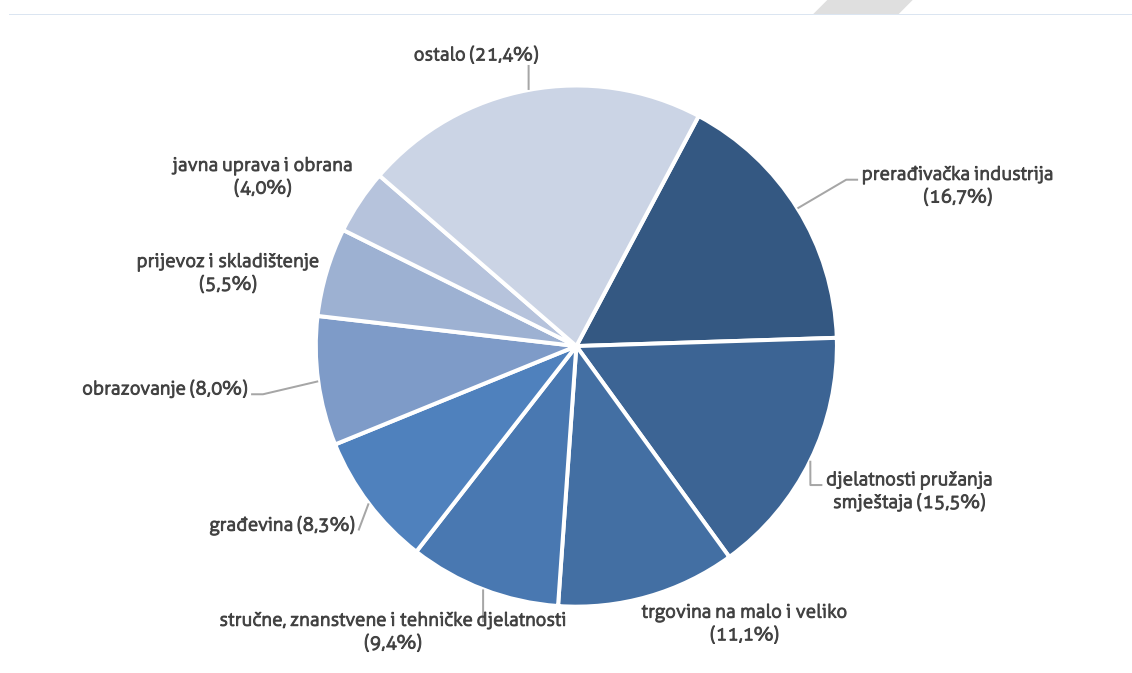
Tablica 13: Broj i udio zaposlenih prema osnovi osiguranja u Gradu Omišu u srpnju i prosincu 2020. godine

Osiguranici mirovinskog osiguranja prema osnovi osiguranja	VII. mjesec		XII. mjesec	
	Broj zaposlenih	Udio (%)	Broj zaposlenih	Udio (%)
Radnici kod pravnih osoba	3.148	71,1	3.104	76,4
Obrtnici	382	8,6	296	7,3
Poljoprivrednici	17	0,4	15	0,4
Samostalne profesionalne djelatnosti	56	1,3	51	1,3
Radnici kod fizičkih osoba	816	18,4	587	14,4

Zaposleni u međunarodnim organizacijama i u inozemstvu	0	0	0	0
Osiguranici - produženo osiguranje	8	0,2	8	0,2
Ukupno	4.427	100	4.061	100

Izvor podataka: HZMO, 2021

Prema djelatnosti, najviše zaposlenih 2020. g. bilo je u djelatnosti prerađivačka industrija s 16,7% zaposlenih (Slika 13). Slijedi djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane s 15,5% i trgovina na veliko i malo te popravak motornih vozila i motocikala s 11,1%. Iako je prerađivačka industrija prva po broju zaposlenih, ukoliko se gledaju okupljene djelatnosti u sektore, u Gradu Omišu prevladava tercijarni sektor djelatnosti.

Slika 13: Zaposleni prema kategorijama djelatnosti u srpnju 2020. g. u Gradu Omišu

Izvor podataka: HZMO, 2021a

Nezaposlenost je jedna od ključnih odrednica razvijenosti određenog prostora koja upućuje na ekonomsko stanje. Prema metodološkim objašnjenjima Državnog zavoda za statistiku nezaposlenim osobama se smatraju one koje ne obavljaju nikakav posao za novac ili plaćanje u naturi. U Gradu Omišu 2016. g. nezaposleno je bilo 1.011 osoba. Kretanje broja nezaposlenih u razdoblju 2011.-2016. g. obilježio je blagi porast nezaposlenih na početku razdoblja, točnije do 2013. g., a nakon toga broj nezaposlenih pada sve do 2016. kad je bilo 32,6% nezaposlenih manje u odnosu na 2013. g. Stopa nezaposlenosti 2016. g. iznosila je 17,0%. Trend kretanja stope nezaposlenosti sukladan je kretanju ukupnog broja nezaposlenih. U razdoblju 2013.-2016. g. stopa nezaposlenosti pala je za 8,3% (HZZO, 2021). Prema kretanju broja zaposlenih za pretpostaviti je da su broj nezaposlenih i stopa nezaposlenosti nastavili padati u godinama nakon 2016. g. Za Grad Omiš je, kao i za gotovo sva turistički razvijena mjesta, karakteristično sezonalno kretanje nezaposlenosti, što je posljedica sezonalnog karaktera turizma na Jadranskoj obali. U narednom razdoblju nužno je provesti mjere koje će dovesti do razvoja polifunkcionalnog gospodarstva koje neće ovisiti o jednoj djelatnosti.

Dnevne migracije važan su pokazatelj gospodarske snage i fleksibilnosti tržišta rada određenog područja. Udio dnevnih migranata stoga može dobro ukazivati na privlačnu i ekonomsku snagu područja te na mobilnost radne snage. Prema posljednjim dostupnim podacima Popisa stanovništva 2011. na području Grada Omiša zabilježen je 3.841 dnevni migrant, što je 25,7 % od ukupnog broja stanovnika. Preko dvije trećine tog broja (68,3 %, odnosno 2.622) čine zaposleni dnevni migranti. Prema odredištu rada prevladavaju zaposleni koji rade u drugom Gradu iste županije, s udjelom od 60,6 %. S obzirom na relativnu blizinu grada Splita i veliku koncentraciju radnih mjesta na njegovu području, može se pretpostaviti kako se značajan udio takvih migracija odnosi upravo na središte aglomeracije, iako u odnosu na ostale JLS u sastavu Urbane aglomeracija Split, Grad Omiš ima relativno nizak udio dnevnih migranata. Na drugom mjestu po zastupljenosti su zaposleni koji svakodnevno odlaze na rad u drugo naselje unutar Grada Omiša s udjelom od 37,3%, dok neznatan broj svakodnevno migrira na posao u drugu županiju.

Tablica 14. Snage, slabosti, prilike i prijetnje identificirane u stanju i trendovima u tržištu rada u Gradu Omišu

Snage	Slabosti
- Visok udio stanovništva u radnom kontingentu - Blizina Splita, najvećeg radnog centra u Dalmaciji - Razvijena prostorna pokretljivost stanovništva u okviru dnevnih migracija - Visok udio zaposlenih u sekundarnom sektoru - Smanjenje stope nezaposlenosti	- Viša stopa zaposlenosti u ljetnim nego u zimskim mjesecima (10%) u razdoblju 2016.-2021. - Pad stope zaposlenosti 2020. kao posljedica korona krize - Ovisnost zaposlenosti o sektoru turizma
Prilike	Prijetnje
- Povećanje broja programa i ostalih mogućnosti za prekvalifikaciju nezaposlenih - Usklađivanje potreba tržišta rada sa sektorom obrazovanja	- Slaba otpornost na buduće krize radi ovisnosti o turističkim djelatnostima - Proces starenja stanovništva zbog kojeg se smanjuje obujam radne snage na tržištu rada

3.3.3. Poslovno okruženje

Broj poduzeća na području Grada Omiša u kontinuiranom je porastu u razdoblju 2016.-2020. godine te se povećao za 29,4% (Tablica 15), a povećanja su zamjetna kod u svim kategorijama veličina poduzeća. Mikro poduzeća su najbrojnija, kao što je slučaj i generalno na nacionalnoj razini. Mikro poduzeća čine 88,2% svih poduzeća u Gradu Omišu, a sektor malog poduzetništva (mikro, mala i srednja poduzeća) čini 99,4 %. Zabilježena su svega dva velika poduzeća.

Analiza poslovnog sektora je posebno usmjerena na mala i srednja poduzeća koja su na nacionalnoj razini prepoznata kao nositelji gospodarskog razvoja. Ona su glavni nositelji ne samo zapošljavanja, već i nacionalne inovativnosti i konkurentnosti, zbog čega je bitna njihova sustavna institucionalna potpora. Mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj zapošljavaju dvije trećine ukupne radne snage i bila su najvažniji nositelji novog zapošljavanja u razdoblju prije svjetske gospodarske krize, kao i izbacivanja novih i inovativnih proizvoda na tržište (Vrhovec-Žohar i Klopota, 2014).

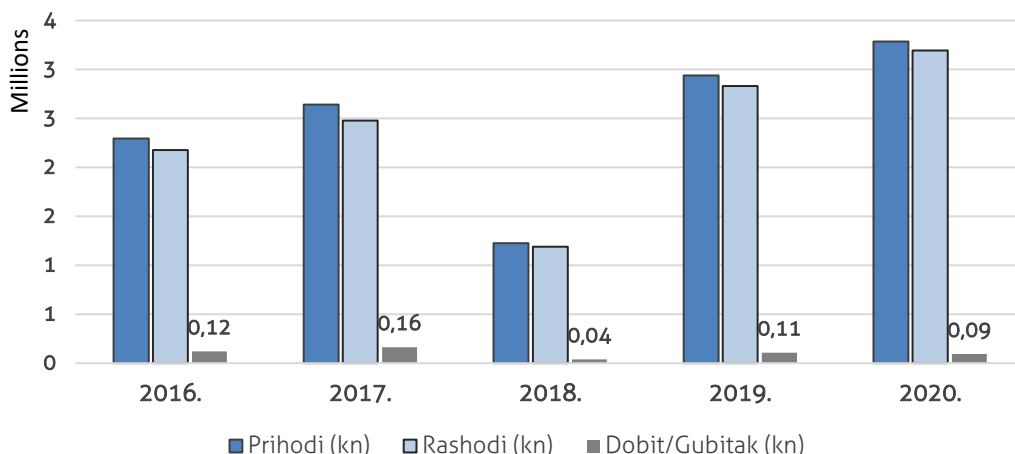
Tablica 15: Broj poduzeća prema veličini u Gradu Omišu u razdoblju 2016.-2020. godine

Velicina poduzeća	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Mikro	228	243	273	277	291
Malo	23	27	27	30	32
Srednje	3	3	3	4	5

Veliko	1	1	2	2	2
Ukupno	255	274	305	313	330

Izvor podataka: FINA, 2021

Analizirajući ukupne prihode i rashode poduzeća u Gradu Omišu primjećuje se da su poduzeća u razdoblju 2016.-2020. poslovala u dobiti (Slika 14). Na kraju promatranog razdoblja prihodi su porasli za 43,1% u odnosu na početak promatranog razdoblja, iako taj rast nije bio kontinuiran kroz cijelo razdoblje. I rashodi su u promatranom razdoblju porasli za 46,8%. U čitavom je razdoblju zabilježena ukupna dobit prilikom poslovanja ukupno i ukupno kod svih veličina poduzeća. Najveće prihode u 2020. g. u iznosu od 2.437.635 kn (74,5% svih prihoda), dok su mikro poduzeća ostvarila najmanje (178.879 kn) (FINA, 2021).

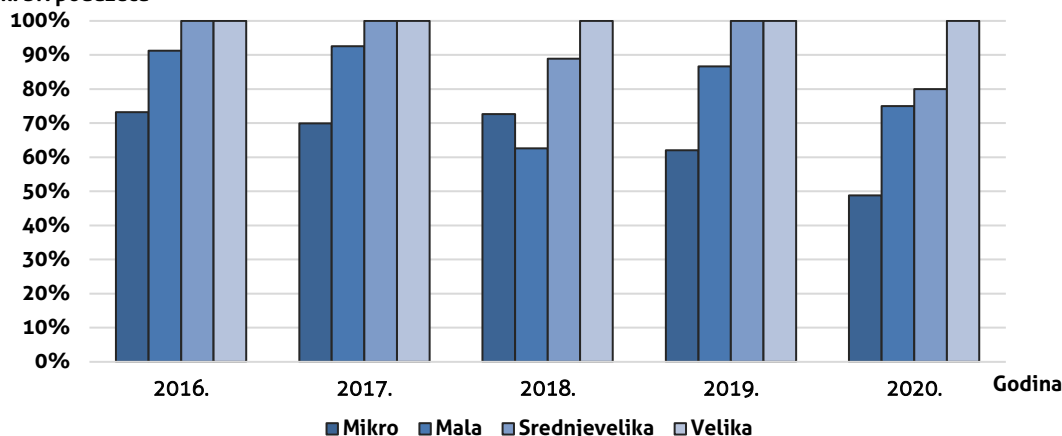

Slika 14: Prihodi i rashodi te dobit poduzeća Grada Omiša u razdoblju 2016.-2020.

Izvor podataka: FINA, 2021

Promatrajući poslovanja poduzeća prema veličinama poduzetnika (Slika 15), u razdoblju 2016.-2020. g. s dobiti su oba poduzeća u kategoriji velikih te većina poduzeća u kategoriji srednje velikih. Najmanje je poduzeća u dobitku prosječno bilo u kategoriji mikro poduzeća, a ona su i najsnažnije pogođena korona krizom te je u 2020. g. više od polovice mikro poduzeća poslovalo s gubitkom (48,7 %). Kod malih poduzeća, najveći je broj njih poslovaio s dobitkom u 2016. te 2017. g., a u 2020. g. njih 75 % (FINA, 2021).

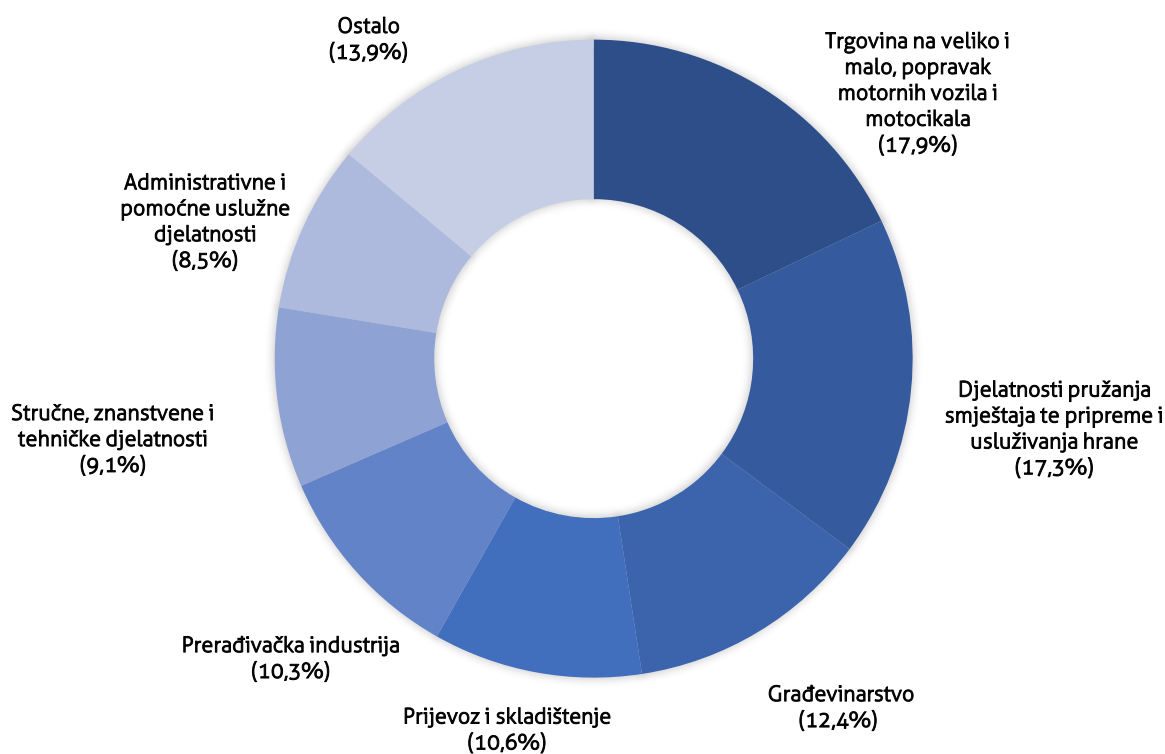
Udio dobitaša u
uk. br. poduzeća

Slika 15: Udio poduzeća prema veličini koja su djelovala s dobitkom

Izvor podataka: FINA, 2021.

Prema djelatnosti, najviše poduzeća obavlja djelatnosti trgovine na veliko i malo te popravka motornih vozila i motocikala, njih 59 (17,9%) (Slika 16). Slijedi djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, njih 57 (17,3%). U postotcima većim od 10 još su zastupljene djelatnosti građevinarstva (41 poduzeće), prijevoza i skladištenja (35 poduzeća) te prerađivačka industrija (34 poduzeća). U razdoblju 2016.-2020. g. u apsolutnom se broju najviše povećao broj tvrtki u kategoriji prijevoza i skladištenja (16), zatim u djelatnosti pružanja smještaja i pripreme hrane (15), trgovine na malo i veliko (10) te građevinarstva (10), dok se smanjio u kategoriji obrazovanja (-1) i ostalih uslužnih djelatnosti (-2). Ukoliko se analiziraju prihodi poduzeća prema djelatnosti, također su najveći prihodi (2.245.075,23 kn) ostvareni u djelatnosti trgovine na veliko i malo te popravku motornih vozila i motocikala, a slijedi prerađivačka industrija (749.538,35 kn) (FINA, 2021). U 2020. g. su najveći dobit ostvarila poduzeća iz prerađivačke industrije (52.314 kn), zatim trgovine na malo i veliko (25.863 kn), a najveći gubitak je ostvaren u djelatnosti pružanja smještaja (-4.642 kn) koja je tradicionalno sektor obilježen dobiti.

Slika 16: Poduzeća prema kategorijama djelatnosti u Gradu Omišu 2020.

Izvor podataka: FINA, 2021

Prosječna mj. neto plaća u poduzećima u promatranom razdoblju porasla je do 2019. g. za 39,9%, dok je u 2020. zabilježen maleni pad od 0,8% u odnosu na prethodnu godinu (Tablica 16). Prema veličini poduzeća, najveće su prosječne neto plaće u 2020. g. imali zaposleni u velikim poduzećima (5.627 kn), zatim zaposleni u malim poduzećima (4.609 kn) te srednje velikim poduzećima (4.155 kn) i zatim zaposleni u mikro poduzećima (3.722 kn). Ukoliko se promatra prosječna mj. neto plaća po

djelatnostima, zaposleni u djelatnosti opskrbe vodom, uklanjanja otpadnih voda, gospodarenju otpadom te djelatnostima sanacije okoliša primali su najvišu plaću u iznosu od 5.931 kn (FINA, 2021). Primanja veća od 5.000 kn ostvarivali su zaposleni u djelatnostima prerađivačke industrije, trgovine na veliko i malo te popravka motornih vozila i motocikala i poslovanja nekretninama (FINA, 2021). Najniža prosječna plaća zabilježena je u djelatnosti rudarstva i vađenja u iznosu od 2.240 kn (FINA; 2021).

Tablica 16: Prosječna mjesečna neto plaća u poduzećima u Gradu Omišu u razdoblju 2016.-2020.

Godina	Prosječna mjesečna neto plaća (kn)
2016.	3.579
2017.	3.977
2018.	4.210
2019.	5.005
2020.	4.964

Izvor podataka: FINA, 2021

Na području Grada Omiša djeluje i veći broj obrtnika, koji su okupljeni pod okriljem Udruženja obrtnika Omiš. Udruženje obuhvaća i obližnje JLS: Dugi Rat, Šestanovac i Zadvarje te se stoga podaci o broju aktivnih obrtnika prikupljaju skupno. Broj obrta je u razdoblju 2016.-2020. g. rastao, odnosno povećao se s 685 obrta 2016. g. na njih 791 u 2021. g. što čini porast od 13,4 % (Udruženje obrtnika Omiš, 2021).

Poduzetničko potpurnu infrastrukturu čine dvije poduzetničke zone – Gata i Kostanje. Obje su zone još uvijek u fazi izvlaštenja i stoga nemaju registrirane tvrtke i zaposlene (Grad Omiš, 2021). Poduzetnička zona Kostanje veličine 157,0 ha nalazi se izvan naselja, namjena zone je gospodarsko – poslovna, pretežito uslužna (K1) i pretežito trgovačka (K2), a unutar nje izdvojeno je građevinsko područje namijenjeno gradnji uslužnih i trgovačkih sadržaja, skladišta, proizvodnih pogodna, komunalnih i pratećih sadržaja, prometne infrastrukture i građevina te instalacija (PPUG Omiš, 2015). Poduzetnička zona Gata udaljena je od ulaza u Omiš 5 km, a od ulaza na autocestu A1 10 km. Namjena zone Gata 2 je gospodarska, proizvodna – pretežito zanatska (I2), odnosno moguća je gradnja građevina za preradu poljoprivrednih proizvoda, obradu kamena, skladišta, trgovina, prometnih i komunalnih građevina i drugih proizvodnih građevina bez štetnog utjecaja na okoliš, kao i gradnja pratećih trgovačko-uslužnih i ugostiteljskih objekata koji služe korisnicima i posjetiteljima gospodarske zone (SG Grada Omiša, 12/20). Grad Omiš ima u planu komunalno uređenje dvije spomenute zone kao i izgradnju inkubatora za mlade poduzetnike na području Grada Omiša kako bi se privukli mladi stručnjaci u različitim područjima za ostanak i registraciju poslovanja na području Grada Omiša (Grad Omiš, 2021).

Potporu pruža i županijska razvojna agencija, Javna ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije. Grad Omiš je i član Lokalne akcijske grupe Adrion10, a temeljni ciljevi LAG-a si poboljšanje i unaprjeđenje življenja stanovništva na njegovom području kroz očuvanje i održavanje postojeće društvene, prirodne i komunalne infrastrukture te stvaranje pozitivnog poduzetničkog okruženja i ravnomjerno usklađenog održivog razvoja područja LAG-a.

Dionici participativne radionice FG2 – *Održivost gospodarstva* istaknuli su postojanje potrebe za širenjem dijapazona poduzetničkih aktivnosti na prostoru Grada Omiša s obzirom na primarnu usmjerenost gospodarstva na uslužan sektor, s velikim brojem malih poduzetnika, obrta i OPG-ova. U tom aspektu postoji inicijativa od strane Grada za poticanjem razvoja poduzetništva, u pogledu poticanja osoba koje su izašle iz sustava obrazovanja na otvaranje malih obrta, a potom i širenjem mjera na više gospodarskih područja i grana. Naglašena je potreba za razvojem programa koji bi potaknuli snažnije privlačenje poduzetnika na područje grada, uključujući mjere jačanja lokalnih prednosti u pogledu konkurentnosti (pr. regulacija prireza i komunalnih naknada), a koje je moguće identificirati po provedenu analiza i stjecanju uvida u pogodnosti koje nude JLS u okruženju. Istaknuta je potreba i za

prepoznavanjem onih poslodavce čije je poslovanje usmjereno ka održivosti, odnosno ulaganjima u dobrobit lokalne zajednice, u pogledu pružanja pogodnosti u poslovanju. Navedena je i važnost kvalitetnog gospodarenja prostorom i strukturiranim prostornim planiranjem, odnosno usmjerenog razvoja infrastrukture koja prati potrebe gospodarstva. Faktori ograničenja razvoja za prostor Grada Omiša ogledaju se u velikoj prostornosti što zahtjeva ulaganja različitih oblika, kao i ekološka ograničenja za područje kanjona Cetine u vidovima proizvodnje. Zbog navedenog je i upitna ostvarivost realizacije obje industrijske zone na području Grada, odnosno pogodnost lokacija za razvoj poduzetništva te posljedično mogućnost donošenja ulaganja u prostor, s obzirom na ograničenja vezana uz eko-zaštitu, kao i konkurenciju u postojećim zonama u okruženju. Iskazuje se potreba za ubrzavanjem postupaka u procesu izdavanja dozvola i izmjena prostorno-planske dokumentacije za subjekte u poslovanju, potreba za daljnjim unaprjeđenjem širokopojsnog pristupa velikih brzina, kao i razvoja ostalih modernih tehnologija (IKT) u pogledu razvoja pametnih gospodarskih grana. U planiranju razvoja gospodarstva u budućnosti, potrebno je uzimati u obzir i inicijative s nacionalne razine, prilike koje se nude u pogledu gospodarskog planiranja, natječaje usmjerene na razvoj određenih djelatnosti te je potrebno usmjeravati gospodarstvenike prema novim prilikama i potrebama u gospodarstvu koje se vide u aspektu zelene i digitalne tranzicije.

Tablica 17. Snage, slabosti, prilike i prijetnje identificirane u stanju i trendovima u poslovnom okruženju u Gradu Omišu

Snage	Slabosti
- Kontinuirani porast broja poduzeća u razdoblju 2016.-2020. - Sektor malog i srednjeg poduzetništva nositelj je razvoja gospodarstva - Porast prihoda svih kategorija poduzeća - Porast broja obrta u razdoblju 2016.-2020. g. za 13,4% - Djelovanje Lokalne akcijske grupe adrion10 na području Grada	- Najveći gubitak prihoda 2020. godine ostvaren je djelatnosti pružanja smještaja - Smanjenje neto plaća 2020. godine radi globalne pandemije - Malen broj velikih poduzeća kao generatora razvoja - Poduzetničke zone na prostoru Grada Omiša nisu infrastrukturno opremljene
Prilike	Prijetnje
- Planirana izgradnja inkubatora za mlade poduzetnike - Opremanje poduzetničkih zona - Diversifikacija gospodarstva u svrhu otpornosti na krize - Primjena modela zelene i digitalne tranzicije gospodarstva	- Nastavak gubitka prihoda u djelatnosti pružanja smještaja - Teži oporavak malog i srednjeg poduzetništva od gospodarske krize

3.3.4. Turizam

Područje Grada Omiša sačinjava obalni dio s rivijerom dugom 20 kilometara te omiško zaleđe sa starim naseljima, bogate povijesne baštine i prirodnih ljepota (TZ Grada Omiša, 2021). Počeci turizma u Omišu pojavljuju se još početkom 20. stoljeća, a Omiš se kroz desetljeća etablirao kao poznata turistička destinacija. Turiste na područje Grada privlače lijepe pješčane te šljunčane plaže, ugodna klima i mogućnost bavljenja adrenalinskim sportovima. Na taj način u suvremenom razdoblju dolazi do pomaka od tradicionalnog turizma temeljenog na „suncu i moru“ prema stvaranju imidža destinacije aktivnog turizma te aktivacije cijelog prostora kanjona rijeke Cetine (SPRTGO, 2020).

Turistički dolasci i noćenja na području Grada Omiša u razdoblju 2016.-2020. g. bilježili su konstantan rast te se u razdoblju 2016.-2019. g. broj dolazaka povećao za 23,4 %, a 2019. g. zabilježen je i maksimalan broj dolazaka turista koji je iznosio 161.995. Broj noćenja također je rastao u promatranom

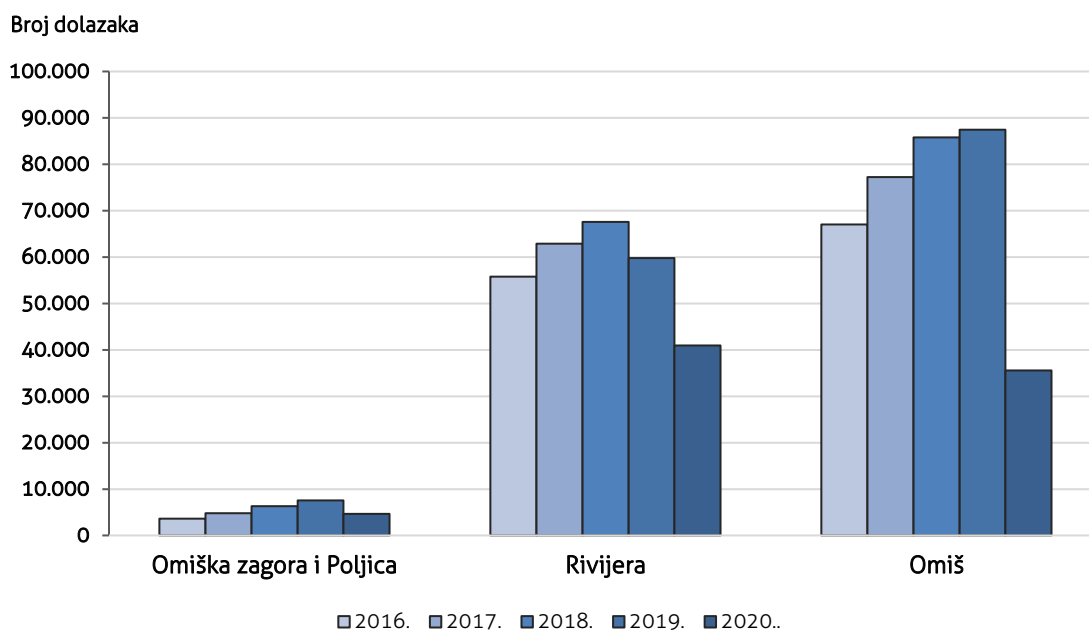
razdoblju i povećao se za 18,2 %, a u 2019. g. po prvi je puta premašeno milijun noćenja (1.020.010). Usljed pandemije bolesti COVID-19 broj turističkih dolazaka se smanjio za 50 %, kao i broj turističkih noćenja.

Slika 17: Broj turističkih dolazaka i noćenja na području Grada Omiša u razdoblju 2016.-2020. godine

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Dolasci	126.414	144.938	159.656	161.995	81.206
Noćenja	833.937	941.164	991.853	1.020.010	594.938

Izvor podataka: TZ Grada Omiša, 2021.

Najveći broj dolazaka tradicionalno bilježi centralno naselje Omiš, zatim slijedi Rivijera, dok je najmanje dolazaka zabilježeno na prostoru Omiške zagore i Poljice. Ukupno se na području obalnog pojasa bilježi više od 90 % svih dolazaka i noćenja, ali potrebno je istaknuti kako prostor Omiške zagore i Poljice bilježi najbrži relativni rast po broju turističkih dolazaka (TZ Grada Omiša, 2021). Prosječni boravak turista na području Grada Omiša u 2019. godini iznosio je 6,3 dana, naspram 6,6 dana u 2016. g. te se vrijeme boravka turista smanjuje. Analizirajući prema prostornim cjelinama, turisti su se u 2019. g. najduže zadržavali na prostoru Omiške zagore i Poljice (8,5 dana), zatim na prostoru Rivijere (7,4 dana) te naposljetku na prostoru centralnog naselja Omiša (5,3 dana).

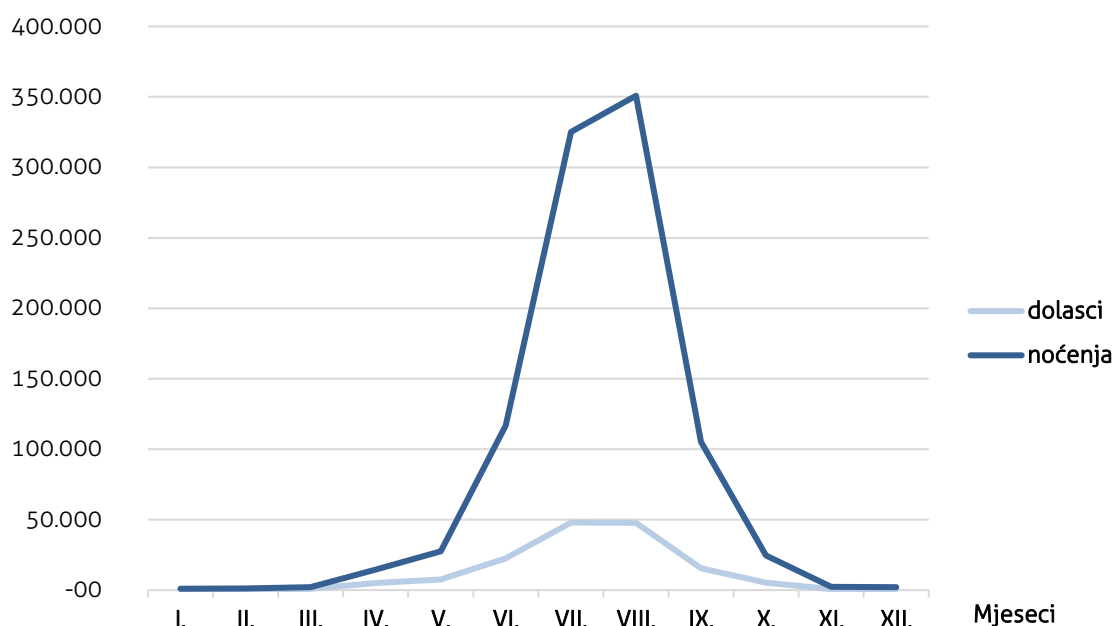
Slika 18: Broj turističkih dolazaka u turističko-geografskim cjelinama Grada Omiša u razdoblju 2016.-2020. g.

Izvor podataka: TZ Grada Omiša, 2021.

Glavno emitivno tržište za područje Grada Omiša su tradicionalno zemlje Srednje Europe te je u 2019. g. najveći broj turista dolazio je iz Poljske (21,4 %), zatim Njemačke (16 %), Češke (12,9 %), Slovačke (4,9 %), Mađarske (5,2 %), Ujedinjenog Kraljevstva (4,5 %), Slovenije (4,8 %) i Austrije (2,1 %). Domaći su turisti u ukupnoj strukturi činili svega 1,6 %, a zbog ograničenja u turističkim kretanjima, tradicionalno velik udio stranih gostiju dijelom se može promatrati kao razlog značajnog smanjenja broja dolazaka i noćenja u 2020. g.

Najveći dio turističkih dolazaka i noćenja ostvaruje se u ljetnim mjesecima, što upućuje na izraženu sezonalnost turizma na području Grada Omiša. Tako je u srpnju i kolovozu 2019. godine ostvareno 61,8

% svih dolazaka, a ukoliko se uračunaju lipanj i rujan, udio turističkih dolazaka iznosi 86,3 %. Većina preostalih turističkih dolazaka i noćenja u ostatku godine ostvaruje se u pred i post sezoni, dok u zimskim mjesecima (studen i ožujak) udio turističkih dolazaka čini svega 2 %. Većina se turističkih noćenja u zimskim mjesecima ostvari u hotelima (TZ Grada Omiša, 2021).

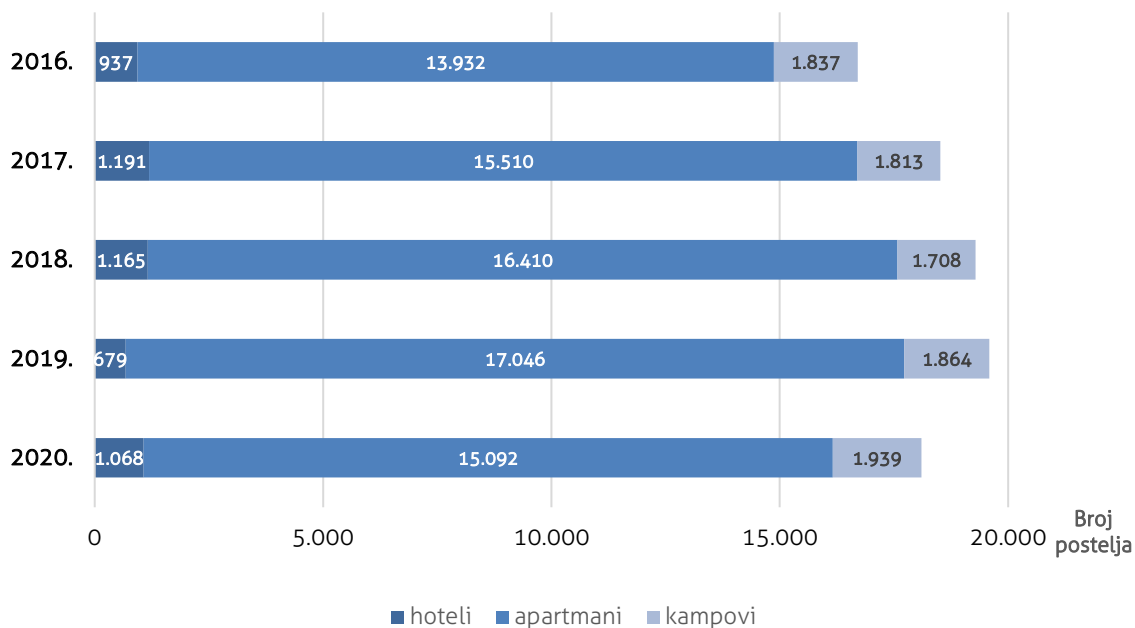

Slika 19: Broj turističkih dolazaka i noćenja po mjesecima 2019. godine

Izvor: TZ Grada Omiša, 2019.

Promatrajući kretanje u broju turističkih postelja prema vrsti smještajnih kapaciteta, zamjetno je kako je najveći broj postelja zabilježen u kategoriji apartmana. Oni su u 2019. g. činili 87 % svih smještajnih kapaciteta te su, za razliku od smještajnih kapaciteta u kampovima i hotelima, u cijelom razdoblju 2016.-2020. g. bilježi rast, odnosno, broj apartmana je povećao za 18,3 %. U 2020. g., broj smještajnih kapaciteta u apartmanima se smanjio zbog neisplativosti iznajmljivanja, a broj smještajnih kapaciteta u kampovima i hotelima je blago narastao. U apartmanima se ostvaruje i najveći broj noćenja na području Grada, u 2019. g. njih 65,5 %, zatim slijede ostvarena noćenja u kampovima (15,8 %), hotelima (12,6 %) te ostalim oblicima smještaja (TZ Grada Omiša, 2021).

Promatrajući prostornu distribuciju, najveći broj postelja nalazi se na području grada Omiša (7.413). Slijede obalna naselja: Stanići (2.710), Lokva Rogoznica (2.281), Mimice (2.060), Pisak (1.508) i Marušići (1.155). U Zaobalju, većina naselja, s iznimkom Gata i Tugara bilježi manje od 100 postelja. U centralnom naselju Omišu se nalaze i gotovo svi hotelski kapaciteti (80,5 %), a preostali kapaciteti se odnose na naselja Marušići i Mimice. Kampovi su također koncentrirani na području grada Omiša te se na njega odnosi 83,5 % svih kapaciteta, a postelje u kampovima se nalaze još i na području Lokve Rogoznice. Sve učestalija pojava u turističkoj ponudi na području Zagore i Poljica su kuće za odmor (Turizam u primorskim gradovima i općinama, 2020).

Slika 20: Broj turističkih postelja prema smještajnim kapacitetima u razdoblju 2016.-2020. g.

Izvor podataka: Promet turista u primorskim gradovima i općinama, 2017-2020

Dionici participativne radionice FG2 – *Održivost gospodarstva* istaknuli su kako izazov u razvoju predstavlja izniman rast sektora turizma i turističkih kapaciteta, uz neujednačen razvoj infrastrukturnih kapaciteta te se prepoznaje potreba usmjeravanja razvoja prema održivijim, odgovornijim i otpornijim oblicima turizma. Veliki se nesrazmjer javlja i u pogledu kapaciteta u privatnom te hotelskom smještaju te je istaknuta težnja za povećanjem kvalitete u turističkoj ponudi. Dionici su također istaknuli potrebu za prostorno ujednačenim razvojem turizma te većom valorizacijom prostora zaleđa, pri čemu izazov predstavlja redistribucija posjetitelja na način da ne ugrožavaju prostor Cetine zbog čega je potrebno razvijati projekte neinvazivne po okoliš u ostalim, ruralnim predjelima Grada. U postojećoj strategiji razvoja turizma naglasak je stavljen na disperziju posjetitelja izvan glavnih tokova, kao i vremensku disperziju posjetitelja, čemu se sukladno razvijaju projekti tematiziranja i razvoja sadržaja u pred- i post- sezoni usmjerenih na aktivni turizam. Istaknuta je i potreba promišljanja o kulturnoj strategiji, osobito povezivanja kulture s turizmom, s obzirom da su kapaciteti kulturnih ustanova, a osobito muzeja skromni te se na području grada ne nalazi niti jedan interpretacijski centar, zbog čega nedostaje sadržaja za posjetitelje u danima s lošim vremenskim prilikama. Potencijal razvoja kulturnih sadržaja u aspektu proširenja turističke ponude predstavlja obnova utvrda (Mirabela, Fortica) i razvoj popratnih interpretacijskih alata.

Tablica 18. Snage, slabosti, prilike i prijetnje identificirane u stanju i trendovima u turizmu u Gradu Omišu

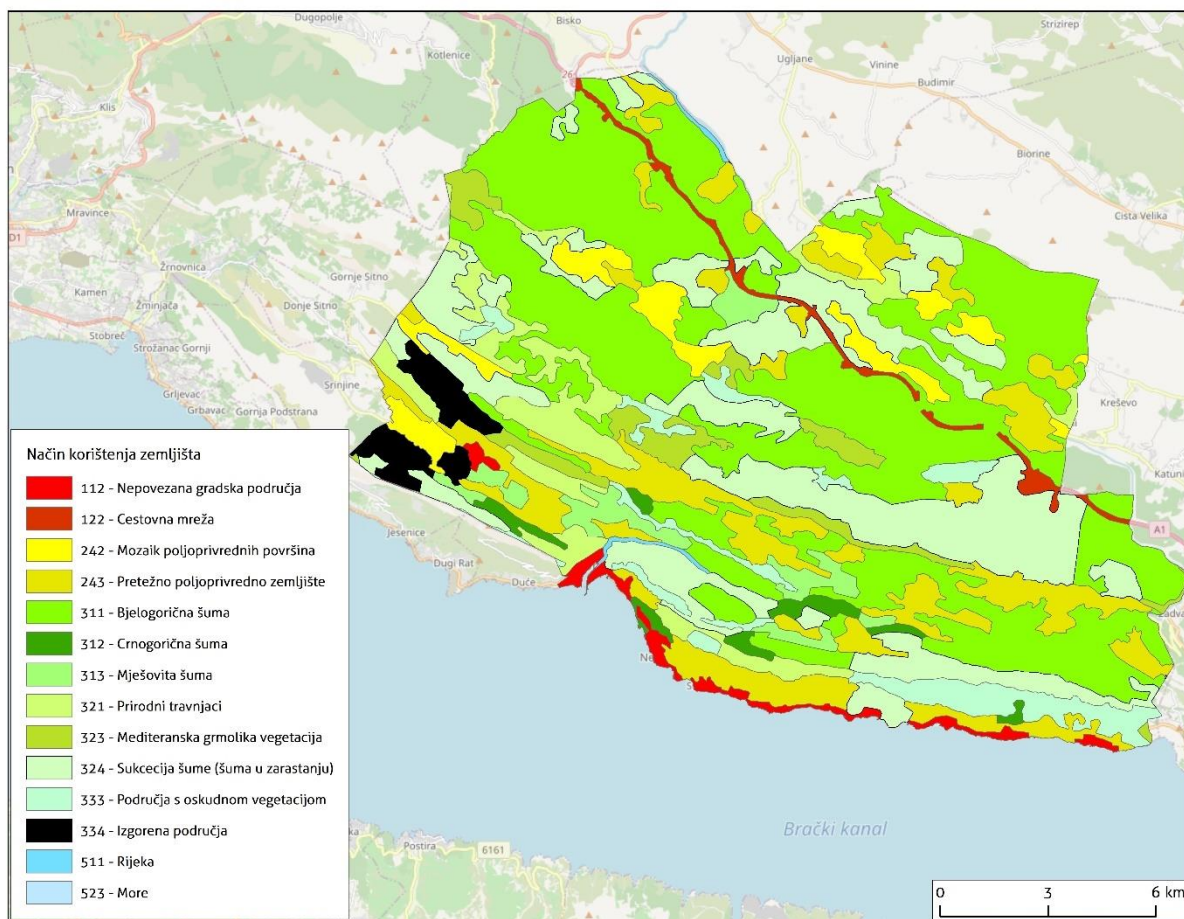
Snage	Slabosti
- Duga tradicija turističke djelatnosti - Atraktivna prirodna baština koja daje mogućnost razvoja selektivnih oblika turizma - Bogata kulturno-povijesna baština povezana s kulturnim manifestacijama - Postojanje uvjeta za razvoj turizma u svim dijelovima UP - Porast broja dolazaka i noćenja u periodu 2016.-2019.	- Smanjenje broja dolazaka i noćenja 2020. kao posljedica pandemije - Koncentracija turističkih dolazaka u priobalnom dijelu - Slabije razvijen turizam u zaleđu - Smanjenje boravka turista u razdoblju 2016.-2020. - Nizak udio domaćih turista - Izražena sezonalnost turizam

- Povećanje broja smještajnih kapaciteta - Razvoj rekreativnih biciklističkih staza uz kanjon rijeke Cetine	- Velik udio obiteljskog smještaja u odnosu na hotelske kapacitete - Pritisak turista na infrastrukturu za vrijeme vršnih opterećenja
Prilike	Prijetnje
- Razvoj selektivnih oblika turizma temeljnih na održivosti - Stvaranje novih sadržaja s ciljem povećanja atraktivnosti područja i produžetka turističke sezone - Stvaranje prepoznatljive turističke ponude u sklopu turističke ponude Srednje Dalmacije - Razvoj seoskog i ruralnog turizma u turistički slabije razvijenim JLS u zaleđu Grada Omiša	- Daljnja nesigurnost turističkih kretanja u slučaju produljenja pandemije COVID-19 i nastavka ratnih zbivanja u Ukrajini - Nastavak isključive usmjerenosti na ljetni kupališni turizam - Velika prometna zagušenja za vrijeme turističke sezone

3.3.5. Poljoprivreda

Prostornim planom uređenja Grada Omiša (2016) tlo na njegovom području se dijeli na osobito vrijedno obradivo tlo (obuhvaća komplekse polja u zaleđu i kultivirano terasasto tlo u priobalju), vrijedno obradivo tlo (obuhvaća manje komplekse vinograda, maslinika i voćnjaka u blizini naselja) te ostala obradiva tla (koja čine neobrađene livade i oranice udaljenije o naselja i lošije kakvoće tla). Najkvalitetnije obradivo tlo predstavlja prostorno najmanju kategoriju sa svega 19,1 ha, dok najveće poljoprivredne površine zauzimaju ostale poljoprivredne i šumske površine koje zauzimaju 51,82 % (ili 13.758,9 ha) ukupne površine Grada Omiša (Slika 21). Ukupna površina poljoprivrednih površina na području Grada Omiša koje se obrađuju iznosi 1158,11 ha, raspoređenih na 2209 parcela. U najvećoj su mjeri zastupljeni krški pašnjaci (67,4 %), zatim livade (13 %) i oranice (12,9 %), a u značajno manjoj mjeri su zastupljene ostale kulture poput voćnjaka, maslinika i vinograda (APPRRR, 2021). Prema prikazanim podacima, površina upisana u registar čini svega 24,26 % ukupne površine koja bi se mogla koristiti za poljoprivredu prema bazi podataka Corine Land Cover. Postojeće poljoprivredne površine koriste se kao resursi za proizvodnju poljoprivrednih proizvoda (zdrava hrana) u cilju opskrbe lokalnog stanovništva, turista i šireg područja.

Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2021) na području Grada Omiša se nalazilo 536 poljoprivrednih gospodarstava, a najbrojniji oblik čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva, njih 523 u 2020. g., s postotnim udjelom od 97,6%. U razdoblju 2016.-2020. broj poljoprivrednih gospodarstava smanjio se za 2%. Najveći pad zabilježen je u kategoriji OPG-a u 2017. g., a razlog tome je ažuriranje podataka u Upisniku 2015. i 2016. g. pri čemu su brisani OPG-ovi koji nisu zadovoljavali nove uvjete ili čiji su nositelji preminuli. Broj OPG-ova je nakon 2017. g. lagano rastao te je u 2019. g. zabilježen porast od 1,5% u odnosu na 2017. g. U 2020. g. broj OPG-ova smanjio se za 3. U promatranom razdoblju rastao je broj trgovačkih društava, broj obrta se smanjio, dok je broj zadruga na području Grada Omiša stagnirao.

Slika 21: Način korištenja zemljišta u Gradu Omišu 2018. godine

Izvor podataka: CLCCro, 2022

Tablica 19: Broj i ukupna površina poljoprivrednih parcela upisanih u ARKOD prema vrsti u Gradu Omišu na dan 31. prosinca 2021. godine

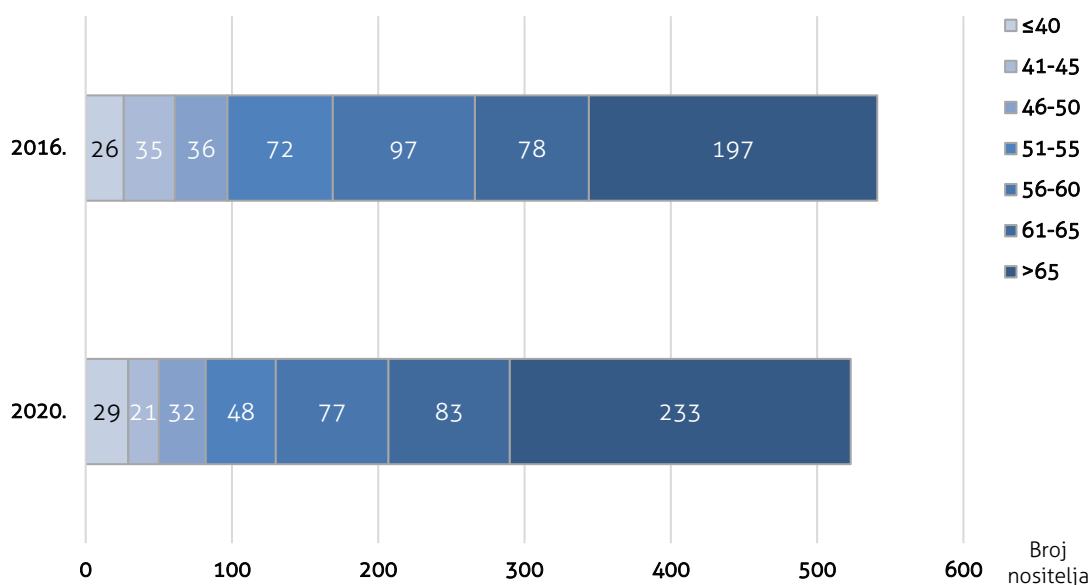
Vrsta poljoprivredne parcele	Ukupna površina parcela (ha)	Broj poljoprivrednih parcela	Vrsta poljoprivredne parcele	Ukupna površina parcela (ha)	Broj poljoprivrednih parcela
Oranica	195,35	775	Voćnjak	43,31	348
Livada	196,24	357	Mješoviti višegodišnji nasadi	12,29	84
Krški pašnjak	1018,66	210	Ostalo	1,07	19
Vinograd	13,9	153	Maslinik	30,76	263
UKUPNO	1511,58	2209			

Izvor podataka: APPRRR, 2021

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva u Gradu Omišu su malena, a poljoprivredne površine rascjepkane i usitnjene, s prosječnom veličinom od 0,52 ha da bi predstavljale dobru podlogu za financijski isplativu djelatnost (Grad Omiš, 2018.) Omiški OPG-ovi bave se pretežito uzgojem maslina i voća, meda i pčelinjih proizvoda te stočarstvom, odnosno kozarstvom i ovčarstvom u zaobalju (Grad

Omiš, 2018). Dio OPG-ova s prostora Poljica proizvodi te distribuira poljički soparnik, jelo napravljeno po tradicionalnoj recepturi od lokalnih sastojaka koji je 2017. g. dobio oznaku zemljopisnog podrijetla (Ministarstvo poljoprivrede, 2022). Takvom ponudom lokalnih i poljoprivrednih proizvoda OPG-a u ugostiteljskim objektima i smještajnim kapacitetima može doći do snažnijeg povezivanja poljoprivrede s turizmom. Posjetiteljima bi se na taj način nudila tzv. zdrava hrana te ispoštovalo načelo „od polja do stola“, koji je usklađen s Europskim zelenim planom (EK, 2022). Relativno malen broj OPG-a razvija ekološku poljoprivredu, svega tri gospodarstva (Grad Omiš, 2021e). Ipak, njihov bi razvoj valjalo poticati, posebice ukoliko se uzme u obzir porast potražnje za ekološkim proizvodima.

Grad Omiš član je LAG-a Adrion putem kojeg lokalni poljoprivrednici mogu ostvarivati bespovratna sredstva iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske. LAG Adrion pruža potporu poljoprivrednicima u pisanju i provedbi projekata te podnošenju izvještaja o namjenskom utrošku sredstava (Grad Omiš, 2021e). Važan čimbenik u razvoju poljoprivrede predstavlja i dob poljoprivrednika. U Gradu Omišu 44,6% svih nositelja OPG-ova su osobe starije od 65 g. što otežava provođenje modernizacije i promjena u poljoprivrednoj proizvodnji. Analizirajući kretanje dobi nositelja kroz godine, primjećuje se da se broj nositelja starijih od 65 naglo povećava. Naime, od 2016. do 2020. g. postotak nositelja starijih od 65 porastao je za 18,3%, dok je broj mlađih od 40 g. porastao samo 11,6%, pri čemu se treba uzeti u obzir da su zbog malenih apsolutnih brojeva, postotci dosta visoki. Ukoliko se takvi trendovi nastave, postoji rizik od smanjenja inovacijskih potencijala u poljoprivrednom sektoru.

Slika 22: Dob nositelja OPG-a u Gradu Omišu u razdoblju 2016. i 2020. godine
Izvori podataka: APPRRR, 2017; APPRRR, 2021

Obrazovana struktura nositelja OPG-ova je također vrlo važna kad se govori o promjenama u poljoprivredi, jer će obrazovaniji poljoprivrednik lakše i brže usvojiti promjenu. U gradu Omišu još je uvijek vrlo visok udio nositelja (21,8%) koji imaju završenu samo osnovnu školu, odnosno onih koji uopće nemaju završeni nikakav stupanj obrazovanja. Broj visokoobrazovanih nositelja odgovara broju nositelja mlađih od 40 g. čime se može zaključiti da većina mladih nositelja ima završeno visokoškolsko obrazovanje.

Dionici FG2 – *Održivost gospodarstva* istaknuli su temeljne izazove u pogledu razvoja poljoprivrede, poput velike usitnjenosti poljoprivrednih gospodarstava, starenja poljoprivrednog stanovništva, smanjenja površina pod poljoprivrednim usjevima i smanjenja broja stoke koja se uzgaja na ruralnim predjelima JLS. Okrupnjavanje zemljišta otežano je uslijed neriješenih imovinsko-pravnih odnosa, a također je nepovoljna pojava razmjerno malenog broja poljoprivrednika koji koriste sredstva iz EU fondova, posebice jer se unutar LAG-a Adrion, koji okuplja velik broj JLS Splitsko-dalmatinske županije, nalazi najveći broj članova iz Grada Omiša te je stopa korištenja mjera znatno niža u odnosu na ostale JLS. U tom pogledu jedan od problema predstavlja i zakonodavni okvir (što proizlazi iz neriješenih imovinsko-pravnih odnosa), kao i sama kompleksnost procesa prijave na natječaje te se ističe potreba za informiranjem te educiranjem vlasnika OPG-ova o njihovim mogućnostima u okviru stjecanja poticaja. Relativno malen broj OPG-ova u svom djelovanju integrira i agroturizam, autentičnu ponudu proizvoda putem kušaonica te se ruralni turizam često svodi na izgradnju kuća za odmor. Potencijal za razvoj ruralnog turizma u tom pogledu predstavlja valorizacija poljičke povijesti te tradicije, primjerice nematerijalnog kulturnog dobra – poljičkog soparnika i ostalih elemenata lokalne baštine.

Tablica 20. Snage, slabosti, prilike i prijetnje identificirane u stanju i trendovima u poljoprivredi u Gradu Omišu

Snage	Slabosti
- Blizina gradova i turističkih lokacija kao centara distribucije poljoprivrednih proizvoda - Dio OPG-ova proizvodi tradicionalni poljički soparnik koji se nalazi pod zaštitom UNESCO-a - Poticajno djelovanje LAG-a Adrion	- Mala površina kvalitetnog obradivog tla - Iskorištenost samo 24,26 % ukupne površine koja bi se mogla koristiti za poljoprivredu - Mala prosječna veličina posjeda (0,52 ha) koja onemogućuje komercijalnu poljoprivredu - Povećanje prosječne starosti nositelja poljoprivrednih gospodarstava - Nizak stupanj obrazovanja nositelja gospodarstava - Nedovoljna razvijenost ekološke poljoprivrede - Trend zapuštanja poljoprivrednih površina
Prilike	Prijetnje
- Povezivanje OPG-ova s ugostiteljskim objektima na temelju načela „od polja do stola“ - Posjedi malih površina imaju potencijal za razvoj ekološke poljoprivrede	- Daljnje "starenje" poljoprivrednika može dovesti do smanjenje inovacijskih potencijala - Nezainteresiranost mladih skupina stanovništva za bavljenje poljoprivredom - Sukcesija zemljišta

3.4. STANJE U PROSTORU

3.4.1. Gospodarenje okolišem

3.4.1.1. Stanje okoliša

Kvaliteta i onečišćenost zraka

Na prostoru Grada Omiša ne nalaze se postaje u okviru državne ili lokalne mreže za trajno praćenje kvalitete zraka. Kako bi se postiglo preciznije praćenje kvalitete zraka na području Grada Omiša, važno je postaviti stanice za praćenje kvalitete i onečišćenosti zraka. Kvaliteta zraka predstavlja važan preduvjet sveukupne kvalitete prirodnog okoliša, a samim time važan element kvalitete života u Gradu.

Najbliže mjerne stanice za kvalitetu zraka Gradu Omišu nalaze se na prostoru gradova Split (Split 1), Solin (AMS 2 Sveti Kajo) i Kaštela (AMS 1 Kaštel Sućurac). Najbliža mjerna postaja Split 1 udaljena je oko 25 km od Grada Omiša, dok je najudaljenija postaja AMS 1 Kaštel Sućurac udaljena oko 30 km. Prema podacima servisa Kvalitete zraka u Republici Hrvatskoj Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja Republike Hrvatske, u Tablica 21 prikazan je kvaliteta zraka u proteklih godinu dana (10.1.2021.-10.1.2022.) za tri mjerne stanice: AMS 1 Kaštel Sućurac, Split -1 i AMS 2 Sveti Kajo. U promatranom periodu, sve tri mjerne stanice bilježe najveći udio kategorije dobre kvalitete zraka. Iz tablice je vidljivo kako postaja AMS 2 Sveti Kajo koja se nalazi u Solinu bilježi najveću kvalitetu zraka, dok postaja u Split – 1 u Splitu bilježi najmanju kvalitetu zraka među promatranim mjernim stanicama. S obzirom na relativnu blizinu (25-30 km) spomenutih mjernih stanicama Gradu Omišu, može se zaključiti da je stanje kvalitete zraka u Gradu Omišu povoljno (Kvaliteta zraka u Republici Hrvatskoj, 2022).

Tablica 21: Kvaliteta zraka prema kategorijama u proteklih godinu dana (10.1.2021.-10.1.2022.) za mjerne stanice AMS 1 Kaštel Sućurac, Split-1 i AMS 2 Sveti Kajo

Kategorija	Udjeli u proteklih godinu dana (10.1.2021.-10.1.2022.) po mjernim stanicama (%)		
	AMS 1 Kaštel Sućurac	Split -1	AMS 2 Sveti Kajo
Dobro	51,4	37,2	86,1
Prihvatljivo	48,1	56,6	13,7
Umjereno	0,0	5,5	0,0
Loše	0,0	0,5	0,0
Vrlo loše	0,0	0,0	0,0
Izuzetno loše	0,0	0,0	0,0
Nema dovoljno podataka	-	-	-

Izvor podataka: Kvaliteta zraka u Republici Hrvatskoj, 2022

Vodni resursi i kvaliteta voda

Grad Omiš razvio se uz ušće rijeke Cetine. U području jadranskog slijeva kao nadzemne rijeke održali su se samo snažniji riječni tokovi hranjeni jačim vrelima u nepropusnim naslagama. Jedan od snažnijih riječnih tokova je rijeka Cetina koja protječe prostorom Grada Omiša. Rijeka Cetina kao i druge jadranske rijeke nije pogodna za plovidbu, ali je značajna za ovo područje zbog svog hidroenergetskog potencijala (Magaš, 2013).

Javna vodoopskrba u Gradu Omišu postoji još od početka 20. stoljeća kada je bila prisutna isključivo u naselju Omiš. Industrijalizacija ovog prostora potaknula je širenje mreže javne vodoopskrbe. Epidemija trbušnog tifusa 1969. g. uzrokovana zagađenjem izvora 'Vrilo' potaknula je modernizaciju vodovodne mreže i gradnju uređaja za pročišćenje voda. Tvrtka pod nazivom Vodovod d.o.o. je ključno poduzeće za upravljanje vodoopskrbom i odvodnjom na prostoru Grada Omiša. Na temelju članaka 15. i 19. Zakona o vodi za ljudsku potrošnju (NN 56/13, 64/15, 104/17, 115/18, 16/20), pravna osoba koja obavlja djelatnost javne vodoopskrbe obvezna je osigurati da voda za ljudsku potrošnju koju isporučuje ispunjava sve propisane parametre za provjeru sukladnosti. Također, pravna osoba obvezna je izraditi godišnji izvještaj za prethodnu godinu i obavijestiti o istom javnost putem sredstava javnog informiranja. Sukladno navedenom, tvrtka Vodovod d.o.o. izradila je godišnje izvještaje o kvaliteti vode za 2018., 2019. i 2020. g. te ih objavila na mrežnoj stranici. Rezultati o kvaliteti vode iz spomenutih izvještaja bit će analizirani u nastavku.

Gradu Omišu pripadaju četiri zone opskrbe i to su: CETINA A – GATA, CETINA A – ZADVARJE, RUDA B i ZO STUDENCI. U Tablica 13 su navedene zone opskrbe na prostoru Omiša te su navedena naselja Grada Omiša prema pripadnosti određenoj zoni. Podatci za ispravnost uzoraka izvorišta dostupni su samo za

zone opskrbe CETINA A – GATA i STUDENCI. Za obje zone opskrbe u svim mjernim godinama - 2018., 2019. i 2020. udio neispravnih kemijskih uzoraka iznosi 0,00%, dok udio neispravnih mikrobioloških uzoraka iznosi 100%. Udio neispravnih mikrobioloških uzoraka za zone opskrbe na području Grada Omiša za 2018., 2019. i 2020. godinu zabilježen je samo kod zone opskrbe CETINA A – GATA 2019. i 2020. g., i to u iznosu od 0,70% (Vodovod Omiš, 2018-2020). Iz navedenih podataka vidljivo je kako je udio neispravnih uzoraka (kemijskih ili mikrobioloških) vodne mreže svih zona opskrbe gotovo zanemariv što upućuje na visoku kakvoću vode na prostoru Grada Omiša.

Tablica 22: Popis zoni opskrbe za područje Grada Omiša

Zona opskrbe	Naziv crpilišta s kojeg se opskrbljuje ZO	Tip vodotoka	Naselja uključena u opskrbu
ZO CETINA A - GATA	Vodozahvat HE Zakućac	Površinski	Borak, Čelina, Čisla, Gata, Lokva Rogoznica, Marušići, Mimice, Naklice, Omiš, Ostrvica, Pisak, Stanići, Tugare, Zakućac, Zvečanje
ZO CETINA A – ZADVARJE	Vodozahvat HE Kraljevac	Površinski	Blato na Cetini, Podgrađe, Slime
ZO RUDA B	Vodozahvat Ruda	Podzemni	Donji Dolac, Gornji Dolac, Nova Sela, Putišići, Srijane, Trnbusi
ZO STUDENCI	Vodozahvat Gusalića Vrilo	Podzemni	Kostanje, Kućice, Podašpilje, Seoca, Svinišće

Izvor podataka: Vodovod Omiš, 2018, 2019, 2020

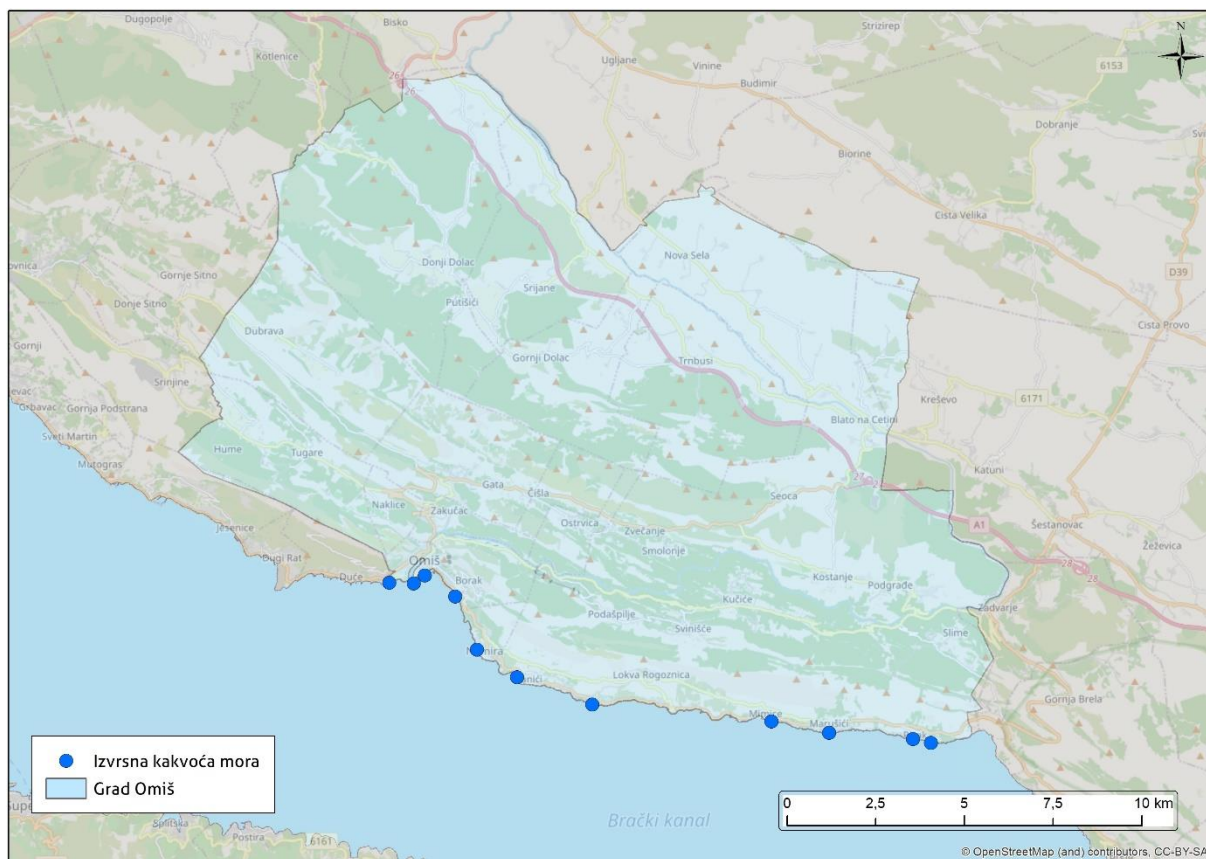
Kakvoća mora za kupanje je važan pokazatelj za kvalitetu života stanovnika, kao i za mogućnost razvoja turizma Grada Omiša. Ocjene kakvoće mora se određuju na temelju kriterija definiranih Uredbom o kakvoći mora za kupanje (NN 73/08) i EU direktivom o upravljanju kakvoćom mora za kupanje (br. 2006/EZ). Pokazatelji kakvoće mora unificirani su na razini Europske unije te su definirane 4 kategorije kakvoće mora: 1 – izvrsno, 2 – dobro, 3 – zadovoljavajuće i 4 – nezadovoljavajuće. Na Slika 23 prikazano je godišnje stanje kakvoće mora za kupanje za točke ispitivanja koje se nalazi unutar prostornog obuhvata Grada Omiša 2021. g. Od 11 točki ispitivanja, sve pripadaju kategoriji izvrsne kakvoće mora.

Prateći kretanje kakvoće mora za kupanje na godišnjoj razini u razdoblju 2016.-2021. g. za Grad Omiš vidljivo je kako je stanje kakvoće mora bilo izvrsno na svim mjernim stanicama, osim 2017. kada je na jednoj stanici zabilježena dobra kakvoća mora (Tablica 23).

Tablica 23: Kakvoća mora za kupanje 2016.-2021. godine za Grad Omiš

Godina	Kategorija kakvoće mora za kupanje (%)			
	Izvrсна	Dobra	Zadovoljavajuća	Nezadovoljavajuća
2016.	100,0	0,0	0,0	0,0
2017.	87,5	12,5	0,0	0,0
2018.	100,0	0,0	0,0	0,0
2019.	100,0	0,0	0,0	0,0
2020.	100,0	0,0	0,0	0,0
2021.	100,0	0,0	0,0	0,0

Izvor podataka: Kakvoća mora za kupanje, 2022

Slika 23: Kakvoća mora za kupanje u Gradu Omišu 2021.

Izvor podataka: Kakvoća mora u Republici Hrvatskoj, 2022

Kvaliteta i onečišćenost tla

U Hrvatskoj nije uspostavljeno sustavno praćenje kvalitete i onečišćenosti tla zbog čega ne postoji mnogo podataka o kvaliteti tla za Grad Omiš. Tlo ima veliku važnost jer je nositelj funkcija neophodnih za život na Zemlji osiguravajući hranu, biomasu, sirovine, staništa i rezerve gena, a o tlu ovisi biološka raznolikost i održivost ekosustava. Na prostoru Grada kao jedini faktori onečišćenja navode se divlja odlagališta i intervencije uzrokovane sve većim potrebama za građevinskim zemljištem.

Prema Namjenskoj pedološkoj karti Republike Hrvatske na prostoru Grada Omiša nalazi se 11 kartiranih jedinica tala. Među kartiranim jedinicama tala dominiraju izrazito kamenita tla koja su trajno nepovoljna za obradu. Tla koja su povoljna za obradu zastupljena su u malim površinama, a među njima je najrasprostranjenija rendzina na laporu (flišu) ili mekim vapnencima koja se nalazi na južnim padinama Mosora te u zaleđu Omiške Dinare prateći tok rijeke Cetine i blaže nagibe (Bogunović i dr., 1996).

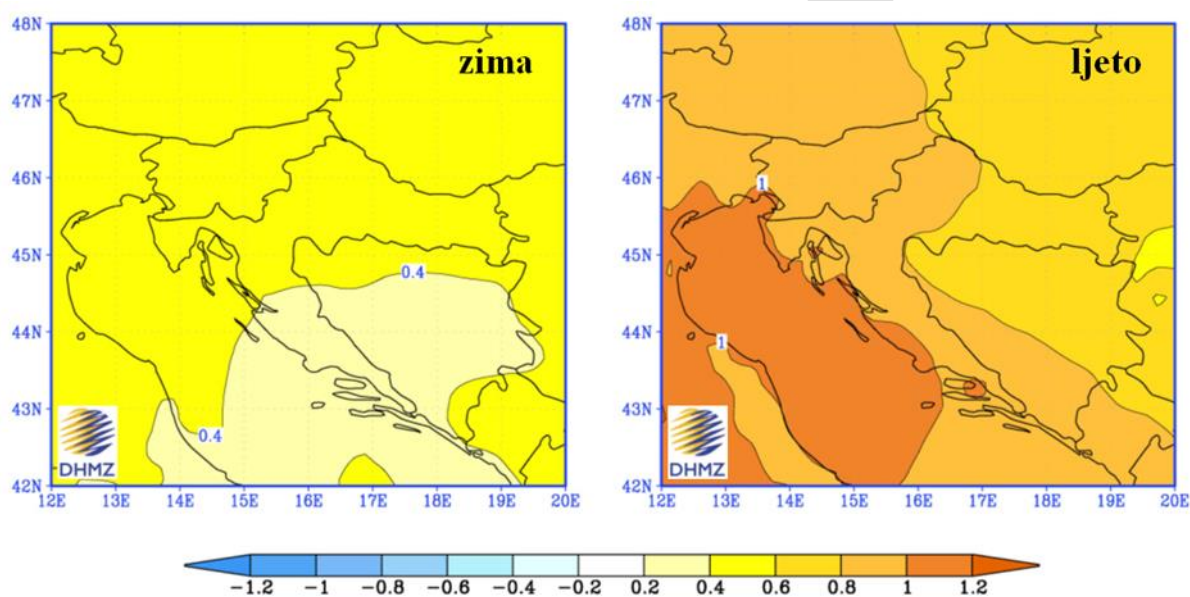
3.4.1.2. Izloženost rizicima

Klimatski rizici

Utjecaj klimatskih promjena osim na globalnom razini, osjetan je i na razini Republike Hrvatske, ali i na mikrorazini, odnosno na području Grada Omiša, a manifestira se u povećanju temperature zraka tijekom cijele godine s naglaskom na povećanje ljetnih temperatura. Klimatske promjene stvarna su prijetnja za okoliš, bioraznolikost, stanovništvo te gospodarske djelatnosti, a posljedice se najčešće odnose na stvaranje toplinskih otoka, duže sušne periode, ali i poplave prilikom ekstremnih količina padalina te

podizanje razine mora. Državni hidrometeorološki zavod objavio je rezultate RegCM-a za područje Republike Hrvatske koji prikazuje projekcije promjene temperature u razdoblju 2011.-2070. g. Tako je za područje Grada Omiša u razdoblju 2011.-2040. g. očekivan porast zimskih temperatura od 0,2 do 0,4°C, a ljetnih od 0,8 do 1,2°C. Za razdoblje 2041. – 2070. g. predviđa se porast temperature u zimskim mjesecima od 1,2 do 1,6°C, a u ljetnim do čak 3°C (Slika 24). Ekstremne temperature mogu uzrokovati zdravstvene smetnje kod ljudi. Može doći do suše, devastacije gospodarskih dobara, ali i pojave požara otvorenog tipa i štete po okoliš (DMHZ, 2022).

Potencijalni negativni utjecaj klimatskih promjena visoke ranjivosti na obalnom području Splitsko-dalmatinske županije pa tako i za obalno područje Grada Omiša predstavljaju poplave mora, odnosno porast razine mora. Za Jadransko more predviđa se okvirni porast srednje razine mora u rasponu između 19 i 33 cm do perioda 2046.-2065. g. (DMHZ, 2022).

Slika 24. Promjena prizemne temperature zraka u razdoblju 2011.-2040. g. u Republici Hrvatskoj

Izvor: DHMZ, *Buduće klimatske promjene*, 2022

Prirodni i antropogeni rizici

Grad Omiš (Procjena rizika od velikih nesreća, 2021) izradio je prijedlog procjene rizika od velikih nesreća u kojem je naveden popis prijetnji, odnosno registar rizika u kojem je nabrojano 5 rizika s najvećim potencijalom pojave (potres, poplava, požar otvorenog tipa, ekstremne temperature i epidemije i pandemije).

Područje Grada nalazi se u zoni potresa intenziteta VII°, VIII° i IX° MSK ljestvice znači da može izazvati oštećenja i rušenje objekata i ljudske gubitke. Postoji mogućnost uzrokovanja šteta na materijalnim i kulturnim dobrima, potpunog rušenja objekata ili oštećenja, a moguće su i ljudske žrtve koje su rezultat razaranja stambenih te objekata gdje boravi puno ljudi (hoteli, škole, vrtići, prodajni centri i sl.).

Područje grada Omiša ugroženo je od poplava rijeke Cetine i poplava bujičnih voda. U slučaju pada velike količine kiše u kratkom vremenu te nastanka velikih bujica najviše bi bile ugrožene prometnice i stambeni objekti koji se nalaze u području tokova bujica, ponajviše uz tok rijeke Cetine, odnosno donjem dijelu gdje je moguće plavljenje naselja i prometnica. Rušenje brane „Peruča“ prouzročilo bi na području grada Omiša poplavljenje i rušenje objekata infrastrukture, stambenih i poslovnih objekata. Potrebno je stalno praćenje vodotoka i rada HE Zakućac kako bi se umanjila ugroza grada Omiša. Usred

veće količine jakih padalina moguća je pojava urušavanja i odrona čime postoji potencijalna ugroza za oko 2.000 stanovnika u starom dijelu Omiša. Također, isti uzrok može rezultirati i pojavom klizišta što bi potencijalno ugrozilo daljnje normalno odvijanje prometa na dionicama D70 (Omiš-Gata-Blato), D8 (Omiš-Dupci) i Ž6166 (Omiš-Kučice).

Požari otvorenog prostora nastaju zbog visokih temperatura u ljetnim mjesecima, nepristupačnog terena, ali i velikog broja posjetitelja koji predstavljaju jednu od mogućih ugroza. Požar predstavlja značajnu opasnost za život ljudi i stvaranje znatnih materijalnih šteta. Obrasle šume na površinama opustošena požarima predstavljaju veliku opasnost od nastanka novog katastrofalnog požara (Procjena rizika od velikih nesreća za Grad Omiš, 2021).

Među antropogenim rizicima koji mogu prouzročiti velike štete su požari i tehnološke eksplozije. Na osam lokacija postoji veća mogućnost nastanka i širenja požara zbog skladištenja veće količine zapaljivih i/ili eksplozivnih tekućina i plinova među kojima se nalaze trafo ulje, UNP, turbinsko ulje i dr. (Procjena ugroženosti od požara za Grad Omiš, 2020). Popis pravnih osoba kod kojih postoji povećana opasnosti od nastajanja i širenja požara nalaze se u Tablica 24.

Lokacije na kojima je utvrđena potencijalna opasnost od nastajanja i širenja požara nalaze se u priobalnom dijelu i u neposrednoj blizini rijeke Cetine, odnosno prostorima izrazito osjetljivim na onečišćenje. Četiri lokacije nalaze se na prostoru grada Omiša, tri lokacije nalaze se u naselju Zakućac, a jedna lokacija na obali u naselju Lokva Rogoznica.

Tablica 24. Pregled mjesta skladištenja većih količina opasnih tvari

Mjesta skladištenja većih količina opasnih tvari	Opasna tvar
HEP d.d. Pogon HE Zakućac	Turbinsko ulje, trafo ulje, rabljeno turbinsko ulje
INA d.d. BP Omiš	BMB-95, BMB-98, MB-98, dizel gorivo, eurodizel, boce UNP, UNP
Lokacija Punta	Ekstra lako lož ulje
Lokacija Lisičina	Ekstra lako lož ulje
Vodovod d.o.o. Omiš Pogon za obradu vode Zagrad	klor
Omial Novi d.o.o.	UNP
Autokamp Ribnjak	Propan-butan
Hotel Ruskamen	Propan-butan

Izvor: Procjena ugroženosti od požara za Grad Omiš, 2020

Među rizicima bitno je spomenuti i moguću pojavu epidemije i pandemije, posebice nakon pojave pandemije COVID-19 i izrazito izazovnim uvjetima života u kojima je od početka pandemije do kraja 2021. g. utvrđeno oko 1.500 oboljelih osoba.

Upravljanje rizicima

U slučaju katastrofa na području Grada Omiša, sustav djelovanja temelji se na Planu djelovanja civilne zaštite Grada Omiša (2021), dok se sustav djelovanja u slučaju prirodnih nepogoda temelji na Planu djelovanja u području prirodnih nepogoda za Grad Omiš (2022).

Na području Grada Omiša nema profesionalnih vatrogasnih postrojbi, ali djeluju tri ustrojena Dobrovoljna vatrogasna društva: DVD Omiš, DVD Gata i DVD Kućice. U razdoblju 1.1. - 30.9.2021. g. ukupno je zabilježeno 317 intervencija od kojih je najviše onih na otvorenom prostoru (156) i tehničke u prometu i ostale intervencije (143), a intervencije su uključivale 1.693 vatrogasca (Grad Omiš, 2021).

Među operativnim snagama zaštite i spašavanja Grada Omiša nalaze se još Stožer civilne zaštite Grada Omiša, Gradsko društvo Crvenog križa Omiš, Hrvatska gorska služba spašavanja – Stanica Split, Ispostava Omiš, Postrojba civilne zaštite specijalističke namjene – tim za spašavanje iz ruševina lake

kategorije na području Grada Omiša, Postrojba civilne zaštite opće namjene na području Grada Omiša, služba pravnih osoba koje se zaštitom i spašavanjem bave u svojoj redovitoj djelatnosti. Analizom sustava civilne zaštite u području preventive (Analiza stanja, plan s financijskim planom i smjernice za organizaciju i razvoj sustava civilne zaštite na području Grada Omiša 2022.g. – 2025.g., 2021) procijenjena je niska razina spremnosti sustava civilne zaštite u području ranog upozoravanja i suradnje sa susjednim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, stanju svijesti pojedinaca, pripadnika ranjivih skupina, upravljačkih i odgovornih tijela, baze podataka i dr.

Zbog nepovoljne organizacijske situacije sustava domovinske sigurnosti tijekom posljednjih nekoliko godina, potrebno je plansko ulaganje u organizaciju i sustav civilne zaštite te redovno provođenje osposobljavanja i vježbi postrojbi i snaga civilne zaštite u svrhu zadovoljenja propisane osobne spremnosti službi. Također, bitno je stalno educiranje građana za slučaj konkretnih potencijalnih ugroza, dok se vježbe evakuacije planiraju za osnovne škole.

Dionici participativne radionice FG3. *Održivost okoliša* naveli su kako je vatrogastvo na području Grada Omiša organizirano kroz djelovanje triju dobrovoljnih vatrogasnih društva koja adekvatno pokrivaju cijeli prostor. Zbog velikog prostornog obuhvata Grada, sustav ne može funkcionirati kroz jedinstvenu javnu i centraliziranu vatrogasnu postrojbu, međutim iskazuje se potreba za razvojem novih prostornih kapaciteta vatrogasnog doma u gradu Omišu s obzirom da postojeći uvjeti ne odgovaraju standardima za izvođenje operacija, skladištenje opreme i sl. Također, objekt zbog otežanosti dolaska u gradsko središte ne smije biti lociran izvan šireg centra grada (zakonska obaveza dolaska na mjesto intervencije u roku 15 minuta). Od strane dionika istaknuta je i mogućnost kako bi novi DVD djelovao kao Centar za katastrofe, odnosno centar za službe sigurnosti koji bi potencijalno mogao uključivati razne javne servise koji se bave upravljanjem rizicima, kako bi se smanjile posljedice istih, ali i planski distribuirale odgovornosti.

Tablica 25. Snage, slabosti, prilike i prijetnje identificirane u stanju i trendovima u gospodarenju okolišem u Gradu Omišu

Snage	Slabosti
- Visoka kvaliteta zraka na prostoru Grada - Vodom bogato područje rijeke Cetine - Visoka kvaliteta vode u svim zonama opskrbe Grada - Izvrsna kakvoća mora na svim mjernim lokacijama - Postojanje plana civilne zaštite i spašavanja - u slučaju rizika	- Postojanje divljih odlagališta otpada - Građevinske intervencije koje potiču onečišćenje okoliša - Utjecaj klimatskih promjena vidljiv je u porastu zimskih i ljetnih temperatura - Nepovoljna organizacijska situacija sustava civilne zaštite (nedostatak javne vatrogasne postrojbe)
Prilike	Prijetnje
- Smanjenje i prevencija negativnih učinaka klimatskih promjena korištenjem sredstava EU - Poticanje dekarbonizacije prometa i gospodarstva - Suradnja nadležnih institucija u provođenju mjera osvještavanja i edukacija građana o mjerama zaštite i spašavanja	- Podizanje razine rijeke Cetine koji dovodi do miješanja rijeke i mora - Požari izazvani ljudskim djelovanjem (turizam, poljoprivreda) - Utjecaj klimatskih promjena na sigurnost i zdravlje ljudi - Potencijalni rizik na lokacijama gdje se skladište opasne i zapaljive tvari

3.4.2. Upravljanje javnim urbanim površinama

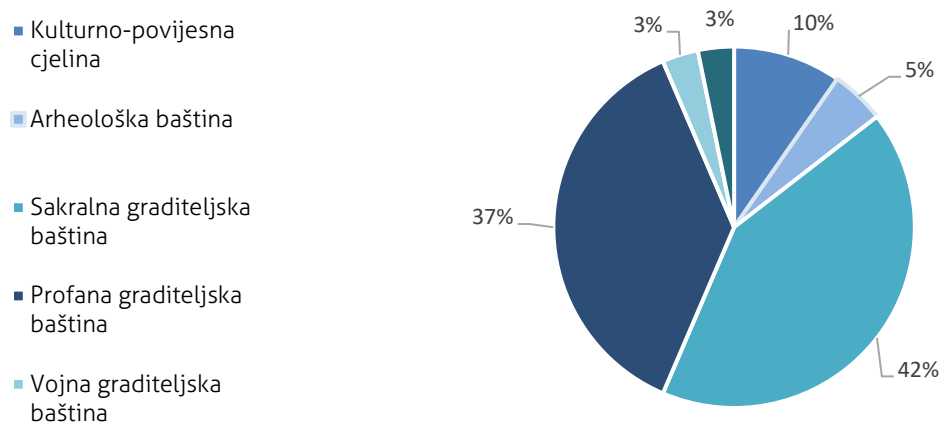
3.4.2.1. Kulturna baština

Kulturna baština na određenom području je produkt jedinstvenog kulturno-povijesnog razvoja i osobitosti oblika usvojenih tradicija, zbog čega je svako promatrano područje specifično na svoj način. Prema Ministarstvu kulture i medija (2022) kulturna baština sastoji se od materijalnih i nematerijalnih oblika, a njihova zaštita i očuvanje uvjet su za prepoznavanje, definiranje i afirmaciju kulturnog identiteta određenog područja. Osim toga, kulturna baština je vrlo vrijedan resurs za razvoj kulturno-umjetničkih, turističkih i gospodarskih funkcija prostora u kojem se nalazi, što je i prepoznato kao u dosadašnjoj Strategiji razvoja Grada Omiša do 2020 (2018).

Materijalna baština

Prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 62/20) materijalnu baštinu čine nepokretna i pokretna kulturna dobra od povijesnog, arheološkog, paleontološkog, antropološkog, umjetničkog i znanstvenog značenja. Prema podacima Registra kulturnih dobara (2022) na području Grada Omiša nalazi se 62 zaštićena kulturna dobra te su sva pod trajnom zaštitom. Prema vrsti dobra radi se o redom 6 kulturno-povijesnih cjelina, 3 arheološke zone i 53 pojedinačnih nepokretnih arheoloških dobara. Kulturno-povijesne cjeline naselja Ume, Ćazin Dolac, Gorice, Zakućac i Rodići pripadaju ruralnim cjelinama i svjedoče o nekadašnjem tradicionalnom životu težaka omiškog kraja. S druge strane očuvana povijesne jezgra grada Omiša prezentira nekadašnji značaj i moć slavnog gusarskog grada. Ostavština vezana uz Poljičku kneževinu čuva se u Gradskom muzeju Omiš. Nadalje, područje Grada Omiša, a posebno njegov obalni pojas imaju dugi kontinuitet naseljavanja, zbog čega se na ovom području nalazi veliki broj arheoloških lokaliteta. Među njima se svojim značajem ističu antički lokaliteti registrirani kao kulturna dobra, tj. arheološka nalazišta Brzet, Miri te arheološka zona Baučići (antički *Oneum*). Među zaštićenim pojedinačnim dobrima najveći je broj objekata sakralne (42%) i profane (37%) graditeljske baštine, a evidentiran je i manji broj objekata gospodarske (3%) i vojne (3%) graditeljske baštine. Radi se o ostacima nekadašnjih mlinica te dijelovima fortifikacija (Tvrđava Starigrad i Kula Peovica s kaštelom iznad Omiša te Kula Jerončić u Kostanju) (Slika 25).

Osim kulturnih dobara zaštićenih Registrom, na prostoru Grada Omiša zabilježena su dodatno 155 evidentirana kulturna dobra zaštićena prostornim planom na snazi (PPUGO, 4/07, 9/16), a riječ je o dobrima koja pripadaju arheološkoj, graditeljskoj i etnološkoj baštini omiškog područja.

Slika 25: Distribucija kulturnih dobara na području Grada Omiša prema kategoriji

Izvor podataka: Registar kulturnih dobara, 2022

Analiza kulturnih dobara ukazuje na bogatstvo materijalne kulturne baštine. Sukladno tome, kulturna baština kao primaran turistički resurs ovog kraja ukazuje na izraziti potencijal za razvoj kulturnog turizma, pri čemu je za priobalni dio Omiša pa tako i samo naselje Omiš značajna je baština vezana uz njegovu gusarsku povijest koju zorno predočuju ostaci tvrđava Mirabella (Peovica) i Starigrad (Fortica). S druge strane, kulturna baština zaobalja, odnosno prostoru Poljica, vezana je uz vrlo važne događaje koji su formirali elemente hrvatske kulture ovog prostora od najranijeg perioda doseljenja preko Poljičkog statuta do događaja moderne povijesti.

Nematerijalna baština

Nematerijalni oblici kulturne baštine čine prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 62/20) razni oblici i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom ili neki drugi način. Prema Registru kulturnih dobara (2022) specifikum omiškog područja je izrada tradicijskog poljičkog jela soparnik – simbola nekadašnje Poljičke republike. Tradicionalno se ovo jelo pripremalo u posebnim prigodama kao posno jelo, a danas je ono neizostavan dio eno-gastro ponude omiškog kraja. Za pripremu soparnika potrebni su brašno, blitva, crveni luk, maslinovo ulje i češnjak, a njegova posebnost odlikuje se u umješnosti izrađivača da tanko razvuče kore i pomoću *sinija* ih postavi na *komin*. Gotovi soparnik poslužuje se u izrezan u karakterističan oblik romboida. Na području Grada Omiša evidentirano je 11 certificiranih ponuđača poljičkog soparnika (TZGO, 2022).

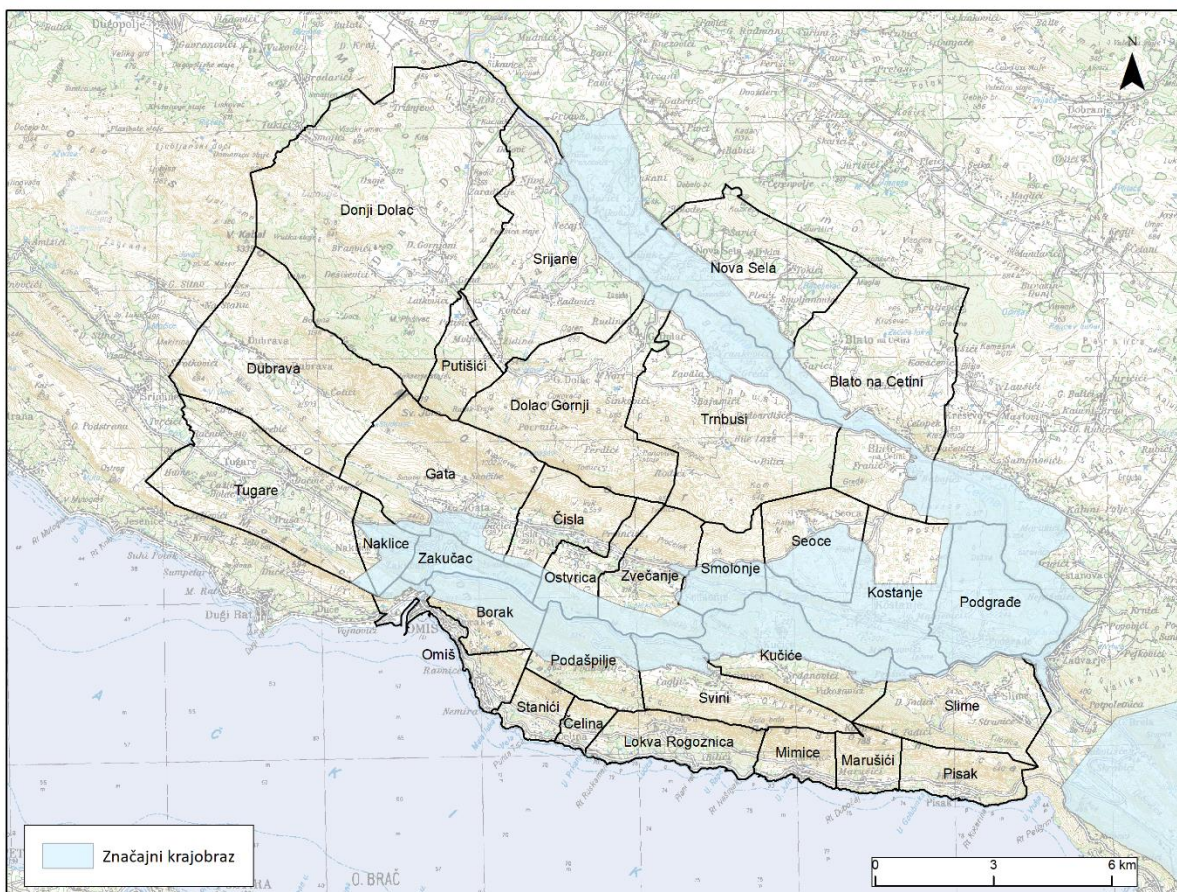
Od nematerijalne baštine važno je i izdvojiti i ostala kulturna dobra karakteristična za šire područje Splitsko-dalmatinske županije i Republiku Hrvatsku. Među njima potrebno je istaknuti kulturna dobra koja su upisana na UNESCO-vu Reprezentativnu listu svjetske nematerijalne baštine, a to su: izvedbena umjetnost klapskog pjevanja i nijemog kola, znanje tradicijske ribolovne vještine, običaja i vjerovanja na Jadranu i mediteranska prehrana te znanje umijeća suhozidne gradnje (LICH, 2022).

Analiza postojećeg stanja kulturne baštine Grada Omiša ukazuje na potrebnu njene zaštite, sanacije i obnove kako bi se elementi baštine zaštitili od propadanja te nastavili valorizirati u kontekstu kulture i turizma sukladno dosadašnjim ciljevima Strategije razvoja grada Omiša do 2020. godine (2018). Temeljem toga, zaštita i vrednovanje kulturnih dobara na području Grada Omiša prepoznata je kao jedan od prioriteta u posljednjem Programu razvoja javnih potreba u kulturi (2021), gdje je poseban naglasak stavljen na projekte uređenja Starog groblja i interpretacijskog centra Tvrđava Peovica.

Sva kulturna dobra zaštićena su odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 62/20) te je za zahvate na objektima upisanih kao nepokretna kulturna dobra potrebna suglasnost nadležnog tijela.

3.4.2.2. Prirodna baština

Upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i proglašavanje dijelova zaštite novih lokaliteta u nadležnosti je Javne ustanove za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Splitsko-dalmatinske županije – „More i krš“ (More i krš, 2022). Prema Prostornom planu uređenja Grada Omiša, na području Grada Omiša nalazi se jedna prostorna cjelina sa statusom zaštićenog područja, kanjon Cetine. Kanjon rijeke Cetine zaštićen je u kategoriji značajni krajobraz (Slika 26), ističe se svojom krškom geomorfološkom vrijednošću, kod Omiša nalazi se ušće rijeke Cetine u Jadransko more. Ukupna površina ovog zaštićenog područja iznosi 6.492,99 ha (MINGOR - Bioportal, 2022). Kanjon je značajan i za bioraznolikost zbog više vrsta endemičnih riba, petrofilne ornitofaune i značajnih staništa, stare sastojine hrasta medunca „Šćadin“ te za intenzivni turizam – izletnički, rafting, kajaking i dr. Kako bi se očuvala izvornost rijeke Cetine i umanjio negativan utjecaj na značajni krajobraz, u sklopu Zakona o proglašenju Parka prirode „Dinara“ (NN 14/21) , u tijeku je izrada Plana upravljanja za zaštićena područja i područja ekološke mreže skraćenog naziva „Plan upravljanja 6001-1 Dinara i Cetina“ (More i krš, 2022).

Slika 26. Zaštićeno područje Grada Omiša

Izvor podataka: Biportal, 2022

Uz kanjon rijeke Cetine, donedavno je sa statusom zaštićenog područja pod kategorijom geomorfološki spomenik prirode, bio i lokalitet Ruskamen u naselju Lokva Rogoznica koji se isticao specifičnim geomorfološkim obilježjima nastalim djelovanjem vode i vjetra na vapnenačku podlogu. No, prema Izvješću Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Splitsko-dalmatinske županije „More i krš“ o ostvarivanju godišnjeg Programa zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja zaštićenog područja za 2019. godinu, s Prijedlogom zaključka o prihvaćanju (2020), Ruskamen je uništen divljom izgradnjom pa je navedeni lokalitet uklonjen iz Upisnika. Prema Izmjenama i dopunama Prostornog plana uređenja Grada Omiša (2013) predložena je zaštita još četiri lokaliteta - Balića rat s pećinom, izvor i vodotok rijeke Cetine, prijevoj Dupci i Vrulja.

Osim područja zaštićenih prema Prostornom planu uređenja, na prostoru Grada Omiša nalaze se i područja ekološke mreže Natura 2000⁶ koja obuhvaća područja očuvanja značajna za ptice (POP) i područja očuvanja značajna za vrste i staništa (POVS) od interesa za Europsku uniju (Slika 27, Tablica 26). Među područjima očuvanja značajna za vrste i staništa nalaze se Mosor, Trojama, rijeka Cetina – kanjonski dio i ušće Cetine, dok se među područjima očuvanja značajnim za ptice nalaze Mosor, Kozjak i Trogirska zagora te rijeka Cetina (MINGOR - Biportal, 2022).

⁶ Ekološka mreža se proglašava u svrhu očuvanja i ostvarivanja povoljnog stanja divljih vrsta ptica i njihovih staništa, drugih divljih vrsta životinja i biljaka i njihovih staništa, stanišnih tipova od osobitog značaja za Europsku uniju i Republiku Hrvatsku. U takvim područjima, društveno-gospodarske aktivnosti nisu zabranjene, ali je potrebno osigurati očuvanje takvih područja (Zakon o zaštiti prirode, NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19).

Slika 27. Područja ekološke mreže Natura 2000 na području Grada Omiša

Izvor podataka: Biportal, 2022

Tablica 26. Područja ekološke mreže Natura 2000

Područja ekološke mreže Natura 2000	Direktiva	Opis područja
HR2001352 Mosor	Direktiva o staništima	Zauzima ukupno površinu 17.008,6 ha na području gradova Splita, Solina i Omiša te općina Klis i Dugopolje. Sadrži pet značajnih staništa (špilje zatvorene za javnost, Balićeva špilja).
HR2000929 Rijeka Cetina – kanjonski dio	Direktiva o staništima	Nalazi se na površini od 1.904,5 ha. Obuhvaća šumoviti kanjon, makiju i garig, suhe i vlaže travnjake, izvore, rijeke i hridi i brojne endemske vrste.
HR2000176 Trojama	Direktiva o staništima	Jama površine 0,8 ha.
HR3000126 Ušće Cetine	Direktiva o staništima	Čini ga bočata laguna, obalno morsko područje s pješčanim i muljevitim dnom, a zauzima površinu od 667,3 ha.
HR1000029 Cetina	Direktiva o pticama	Područje obuhvaća rijeku Cetinu i krška polja uz rijeku, a važno je zbog više od 30 značajnih vrsta ptica i jedino je mjesto u RH sa populacijom vrste Tringa totanus. Zauzima površinu od 21.319,9 ha na području gradova Sinja i Omiša.
HR1000027 Mosor, Kozjak i Trogirski zagora	Direktiva o pticama	Nalazi se na području gradova Kaštela, Trogira, Splita, Solina, Omiša i općina Dugopolje, Klis i Lećevica. Stanište je 15 značajnih vrsta ptica te važno za razmnožavanje ptica grabežljivica.

Izvor podataka: Biportal, 2022

Na participativnoj radionici FG3. *Održivost okoliša* istaknut je resurs prirode na području Grada Omiša kao jedinstvenog fenomena iznimne raznolikosti. Također je naglašena potreba za dugoročnim očuvanjem održivosti cijelog prostora, osobito kanjona Cetine, zbog čega je potrebno planirati turističke aktivnosti na tom području (sigurnosno, infrastrukturno, ekološki). Aktualan izazov predstavlja rastući pritisak na prostor kanjona Cetine, osobito ljeti kada se na njegovom području nalazi velik broj posjetitelja zbog postojećih atrakcija (zipline, izleti brodicama, rafting), što posljedično može dovesti do narušavanja njegovih kvalitativnih vrijednosti, primarno ekosustava. S obzirom da kanjon teritorijalno obuhvaća velik prostor s različitim nadležnostima u pogledu upravljanja, navedeno otežava kvalitetan monitoring i provođenje mjera zaštite, a do sad nije uspostavljena koordinacija različitih dionika koji imaju područje nadležnosti nad kanjonom. Dionici su istaknuli kako bi se problematici Cetine u budućnosti trebalo pristupiti ozbiljno i uključiti sve razine upravljanja. Također je istaknuta potreba da se u samom brendiranju prostora u budućnosti naglasak stavi na očuvanje Cetine, kako bi svi korisnici prostora bili osviješteni o važnosti i potrebi očuvanja kanjona, a kao jedan od mogućih režima uspostave kontrole nad brojem osoba koje se nalaze na području kanjona, navedena je inicijativa postavljanja rampi za brojanje posjetitelja.

3.4.2.3. Javne zelene površine

Trenutno ne postoji ujednačen sustav identificiranja površina zelene infrastrukture, kao ni praćenja stanja i kvalitete istih. Upravo iz tih razloga ne postoje potpuni podatci o broju, veličini i stanju javnih zelenih površina pa temelj identifikacije javnih zelenih površina na prostoru Grada Omiša predstavlja Prostorni plan uređenja Grada Omiša, odnosno Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Omiša (VI) iz 2015. g. (Grad Omiš, 2015). Prema Zakonu o prostornom uređenju (NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19) *zelena infrastruktura su planski osmišljene zelene i vodne površine te druga prostorna rješenja temeljena na prirodi koja se primjenjuju unutar gradova i općina, a kojima se pridonosi očuvanju, poboljšanju i obnavljanju prirode, prirodnih funkcija i procesa radi postizanja ekoloških, gospodarskih i društvenih koristi održivog razvoja*. U svrhu postizanja koristi zelene infrastrukture uz njihovo održivo korištenje, važno je razmatrati potencijale razvoja zelene infrastrukture. Važno je stvaranje novih i održavanje postojećih zelenih površina kako bi se postigao pozitivan efekt na klimatske promjene, kvalitetu zraka i tla, bioraznolikost, uštedu energije i smanjenje troškova energije, atraktivnost područja kao i zdravlje stanovništva. Za razmatranje potencijala razvoja zelene infrastrukture, u javne zelene površine ulaze javni parkovi, javne travnate zelene površine, drvodredi, sportsko-rekreacijska područja, dječja igrališta. Koncesionar zadužen za redovito održavanje javnih površina na prostoru Grada Omiša je tvrtka Peovica d.o.o. Prema Izmjenama i dopunama Prostornog plana uređenja Grada Omiša (2015), na prostoru Grada Omiša evidentna je mala površina javnih zelenih površina (7 lokacija javne zelene površine te oko 40-ak područja športsko-rekreacijske namjene), a prema Odluci o komunalnoj infrastrukturi Grada Omiša i njezinom pravnom statusu (Grad Omiš, 2019) naveden je popis lokacija javnih zelenih površina Grada Omiša (7 lokacija) koji se nalazi u tablici u nastavku.

Tablica 27. Javne zelene površine Grada Omiša

Naselje	Javna zelena površina
Omiš	Park don. Frane Bulić
Omiš	Zelena površina Priko -Trokut
Omiš	Zelena površina Priko-Vrilo
Omiš	Zelena površina Ribnjak-Vrilo
Omiš	Zelena površina Ribnjak
Omiš	Zelena površina Punta — ul. Punta
Omiš	Zelena površina Put Skalica

Izvor: Grad Omiš, 2019

3.4.2.4. Brownfield područja

Na području Grada Omiša nalazi se šest *brownfield* područja koji čine napuštene, prazne i/ili nedovoljno iskorištene industrijske ili komercijalne građevine. Njihova prenamjena potencijal je regeneraciji urbanih površina, održivijem iskorištavanju već dostupnog prostora te povećanju kvalitete života stanovnika. Na području Grada nalaze se dva bivša industrijska postrojenja: prostor srušene tvornice cementa Renko Šperac s rudnicima lapora i eksploatacijskim poljem na Omiškoj Dinari (privatno vlasništvo) te područje tvornice cementa „Palaveršić“ s rudnicima lapora u Brzetu (u gradskom vlasništvu). Među ostalim *brownfield* područjima nalaze se bivša vojni lokaliteti u naselju Ostrvica i u naselju Slime – Dovanj nepoznate namjene, ali s cestovnom dostupnošću i velikim potencijalom za obnovu. Osim toga, *brownfield* lokaliteti su i Dom omladine u naselju Priko koji je u gradskom vlasništvu i kojeg ga je potrebno dovršiti i opremiti u objekt društvene namjene te Stara škola Ostrvica (prenamjena u javnu kuhinju centralnog objekta dječjeg vrtića u Omišu). Većina se napuštenih lokaliteta prenamjeniti u turističke svrhe, a ne u javno dostupne svrhe, primjerice kao što će se zgrada tvornice tjestenine „Cetina“ prenamijeniti u hotel s oko 160 ležajeva.

Tablica 28. Snage, slabosti, prilike i prijetnje identificirane u stanju i trendovima u upravljanju javnim urbanim površinama u Gradu Omišu

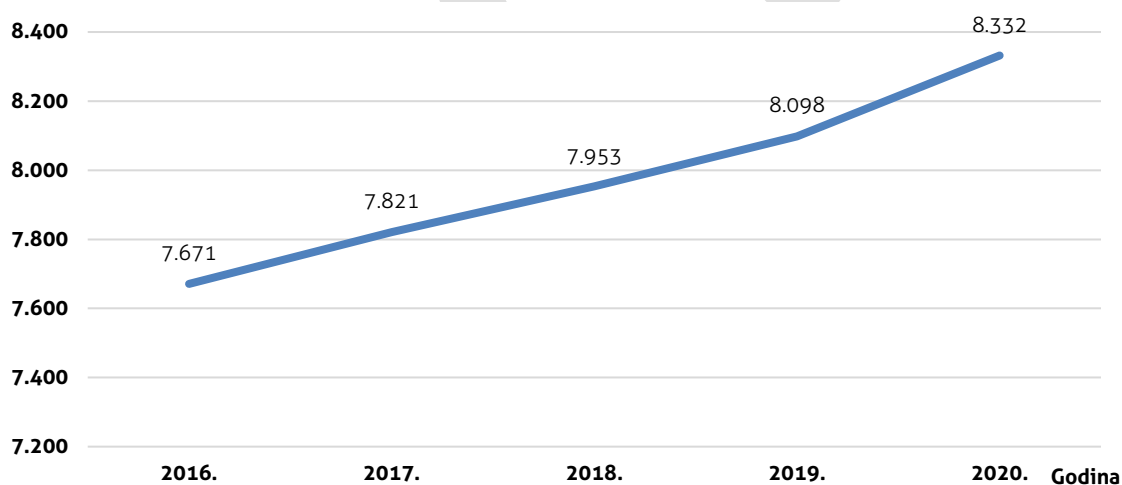
Snage	Slabosti
- Velik broj zaštićenih kulturnih dobara (62) - Nematerijalna baština upisana na UNESCO-vu Reprezentativnu listu (soparnik, klapsko pjevanje, nijemo kolo i dr.) - Brojni kulturni elementi koji čine dio kulturnog identiteta promatranog prostora - Kanjon rijeke Cetine po stupnju zaštite je značajan krajobraz i dio je mreže Natura 2000	- Nedovoljna zaštita kulturne baštine - Dio objekata zahtijeva obnovu i sanaciju radi zaštite od propadanja - Divlja izgradnja djelovala je na uništenje geomorfološkog spomenika prirode – Ruskamen čime je on uklonjen s liste Upisnika zaštite - Nedostatak javnih zelenih površina - Nemogućnost sustavnog identificiranja stanja javnih zelenih površina zbog nepostojanja sustava registra zelenih površina - Prenamjena napuštenih lokaliteta u turističke svrhe, a ne u javno dostupne društvene svrhe
Prilike	Prijetnje
- Mogućnost korištenja fondova EU u svrhu obnove, revitalizacije i turističke valorizacije kulturne baštine - Razvoj turizma na temelju održive valorizacije prirodne i kulturne baštine - Daljnja zaštita izvornosti rijeke Cetine kroz <i>Plan upravljanja 6001-1 Dinara i Cetina</i> - Stvaranje novih i održavanje postojećih zelenih površina pridonosi pozitivnom efektu na klimatske promjene, zdravlje stanovništva, smanjenje troškova energije i dr.	- Degradacija kulturne baštine uslijed prevelike turistifikacije prostora - Daljnja degradacija prirodne baštine i zaštićenih područja uzrokovana gospodarskim djelatnostima - Neodržavanje postojećih zelenih površina kao i nerazvijanje nove zelene infrastrukture nepovoljno utječe na mikroklimatske karakteristike kao i na atraktivnost prostora

3.4.3. Komunalna infrastruktura

3.4.3.1. Vodoopskrbna infrastruktura

Komunalno društvo Vodovod d.o.o. registrirano je za javnu vodoopskrbu u Gradu Omišu, čime je obuhvaćeno zahvaćanje, obrada, transport i isporuka pitke vode. Grad Omiš dio je Regionalnog vodoopskrbnog sustava Omiš - Brač - Hvar – Šolta, a glavni zahvat Regionalnog vodoopskrbnog sustava je rijeka Cetina. Voda se crpi s izvorišta Vrilo i rijeke Cetine (objekt zahvata i dovoda Zagrad u naselju Gata), s ugrađenim uređajima za pročišćavanje vode. Podsustav Omiš funkcionira na način da je sustav glavnih dovoda odvojen od sustava opskrbe mreže naselja. Gradsko naselje Omiš, kao najveći potrošač, opskrbljuje se iz VS Mlija i VS Stomarica, a preostali dio područja iz VS Borak i VS Dugi Rat II.

Vodovodna infrastruktura na području Grada Omiša je izgrađena u svim naseljima te su u odnosu na 2014. godinu projektom *Vodoopskrbe naselja Nova Sela* i *Vodoopskrbe naselja uz srednji tok rijeke Cetine* na sustav vodovoda priključena naselja Donji Dolac, Gornji Dolac, Nova Sela, Putišići, Srijane, Trnbusi. Broj priključaka u domaćinstvima je u zadnjih pet godina porastao za 8,6 %, međutim još uvijek nisu sva naselja domaćinstva priključena na gradski vodovod. Ukupan broj priključaka u 2020. g. iznosio je 10.202, od toga se 81,7 % odnosilo na priključke u domaćinstvu, 12,1 % na priključke u poljoprivredi, 4,2 % na priključke u industriji, manje od sto priključaka zabilježeno je još u građevini, industriji, navodnjavanju, turizmu te javnim ustanovama. Dok broj priključaka u domaćinstvima raste, broj priključaka u privredi stagnira. Prosječna godišnja potrošnja vode iznosi oko 1.000.000 m³ vode, odnosno 66.700 l/st. (Grad Omiš, 2018). Naselje Omiš sudjeluje u potrošnji vode s oko 50 % u odnosu na ukupno potrošenu vodu Grada Omiša. Povećana potrošnja vode zabilježena je još u naseljima Omiške rivijere istočno od naselja Čelina, a razlog tome se nalazi i u orijentiranosti naselja na turističke djelatnosti te koncentraciji apartmanskih naselja.

Slika 28: Kretanje broja priključaka u domaćinstvu u Gradu Omišu u razdoblju 2016.-2020. godine

Izvor podataka: Vodovod d.o.o., 2021

Probleme u vodoopskrbi predstavljaju veliki gubici u vodovodnoj mreži, a razlog su zastarjelost mreže te njezina stihijska gradnja. Gubitci su osobito veliki na području koje se opskrbljuje preko VS Borak te iznose približno 55 %, međutim gubitci se bilježe tek parcijalno s obzirom da nije usustavljeno redovno praćenje gubitaka vode. Situaciju dodatno problematizira daljnje širenje naselja te potreba za dodatnim širenjem vodovoda. Sustav također nije dovršen prema originalnim, idejnim rješenjima, čime im je bitno smanjena tranzitna moć (Vodovod d.d., 2017). Vodovod Omiš stoga od 2016. g. sudjeluje u nacionalnom projektu Izgradnje i uspostave Nadzorno – upravljačkog sustava (NUS) smanjenja i

kontrole gubitaka u vodoopskrbnom sustavu kojim je planirana implementacija sustava daljinskog nadzora, izvedba nadzornih okana za mjerenje protoka i uspostavljanje aktivne kontrole gubitaka i sanacija lokacija curenja.

U planu je izgradnja Aglomeracije Omiš te je u tijeku izrada studijsko-projektne dokumentacije. Projektom aglomeracije planira se rekonstrukcija sustava odvodnje i vodoopskrbne mreže na području Grada Omiša, a njome su zahvaćena četiri naselja: Duće, Borak, Omiš i Zakućac. Rekonstrukcija vodoopskrbne mreže planirana je primarno zbog mogućih oštećenja na dotrajaloj vodoopskrbnoj mreži, a obavljat će se ovisno o prilikama na terenu uz trasu izgradnje kanalizacijskih kolektora (Vodovod d.d., 2021).

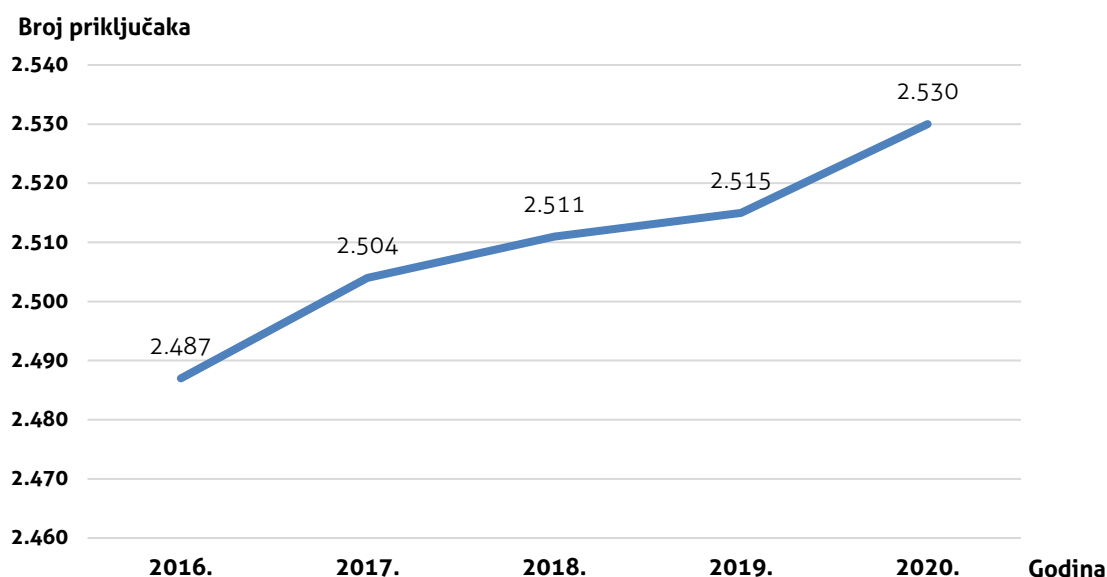
U nastavku su navedeni projekti kojima je Vodovod d.o.o. 2021. g. započeo s novim investicijama za kvalitetniju vodoopskrbu (Grad Omiš, 2021):

- dovršetak modernizacije i unaprjeđenja glavnog tranzita obrađene vode sa Zagrada do čvorišta (vodospremnika) Omiš istok (Borak) i Omiš zapad (Priko)
- dovršetak izgradnje vodoopskrbe naselja uz srednji tok Cetine

Sudionici participativne radionice FG3. *Održivost okoliša* istaknuli su kako su naselja gotovo u potpunosti pokrivena vodovodnom mrežom, s iznimkom nekoliko lokacija na području Gornjih Poljica. Tehničkom vodom se primjerice opskrbljuje područje Srijana i Smajića, zbog čega su u ljetnim mjesecima nerijetke intervencije vatrogasaca koji naselja opskrbljuju vodom uz pomoć cisterni. Istaknuta je mogućnost rješavanja problematike nepostojanja vodoopskrbne mreže u Smajićima kroz povezivanje sa splitskom vodovodnom mrežom s obzirom da su na istu spojena obližnja naselja. U kontekstu rastuće vodne potrošnje, istaknuta je i općenita potreba za izgradnjom dodatnih vodosprema koja bi se mogla javiti u budućnosti, posebice prema istočnijem priobalnom dijelu Grada (Lokva Rogoznica, Mimice, Pisak). Starost postojeće mreže na području Grada u inženjerskom aspektu je dotrajala, stoga je paralelno s izgradnjom mreže odvodnje uvijek predviđena i rekonstrukcija vodoopskrbne mreže, izgradnja novih cjevovoda te sanacija postojećih.

3.4.3.2. Sustav odvodnje

U Gradu Omišu komunalno društvo Vodovod d.o.o. je registrirano i za javnu odvodnju otpadnih voda, kao i za vodoopskrbu. Sustav odvodnje na području Grada Omiša po svom je karakteru kombinirani sustav te postoje naselja s mješovitim sustavom odvodnje i naselja s kombiniranim sustavom odvodnje. Na području naselja Omiš prevladava mješoviti sustav odvodnje, dok u istočnom i sjevernom dijelu Grada kanalizacijski sustav nije izgrađen te se prikupljanje otpadnih voda odvija putem septičkih jama. Jame su često neadekvatno izvedene, bez dna pa se otpadne vode ispuštaju direktno u okoliš. Vodovod Omiš obavlja pražnjenje septičkih jama te prikupljeni sadržaj odvozi na UPOV Priko u Omišu koji je uključivanjem u „Jadranski projekt“ dobio uređaj za pročišćavanje otpadnih voda. Izgradnjom kanalizacijskog kolektora prema naselju Nemira započelo je širenje kanalizacijske mreže na prigradska naselja, kao i projektiranjem kanalizacijske mreže u naselju Borak. U razdoblju 2016.-2020. g. došlo je do malenog porasta broja priključaka na javni sustav odvodnje, za 1,7% te je broj priključaka u 2020. g. iznosio 2.530.

Slika 29: Kretanje broja priključaka na kanalizaciju u Gradu Omišu u razdoblju 2016.-2020. godine

Izvor podataka: Vodovod d.o.o., 2021a

Postojeća mreža odvodnje pretežito je izgrađena sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća te su dotrajala kvaliteta gradnje, širenje prometnica i neodržavanje kanala doveli do oštećenja i smanjene učinkovitosti sustava odvodnje. U staroj gradskoj jezgri nerijetki su bili slučajevi začepeljivanja kanala te je posljednjih godina nekoliko najkritičnijih kolektora sanirano kako bi se stanje popravilo (Vodovod, 2017). Potrebna je ipak sanacija i zamjena postojećih sekundarnih kolektora, a kako je pretežni dio zaobalnog područja Grada Omiša pokriven zonama sanitarne zaštite izvorišta pitke vode i rijeke Cetine, čije se vode koriste za vodoopskrbu Omiša, ali i drugih obalnih i otočnih gradova i općina koji su spojeni na vodoopskrbni sustav, obavezno je za ta područja osigurati javnu kanalizaciju.

Trenutno je pripremi nekoliko projekata kojima se planira nadogradnja kanalizacijski sustav (Grad Omiš, 2021):

- izgradnja objekata odvodnje otpadnih voda i poboljšanja komponente vodoopskrbe unutar aglomeracije Omiš
- izrada studijsko-projektne dokumentacije aglomeracije Mimice;
- izrada glavnog kolektora u županijskoj cesti kroz Tugare
- prijava pripremljenih projekata u odvodnji (izgradnja kanalizacije naselja Mlija i izgradnja kanalizacije naselja Nemira) na programe EU sufinanciranja

Sudionici participativne radionice FG3. *Održivost okoliša* istaknuli su potrebu za širenjem mreže sustava odvodnje, ali i naglasili kompleksnost takvih zahvata zbog teritorijalnog obujma Grada te velikih financijskih sredstava koje isti trebaju. Pri tom su urbaniziraniji dijelovi Grada bez kanalizacije prioritetni za uvođenje i uređenje sustava (Borak, Nemira, Zakućac, predio prema istočnom dijelu priobalja). Za iste je projektna dokumentacija izrađena u sklopu projekta Aglomeracija Omiš te su ishođene dozvole, a sljedeći korak predstavlja potpis ugovora o sufinanciranju, za što je potrebna suglasnost i financijska potpora nadležnih institucija (Hrvatske vode) i tijela (MINGOR). Drugu aglomeraciju na području Grada Omiša čine Mimice (od Balić rata do Piska), za koje je izrada projektne dokumentacije u planu. S obzirom da javni sustav odvodnje nije uspostavljen te se ispuštaju u crne jame, takav sustav je ljeti prekapacitiran. Na području Mimicama uspostavljena je javno-privatna mreža

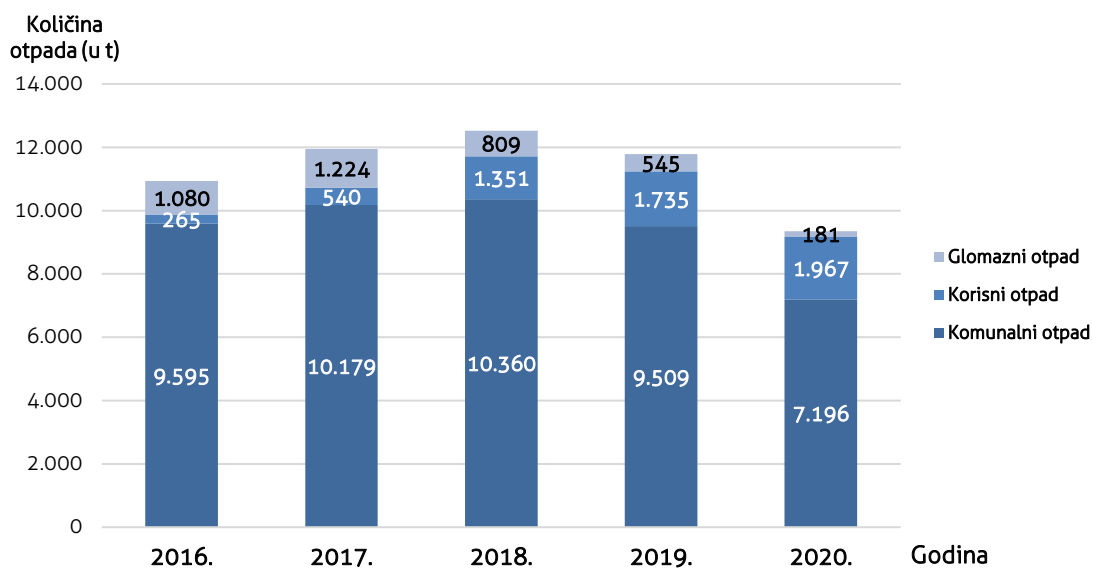
sustava odvodnje koja relativno zadovoljavajuće funkcionira, međutim izazov predstavlja održavanje sustava, s obzirom da sustav ne čini dio javne odvodnje. Navedena je i problematika ispusta otpadnih voda na području Cetine, čije neadekvatno zbrinjavanje može uzrokovati značajnu štetu u ekološkom aspektu, ali i u kontekstu ugrožavanja zdravlja.

3.4.3.3. Sustav gospodarenja otpadom

Komunalno poduzeće Peovica d.o.o. zaduženo je za sakupljanje komunalnog otpada na području Grada Omiša. Otpad s odvozi na odlagalište Karepovac u Splitu, a pretovarna stanica nalazi se u Furnaži. U planu je izgradnja Regionalnog centra za gospodarenje otpadom u blizini naselja Lečevica u kojem je planirano prikupljanje otpada iz 55 JLS s područja Splitsko-dalmatinske županije (RCCO, 2022). Izgradnjom Centra uspostaviti će se integralni sustav gospodarenja otpadom na području Splitsko – dalmatinske županije, a njegovim dovršetkom planirana je i sanacija te zatvaranje odlagališta Karepovac.

Sustavom prikupljanja otpada obuhvaćeno je cjelokupno stanovništvo Grada Omiša. Komunalni otpad prikuplja se svakodnevno u gradu Omišu, naselju Zakučac te u priobalnom djelu Grada do Piska. Temelj sustava čine individualni čipirani spremnici odnosno polupodzemni spremnici s otpadomjerima, a naplata vrši prema predanoj količini komunalnog otpada. Svako pražnjenje se evidentira ručnim čitačem koji bilježi podatke o korisniku, vremenu i lokaciji pražnjenja. U tijeku je realizacija projekta nabavku spremnika za odvojeno prikupljanje otpada, a u okviru pilot projekta uvođenja odvojenog prikupljanja biorazgradivog otpada, nabavljeno je i korisnicima podijeljeno 100 vrtnih kompostera. Na području Grada izgrađeno je reciklažno dvorište „Furnaža“ u sklopu kojeg se nalazi i sortirnica te mobilno reciklažno dvorište koja koriste i stanovnici općina Dugi Rat, Šestanovac i Zadvarje. Projekt za izgradnja kompostarne je završen, a u fazi je rješavanje dokumentacije za građevinsko reciklažno dvorište (Splitsko-dalmatinska županija, 2021).

Na području Grada je u 2020. g. prikupljeno 9,3 tona otpada od čega je 7,2 t (77 %) bio miješani komunalni otpad, 1,9 t (21 %) je iznosio korisni otpad dok je glomaznog otpada prikupljeno 0,2 (2,1 %). Analizirajući količinu prikupljenog otpada u proteklih pet godina primjećuje se da je količina otpada u Gradu Omišu rasla do 2018. g., a nakon toga bilježi se pad u prikupljenoj količini. Zabilježeni rast prikupljenog korisnog otpada ukazuje kako građani sve više razvrstavaju, a Omiš se 2020. g. ujedno nalazio među četiri JLS u Splitsko-dalmatinskoj županiji s najvećom stopom razvrstavanja otpada.

Slika 30: Količine prikupljenog otpada na području Grada Omiša u razdoblju 2016.-2020. g.

Izvor podataka: Peovica, 2021

Ukoliko se korisni otpad raščlani na sastavnice, primjećuje se da je u posljednjih pet godina količina prikupljenih svih sastavnica korisnog otpada u porastu, izuzev plastike koja bilježi smanjenje za 23,8% te stakla i tekstila koji nisu posebno prikupljani (**Tablica 29:**).

Tablica 29: Prikupljene sastavnice korisnog otpada u Gradu Omišu u razdoblju 2016.-2020.

	Papir i karton	Plastična folija i ambalaža	Plastika	Metal	Staklo	Tekstil	Ostalo
2016.	132,39	3,24	55,01	1,66	-	19,41	53,56
2017.	184,08	3,9	-	31,44	-	29,60	290,66
2018.	363,54	14,80	21,60	46,08	-	-	904,95
2019.	478,12	19,04	34,79	57,78	-	-	1.144,81
2020.	482,72	24,84	41,91	83,00	-	-	1.333,34

Izvor podataka: Peovica, 2021

Na području Grada Omiša nepropisno se odlažu velike količine otpada te je u 2020. g. bilo evidentirano 20 divljih odlagališta. Kako bi se pokušalo spriječiti ilegalno deponiranje otpada, komunalno redarstvo vrši pojačan nadzor nad kritičnim lokacijama, a sav ilegalno deponiran otpad se potom prema nalogu redarstva uklanja s lokacija i adekvatno zbrinjava. Također je planira uspostava sustava video nadzora nad utvrđenim lokacijama kao i pojedinačnim novonastalim lokacijama (Dubrava, Svinišće, Nova Sela) (Splitsko-dalmatinska županija, 2021).

Tablica 30: Lokacije nepropisno odloženog otpada u gradu Omišu 2020. g.

Naziv divljeg odlagališta	Procijenjena količina otpada (m ³)	Status sanacije
Vrisovci	50	Djelomično
Mimice – Stara cesta	10.000	Djelomično
Slime	2.000	Ne
Podgrađe	800	Ne
Kostanje	5.000	Ne
Zvečanje	10	Ne

Gata	500	Djelomično
Stanići	150	Djelomično
Donja Ostrvica	Z	Da

Izvor podataka: Splitsko-dalmatinska županija, 2021

U svrhu unaprjeđenja sustava gospodarenja komunalnim otpadom na području Grada Omiša su se u 2020. g. provodile izobrazno – informativne aktivnosti i EKO – akcije. Planirane su i intenzivne edukacije i eko aktivnosti u suradnji s odgojno-obrazovnim ustanovama te udrugama. Osmišljena je i digitalna aplikacija Peovica App na kojoj korisnik može pregledati sve lokacije spremnika i zelenih otoka na terenu te važne obavijesti, a kroz aplikaciju će se omogućiti i precizan raspored te točno vrijeme prikupljanja pojedine vrste otpada u kvartovima. U svrhu poboljšanja sustava gospodarenja otpadom, u planu je uspostava sustava obrade biootpada na mjestu nastanka (podjela vrtnih kompostera), izgradnja minikompostarne Funaža te nastavak realizacije projekta izgradnje reciklažnog dvorišta za građevinski otpad na Funaži. Također je u planu uspostava sustava prikupljanja velikog broja odvojeno prikupljenih frakcija po sistemu „od vrata do vrata“, a paralelno će se uklanjati zeleni otoci te formirati dva ili tri centra za prikupljanje u urbanom dijelu grada (Grad Omiš, 2021).

Sudionici participativne radionice FG3. *Održivost okoliša* istaknuli su kako je sustav prikupljanja otpada na području Grada vrlo dobro razvijen, što kontinuirano pokazuju i podaci o Omišu kao jednoj od JLS u SDŽ s najvećom stopom razvrstavanja otpada uz permanentni rast postotka odvojeno prikupljenog otpada. Uz navedeno, izgrađeni su i svi objekti za održavanje otpada. Izazov koji se javio zakonskom obavezom naplate po količini otpada je pojava povećanog broja ilegalnih odlagališta, a isti se manifestira odlaganjima uz same spremnike te osobito na površinama koje nisu javne, posebice na području Zagore te odmorišta. Kao nadogradnja sustava komunalnog redarstva uvedena je ekopatrola, koja omogućava veću fleksibilnost u kontroli velikog gradskog područja, a u budućnosti predviđena je i mogućnost uvođenja dronova te videonadzora na području Grada. U narednim je godinama predviđeno i dodatno unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom te se pretpostavlja mogućnost postizanja polovice prikupljenog otpada kao reciklabilnog u narednih nekoliko godina, čime bi se ostvarilo zadovoljenje većine regulativa propisanih od strane EU. Unaprjeđenje sustava tako predviđa uklanjanje svih javnih spremnika za reciklabilni otpad kako bi se povećala urednost javnih površina, uz uvođenje vozila za prikupljanje otpada na ekološki pogon koji bi kontinuirano vozio u urbanom dijelu Omiša. Također je planiran razvoj sustava prikupljanja biootpada po principu „od vrata do vrata“, dok bi se na području Zagore problematiki pristupilo dijeljenjem vrtnih kompostera, uz mogućnost izgradnje male kompostane na predjelu Funaža.

3.4.3.4. Energetska infrastruktura i energetska učinkovitost

Opskrba električnom energijom grada Omiša temelji se na hidroenergiji HE Zakučac, najvećeg hidroenergetskog postrojenja na slivu rijeke Cetine. HE Zakučac je po instaliranoj snazi i po mogućoj proizvodnji električne energije najveća hidroelektrana u Hrvatskoj te se Grad Omiš ističe kao centar elektroenergetskog sustava Splitsko-dalmatinske županije. Nakon dovršetka rekonstrukcije HE Zakučac 2017. godine i primjenom novih tehnoloških rješenja, povećana je snaga agregata te uz iste hidrotehničke karakteristike raspoložive vode Cetine, ukupna instalirana snaga iznosi 576 MW. Tijekom 2017. g. u pogon je puštena i MHE Prančevići, mala derivacijska hidroelektrana instalirane snage 1,15 MW (HEP, 2022). U Prostornom planu uređenja Grada Omiša (2015) ucrtan je i projekt MHE Čikotine lađe te magistralni dalekovodi prema Zagvozdu i Konjskom (400 kV). Potencijali za izgradnju dodatnih, malih hidroelektrana na području županije su prepoznati, međutim potrebno je uzeti u obzir suvremene standarde u zaštiti prirodne i kulturne baštine prilikom njihove izrade te provoditi novelaciju spomenutih istraživanja radi definiranja realno iskoristivog potencijala.

Obnovljivi izvori energije su prepoznati kao potencijal na području Grada Omiša, međutim još uvijek su nedovoljno razvijeni. Analizom energetske mogućnosti pet obnovljivih energenata u Splitsko-dalmatinskoj županiji (biomase, geotermalnih izvora, Sunca, vjetra, vodotoka), energija vjetra te energija Sunca su prepoznati kao oni s najvećim potencijalima (Potencijal obnovljivih izvora energije, 2012). U Izmeni i dopuni Prostornog plana uređenja Grada Omiša (2016) predviđeno je racionalno korištenje energije dopunskih izvora, a prvenstveno sunca. Sunčani kolektori dopušteni su za gradnju na svim građevinama izvan zona zaštićenih kao spomeničke cjeline ili na pojedinačnim građevinama koje nemaju obilježje spomenika kulture. Grad Omiš ima visoku stopu potencijalne solarne iskoristivosti koja na području Grada iznosi između 1350 kWh/m² u zaobalju te 1.500 kWh/m² u obalnom dijelu (SolarGis, 2022), uži prostor priobalja Grada Omiša i dio zaobalja imaju srednji potencijal iskoristivosti energije vjetra što znači da je na tom području moguća isplativa gradnja takvih postrojenja. Na području Grada Omiša postoje tri manje sunčane elektrane u vidu solarnih panela snage 9,6 kW, 24,0 kW te 72 kW te jedna vjetroelektrana snage 10 mW (vjetroelektrana Orjak) (Registar OIEKPP, 2022).

Struktura potrošnje električne energije na području Splitsko-dalmatinske županije upućuje na najveću potrošnju u sektoru prometa, općoj potrošnji i industriji, pri čemu su u sektoru opće potrošnje najveće ostvarive uštede prepoznate u sektoru zgradarstva. Grad Omiš propisao je 2014. g. plan provedbe Projekta povećanja energetske učinkovitosti obiteljskih kuća na području Grada Omiša (2014) pod imenom Projekt EnU Grada Omiša. Projekt je sufinancirao Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Plan se temeljio na subvencioniranju obiteljskih kuća u vlasništvu fizičkih osoba. Subvencioniranje je obuhvatilo građevinske zahvate zamjene postojeće stolarije ugradnjom nove vanjske, povećanje toplinske zaštite ovojnice kućanstva, ugradnju plinskih kondenzacijskih kotlova i ugradnju uređaja za povrat topline otpadnog zraka (rekuperatora). Fizičku osobu se subvencionira pokrivanjem do najviše 50 % troškova do najvećeg iznosa od 37.500,00 kn po kućanstvu. Navedene subvencije i dalje se provode, no Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost nastavio je provođenje kroz samostalno ugovaranje s fizičkim osobama vlasnicima objekata, stoga Grad Omiš više ne sudjeluje operativno u provođenju ove mjere, već ima savjetodavnu ulogu i zainteresirane građane informira o proceduri prijave i koracima koje moraju poduzeti.

Dionici participativne radionice FG3. *Održivost okoliša* naveli su kako se na području Grada kontinuirano bilježi smanjenje broja korisnika koji imaju teškoća te broj prekida u mreži. Postojeći standard nastoji se zadržati i prilikom realizacije infrastrukturnih projekata poput mosta na Cetini, kako naselja u okruženju ne bi ostala bez dotoka električne energije. U narednim je godinama planirano kalibriranje mreže u zaobalju na mjestima gdje su vodovi manje kvalitete nego li na ostatku područja, a na gradskom prostoru predviđena je uspostava punionice za električna vozila kao dijela *smart city* strategije. U pogledu kružnog gospodarenja energijom, zamjetan je rast broja prijavljenih investicija koje su planirane u narednom razdoblju, a dotiču se implementacije obnovljivih izvora energije u javnom sektoru te kućanstvima. Omiš predstavlja i jedan od rijetkih obalnih gradova gdje je energetska mreža u središtu grada podzemna, što je izvedeno u suradnji s konzervatorima.

Tablica 31. Snage, slabosti, prilike i prijetnje identificirane u stanju i trendovima u komunalnoj infrastrukturi u Gradu Omišu

Snage	Slabosti
- Dostupnost vodovodne infrastrukture u svim naseljima Grada - Porast broja priključaka na vodovodnu infrastrukturu - Porast broja priključaka na javni sustav odvodnje	- Veliki gubici u vodovodnoj mreži za koje ne postoji sustav praćenja - Zastarjelost vodovodne mreže - Nepostojanje sustava odvodnje u sjevernom i istočnom dijelu grada- korištenje septičkih jama

- Sustav prikupljanja otpada dostupan na cijelom području Grada - Grad Omiš je jedna od četiri JLS Splitsko-dalmatinske županije s najvećom stopom razvrstavanja otpada - Aplikacija Peovica App putem koje su vidljive lokacije i vrijeme prikupljanja otpada - Grad Omiš je centar elektroenergetskog sustava Splitsko-dalmatinske županije (HE Zakučac) - Visoka stopa potencijalne solarne iskoristivosti - Poticanje energetske obnove i povećanja energetske učinkovitosti obiteljskih kuća	- Loša kvaliteta kanalizacijske mreže koja uzrokuje smanjenje učinkovitosti sustava odvodnje - Velik broj divljih odlagališta otpada (20) - Nedovoljno iskorišten potencijal obnovljivih izvora energije
Prilike	Prijetnje
- Aglomeracija Omiš - rekonstrukcija sustava odvodnje i vodoopskrbne mreže u naseljima Duće, Borak, Omiš i Zakučac - Sanacija i zamjena postojećih sekundarnih kolektora - Realizacija projekta nabave spremnika za odvojeno prikupljanje otpada - Uspostava sustava obrade biootpada - Povećanje iskorištenosti obnovljivih izvora energije	- Potencijalno onečišćenje okoliša zbog neadekvatne odvodnje otpadnih voda - Nedovoljan interes stanovništva za korištenjem obnovljivih izvora energije

3.4.4. Promet i mobilnost

3.4.4.1. Cestovni promet

Prometna povezanost preduvjet je za razvoj cjelokupnog prostora, a napose gospodarskih djelatnosti. Prometno-geografski položaj Grada Omiša određen je položajem na prometnicama koje se nalaze na trasi multimodalnih koridora, odnosno koridora koji prolaze kroz Hrvatsku i povezuju prostor centralne Europe s Mediteranom i jugoistočnom Europom. Obalno područje povezano je s kontinentalnim dijelom Republike Hrvatske, kao i s Europom, putem Jadransko-jonskog koridora. Cestovna infrastruktura čini temeljnu prometnu infrastrukturu na području Grada Omiša te se sastoji od mreže prometnica državnog, županijskog i lokalnog značaja, a Gradom prolazi i autocesta A1 Zagreb-Split-Dubrovnik koja osigurava kvalitetnu povezanost Srednje Dalmacije s ostalim dijelovima Hrvatske. Njezin je značaj velik i za turizam jer velik broj posjetitelja iz Središnje Hrvatske i Srednje Europe njome dolazi u Dalmaciju. Grad Omiš spojen je na autocestu pomoću čvora Blato na Cetini, gdje je izlaz s autoceste spojen na državnu cestu D70 Blato na Cetini-Omiš. Naselja unutar samog Grada Omiša povezano je poprečnim vezama D8 i D70 te brojnim županijskim i lokalnim cestama.

Slika 31: Prometna mreža na prostoru Grada Omiša

Izvor podataka: Geofabrik, 2021

Na teritoriju Grada Omiša prometna mreža se sastoji od 18,2 km autocesta, 56,3 km državnih cesta, 68,5 km županijskih cesta te 43,7 km lokalnih cesta. Cjelokupna duljina prometne mreže Grada Omiša čini 7,1% udjela u cijeloj duljini prometne mreže Splitsko-dalmatinske županije (Grad Omiš, 2018). Pod najvećim je prometnim opterećenjem je prometnica D8 gdje je u 2020. g. na brojačkom mjestu Omiš zapad zabilježen prosječan godišnji dnevni promet od 14.208 vozila, dok je prosječan ljetni dnevni promet iznosio 19.239 (Hrvatske ceste, 2021). Magistrala osigurava prometnu povezanost Omiša sa Splitom kao makroregionalnim središtem i gradom s izraženom funkcijom rada, međutim zagušenost koja je karakteristična za dionicu D8 od Stobreča do Omiša i koja je osobito izražena u ljetnim mjesecima predstavlja prepreku u kvalitetnoj povezanosti. Problem predstavlja i nedovoljna osvjetljenost, a samim time i nepreglednost prometnice, manjak krakova za brojna skretanja te manjak pješačkih staza, nathodnika i pothodnika za pješake (Popović, 2021). Ostale prometnice bilježe manje prometno opterećenje, ali s izraženim porastom ljetnog dnevnog prometa koji na dionicama doseže gotovo dvostruke vrijednosti u odnosu na prosječan godišnji dnevni promet (Hrvatske ceste, 2021). Kako bi se osiguralo prometno rasterećenje gradskog središta, u tijeku je izgradnja obilaznice, a do sad je realiziran tek dio: čvor Omiš – istok i tunel do mosta preko Cetine. U fazi je izrada mosta koji bi trebao integrirati obilaznicu, a u planu je njezino spajanje na županijsku cestu u zaleđu Omiša. Izgradnja obilaznice se ističe kao privremeno rješenje do realizacije brze ceste, koja je u okviru mjere „Reorganizacija splitske mreže“ predstavljena kao jedan od potencijalnih prioriteta u Strategiji prometnog razvoja Republike Hrvatske (2017. – 2030.) (2017). Projekt multimodalne platforme Splitske aglomeracije Solin – Stobreč – Dugi rat – Omiš planiran je za lokalni i regionalni promet, a projekt obuhvaća više zahvata na izgradnji nove brze ceste (dio obilaznice Splita) od čvora Mravinci do mosta na Cetini kod Omiša. Također je planirana obnova postojeće državne ceste D8 na dionici od

Splita do Omiša (uređenje križanja, rekonstrukcija i poboljšanje elemenata ceste, te dogradnja pješačkih staza) (Hrvatske ceste, 2018).

U Gradu Omišu je u 2020. g. zabilježeno 146 prometnih nesreća te je primjetan generalni trend smanjenja broja nesreća u razdoblju 2016.-2020. g. s iznimkom 2019. g. Usporedivši 2020. g. s 2016. g. zamjetno je smanjenje u broju nesreća u iznosu od 25,9 %. Broj poginulih u prometu također bilježi pad u razdoblju 2016.-2019. g. Isto se može povezati s poboljšanje cestovne infrastrukture i prometne kulture sudionika u prometu.

Tablica 32: Broj prometnih nesreća na prostoru obuhvata PP Omiš u razdoblju 2016.-2020. g.

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj nesreća	197	173	158	165	146
Broj poginulih	6	3	2	1	2

Izvor: Bilten o sigurnosti cestovnog prometa, 2017-2021

Govoreći o prometu u mirovanju, na području Grada Omiša nalazi se i 1.208 parkirališnih mjesta raspoređenih u dvije zone naplate. Prva zona naplate zahvaća Trg kralja Tomislava te ulicu Punta, dok sva ostala ulična i vanulična parkirališta ulaze u drugu zonu. Dozvoljeno vrijeme parkiranja u prvoj zoni iznosi do 3 sata, dok je u 2. zoni bez vremenskog ograničenja. Cjenik naplate razlikuje se ovisno radi li se o ljetnom vremenu (1.7.-31.8.) ili o ostatku godine (Grad Omiš, 2021).

Sudionici participativne radionice FG3. *Održivost okoliša* istaknuli su problem porasta obujma prometa u ljetnim mjesecima na području Grada, zbog čega se javljaju teškoće u njegovu odvijanju, ali i samom reguliranju od strane prometne policije. Djelomično rješenje problema osigurat će se izgradnjom gradske obilaznice, međutim ističe se potreba za izgradnjom punog profila prometne transverzale do Solina, kao i potreba za poboljšanjem prometne povezanosti naselja te unaprjeđenja cestovne infrastrukture na području samoga Grada, osobito s naseljima u zaleđu. Iz sigurnosnog aspekta, veliki problem predstavljaju učestali odroni na cestama u zaleđu tijekom cijele godine. Istaknuta je potreba i za snažnijom integracijom prometa, osobito s obzirom na aktualnu realizaciju kapitalnih projekata - izgradnju Luke Omiš te gornje obilaznice. Najizazovniji faktor u širenju mreže prometnica, osobito u urbanističkom smislu rastućim gradskim predjelima (Borak), predstavlja konfiguracija terena, zbog čega je otežana integracija naselja u postojeću mrežu prometnica te se javljaju i sigurnosni rizici, poput otežanog prometovanja kriznih službi. Istaknuta je i potreba za sveobuhvatnim planiranjem širenja prometne mreže i novim rješenjima s obzirom na planiranu izgradnju mreže odvodnje. U kontekstu stanja prometa u stanju mirovanju, problem predstavlja nedostatan kapacitet postojećeg sustava, osobito na području stare gradske jezgre te pojedinih dijelova grada, a u ljetnim mjesecima i pristupnih prostora plažama te se ističe potreba za izgradnjom izvanuličnih parkirališta, kroz izgradnju etažnih parkirališta i parkirališnih kuća.

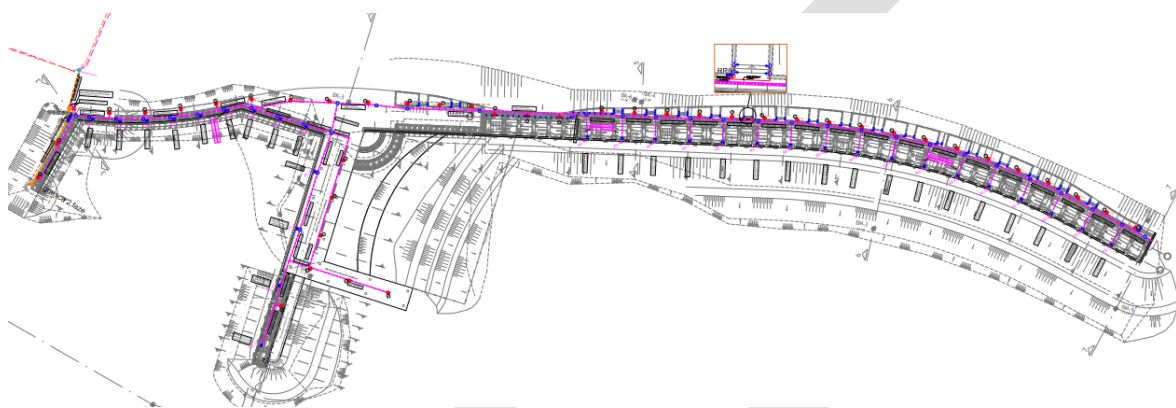
3.4.4.2. Pomorski promet

Luka Omiš je pod nadležnošću Lučke uprave Splitsko-dalmatinske županije i pripada II. kategoriji luka otvorenih za javni promet. Postojeća lučka infrastruktura obuhvaća pristanište u dužini od 234 metra s 8.848 m² površine akvatorija.

Lučka kapetanija Splitsko-dalmatinske županije je nositelj projekta „Uređenje luke Omiš – II. faza izgradnje“ čija je provedba predviđena u razdoblju 2021.-2023. g. Cilj projekta je rekonstrukcija i dogradnja luke Omiš, a njime će se osigurati optimalni uvjeti za obavljanje javnog putničkog pomorskog prometa tijekom cijele godine, također će biti uspostavljena nova redovna brodska linija s Postirama na otoku Braču. Rekonstrukcijom će se ujedno i povećati kapacitet luke te osigurati uklapanje luke u urbano tkivo grada Omiša, posebno u odnosu na povijesnu jezgru i ulicu Fošal. Projektom je predviđena

izgradnja novog lukobrana koji će sadržavati plato za zaštitu akvatorija, također će se dograditi i rekonstruirati postojeći gat te izgraditi obala i gatovi unutar nove luke za prihvata vozila. Lokacija zahvata II. faze izgradnje se proteže od postojećeg gata na istočnom kraju Fošala duž D8 prema jugoistoku do Punta Skalica. Kopnena površina luke će se proširenjem povećati s 1.250 m² na gotovo 10.000 m². Nova luka sastojat će se od kopnenog dijela i morskog akvatorija, povećat će se na ukupno 745 m obale za privez unutar zaštićenog akvatorija te na još 280 m obale za privez na vanjskom lukobranu.

S urbano-morfološke strane, uređenjem luke, grad Omiš će dobiti novo lice na istočnoj obali grada i na taj način povećati atraktivnost, a turisti će moći vidjeti dvije strane Grada Omiša: kulturni centar i staru jezgru grada u središtu te moderan turističko-pomorski grad na istočnoj obali grada (Vranješ, Marušić, 2014).

Slika 32: Uređenje Luke Omiš – II. faza izgradnje

Izvor podataka: Lučka uprava SDŽ, 2020

Na području Grada Omiša nalaze se još dvije luke lokalnog značaja: Luka Mimice i luka Pisak te iskrcajna mjesta za prihvata ribe u Omišu i Mimicama. Na području Omiša nalazi se i luka nautičkog turizma (Ribnjak) kapaciteta 195 vezova, ta koju je planirana rekonstrukcija i izgradnja te uređenje dijela plaže zapadno od područja luke. Unutar luke nautičkog turizma planira se izgradnja glavnog i pomoćnog lukobrana koji će zatvarati lučki akvatorij te ujedno služiti i kao privezište za plovila. Također, planira se postavljanje dva plivajuća gata (za privez plovila) i plato sa stupnom dizalicom. Od popratnih sadržaja planirane su glavna zgrada luke, restoran i servisna zgrada, a zapadno od područja luke planirano je i uređenje plaže (EZO Omiš-Ribnjak, 2020). Športske luke se nalaze na četiri lokacije u naselju Omiš (Brzet, Menira, Stanići, Čelina-Zavode) kapaciteta do 180 vezova, četiri lokacije u Lokvi Rogoznici (Lokva Rogoznica, Plana Rat, Ivašnjak i Mimice) kapaciteta do 310 vezova, dvije lokacije u Marušićima (Marušići, Obala Borik) do 80 vezova te na lokaciji Pisak (do 50 vezova) (PPU Grada Omiša, 2016).

Riječni promet na Cetini se koristi isključivo u turističke svrhe. U Gradu Omišu, na rijeci Cetini nudi se vožnja kajakom ili raftom niz rijeku Cetinu od Čikotine Lađe do Blata u duljini od 10 kilometara. Druga dionica identične duljine proteže se od Blata do Zadvarja (Omiš Info, 2021). Rafting je razvijen i na potezu od Slimena do Radmanovih mlinica. Važan dio turističke ponude Grada Omiša su Barkarioli koji organiziraju vožnju kanjonom rijeke Cetine od mosta do Radmanovih mlinica.

Na participativnoj radionici FG3. *Održivost okoliša* prepoznata je mogućnost razvoja dužobalne mobilnosti Omiša sa Splitom, putem (sezonske) javne linije, čime bi se rasteretio promet duž magistrale. Velik doprinos unaprjeđenju pomorske povezanosti i nautike trebao bi osigurati aktualni razvoj Luke

Omiš, dok potreba u nadolazećem razdoblju leži u uređenju komunalnih vezova, osobito na području donjeg toka Cetine na kojem se nalazi veliki broj brodica.

3.4.4.3. Javni prijevoz

Grad Omiš uključen je u mrežu linijskog prigradskog prometa Grada Splita kojom rukovodi splitski autoprijevoznik Promet d.o.o. Kao i ostale JLS uključene u sustav javnog prijevoza, Grad Omiš suvlasnik je Promet-a d.o.o. Split s udjelom u temeljnom kapitalu od 5,1% (Promet Split d.o.o., 2021). Grad Omiš u cijelosti se nalazi u četvrtoj tarifnoj zoni te čini krajnju točku prometovanja prigradskog prometa u istočnom dužobalnom pravcu. Linije 28, 29, 60, 68, 69 i 67 povezuju Grad Split s naseljima s područja Grada Omiša (Omiš, Dubrava, Tugare, Naklice, Gata, Čišla, Ostrvica, Zvečanje, Seoca, Blato na Cetini, Kostanje, Podgrađe, Donji Dolac, Gornji Dolac, Srijane, Trnbuse). Najfrekventnija linija je 60 koja povezuje priobalna naselja i središte Grada sa Splitom, a znatno je manja učestalost autobusa koji prometuju kroz naselja u zaobalju. Promet d.o.o. Split također ima Ugovor s Gradom Omišem za prijevoz učenika i studenata na navedenim relacijama.

Tablica 33: Trase linija Prometa Split koje prometuju u naseljima na području Grada Omiša i broj polazaka

Broj linije	Trasa linije	Broj polazaka u jednom smjeru		
		Radni dan	Subota	Nedjelja i praznik
28	Split - Sitno G. – Dubrava	10	7	7
29	Split - Tugare – Naklice	14	10	9
60	Split - Omiš - Ravnički most	39	39	38
68	Split - Tugare - Blato - Šestanovac – Kovačevići	2	1	0
69	Split - Bisko - Trnbusi - Blato – Šestanovac	3	3	0
67	Split - Kotlenice - Dolac D. - Dolac G.	3	1	0

Izvor: Promet Split d.o.o., 2021

Kako bi se ostvarila bolja prometna povezanost na području Grada Omiša, usustavljen je javni lokalni prijevoz putnika. Prometovanje je organizirano na način da se povežu veća naselja u sastavu Grada, a sustavom u potpunosti rukovodi Grad Omiš. Prigradski putnički prijevoz djeluje kroz pet linija: Omiš – Slime – Dubci, Omiš-Kučiče-(Svinišće)-Penšići, Omiš – Donji Dolac, Omiš-Gata-Blato-Nova Sela, Omiš-Gata-Podgrađe (Grad Omiš, 2021). Pokrivenost naselja autobusnim linijama upućuje kako su gotovo sva naselja pokrivena stanicama, izuzev Ostrvica i Smolonja koja se nalaze u blizini prometnih stajališta Čišla i Smolonje. Najprometnija se čvorišta nakon Omiša se sva nalaze na državnoj cesti D70, zbog potencijalne brzine i mogućnosti efikasnijeg prijevoza.

3.4.4.4. Biciklistička infrastruktura

Biciklistička se infrastruktura na području Grada Omiša nije posebno razvijala do recentnog razdoblja, a prometnice na kojima su biciklisti najugroženiji su one s najvećim dnevnim prometom poput državne ceste D8. Kako bi se biciklistička infrastruktura i sigurnost u prometu poboljšali, Grad Omiš je pristupio projektu „Dužobalne biciklističke staze i šetnice na području Grada Omiša“. Njime je obuhvaćena izgradnja biciklističke staze te šetnice u priobalnom dijelu Grada, a povezat će predjele Milja, Brzet i Nemira te posredno dio naselja Borak. Izgradnjom staza bit će omogućeno intenzivnije korištenje

bicikala i pješaćenja, a infrastruktura prilagođena starijim osobama te osobama s invaliditetom omogućit će dostupnost šetnici i obali na tom području (Grad Omiš, 2021). Prometnu mrežu potrebno je nastaviti nadograđivati biciklističkom infrastrukturom ukoliko je moguća te poticati građane i turiste na korištenje alternativnih vrsta prijevoza (bicikl, pješaćenje, javni prijevoz) kako bi se Grad rasteretio prometnih gužvi.

Rekreativne staze se nalaze uz kanjon rijeke Cetine. Jedna od ruta se proteže od Omiša do Radmanovih Mlinica u dužini od šest kilometara, a zahtjevnija ruta se proteže na potezu Omiš - Radmanove Mlinice - Kućice - Zadvarje - Šestanovac - Blato - Gata - Omiš u duljini od 60 kilometara (Omiš info, 2021). S obzirom na razvoj i jačanje aktivnog/rekreativnog turizma na području Grada Omiša, prepoznata je potreba za razvojem cikloturističke infrastrukture. U sklopu Strateškog plana razvoja turizma Grada Omiša 2020.-2030. g. (2021) stoga su predložene mjere poput uspostavljanja evidencije poljskih puteva, njihovo mapiranje i označavanje koji mogu poslužiti kao infrastruktura u razvoju pješačkog i cikloturizma u zaleđu. Na taj način bi se postojeći lokaliteti te područja kulturne i prirodne baštine povezali jednostavnom biciklističkom infrastrukturom, u prirodnom ambijentu. Potencijal razvoja cikloturizma nalazi se i u prolasku Mediteranska biciklistička ruta (EV8) kroz Grad Omiš.

Sudionici participativne radionice FG3. *Održivost okoliša* istaknuli su problem nedostatka pješačke infrastrukture izvan gradskog središta te osobito one biciklističke. Usprkos rastućoj potrebi za takvom infrastrukturom, osobito od strane posjetitelja čiji je dolazak motiviran iz aspekta aktivnog turizma, zbog reljefnih karakteristika planiranje nadogradnje takve infrastrukture je otežano. Prijedlog zatvaranja određenih prometnih dionica samo za bicikliste prepoznat je kao teško ostvariv zbog nedostatnih kapaciteta same cestovne infrastrukture.

Tablica 34. Snage, slabosti, prilike i prijetnje identificirane u stanju i trendovima u prometu i mobilnosti u Gradu Omišu

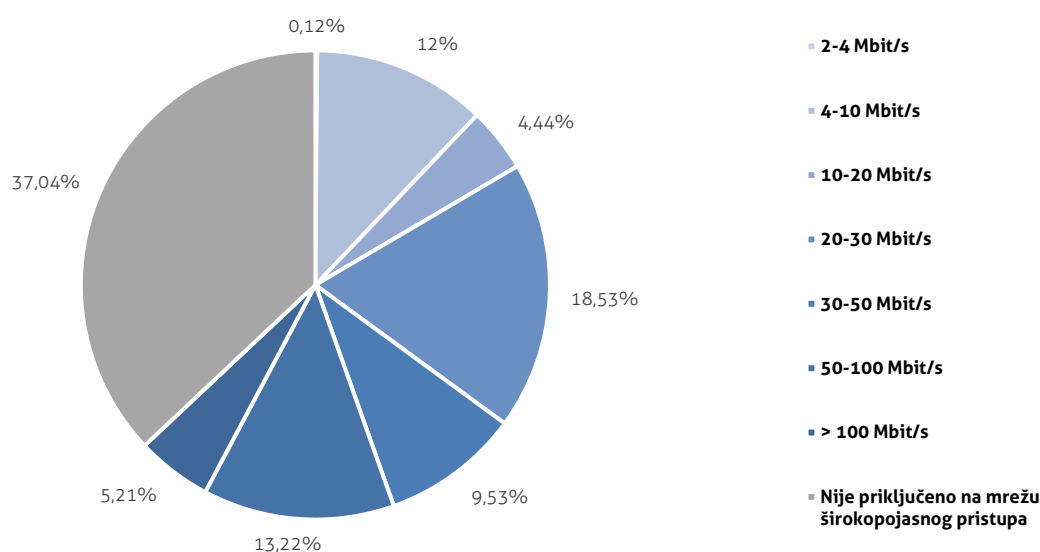
Snage	Slabosti
- Povoljan geoprometni položaj zbog priključka na autocestu A1 - Smanjenje broja prometnih nesreća u periodu 2016.-2020. - Uspostava nove redovne brodske linije Omiš-Postira - Gotovo sva naselja u sustava grada povezana su linijama javnog gradskog i prigradskog prijevoza - Potencijal razvoja cikloturizma izgradnjom rekreativnih biciklističkih staza	- Iznimna prometna zagušenost dionice D8 od Stobreča do Omiša - Veliko opterećenje prometne infrastrukture za vrijeme turističke sezone - Loša sigurnost dionica D8 na području Grada koja se ogleda u lošoj preglednosti - Manja učestalost autobusa koji prometuju kroz naselja u zaobalju - Smanjen broj linija neradnim danima - Slaba razvijenost biciklističko-pješačke infrastrukture na području Grada - Smanjena sigurnost biciklista i pješaka u prometu - Neprilagođenost pješačke infrastrukture osobama s invaliditetom
Prilike	Prijetnje
- Realizacija brze ceste Solin-Stobreč-Dugi Rat-Omiš čime bi se smanjila prometna opterećenost priobalnog područja - Poboljšanje sigurnosti dionica visokog rizika - Provedba projekta „Uređenje luke Omiš – II. faza izgradnje” čime bi se ostvarili optimalni uvjeti za obavljanje javnog putničkog pomorskog prometa tijekom cijele godine - Projekt izgradnje dužobalne biciklističke staze i šetnice na području Grada Omiša	- Smanjenje sigurnosti sudionika u prometu za vrijeme vršnih sezonskih opterećenja - Nedovoljan interes građana za sudjelovanje u biciklističkom i pješačkom prometu

-	Mogućnost zelene tranzicije prometa kroz
Europski zeleni plan (VFO, NPOO) |
|---|--|

3.4.5. Širokopojasna infrastruktura

Širokopojasna infrastruktura omogućava povezivanje s Internetom i prijenos podataka digitalnim putem velikom brzinom, omogućava komunikaciju između osoba, prijenos znanja i informacija te ju je stoga važno planirati kako bi se ostvario razvoj područja. Razvoj širokopojasne infrastrukture potiče se u svrhu ostvarenja digitalnog gospodarstva te poticanja gospodarskog razvoja i stoga uključen kao u prioritetno područje u Nacionalnu razvojnu strategiju Republike Hrvatske do 2030. godine (NN 13/21).

Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti (HAKOM) objavljuje podatke o dostupnosti širokopojasne infrastrukture i broju kućanstava (objekata) koja su na nju priključena. Prema dostupnim podacima za drugi kvartal 2021. g. (HAKOM, 2022) u Gradu Omišu je na mrežu širokopojasnog pristupa bilo priključeno 63 % ukupnog broja kućanstava u Gradu Omišu. Pregled udjela kućanstava prema dostupnoj maksimalnoj brzini interneta prikazan je na priloženom dijagramu (Slika 33). Najviše korisnika širokopojasne infrastrukture u Gradu Omišu imalo je pristup Internetu po maksimalnoj brzini između 20 i 30 Mbit/s.

Slika 33: Udio kućanstava u Gradu Omišu prema priključenosti na širokopojasnu infrastrukturu i maksimalnoj brzini prijenosa podataka u drugom kvartalu 2021. godine

Izvor: HAKOM, 2022.

Brzina prijenosa podataka na teritoriju Grada Omiša varira između kategorije manjih brzina (2 – 30 Mbit/s), velikih brzina (30 – 100 Mbit/s) i vrlo velikih brzina (100 Mbit/s i više) (HAKOM, 2022). Prijenos podataka manjim brzinama moguć je u svim naseljima na području Grada, dok je prijenos podataka velikim i vrlo velikim brzinama moguć u samom centralnom naselju Omiš. Ulaganje u širenje dostupnosti mreže s prijenosom podataka velikim brzinama potrebno je podupirati u budućim razdobljima, iako ono uvelike ovisi o pružateljima telekomunikacijskih usluga koje financiraju izgradnju i unaprjeđenje infrastrukture.

Slika 34: Područja u Gradu Omišu za koja operateri imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa internetu putem vlastite infrastrukture

Izvor: HAKOM, 2022.

Tablica 35. Snage, slabosti, prilike i prijetnje identificirane u stanju i trendovima u širokopojasnoj infrastrukturi u Gradu Omišu

Snage	Slabosti
- Povoljna razina dostupnosti i pokrivenosti širokopojasnom infrastrukturom -	- Prijenos podataka velikim i vrlo velikim brzinama moguć u samom centralnom naselju Omiš
Prilike	Prijetnje
- Daljnji razvoj širokopojasne infrastrukture i povećanje brzine doveli bi digitalizacije društva i gospodarstva	- Nemogućnost jednakog pristupa Internetu u svim jedinicama lokalne samouprave utječu na zaostajanje u digitalnom razvoju

3.5. UPRLJANJE RAZVOJEM

Uspješna provedba plana razvoja Grada Omiša ovisi o efikasnom modelu upravljanja koji se temelji na suradnji, održivom razvoju i nediskriminaciji. Ovakav model upravljanja omogućuje učinkovitu primjenu resursa uz poštivanje inkluzivnih i socijalno osjetljivih politika postupanja. Bitan element upravljanja razvojem je postizanje sinergije između javnog, privatnog i civilnog sektora.

3.5.1. Javni sektor

Vodeću ulogu u planiranju i upravljanju razvojem nekog područja ima javni sektor. Javni sektor Grada Omiša čine njegova upravna tijela sastavljena od predstavničkih i izvršnih tijela.

Predstavničku ulogu imaju Gradsko vijeće i vijeća mjesnih odbora, a izvršnu vlast obnašaju gradonačelnik i upravni odjeli (Upravni odjel za gospodarstvo i društvene djelatnosti i Upravni odjel za komunalnu stambenu djelatnost, uređenje prostora i zaštitu okoliša).

Tablica 36. Predstavnička i izvršna tijela Grada Omiša

Predstavnička tijela	Gradsko vijeće
	Odbor za statut i poslovnik
	Odbor za suradnju s općinama, gradovima i županijama
	Odbor za pritužbe i predstavke
	Odbor za komunalna pitanja, urbanizam i zaštitu okoliša
	Odbor za imenovanje ulica, trgova i davanje suglasnosti za imenovanje javnih ustanova
	Povjerenstvo za procjenu šteta nastalih djelovanjem elementarnih nepogoda
	Vijeća mjesnih odbora
Izvršna tijela	Ured Gradonačelnika
	Odsjek za proračun i računovodstvo
	Upravni odjel za gospodarstvo i društvene djelatnosti
	Upravni odjel komunalno stambenu djelatnost, uređenje prostora i zaštitu okoliša

Izvor podataka: SSGOM 2022

Temeljni financijski akt jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave je proračun kojeg donosi predstavničko tijelo JLS-a u skladu s posebnim zakonom (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, 144/20). Proračun je financijski kapacitet određenog područja, njegovog razvoja i plana upravljanja. Ukupni proračun za 2022. g. u Gradu Omišu iznosio je 96.956.070 HRK (SSGOM, 2022).

Osim spomenutih tijela javne vlasti, javni sektor Grada Omiša čine i različite ustanove i poduzeća u djelomičnom ili potpunom vlasništvu Grada. To uključuje uglavnom obrazovne i kulturne ustanove te komunalna poduzeća koja obavljaju niz poslova. Navedene ustanove i poduzeća u vlasništvu Grada nalaze se u tablici u nastavku.

Tablica 37. Ustanove i poduzeća u djelomičnom ili potpunom vlasništvu Grada Omiša

Ustanove i poduzeća u djelomičnom ili potpunom vlasništvu Grada Omiša	Dječji vrtić Omiš
	Osnovna glazbena škola Lovro pl. Matačić Omiš
	Osnovna škola 1. listopada 1942.
	Osnovna škola Josip Pupačić
	Festival dalmatinskih klapa Omiš
	Gradski muzej Omiš
	Narodna knjižnica Omiš
	Centar za kulturu Omiš
	Peovica d.o.o.
	Vodovod d.o.o. – Omiš

Izvor podataka: SSGOM 2022

3.5.2. Privatni sektor

Razvoj Grada Omiša temelji se osim na javnom i civilnom sektoru i na privatnom sektoru. Privatni sektor djeluje kao inicijator i nositelj gospodarskog razvoja te društvenog razvoja. Broj poduzeća na području Grada Omiša u kontinuiranom je porastu u razdoblju 2016.-2020. godine te se povećao za 29,4%. 2020. g. zabilježeno je ukupno 330 poduzeća, od čega su mikro poduzeća činila 88,2% svih poduzeća u Gradu Omišu, a sektor malog poduzetništva (mikro, mala i srednja poduzeća) 99,4 %. Mala i srednja poduzeća glavni su nositelji zapošljavanja te nacionalne inovativnosti i konkurentnosti. Na području Grada Omiša djeluje i veći broj obrtnika okupljenih u Udruženju obrtnika Omiš. Udruženje obuhvaća i obližnje JLS: Dugi Rat, Šestanovac i Zadvarje te se stoga podaci o broju aktivnih obrtnika prikupljaju skupno. Kao i poduzeća, rastao je i broj obrta u razdoblju 2016.-2020. g. U 2021. g. zabilježen je 791 obrt, što čini porast od 13,4 % (Udruženje obrtnika Omiš, 2021).

Poduzetničko potporna infrastrukturu Grada Omiša čine dvije poduzetničke zone – Gata i Kostanje. No, obje zone su još uvijek u fazi izvlaštenja i nemaju registrirane tvrtke i zaposlene (Grad Omiš, 2021). U planu je komunalno uređenje ovih zona te izgradnja inkubatora za mlade poduzetnike na području Grada Omiša kako bi se privukli mladi stručnjaci u različitim područjima (Grad Omiš, 2021).

Potporu pruža i županijska razvojna agencija, Javna ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije, Zavod za prostorno planiranje SDŽ - zadužen za izradu prostornih i urbanističkih planova te MORE i KRŠ – javna ustanova koja je zadužena za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području SDŽ. Grad Omiš član je i Lokalne akcijske grupe Adrion10.

Za uspješan daljnji razvoj sektora, neophodno je uključiti veći broj dionika u izradu i provođenje strateškog razvoja temeljenog na strateškoplanskim dokumentima, odnosno potrebno je kontinuirano poticati suradnju s ciljem stvaranja novih rješenja u razvoju Grada.

3.5.3. Civilni sektor

Civilni sektor sastoji se od raznih dobrovoljnih organizacija i inicijativa, a cilj rad ovog sektora je rad za opće dobro kroz bavljenje aktualnim društvenim pitanjima. Ono predstavlja i jedan od bitnih faktora u planiranju budućeg razvoja pa tako primjerice udruge djeluju i kao predstavnici lokalnog stanovništva. O razvijenosti civilnog društva nekog područja govori broj organizacija te njihova raznolikost i umreženost što direktno utječe na jačanje lokalne zajednice.

Na prostoru Grada Omiša registrirane su 194 udruge, od čega ih se 106 nalazi u središnjem naselju Omišu (RURH, 2022). Aktivnost udruga očituje se u nekoliko područja poput kulturne i umjetnosti, sporta, gospodarstva, socijalnih djelatnosti, obrazovanja, znanosti i istraživanja, no posebice se ističe aktivnost udruga čija se djelatnost odvija u kulturi i umjetnosti (40 ih se nalazi na području naselja Omiš). Udruge se djelomično financiraju i putem javnih poziva za dodjelu sredstava pojedinih JLS.

Za daljnje jačanje civilnog sektora, važna je suradnja s dionicima iz privatnog i javnog sektora te uključivanje pripadnika civilnog društva u procese odlučivanja i razvoja područja jer za daljnji cjelokupni razvoj Grada korisno može biti znanje pripadnika organizacija civilnog društva iz različitih sektora (primjerice, o financiranju iz EU fondova).

4. SREDNJOROČNA VIZIJA RAZVOJA

Grad prostorne raznolikosti, kvalitetnog življenja i jednakih mogućnosti, očuvanih resursa, otpornog i inovativnog gospodarstva temeljenog na načelima održivosti

Vizija Grada Omiša temelji se na postizanju punih razvojnih potencijala, koji uvažavaju potrebe društva, gospodarstva i okoliša. Osnovica razvoja Grada počiva na njegovim prirodnim resursima, gospodarskom i turističkom potencijalu, povoljnom prometno-geografskom položaju, baštini i autentičnim lokalnim vrijednostima, kvalitetnom upravljanju infrastrukturnim sustavima i razvijenim alatima društvenog razvoja. Sukladno načelima kohezije, planski razvoj područja temeljit će se na poticanju ravnomjernog razvoja svih dijelova Grada, a razvojem društvenih funkcija i sadržaja unaprijedit će se životno okruženje stanovnika i kvaliteta života. Jednake mogućnosti za sve osigurati će se kroz dostupne, kvalitetne socijalne usluge i promicanje zdravih životnih navika, a poticajno životno okruženje osigurati će stanovnicima balans između poslovnog, društvenog i privatnog života, a osobama starije dobi mirnu i sigurnu starost. U gospodarskom smislu, vizija prikazuje razvijeno i inovativno gospodarstvo Grada Omiša, povoljnu poslovnu klimu kako za poduzetništvo, tako i za privlačenje investitora i sredstava iz EU fondova. Održivo korištenje prostornih resursa namjerava se ostvariti gospodarskim razvojem temeljenom na zelenom i digitalnom rastu, tehnološkom napretku i razvoju različitih gospodarskih grana, uključujući turizam, industriju, promet, graditeljstvo i dr. Također, Grad Omiš će do 2030. godine, zahvaljujući primjeni rasta usmjerenog prema održivosti i primjerni novih tehnologija na najbolji mogući način iskoristiti svoje prirodne blagodati i geografske potencijale za razvoj poljoprivrede (posebice ekološke) te onih oblika turizma koji neće imati negativne utjecaje po okoliš. Razvoj otporne i pametne infrastrukture osigurati će preduvjete za društvenu i gospodarsku nadogradnju, snažniju prostornu i digitalnu povezanost i kružno gospodarenje prostorom, čineći Grad Omiš atraktivnim prostorom za život.

Kako bi se ostvarila navedena vizija definirana su četiri prioriteta: 1. *Povećanje kvalitete života*, 2. *Otpornim i inovativnim gospodarstvom do održivog modela napretka*, 3. *Održivo gospodarenje prirodnim resursima i poboljšanje kvalitete okoliša*, 4. *Povezivanjem i pametnim rješenjima do umrežavanja i razvoja*.

5. STRATEŠKI OKVIR

5.1. Prioriteti

PRIORITET 1.: Povećanje kvalitete života

Područje Grada Omiša karakteriziraju velike raznolikosti, a prostorne specifičnosti uvjetovale su i različit razvoj pojedinih gradskih cjelina. S obzirom na koncentraciju sadržaja i usluga koja prati polarizaciju naseljenosti u obalnom dijelu Grada, s osobitim naglaskom na gradsko središte, potrebno je usmjeravati budući razvoj dostupnih kapaciteta zdravstvenih, kulturnih, sportsko-rekreacijskih i drugih društvenih sadržaja kako bi se svim stanovnicima omogućilo kvalitetno življenje. Povećanje dostupnosti društvene infrastrukture i usluga nastojat se osigurati implementacijom inovativnih modela, posebice u segmentu razvoja zdravstva i socijalne skrbi, primjerice povećanjem broja mobilnih timova i osiguravanjem uvjeta za kvalitetnu provedbu mjera povezanih s uslugama deinstitutionalizacije. Bogatu kulturnu djelatnost nastojat će se dodatno osnažiti, za što će biti potreban i razvoj prostornih kapaciteta u segmentu potpore unaprjeđenju kulturno-umjetničke djelatnosti, ali i razvoj usluga koje će osigurati veću participaciju građana u kulturi i kulturnim aktivnostima. U segmentu sporta i rekreacije, nastojat će se razvijati potrebni sadržaji s ciljem promicanja zdravih i aktivnih načina življenja svih skupina stanovništva, a osobito djece i mladih. Važnu komponenta kvalitetnog života pojedinaca i uspješnog funkcioniranja zajednice u kojoj pojedinci borave predstavlja i dostupnost odgoja i obrazovanja. Premda su u posljednjim godinama učinjeni značajni iskoraci u povećanju dostupnosti predškolskog odgoja, u narednom će se razdoblju dodatno razvijati mreža vrtića, poticati revitalizacija i izgradnja školskih objekata, inicirati širenje mreže osnovnoškolskih ustanova s jednosmjenskim radom i produženim boravkom, čime bi se povećala njihova ukupna dostupnost i kvaliteta rada. Također će se potencirati unaprjeđenje obrazovnog sustava na svim razinama, stvarajući preduvjete za razvoj gospodarski relevantnih obrazovnih programa. Pretpostavka realizacije navedenih smjernica leži u adekvatnom pristupanju izazovima povezanim s negativnim demografskim trendovima i stvaranjem preduvjeta za zadržavanje stanovništva, osobito mladih i djece. Mjere demografske obnove pritom uključuju i pretpostavke za povratak ljudi u slabije naseljena rubna područja Grada, ali i stvaranje povoljnog okruženja za privlačenje novog stanovništva.

Posebni ciljevi prioriteta 1:

- 1.1.: Poticaj demografskoj obnovi kroz osiguravanje kvalitetnih uvjeta života i rada, osobito mladih
- 1.2.: Poboljšani i teritorijalno uravnoteženi sustavi socijalne skrbi i zdravstva
- 1.3.: Dostupne i kvalitetne društvene usluge za razvoj aktivne zajednice i osnaživanje društvene participacije

PRIORITET 2.: Otpornim i inovativnim gospodarstvom do održivog modela napretka

Prioritet *Otpornim i inovativnim gospodarstvom do održivog modela napretka* definiran je u skladu s potrebama za stvaranjem diverzificiranog gospodarstva, kao nositelja ukupnog razvoja Grada Omiša. Usmjeravanje na inovacije i pametna rješenja uz posebni fokus na poticanje ulaganja koja stvaraju visoku dodanu vrijednost i implementiraju mjere zelene i digitalne tranzicije, kroz doprinos prioritetnim društvenim i okolišnim ciljevima čine preduvjet za rast i razvoj produktivnosti. Postojeći gospodarski sustav na području Grada Omiša karakterizira intenzivan rast turističkog sektora, uz stagnaciju proizvodnih i primarnih djelatnosti. Postojeće prilike i naglašena važnost turističkog sektora u recentnom razdoblju pokazala je svoju ranjivost na vanjske uvjete, čime je dodatno istaknuta potrebu za osnaživanjem djelatnosti iz svih sektora. S druge su strane ograničeni mehanizmi privlačenja investicija, osobito u neturističkim djelatnostima, zbog čega se ističe potreba za osnaživanjem mjera razvoja poduzetništva, jačanjem infrastrukture i kapaciteta koji će sustavno stvarati temelje za implementaciju modernih tehnologija u svim područjima djelovanja uz povoljne uvjete za buduće investitore. Sektor turizma zbog izraženog sezonskog karaktera i masovnosti dovodi do određenih pritisaka na infrastrukturu i okoliš, zbog čega je potrebno vremenski i prostorno distribuirati razvoj aktivnosti u polju turizma. Posebnu je pozornost pri tom potrebno posvetiti prostoru zaobalja, kroz sustavnu valorizacijom komparativnih prednosti ovog prostora za razvoj turističkih, ali ostalih djelatnosti. U budućem je razdoblju unaprjeđenje poljoprivredne proizvodnje predviđeno kroz osnaživanje kratkih lanaca opskrbe grada lokalnim proizvodima, razvoj više različitih oblika poljoprivrede, ekološki uzgoj, istovremeno se zadržavajući na autohtonim sortama i proizvodima više dodane vrijednosti, razvoju ruralnog turizma, uz dodatno uključivanje ruralnih područja u cjelokupan proces pružanja vrijednosti koncepta zdrave hrane.

Posebni ciljevi prioriteta 2:

- 2.1.: Stvaranje konkurentnog i učinkovitog gospodarstva, uz jačanje malog i srednjeg poduzetništva te poduzetničkog okruženja
- 2.2.: Razvoj inovativnog i diversificiranog turizma te pametnog primarnog sektora

PRIORITET 3.: Održivo gospodarenje prirodnim resursima i poboljšanje kvalitete okoliša

Prioritet 3. predodređen je za stvaranje učinkovitog sustava očuvanja, zaštite i upravljanja prirodnim i kulturnom baštinom, s obzirom na bogatstvo i raznolikost istih na području Grada. Posljednjih su godina značajno unapređivali procesi poput intenzivne turistifikacije koji uzrokuju značajne pritiske na ove osobito vrijedne prostorne resurse, čije su očuvanje i održiva valorizacija, kao i odgovoran odnos prema okolišu nužni kako bi se Grad razvijao u željenom smjeru. Prioritetom je predviđeno i integrirano upravljanje postojećim javnim površinama, kao i implementacija mjera koje na trenutno degradiranim područjima, uključujući i brownfield lokalitete, stvaraju novu vrijednost i sadržaje. Uređenje i obnova prostora u značajnoj će se mjeri temeljiti i na principima zelenog razvoja, kroz kružno upravljanje zgradama i prostorom te dekarbonizacijom energetske sustava, pojačanim korištenjem obnovljivih izvora energije uz poštivanje načela zaštite prirode, ali i kroz

formiranje zelene infrastrukture, primjenu tzv. rješenja temeljenih na prirodi (NSB) i unaprjeđenje postojećih zelenih površina. Time je predviđeno stvaranje sigurnog i ugodnog okruženja stanovnicima i posjetiteljima, kao i stvaranja dostupnih i privlačnih javnih površina. Prostor Grada Omiša, osobito područje gradskog središta na ušću Cetine, zbog klimatskih se promjena može suočiti s prirodnim rizicima poput podizanja razine mora koje uzrokuje poplave; pojave ekstremnih temperatura, stvaranja urbanih toplinskih otoka te požara koji će se u budućem razdoblju nastojati riješiti razvojem otporne i održive infrastrukture (zelene i druge), kao i unaprjeđenjem sustava civilne zaštite. U narednom će se razdoblju u što je moguće većoj mjeri nastojati smanjiti i ostali rizici po okoliš, čemu u prilog ide i odgovorno te cjelovito gospodarenje otpadom, daljnje unaprjeđenje cijelog sustava, ali i sprječavanje nastanka i širenja ilegalnih odlagališta. U pogledu unaprjeđenja komunalne infrastrukture, isti će se osobito odvijati na prostorima na kojima postoji utvrđena potreba kako bi se omogućio kvalitetan životni standard. Pri tom će naglasak biti stavljan na širenje mreže sustava odvodnje na šire gradsko područje, osobito kroz aglomeraciju Omiš te pročišćavanje otpadnih voda, kao i daljnje unaprjeđenje učinkovitosti vodoopskrbnog sustava. Realizacija promatranog prioriteta u konačnici će doprinijeti zaštiti prirodnog i kulturnog okoliša, stvaranju Grada koji valorizira svoje prostorne resurse te povećanju okolišne održivosti.

Posebni ciljevi prioriteta 3:

- 3.1.: Zaštita i održiva valorizacija temeljnih prostornih vrijednosti
- 3.2.: Grad zelene, sigurne i otporne infrastrukture i održivih sustava
- 3.3.: Očuvanje okoliš uz učinkovitu komunalnu infrastrukturu i usluge

PRIORITET 4.: Povezivanjem i pametnim rješenjima do umrežavanja i razvoja

Važan preduvjet razvoja svakog prostora predstavlja povezanost, a razvijena prometna mreža omogućava i lakšu mobilnost stanovnika i posjetitelja te lakši pristup određenim uslugama, sadržajima, ustanovama. Velika prostornost grada faktor je koji predstavlja ograničenje u njegovu prometnom povezivanju, a mreža osnovnih koridora temelji se na nekoliko prometnih pravaca koja povezuju naselja međusobno te čine vezu s gradskim središtem. Kao dio šire aglomeracije, Omiš je suočen i s učestalom pojavom uskih grla u prometu, koja se u ljetnim mjesecima manifestiraju u zagušenjima, kao posljedice dodatnog priljeva automobilskeg prometa. U narednom razdoblju, navedeni problem ublažiti će se izgradnjom gradske obilaznice, međutim važno je promišljati o novim održivim rješenjima, koja bi smanjila samo opterećenje priobalnih prometnica, poput razvoja dužobalne (pomorske) mobilnosti. U segmentu povećanja sigurnosti u prometu, važno je i raditi na modernizaciji pojedinih pravaca na kojima su prometnice u nezadovoljavajućem stanju. Kroz prioritet će se također nastojati unaprijediti infrastruktura i sigurnost dionika u pješačkom i biciklističkom prometu, kroz nastavak izgradnje dužobalne biciklističke staze i šetnice, ali i razvojem drugih infrastrukturnih elemenata povezanih s aktivnim oblicima prometovanja, koji će osim stanovnicima, služiti i posjetiteljima te drugim korisnicima prostora. Problemu nedovoljne integriranosti prometa i neusklađenosti javnog prijevoza s potrebama stanovnika nastojat će se pristupiti kroz modernizaciju autobusnog prijevoza te uvođenje pametnih i digitalnih rješenja. Daljnje unaprjeđenje pomorskog prometa kroz uređenje luke Omiš će, osim

povezanosti, pozitivno utjecati i na cjelokupno gospodarstvo. Također, s obzirom na potrebu poticanja energetske prihvatljivih oblika mobilnosti i dekarbonizacije prometa, nužno je uzeti u obzir i razvoj oblika e-mobilnosti (e-bicikli, e-vozila) čime se ujedno mora planirati i razvoj potrebna infrastrukture za takve oblike prometa (e-punionice i sl.). Važno je i razvijati i digitalnu povezanost koja će, osim fizičke povezanosti u pogledu prometnog sustava, doprinijeti digitalnoj tranziciji Grada. Temeljni preduvjet za takav oblik povezivanja je razvoj potrebne infrastrukture i alata, poput širokopojsnog pristupa, ali i razvoj digitalnih javnih usluga. Kvalitetno upravljanje također predstavlja jednu od poluga za postizanje održivog urbanog razvoja, zbog čega je potrebno modernizirati i osuvremenjivati sustav kako bi se postiglo adekvatno upravljanje gradskim resursima. Za sveobuhvatno sagledavanje razvojnih potreba i potencijala potrebno je i uključivanje šireg spektra razvojnih dionika te uključivanje zainteresirane javnosti kao partnera u razvoju, kako bi se osiguralo učinkovitije i pravednije upravljanje.

Posebni ciljevi prioriteta 4:

- 4.1.: Održiva mobilnost u službi protočnijeg i sigurnijeg prometa
- 4.2.: Digitalizacija, suradnja i partnerstvo za razvoj sustava dobrog upravljanja

5.2. Posebni ciljevi

PRIORITET 1.: Povećanje kvalitete života

Posebni cilj 1.1.: Poticaj demografskoj obnovi kroz osiguravanje kvalitetnih uvjeta života i rada, osobito mladih

Svrha

Razvoj društvene infrastrukture, odgojno-obrazovnih funkcija te stvaranje povoljnih uvjeta zapošljavanja u svrhu smanjenja negativnih demografskih procesa i zadržavanja mladih osoba u Gradu Omišu

Izazov

U posljednjem međupopisnom razdoblju zabilježeno je smanjenje broja stanovnika Grada Omiša za 5,4% te sužavanje demografske baze u dobnim skupinama 0-14 g. te blago proširenje dobnih skupina zrelog i starog stanovništva. Posljednjih nekoliko godina jača iseljavanje stanovništva u druge dijelove županije ili u inozemstvo. Osim toga, na području Grada Omiša prisutna je polarizacija stanovništva između priobalnog i zaobalnog stanovništva s većom koncentracijom stanovništva u priobalnom dijelu što se može povezati s procesom litoralizacije i u novijem periodu procesom turistifikacije. Proces turistifikacije zahvatio je i stambeni fond zbog čega dolazi do pojave povećanja broja stanova namijenjenih privremenom korištenju. Kako se negativni procesi ne bi nastavili i u narednom razdoblju, potrebno je osmisliti i provoditi stimulativnu populacijsku politiku koja će se odnositi i na poboljšanje društvene infrastrukture i prilagođene adekvatne mjere namijenjene mladim osobama i mladim obiteljima kako bi se isti zadržali na području Grada Omiša.

Analizom stanja utvrđen je nedostatak prostornih kapaciteta u predškolskom odgoju i osnovnoškolskoj nastavi te nedostatak primjerenih prostora za izvođenje teorijske i praktične nastave u srednjim školama. Osim toga, nastava se odvija u dvije smjene što otežava organizaciju dodatnih aktivnosti za učenike. U predškolskim ustanovama iskazana je potreba za povećanjem broja odgojitelja kao i za usklađivanjem rada ustanova potrebama obitelji. Osnovnoškolske i srednjoškolske ustanove također zbog manjka stručnog kadra, potrebno je osigurati kvalitetan nastavni kadar kao i pomoć osobama s poteškoćama. Određene ustanove nisu prilagođene osobama s invaliditetom pa je provođenje iste nužno. Kako bi se obogatio odgojno-obrazovni program potrebno je razvijati aktivnosti i programe koji potiču aktivnost polaznika, kreativni razvoj te potiču znanja i vještine iz STEAM područja.

Prioritet za privlačenje novog stanovništva i ostanak mladog stanovništva je u razvoju poticajnog radnog okruženja. Prije svega, to se odnosi i na razvoj programa cjeloživotnog obrazovanja koji omogućuju osposobljavanje i usavršavanja stanovništva za obavljanje određenih zanimanja te daljnje napredovanje u profesionalnom smislu. Analizom stanja utvrđen je određeni nesklad programa srednjoškolskog obrazovanja sa stvarnim potrebama tržišta rada pa je stoga potrebno uskladiti obrazovne programe potrebama tržišta, gospodarstva i društva kako bi se udovoljili preduvjeti za gospodarski rast. S obzirom da je sektor malog i srednjeg poduzetništva nositelj gospodarstva, potrebno je daljnje ulaganje i razvijanje u stjecanje njihovih vještina.

Ovaj posebni cilj odnosi se na demografsku obnovu prostora Grada Omiša, a ostvarenje cilja obuhvaća nekoliko mjera i njihovih aktivnosti. Mjera smanjenja negativnih demografskih trendova odnosi se na aktivnosti razvoja seta povlastica za mlade i mlade obitelji s djecom, poticanja realizacije društveno poticajne stanogradnje i razvoja potrebne društvene infrastrukture prilagođene potrebama mladih obitelji i djece posebice u naseljima s nerazvijenom društvenom infrastrukturuom. Također, cilj podrazumijeva mjere koje se odnose na unaprjeđenje odgojno-obrazovnih funkcija, usklađivanje potreba diversificiranog gospodarstva i strukovnih programa te jačanje zapošljivosti. Ovim mjerama obuhvaćene su aktivnosti poput izgradnje i opremanje potrebnih prostornih kapaciteta za predškolske (DV u Omišu i dr. objekata u priobalju i zaobalju), osnovnoškolske (unaprjeđenje prostornih kapaciteta za održavanje jednosmjenske nastave i izvannastavnih aktivnosti) i srednjoškolske ustanove (sportska dvorana, prostori za praktičnu nastavu), aktivnosti prilagodbe prostora osobama s invaliditetom, daljnji razvoj i sufinancirane programa asistenata u nastavi te programa stipendiranja deficitarnih zanimanja. Također, mjere se odnose i na razvoj specifičnih znanja i vještina kroz nove programe osposobljavanja i usavršavanja te poticanja korištenja mjera za zaposlene i nezaposlene kako bi se postignulo diversificirano gospodarstvo te osiguralo zapošljavanje nezaposlenih osoba, a posljedično osigurala i poslovna perspektiva stanovništva u Gradu Omišu.

Popis mjera i aktivnosti posebnog cilja 1.1

MJERE	AKTIVNOSTI
1.1.1. Smanjenje negativnih demografskih trendova	1.1.1.1 Razvoj seta povlastica za mlade obitelji s djecom
	1.1.1.2. Poticanje nezaposlenih na korištenje programa cjeloživotnog obrazovanja i/ili prekvalifikacije
	1.1.1.3. Pružanje podrške udrugama koje okupljaju mlade
	1.1.1.4. Provedba analize potreba za stanovima iz programa društveno poticane stanogradnje
	1.1.1.5. Poticanje realizacije društveno poticajne stanogradnje
	1.1.1.6. Podrška razvoju potrebne društvene infrastrukture na području zaobalja i priobalnih naselja, prilagođene potrebama mladih obitelji i djece, posebice u naseljima s nerazvijenom društvenom infrastrukturuom
1.1.2. Unaprjeđenje odgojno-obrazovne funkcije i kapaciteta primarnog obrazovanja	1.1.2.1. Izgradnja i opremanje centralnog objekta dječjeg vrtića u Omišu, kao i drugih objekata na području priobalja i zaobalja, uz adaptaciju postojećih objekata
	1.1.2.2. Podrška projektima koji za cilj imaju usklađivanje radnog vremena vrtića s potrebama suvremene obitelji
	1.1.2.3. Opremanje i unaprjeđenje odgojno-obrazovnih ustanova za dnevni boravak predškolske djece
	1.1.2.4. Razvoj dodatnih programa u predškolskom i osnovnoškolskom obrazovanju (STEAM sadržaji, uvođenje projektne nastave i društveno korisnog učenja, poticanje učeničkog zadugarstva, aktivnog građanstva i dr.)
	1.1.2.5. Unaprjeđenje postojeće i izgradnja nove infrastrukture osnovnoškolskih objekata s ciljem organizacije jednosmjenske nastave, uključujući i dvorane
	1.1.2.6. Podrška razvoju usluge produženog boravka i cjelodnevne nastave u osnovnim školama
	1.1.2.7. Daljnji razvoj i sufinanciranje programa asistenata i pomoćnika u nastavi, osiguranje potrebne opreme i prostora
	1.1.2.8. Prilagodba odgojno-obrazovnih objekata potrebama osoba s invaliditetom
1.1.3. Poticanje usklađivanja potreba	1.1.3.1. Programi stipendiranja, osposobljavanja i prekvalifikacije u deficitarna zanimanja

diversificiranog gospodarskog razvoja i strukovnih programa	1.1.3.2. Podrška edukaciji nastavnika u stjecanju digitalnih kompetencija, posebice onih u strukovnom obrazovanju
	1.1.3.3. Jačanje kapaciteta obrazovnih institucija koje provode programe strukovnog obrazovanja, uključujući jačanje učenja temeljenog na radu i stjecanje praktičnih vještina za rad u struci
	1.1.3.4. Podrška izgradnji i infrastrukturnom opremanju nove zgrade za srednjoškolsko obrazovanje
	1.1.3.5. Potpora razvoju programa kojima se potiču vještine potrebne za digitalnu i zelenu transformaciju
1.1.4. Jačanje zapošljivosti i podrška radu lokalnih dionika u razvoju zapošljivosti	1.1.4.1. Podrška razvoju mjera zapošljavanja dugotrajno nezaposlenih osoba te pripremi i provedbi projekta koji za cilj imaju integraciju teško zapošljivih skupina
	1.1.4.2. Podrška razvoju programa cjeloživotnog učenja, uz poticanje provedbe sustava vaučera za obrazovanje zaposlenih i nezaposlenih osoba
	1.1.4.3. Potpora MSP-ovima u razvoju specifičnih vještina u okviru regionalnih lanaca vrijednosti (u skladu s Planom industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske), uključujući razvoj vještina za pametnu specijalizaciju, industrijsku tranziciju, poduzetništvo i prilagodljivost poduzeća promjenama
	1.1.4.4. Podrška provedbi aktivnosti usmjerenih na podizanje javne svijesti o mogućnostima cjeloživotnog obrazovanja
	1.1.4.5. Podrška razvoju novih programa obrazovanja i stručnog usavršavanja i inovativnih metoda prijenosa znanja u skladu s razvojnim potrebama gospodarstva
	1.1.4.6. Podrška projektima koji za cilj imaju podizanje svijesti javnosti i poslodavaca o radnim mogućnostima osoba s invaliditetom i drugih osjetljivih skupina
	1.1.4.7. Potpora projektima zapošljavanja i samozapošljavanja mladih
	1.1.4.8. Podrška programima savjetovanja i edukacija s ciljem povećanja zapošljivosti i socijalnog uključivanja državljana trećih zemalja i migranata

Ključni pokazatelji ishoda

	Naziv pokazatelja	Mjerilo	Polazna vrijednost (2021.)	Ciljana vrijednost (2030.)
NRS	SC 6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji			
	Stopa totalnog fertiliteta	1,47 djece (2018.)	1,8 djece	1,54 djece (2018.)
	SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi			
	Obuhvat djece od 4 godine do početka obveznog obrazovanja (predškolski odgoj)	%	83	>97
PR SDŽ	PC 2.2. Stvaranje suvremenog obrazovanog sustava			
	Ol.02.2.64 Bruto investicije u materijalnu i nematerijalnu imovinu u području „Obrazovanje“ (prema NKD-u 2007.)	HRK	41.106.141,80 (2020.)	200.000.000,00 (2027.)
	Posebni cilj 4.1. Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovništva Splitsko-dalmatinske županije			
	Migracijski saldo (Ol.02.3.67)	Broj	(-)357 (2020.)	100
PR Grada Omiša	Posebni cilj 1.1. Poticaj demografskoj obnovi kroz osiguravanje kvalitetnih uvjeta života i rada, osobito mladih			
	Godišnja stopa emigracije (Ol.02.3.07)	Stopa	-11,5	-5
	Broj dječjih vrtića i drugih pravnih osoba koje ostvaruju programe predškolskog odgoja (Ol.02.2.60)	Broj	14 (odjela)	17 (odjela)

Posebni cilj 1.2.: Poboljšani i teritorijalno uravnoteženi sustavi socijalne skrbi i zdravstva

Svrha

Unaprjeđenje zdravstvene skrbi i modernizacija socijalne skrbi u svrhu postizanja kontinuiteta i dostupnosti socijalnih i zdravstvenih usluga te promicanja socijalne uključenosti na području Grada Omiša

Izazov

U sustavu socijalne skrbi na području nadležnog Centra za socijalnu skrb Omiš broj korisnika raste od 2017. g. (2020. g. socijalnu skrb koristilo 1.448 korisnika). Porastao je broj korisnika osobne invalidnine za 165,3% te broj korisnika doplatka za pomoć i njegu za 13,8%, dok se jedino broj korisnika zajamčene minimalne naknade smanjio za 31,7%. Porast broja korisnika socijalne skrbi iziskuje i socijalne usluge poput pomoći u kući, usluge za obitelji i djecu te palijativnu skrb kao i potrebu za povećanjem dostupnosti socijalnih usluga u zaleđu s obzirom da postoji znatna razlika između priobalja i zaleđa. Na području Grada trenutno ne postoji stacionarni smještaj za starije i nemoćne osobe što je potrebno zbog napredovanja negativnih demografskih procesa, odnosno starenja stanovništva i sve većeg udjela starog stanovništva u ukupnom broju stanovnika. Potencijal rješavanja navedenih problema je u deinstitucionalizaciji te umrežavanju i jačanju udruga u socijalnoj skrbi.

Na području Grada Omiša u primarnoj zdravstvenoj zaštiti djeluje jedan Dom zdravlja, dok se najbliže ustanove sekundarne i tercijarne zaštite te dežurna ljekarna nalaze u Splitu. Postoji potreba za boljom opremljenosti ustanova zdravstvene skrbi što je moguće kroz obnovu Doma zdravlja. Osim toga, na području Grada Omiša postoji potreba za specijalizacijom u područjima zdravstvenih usluga vezanih uz djecu i mlade, za mobilnim timovima koji bi osigurali dostupnost zdravstvenih usluga, posebice u zaleđu, a zbog povećanja pritiska na ordinacije opće medicine u ljetnim mjesecima, ističe se potreba za oformljivanjem turističkih ordinacija. U kontekstu prevencije bolesti, potrebno je poticati edukacije zajednice.

Obrazloženje

Poboljšani i teritorijalno uravnoteženi sustav socijalne skrbi ostvarit će se kroz mjeru modernizacije socijalne skrbi i socijalnih usluga uz naglasak na razvoj izvaninstitucionalne skrbi. Mjera se odnosi na aktivnosti razvoj socijalnih usluga poput socijalnog mentorstva, socijalnog poduzetništva i socijalne inkluzije, poticanja rada udruga u sustavu socijalne skrbi, umrežavanja i koordinacije dionika socijalne skrbi. Osim toga, s obzirom na prostorne nedostatke ova mjera uključuje i poboljšanje infrastrukture i opremanje ustanova socijalne skrbi, kao i unaprjeđenje vještina i osposobljavanje stručnjaka i dionika u sustavu kako bi se osigurala što kvalitetnija usluga socijalne skrbi, posebice najranjivijim skupinama. Kako bi se osigurala socijalna inkluzija ranjivim skupinama (osobe s invaliditetom, djeca, mladi i dr.) među aktivnostima se ističu i prilagodbe koje će omogućiti dostupnost usluga osobama s invaliditetom, potom programi za socijalno uključivanje ranjivih skupina kroz sport, rekreaciju, kulturu, turizam i sl. S obzirom da je istaknuta polarizacija naseljenosti područja Grada Omiša i na sve veći udio starog stanovništva u ukupnom broju stanovnika, aktivnosti su usmjerene i na razvoj izvaninstitucionalne skrbi i mobilnih timova koji pružaju usluge socijalne skrbi.

Poboljšani i teritorijalno uravnoteženi sustav zdravstvene skrbi obuhvaća mjeru poboljšanja dostupnosti i kvalitete zdravstvene skrbi i zdravstvenih usluga. Ova mjera ostvarit će se kroz unaprjeđenje usluga i kapaciteta zdravstvene ustanove (osnaživanje skrbi o mentalnom zdravlju, opremanje zdravstvene infrastrukture, proširenje zdravstvenih usluga, poboljšanje sustava hitne pomoći). S obzirom na evidentnu opterećenost ordinacija u ljetnim mjesecima, među aktivnostima se ističe i uspostava sezonskog medicinskog centra, odnosno turističke ordinacije. Za buduću prevenciju bolesti i promociju zdravlja planirana je aktivnost održavanja edukacija o zdravim načinima života.

Popis mjera i aktivnosti posebnog cilja 1.2.

MJERA	AKTIVNOSTI
1.2.1. Modernizacija socijalne skrbi i socijalnih usluga, uz naglasak na izvaninstitucionalnu skrb	1.2.1.1. Razvoj usluga socijalnog mentorstva, socijalnog poduzetništva i socijalne inkluzije
	1.2.1.2. Potpora radu udruga u sustavu socijalne skrbi
	1.2.1.3. Potpora za radionice osposobljavanja i unaprjeđenje vještina za stručnjake u sustavu socijalne skrbi i dionika u izravnom radu s ranjivim skupinama
	1.2.1.4. Umrežavanje i koordinacija svih dionika u području socijalne skrbi
	1.2.1.5. Poboljšanje infrastrukture i opremanje pružatelja socijalnih usluga u svrhu pružanja kvalitetnijih socijalnih usluga u zajednici, uključujući izvaninstitucionalne
	1.2.1.6. Opremanje i potpora radu mobilnih timova izvaninstitucionalne skrbi
	1.2.1.7. Razvoj izvaninstitucionalnih oblika skrbi za osobe starije dobi uz jačanje kapaciteta OCD-ova za provedbu programa aktivnog starenja
	1.2.1.8. Podrška jačanju usluga osobne asistencije za OSI i članove obitelji OSI
	1.2.1.9. Poboljšanje dostupnosti usluga za osobe s invaliditetom
	1.2.1.10. Potpora provedbi informativno-edukativnih aktivnosti usmjerenih na promicanje ostvarivanja prava češće diskriminiranih skupina i aktivnosti usmjerene borbi protiv stereotipa i predrasuda u lokalnoj zajednici
	1.2.1.11. Podrška programima aktivnog socijalnog uključivanja ranjivih skupina stanovništva i mladih (kroz sport i rekreaciju, kulturu, umjetnost, turizam i sl.)
1.2.2. Poboljšanje dostupnosti zdravstvene skrbi te kvalitete zdravstvenih usluga	1.2.2.1. Održavanje edukacija o važnosti zdravog načina života i prevencije uz opće poboljšanje zdravstvene pismenosti (kroz suradnju sa sektorima odgoja, obrazovanja i sektorom pružanja socijalne skrbi)
	1.2.2.2. Podrška proširenju zdravstvenih usluga
	1.2.2.3. Podrška unaprjeđenju usluga i kapaciteta koje su u funkciji osnaživanja skrbi o mentalnom zdravlju (pr. kroz razvoj integriranih zdravstvenih i socijalnih usluga radi podrške oporavku i socijalnom uključivanju osoba s teškoćama mentalnog zdravlja)
	1.2.2.4. Podrška obnovi i opremanju zdravstvene infrastrukture
	1.2.2.5. Poboljšanje sustava hitne pomoći te osiguravanje i podrška dodatnim timovima hitne pomoći
	1.2.2.6. Uspostava (sezonskog) medicinskog centra - turističke ambulante

Ključni pokazatelji ishoda

	Naziv pokazatelja	Mjerilo	Polazna vrijednost (2021.)	Ciljana vrijednost (2030.)
NRS	SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život			
	Osobe u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti	%	23,3% (2019.)	< 15
PR SDŽ	Posebni cilj 4.1 Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovnika Splitsko-dalmatinske županije			
	Rashodi za socijalnu zaštitu JLP(R)S, po stanovniku	HRK/st.	372,83 (2020.)	420,00 (2027.)
	Posebni cilj 1.2.: Poboljšani i teritorijalno uravnoteženi sustavi socijalne skrbi i zdravstva			

PR Grada Omiša	Rashodi za zdravstvo JLP(R)S, po stanovniku (Ol.02.5.51)	EUR/st.	5,7	8
	Rashodi za socijalnu zaštitu JLP(R)S, po stanovniku (Ol.02.3.63)	EUR/st.	28,3	35

Posebni cilj 1.3.: Dostupne i kvalitetne društvene usluge za razvoj aktivne zajednice i osnaživanje društvene participacije

Svrha

Razvoj novih i unaprjeđenje kvalitete postojećih društvenih usluga i sadržaja s ciljem povećanja njihove dostupnosti i razvoja aktivne zajednice

Izazov

Analiza stanja društvenih usluga prikazuje centralizaciju usluga u središnjem naselju Omišu, dok je u ostalim naseljima evidentiran njihov nedostatak. Konkretnije, evidentan je nedostatak sportske i kulturne infrastrukture što posljedično utječe i na smanjenje privlačnosti prostora za stanovništvo zbog nedostatka sadržaja. Najveći izazov razvoju društvene infrastrukture i usluga su nedostatna financijska sredstva za realizaciju projekata, nedostatak prostornih kapaciteta za organizaciju kulturnih događanja i programa te za skladištenje fondusa ustanova (primjerice Gradska knjižnica nema svoj prostor, a iskazana je potreba i za koncertnom dvoranom). Za daljnji razvoj društvenih usluga bitno je osigurati umrežavanje i suradnju institucija kao i promociju aktivnosti i uključivanje stanovnika čitavog područja.

Obrazloženje

Poseban cilj ostvarit će se kroz mjere za unaprjeđenje sportsko-rekreacijskih sadržaja, kulturnih sadržaja te razvoj društvene infrastrukture i ostalih sadržaja za lokalnu zajednicu. Unaprjeđenje sportsko-rekreacijskih sadržaja utjecat će na razvoj atraktivnosti prostora i to kroz aktivnosti ulaganja i opremanja sportsko-rekreacijske infrastrukture, sportsko-rekreacijske infrastrukture u funkciji turizma, promocijom sportskih aktivnosti među stanovnicima, organizacijom sportskih događanja, posebice za djecu i mlade te kroz obnovu javnih igrališta.

Mjera unaprjeđenja kulturnih sadržaja također će pridonijeti atraktivnosti prostora, a provedba navedenog predviđena je kroz ulaganje u opremanje i sadržaje kulturnih ustanova i udruga u kulturi, kroz organiziranje kulturnih događanja i programa izvan turističke sezone i kroz digitalizaciju sadržaja i usluga u sektoru kulture. Osim toga, potrebno je omogućiti dostupnost kulturnih sadržaja svim skupinama društva pa ova mjera uključuje i aktivnost prilagodbe kulturnih ustanova za pristup osoba s invaliditetom. S obzirom na nedostatak prostornih kapaciteta za daljnji kreativni i kulturni razvoj, predviđa se i poticanje razvoja i osiguravanja prostora za djelovanje kreativnih i kulturnih industrija.

Razvoj ostale društvene infrastrukture i sadržaja za lokalno društvo podrazumijeva rekonstrukciju, renoviranje i modernizaciju starih i napuštenih društvenih objekata te razvoj ostale društvene infrastrukture koja će biti na korist lokalnoj zajednici.

Popis mjera i aktivnosti posebnog cilja 1.3.

MJERA	AKTIVNOSTI
1.3.1. Razvoj atraktivnog urbanog prostora kroz unaprjeđenje sportsko-rekreacijskih sadržaja	1.3.1.1. Ulaganje u infrastrukturu i opremanje sportsko-rekreacijskih centara i lokaliteta
	1.3.1.2. Obnova javnih dječjih igrališta u Gradu
	1.3.1.3. Promotivne aktivnosti za sudjelovanje stanovnika čitavog područja Grada Omiša u programima sporta i sportske rekreacije i društvenog života
	1.3.1.4. Podrška razvoju sportsko-rekreacijske infrastrukture u funkciji turizma, s ciljem jačanja komponente sportskog turizma
	1.3.1.5. Poticanje organizacije sportskih događaja i aktivnosti, posebice za djecu i mlade
1.3.2. Razvoj atraktivnog urbanog prostora kroz unaprjeđenje kulturnih sadržaja	1.3.2.1. Podrška ulaganju u infrastrukturu, opremanje i sadržaje kulturnih ustanova i udruga u kulturi, uključujući izgradnju multifunkcionalne sportske dvorane
	1.3.2.2. Podrška organizaciji kulturnih događanja i programa izvan turističke sezone
	1.3.2.3. Podrška digitalizaciji sadržaja i usluga u sektoru kulture, uključujući uporabu IKT u svrhu promocije kulturnih sadržaja
	1.3.2.4. Poticanje uključenosti civilnog sektora u kulturu i inovativne kulturno-umjetničke djelatnosti
	1.3.2.5. Prilagodba kulturnih ustanova za pristup osobama s invaliditetom
	1.3.2.6. Poticanje razvoja i osiguravanje prostora za djelovanje kulturnih i kreativnih industrija
1.3.3. Razvoj ostale društvene infrastrukture i sadržaja za lokalne zajednice	1.3.3.1. Rekonstrukcija, renovacija i modernizacija starih i napuštenih društvenih objekata s ciljem revitalizacije društvenih sadržaja
	1.3.3.2. Razvoj ostale društvene infrastrukture potrebne lokalnim zajednicama

Ključni pokazatelji ishoda

	Naziv pokazatelja	Mjerilo	Polazna vrijednost (2021.)	Ciljana vrijednost (2030.)
NRS	SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život			
	Očekivani broj godina zdravog života	broj godina	58,5 - žene 56,5 - muškarci (2018.)	> 64 - žene > 64 - muškarci
PR Grada Omiša	1.3.: Dostupne i kvalitetne društvene usluge za razvoj aktivne zajednice i osnaživanje društvene participacije			
	Udio udruga koje promiču sport i zdrav način života u ukupnom broju aktivnih udruga (OI.02.13.38)	%	34,5	38
	Broj posjetitelja ustanova u kulturi i kulturnih manifestacija na području županije (OI.02.8.49)	broj posjetitelja	20.620	30.000
	Rashodi za kulturu JLP(R)S, po stanovniku (OI.02.8.48)	EUR/st.	66,67	70

PRIORITET 2.: Otpornim i inovativnim gospodarstvom do održivog modela napretka

Posebni cilj 2.1.: Stvaranje konkurentnog i učinkovitog gospodarstva, uz jačanje malog i srednjeg poduzetništva te poduzetničkog okruženja

Svrha

Postizanje konkurentnog, učinkovitog, zelenog i digitalnog gospodarstva kroz jačanje poduzetništva i stvaranje povoljnog poduzetničkog okruženja

Izazov

Broj poduzeća na području Grada Omiša u kontinuiranom je porastu te se u razdoblju 2016.-2020. g. povećao za 29,4%. Mikro poduzeća su najbrojnija (što je odraz i nacionalne razine) i čine 88,2% svih poduzeća u Gradu Omišu, a sektor malog poduzetništva (mikro, mala i srednja poduzeća) čini 99,4 %. U Gradu Omišu nalaze se svega dva velika poduzeća. S obzirom da su mala i srednja poduzeća nositelji gospodarskog razvoja kao glavna područja zapošljavanja, inovativnosti i konkurentnosti, bitno je osigurati sustavnu institucionalnu potporu takvim poduzećima. Poduzetničko potporna infrastrukturu čine dvije poduzetničke zone: Gata i Kostanje koje su još uvijek u fazi opremanja, stoga nemaju registrirane tvrtke i zaposlene. Opremanje poduzetničkih zona, kao i razvoj nove poduzetničko potpore infrastrukture te daljnje ulaganje u razvoj poduzetništva, temelj su stvaranja poticajnog i povoljnog gospodarskog okruženja. Stoga je upravo u tom smjeru potrebno razvijati poduzetništvo u Gradu Omišu.

Obrazloženje

Razvoj gospodarstva, koji se temelji na konkurentnosti, održivosti i otpornosti, preduvjet je za rast i razvoj produktivnosti na području Splitsko-dalmatinske županije, a istim načelima formiran je daljnji rast gospodarstva na području Grada Omiša. Ovaj posebni cilj ostvarit će se kroz mjere: *Poticanje poduzetničkih pothvata* i *Podrška razvoju pametnog i zelenog gospodarstva*. Prva mjera odnosi se na razvoj poduzetničko potpore infrastrukture i unaprjeđenje postojeće (opremanje), jačanje infrastrukturnih i ljudskih kapaciteta za usluge i sadržaje poduzetničke infrastrukture, razvoj naprednih usluga potpore za male i srednje poduzetnike (primjerice, marketing, dizajn, upravljanje i sl.). Nadalje, mjera obuhvaća i razvoj programa stručne potpore za poduzetnike-početnike (savjetodavne i edukacijske usluge), poticanje žena poduzetnica i mladih poduzetnika, poticanje samozapošljavanja, uspostava sustava potpore za investitore (kupovina jeftinijeg zemljišta, subvencioniranje troškova komunalne usluge i dr.) te poticanje ulaganja u istraživanje i razvoj. Razvoj poduzetničko potpore infrastrukture bitan je segment olakšanog poslovanja te stvaranja povoljnog gospodarskog okruženja.

Druga mjera odnosi se na razvoj pametnog i digitalnog gospodarstva čiji je temelj digitalizacija sustava poslovanja. Podrazumijeva ulaganje u javnu tehnološku i inovacijsku infrastrukturu za potrebe poslovnog i industrijskog sektora, poticanje korištenja obnovljivih izvora energije u poslovanju, uvođenje novih tehnologija i primjenu rješenja elektroničkog poslovanja, poticanje razvoja zelenih poslova i zelene ekonomije uz educiranje dionika

privatnog sektora. Razvoj pametnog i zelenog gospodarstva temelj je suvremene konkurentnosti te diversificiranog i održivog gospodarstva.

Popis mjera i aktivnosti posebnog cilja 2.1.

MJERA	AKTIVNOSTI
2.1.1. Poticanje poduzetničkih pothvata	2.1.1.1. Razvoj javne PPI i podrška razvoju privatnih PPI na području Grada Omiša (uz opremanje prostora za razvoj vještina u okviru programa "Jačanja kompetencija istraživača za pametnu specijalizaciju")
	2.1.1.2. Jačanje infrastrukturnih i ljudskih kapaciteta za usluge i sadržaje PPI
	2.1.1.3. Razvoj naprednih usluga potpore za MSP-ove (uključujući upravljanje, marketing, usluge dizajna i sl.)
	2.1.1.4. Razvoj programa stručne potpore, savjetodavnih i edukacijskih usluga osobito za poduzetnike-početnike, kao i polju digitalne transformacije
	2.1.1.5. Unaprjeđenje infrastrukturne opremljenosti postojećih poduzetničkih zona
	2.1.1.6. Potpora uspostavi sustava poticaja investitorima (omogućavanje investitorima kupnju jeftinijeg zemljišta, subvencioniranje troškova komunalnih usluga za inicijalno razdoblje poslovanja i sl.)
	2.1.1.7. Izrada kataloga za privlačenje investicija
	2.1.1.8. Podrška ulaganjima u istraživanje, razvoj i komercijalizaciju inovacija, kao i transfer tehnologija, uključujući uspostavu inovacijskih klastera
	2.1.1.9. Poticanje žena poduzetnica i mladih poduzetnika
	2.1.1.10. Poticanje samozapošljavanja i početka poduzetničkih aktivnosti, uključujući edukacije
2.1.2. Podrška razvoju pametnog i zelenog gospodarstva	2.1.2.1. Podrška digitalizaciji poslovanja MSP-ova kroz uvođenje novih tehnologija i primjenu rješenja elektroničkog poslovanja
	2.1.2.2. Ulaganje u javnu tehnološku i inovacijsku infrastrukturu usmjerenu na potrebe poslovnog i industrijskog sektora
	2.1.2.3. Podrška razvoju i internacionalizacija poslovanja MSP-ova, uključujući proizvodna ulaganja
	2.1.2.4. Poticanje investicija i projekata društvenog poduzetništva
	2.1.2.5. Poticanje poduzetnika koji koriste OIE i mjere kružnog gospodarenja u poslovanju
	2.1.2.6. Podrška razvoju zelenih poslova i zelene ekonomije, uz edukaciju dionika privatnog sektora o mogućnostima takvog oblika poslovanja

Ključni pokazatelji ishoda

	Naziv pokazatelja	Mjerilo	Polazna vrijednost (2021.)	Ciljana vrijednost (2030.)
NRS	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo			
	Indeks globalne konkurentnosti (GCI)	pozicija	63. mjesto (2019.)	< 45. mjesta
	Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a	%	52,3 (2019.)	70,00
PR SDŽ	Posebni cilj 1.2. Jačanje malog i srednjeg poduzetništva i poduzetničkog okruženja			
	Udio profita malih i srednjih poduzeća u ukupnom profitu svih poduzeća (OI.02.1.07)	%	10,55 (2020.)	11,00 (2027.)
	Izvoz dobara i usluga (u % BDP-a) (OI.02.1.11)	%	23,13 (2018.)	28,00 (2027.)
PR Grada Omiša	2.1.: Stvaranje konkurentnog i učinkovitog gospodarstva, uz jačanje malog i srednjeg poduzetništva te poduzetničkog okruženja			
	Srednja i mala poduzeća, % ukupnog broja poduzeća (OI.02.4.04)	%	88,1	92
	Broj aktivnih tvrtki na 1000 stanovnika (OI.02.4.24)	Broj poduzeća/1.000 st.	23,3	28

Posebni cilj 2.2.: Razvoj inovativnog i diversificiranog turizma te pametnog primarnog sektora

Svrha

Stvaranje pretpostavki za razvoj prepoznatljive, održive i diversificirane turističke ponude uz poboljšanje kvalitete turističke infrastrukture i rješenja upravljanja destinacijom; Jačanje otpornosti primarnog sektora kroz primjenu inovativnih rješenja i jačanje ljudskih kapaciteta

Izazov

Unatoč tome što su djelatnosti primarnog sektora, poljoprivreda i ribarstvo, izvor lokalnoj opskrbi s hranom, područje Grada Omiša suočava se sa sve manjim udjelom stanovništva koje se bavi ovim djelatnostima. Osim toga, i ono je okarakterizirano starenjem stanovništva, manjkom potrebnih novih i inovativnih znanja te smanjenim interesom mladih ljudi za bavljenjem djelatnostima primarnog sektora. Poljoprivredna zemljišta su izrazito usitnjena, a time i nedostatna za veću proizvodnju. Nedostatak je povezanosti gospodarskih subjekata s prerađivačkom industrijom koja bi omogućila stvaranje proizvoda visoke dodane vrijednosti. No, unatoč tome zbog mogućnosti opskrbe stanovništva i turista s domaćim lokalnim proizvodima postoji potencijal povezivanja djelatnosti s turizmom.

Turistička ponuda Grada Omiša još uvijek je većim dijelom sezonalnog karaktera i oslanja se na aktivnosti vezanim uz „sunce i more“. Unatoč porastu broja turističkih dolazaka i noćenja u razdoblju od 2016. do 2020. g. (broj dolazaka se povećao za 23,4%, a broj noćenja za 18,2%), pojava pandemije COVID-19 ukazala je na nesigurnost ovog sektora djelatnosti (broj turističkih dolazaka smanjio se za 50% u 2020. g.). S obzirom na atraktivnu prirodnu i kulturnu baštinu u svim dijelovima Grada Omiša, potrebno je razvijati selektivne oblike turizma i nove sadržaje što će osigurati atraktivnost i ujednačeniji razvoj ostalih dijelova Grada, posebice zaobalja. Potrebno je poticanje turističkih oblika koji su definirani kao prioritetne niše u Planu industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske (pametni turizam, zeleni turizam, zdravstveni i wellness turizam i dr.). Također, bitno je unaprijediti sustav upravljanja destinacijom kako bi ista bila prepoznata na globalnoj razini.

Obrazloženje

Ovaj posebni cilj obuhvaća četiri mjere od čega je jedna usmjerena na unaprjeđenje primarnog sektora temeljenog na inovacijama. Ta mjera se odnosi na educiranje stanovništva o prednostima lokalnih proizvoda, educiranje poljoprivrednika o inovacijama i digitalizaciji u poljoprivredi koje su temelj suvremene poljoprivrede. Potom se odnosi na poticanje okrupnjavanja zemljišta s obzirom da je poljoprivredno zemljište u Omišu većinom izrazito usitnjeno što ne omogućuje veću proizvodnju, a posljedično nije ni financijsko isplativo. S obzirom na starenje stanovništva koje se bavi poljoprivredom, ova mjera podrazumijeva razvoj poticaja za mlade poljoprivrednike. Kako je iznimno bitno umrežavanje radi razmjene iskustva i znanja, poticat će se udruživanje kojim se jača konkurentnost te poticat će se daljnje djelovanje lokalnih akcijskih grupa.

Druga mjera se odnosi na stvaranje prepoznatljive turističke destinacije koja se temelji na lokalnim proizvodima i inovativnim selektivnim oblicima turizma. Ova mjera obuhvaća povezivanje poslovnih subjekata (ugostitelja, OPG-ova i dr.) radi stvaranja integrirane

turističke ponude, organizaciju, promociju i poticanje kulturnih, sportskih, gastronomskih i drugih oblika događanja izvan sezone s obzirom na istaknutu trenutnu sezonalnost turističke ponude. Nadalje, mjera obuhvaća aktivnosti koje se odnose na razvoj selektivnih oblika turizma kroz edukaciju dionika u turizmu o mogućnostima raznih oblika turizma, sustavan razvoj potrebne infrastrukture za selektivne oblike turizma poput biciklističkih staza, poučnih staza, pješačkih staza i druge slične infrastrukture koju je moguće povezati i s razvojem zelene infrastrukture. Također, bitno je poticanje turističkih oblika koji su definirani kao prioritetne niše u Planu industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske (pametni turizam, zeleni turizam, zdravstveni i wellness turizam).

Treća mjera podrazumijeva ulaganje u infrastrukturu kojom će se unaprijediti kvaliteta turizma, a to se odnosi na podizanje razine kvalitete smještajnih objekata, prilagodbu infrastrukture osobama s invaliditetom, rekonstrukciju/dogradnju/gradnju javne turističke infrastrukture, uključujući i interpretacijsku infrastrukturu.

Četvrtom mjerom obuhvaćene su aktivnosti koje pridonose razvoju sustava upravljanja, a to su primjerice *Uspostava tehnoloških rješenja i ekspertnih sustava upravljanja održivim razvojem destinacije, Aktivnosti i podrška u brendiranju i certificiranju lokalnih turističkih proizvoda te Revitalizacija tradicijskih i umjetničkih obrta kroz subvencioniranje i uključivanje u turističku ponudu.*

Popis mjera i aktivnosti posebnog cilja 2.2.

MJERA	AKTIVNOSTI
2.2.1. Modern primarni sektor utemeljen na inovacijama	2.2.1.1. Poticanje razvoja i unaprjeđenja ekološke poljoprivrede
	2.2.1.2. Održavanje edukacija za poljoprivrednike o važnosti inovacija i digitalizacije na gospodarstvu
	2.2.1.3. Razvoj poticaja za mlade poljoprivrednike
	2.2.1.4. Poticanje proizvođača na osiguravanje sustava kvalitete, posebno ekološke i oznake zemljopisnog porijekla
	2.2.1.5. Podrška razvoju novih tehnologija u poljoprivredi unutar koncepta pametne poljoprivrede
	2.2.1.6. Poticanje udruživanja poljoprivrednika u svrhu jačanja konkurentnosti
	2.2.1.7. Edukacija stanovništva o prednostima lokalno proizvedene hrane i proizvoda
	2.2.1.8. Savjetovanje i potpora vlasnicima u procesu okrupnjavanja zemljišta i rješavanju vlasničkih odnosa
	2.2.1.9. Poticanje osnivanja zadruga i proizvođačkih organizacija u ribarstvu i akvakulturi
	2.2.1.10. Podrška korištenju obnovljivih izvora energije u poljoprivrednim gospodarstvima, posebno u vidu iskorištavanja poljoprivrednog i šumskog otpada
	2.2.1.11. Podrška djelovanju lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) i lokalnih akcijskih grupa u ribarstvu
	2.2.1.12. Podrška razvoju ruralnog turizma (agroturizam, kušaonice, izletišta), koji integrira valorizaciju poljičke tradicije
2.2.2. Stvaranje prepoznatljive turističke destinacije temeljene na lokalnim proizvodima te inovativnim selektivnim oblicima turizma	2.2.2.1. Povezivanje poslovnih subjekata (ugostiteljstvo, apartmani, OPGovi i dr.) radi stvaranja integrirane i standardizirane ponude
	2.2.2.2. Organizacija edukacija o mogućnostima razvoja i marketinga selektivnih oblika turizma
	2.2.2.3. Organizacija, promocija i poticanje kulturnih, gastronomskih, glazbenih i sportskih događanja i manifestacija izvan sezone
	2.2.2.4. Poticanje turističkih oblika koji su definirani kao prioritetne niše u Planu industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske (pametni turizam, zeleni turizam, zdravstveni i wellness turizam)

	2.2.2.5. Podrška projektima, programima i inicijativama razvoja ponude, proizvoda i usluga selektivnih oblika održivog turizma
	2.2.2.6. Potpora projektima revitalizacije zapuštenih ili napuštenih ruralnih cjelina kroz projekte "etno-eko"
	2.2.2.7. Sustavan razvoj sportsko-rekreacijske infrastrukture, cikloturističkih ruta i pješačkih staza te poučnih staza, uz popratne sadržaje (vidikovci, odmorišta i dr.) uključujući implementaciju zelene infrastrukture, s ciljem unaprjeđenja turističke ponude
2.2.3. Podrška ulaganjima u infrastrukturu za unaprjeđenje kvalitete turizma	2.2.3.1. Podrška podizanju razine kvalitete smještajnih objekata
	2.2.3.2. Rekonstrukcija/dogradnja postojeće infrastrukture odnosno gradnja nove javne turističke infrastrukture (u skladu s potrebama za turističkim proizvodima), uključujući interpretacijsku infrastrukturu
	2.2.3.4. Širenje mreže tzv. smeđe signalizacije
	2.2.3.5. Podrška prilagodbi turističke infrastrukture osobama s invaliditetom
2.2.4. Razvoj sustava upravljanja destinacijom	2.2.4.1. Uspostava tehnoloških rješenja i ekspertnih sustava upravljanja održivim razvojem destinacije
	2.2.4.2. Aktivnosti i podrška u brendiranju i certificiranju lokalnih turističkih proizvoda
	2.2.4.3. Revitalizacija tradicijskih i umjetničkih obrta kroz subvencioniranje i uključivanje u turističku ponudu

Ključni pokazatelji ishoda

	Naziv pokazatelja	Mjerilo	Polazna vrijednost (2021.)	Ciljana vrijednost (2030.)
NRS	SC 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva			
	Produktivnost rada u poljoprivredi	eura/GJR*	6107 (2019.)	10.000,00
	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo			
	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a	%	65 (2019.)	75,00
PR SDŽ	Posebni cilj 1.4. Razvoj održive i pametne poljoprivrede Splitsko-dalmatinske županije			
	Udio prihoda poljoprivrednog sektora u BDP-u županije (OI.02.12.79)	%	1,16 (2018.)	1,50 % (2027.)
	Posebni cilj 1.3. Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma			
	Indeks turističke razvijenosti JLS (OI.02.8.50)	indeks	20,56 (2020.)	25,00 (2027.)
PR Grada Omiša	2.2.: Razvoj inovativnog i diversificiranog turizma te pametnog primarnog sektora			
	Subjekti upisani u Upisnik poljoprivrednih proizvođača (OI.02.12.77)	broj	536	560
	Indeks turističke razvijenosti JLS (OI.02.8.50)	indeks	30,8	35

PRIORITET 3.: Održivo gospodarenje prirodnim resursima i poboljšanje kvalitete okoliša

Posebni cilj 3.1.: Zaštita i održiva valorizacija temeljnih prostornih vrijednosti

Svrha

Unaprjeđenjem sustava praćenja kakvoće okoliša, sustava zaštite, valorizacije i promicanja prostornih vrijednosti i sustava upravljanja zaštićenim područjima do poboljšanja gospodarenja elementima prirodnih resursa

Izazov

Grad Omiš obiluje bogatstvima prirodne i kulturne baštine među kojima se ističe kanjon rijeke Cetine kao zaštićeni krajobraz, 62 kulturna zaštićena materijalna dobra (6 kulturno-povijesnih cjelina, 3 arheološke zone, 53 pojedinačna nepokretna arheološka dobra) i bogata nematerijalna ostavština. Bogatstvo prirodnih resursa, podjednako prirodnih i kulturnih, primarni su turistički resurs Grada Omiša. Primjerice, gusarsku povijest naselja Omiš zorno potvrđuju ostaci tvrđava Mirabella (Peovica) i Starigrad (Fortica), u zaobalju, prostor Poljica poznat je po Poljičkom statutu – elementu hrvatske kulture iz 15. st., a od nematerijalne baštine treba spomenuti jelo soparnik i ostala kulturna dobra karakteristična za ovo podneblje: klapsko pjevanje, nijemo kolo, znanje tradicijske ribolovne vještine, običaja i vjerovanja na Jadranu i mediteranska prehrana te znanje umijeća suhozidne gradnje. No, analiza postojećeg stanja kulturne baštine ukazuje na potrebu zaštite, sanacije i obnove kako bi se sačuvali elementi kulturne baštine od propadanja, ali ukazuje i na potrebu kulturne i turističke valorizacije te obogaćivanja turističke ponude.

Uz kanjon rijeke Cetine, donedavno je sa statusom zaštićenog područja bio i lokalitet Ruskamen (geomorfološki spomenik prirode), no s obzirom da je isti uništen divljom izgradnjom, navedeni lokalitet uklonjen je iz Upisnika, što naglašava potrebu za što kvalitetnijom zaštitom prirodnih resursa od devastirajućih radnji. Prema Izmjenama i dopunama Prostornog plana uređenja Grada Omiša (2013) predložena je zaštita još četiri lokaliteta - Balića rat s pećinom, izvor i vodotok rijeke Cetine, prijevoj Dupci i Vrulja pa je stoga potrebno raditi na njihovoj daljnjoj zaštiti. Na prostoru Grada Omiša nalaze se i područja ekološke mreže Natura. Među područjima očuvanja značajna za vrste i staništa nalaze se 4 područja, dok se među područjima očuvanja značajnim za ptice nalaze tri područja.

Analiza stanja utvrdila je kako se na prostoru Grada Omiša ne nalaze postaje za trajno praćenje kvalitete zraka, a na razini Hrvatske ne postoji ni sustavno praćenje stanja kvalitete i onečišćenosti tla. Kvaliteta zraka te kvaliteta tla predstavljaju važan preduvjet sveukupne kvalitete prirodnog okoliša, a samim time važan element kvalitete života u Gradu, stoga je nužno postaviti stanice za praćenje kvalitete okoliša. Osim toga, bitno je uključiti stanovništvo kroz edukativna i promotivna događanja te osvijestiti važnost održavanja čistog i zaštićenog okoliša.

Obrazloženje

Rješavanju utvrđenih potreba pridonijet će tri mjere ovog posebnog cilja, a to su: *Održiva valorizacija kulturne i prirodne baštine u svrhu očuvanja i razvoja turističke ponude, Unaprjeđenje*

sustava upravljanja zaštićenim krajobrazom kanjona Cetine te Unaprjeđenje sustava praćenja kakvoće okoliša, uz zaštitu i promicanje vrijednosti prirodne baštine i krajobraza. Prva mjera odnosi se na provedbu strateških projekata zaštite, obnove, revitalizacije i interpretacije kulturne baštine te izgradnje prateće infrastrukture, razvoj novih turističkih proizvoda temeljenih na kulturnoj baštini što bi pridonijelo i razvoju selektivnih oblika turizma, ali i većoj prepoznatljivosti kulture lokalne zajednice.

Nadalje, prva mjera uključuje i aktivnosti koje se odnose na obnovu, sanaciju i uređenje elemenata prirodnog okoliša te njihovu valorizaciju i promociju.

Druga mjera pridonosi unaprjeđenju sustava upravljanja zaštićenim krajobrazom kanjona Cetine i to kroz uspostavu nove javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjem, kroz dovršetak izrade „Plana upravljanja 6001-1: Dinara i Cetina“ te implementaciju navedenog Plana te kroz povećanje suradnje i koordinacije svih dionika u zaštiti i upravljanju zaštićenim područjem kao i daljnjem provođenju aktivnosti zaštite, uređenja, sustavnog praćenja aktivnosti i koordinacije korištenja rijeke Cetine.

S obzirom da je analizom iskazana potreba za kvalitetnijim sustavom praćenja kakvoće okoliša, treća mjera obuhvaća aktivnosti uspostave i infrastrukturnog opremanja sustava za mjerenje i praćenje kakvoće okoliša, identifikaciju osjetljivih ekosustava uključujući i ulaganje u istraživanje i očuvanje prirodnih vrijednosti te promotivne aktivnosti podizanja svijesti o stanju okoliša te nužnosti očuvanja istog.

Popis mjera i aktivnosti posebnog cilja 3.1.

MJERA	AKTIVNOSTI
3.1.1. Održiva valorizacija kulturne i prirodne baštine u svrhu očuvanja i razvoja turističke ponude	Provedba strateških projekata zaštite, obnove, revitalizacije i interpretacije kulturne baštine (interpretacijski centri, integrirani program revitalizacije fortifikacijskog sustava Omiša i dr.) te izgradnja prateće infrastrukture
	Razvoj novih turističkih proizvoda povezanih s kulturnom baštinom i njena promocija
	Podrška razvoju projekata koji promoviraju <i>storytelling</i> metodu zaštite nematerijalne baštine
	Obnova, sanacija i uređenje elemenata prirodnog okoliša s naglaskom na interpretacijski i edukacijski značaj i turističku valorizaciju, uz inovativnu prezentaciju i promociju
3.1.2. Unapređenje sustava upravljanja zaštićenim krajobrazom kanjona Cetine	Uspostava nove javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjem kanjona rijeke Cetine
	Podrška izradi i implementaciji "Plana upravljanja 6001-1: Dinara i Cetina"
	Poboljšanje suradnje i koordinacija svih dionika u procesu upravljanja i zaštite područja u cilju održivog korištenja prirodnih dobara područja kanjona Cetine kroz forum dionika
	Provođenje aktivnosti na zaštiti, uređenju i korištenju rijeke Cetine, uz sustavno praćenje aktivnosti koje se obavljanju na području kanjona rijeke Cetini (turizam, sportske aktivnosti, upravljanje vodama i šumama i sl.)
3.1.3. Unaprjeđenje sustava praćenja kakvoće okoliša, uz zaštitu i promicanje vrijednosti prirodne baštine i krajobraza	Uspostava i infrastrukturno opremanje sustava za mjerenje i praćenje kakvoće okoliša
	Podrška identifikaciji posebno osjetljivih ekosustava i zaštite elemenata prirodne baštine, uz ulaganje u istraživanje i očuvanje prirodnih vrijednosti i bioraznolikosti staništa
	Izrada strateške karte buke i prevencija zagađenja bukom putem građevinskih i prostornoplanskih dokumenata
	Provedba promotivnih aktivnosti za podizanje svijesti o problemima okoliša i mjerama za očuvanje okoliša, uz uključivanje civilnog sektora i građanstva u aktivnosti zaštite

	Naziv pokazatelja	Mjerilo	Polazna vrijednost (2021.)	Ciljana vrijednost (2030.)
NRS	SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost			
	Emisije stakleničkih plinova (bazna godina – 1990.)	%	75,23 (2018.)	65,00
PR SDŽ	3.1. Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe			
	Investicije u zaštitu okoliša (OI.02.6.63)	HRK	73.905.000,00 (2020.)	138.000.000,00 (2027.)
	Rashodi za zaštitu okoliša na području županije, po stanovniku (OI.02.6.62)	HRK	221,97 (2020.)	324,39 (2027.)
PR Grada Omiša	Posebni cilj 3.1. Zaštita i održiva valorizacija temeljnih prostornih vrijednosti			
	Rashodi za zaštitu okoliša na području JLS, po stanovniku (OI.02.6.62)	EUR	1,3	7,50

Posebni cilj 3.2.: Grad zelene, sigurne i otporne infrastrukture i održivih sustava

Svrha

Povećanje otpornosti na klimatske promjene i rizike te stvaranje održivih sustava kroz unaprjeđenje sustava civilne zaštite, unaprjeđenje zelene infrastrukture i prenamjenu *brownfield* područja u društveno-korisne prostore

Izazov

Grad Omiš bilježi nekoliko opasnosti od antropogenih i prirodnih rizika, među kojima se ističu potres, poplava, požar otvorenog tipa, ekstremne temperature i epidemije i pandemije. Izloženost klimatskim promjenama očituje se u sve višim zabilježenim temperaturama zraka u ljetnim, ali i u zimskim mjesecima, a posljedično su s tim povezani i brojni drugi rizici kao požari otvorenog tipa te pojava bujičnih poplava nakon dugotrajnih suša.

Na području Grada Omiša nema profesionalnih vatrogasnih postrojbi pa na području Omiša djeluju 3 dobrovoljna vatrogasna društva. Analizom sustava civilne zaštite u području procijenjena je niska razina spremnosti sustava civilne zaštite u području ranog upozoravanja i suradnje sa susjednim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, stanju svijesti pojedinaca, pripadnika ranjivih skupina, upravljačkih i odgovornih tijela, baze podataka i sl. Upravo zato, potrebno je plansko ulaganje u organizaciju i sustav civilne zaštite te redovno provođenje osposobljavanja i vježbi službi civilne zaštite.

Analizom stanja evidentiran je nedostatak javnih površina kao i nepostojanje ujednačenog sustava identificiranja površina zelene infrastrukture, a posljedično i praćenja stanja te kvalitete istih. Važno je stvaranje novih i održavanje postojećih zelenih površina što pridonosi i stvaranju odgovora na klimatske promjene, poboljšava kvalitetu zraka i tla, bioraznolikost, djeluje na uštedu energije i smanjenje troškova energije, atraktivnost područja kao i zdravlje stanovništva. U javne zelene površine ulaze javni parkovi, javne travnate zelene površine, drvoređi, sportsko-rekreacijska područja, dječja igrališta, ali i druga područja zelene infrastrukture koja pridonose boljitku prostora.

Trenutno se na području Grada Omiša nalazi 5 *brownfield* lokaliteta od kojih je jedan industrijsko postrojenje u privatnom vlasništvu, a dva bivša vojna lokaliteta su nepoznate namjene. S obzirom na razvijenu nekadašnju industriju ulogu Omiša, zaostao je veći broj industrijskih lokaliteta, no često se takvi lokaliteti prenamjene u turističke svrhe zbog veće profitabilnosti nego što ju donosi javno-društvena namjena. *Brownfield* područja zahtijevaju razvoj potrebne dokumentacije za njihovu prenamjenu, a potom i potpunu revitalizaciju takvih područja.

Obrazloženje

Grad zelene, sigurne i otporne infrastrukture i održivih sustava postići će se kroz tri mjere i njihove aktivnosti. Prva mjera odnosi se na aktivnosti kojima se povećava otpornost na klimatske promjene i rizike te unaprjeđuje sustav zaštite i spašavanja. Takve aktivnosti su npr.: izrada plana praćenja, prevencije i djelovanja u slučaju pojave prirodnih i antropogenih rizika, unaprjeđenje spremnosti i sposobnosti timova civilne zaštite kroz osiguravanje njihove opremljenosti, ulaganje u infrastrukturu i opremanje vatrogasnih domova i centara civilne zaštite te sanacija i prilagodba prostora na kojima je utvrđen prirodni i/ili antropogeni rizik.

Druga mjera obuhvaća aktivnosti očuvanja zelenog urbanog okoliša te razvoja zelene infrastrukture. S obzirom da je analizom stanja utvrđen nedostatak javnih zelenih površina, a posljedično time i povećanu osjetljivost na klimatske promjene, ova mjera podrazumijeva razvoj javnih zelenih površina i zelene infrastrukture uz primjenu rješenja temeljenih na prirodi (NBS), ali podrazumijeva i obnovu i uređenje dužobalnog prostora na načelima zelene i plave infrastrukture. Nadalje, mjera se odnosi i na opremanje i obnovu postojećih javnih zelenih i drugih otvorenih prostora (trgova, ulica, pješačkih zona) kako bi se poboljšala njihova kvaliteta. Ova mjera podrazumijeva i izradu i implementaciju Strategije zelene urbane obnove.

Treća mjera podrazumijeva pripremne aktivnosti za prenamjenu *brownfield* lokaliteta, odnosno pripremu dokumentacije i aktiviranje takvih lokaliteta. Među *brownfield* lokalitetima ističu se prostor bivše tvornice cementa "Renko Šperac" (očekuje se prenamjena u područje ugostiteljsko-turističke namjene); bivši vojni objekt u naselju Slime-Dovanj (prenamjena u interpretacijski centar adrenalinskog turizma); objekt "Dom omladine" (prenamjena u zgradu javnog sadržaja); bivši vojni kompleks Ostrvica (prenamjena u poduzetnički centar za potporu poljoprivrednicima); prostor srušene tvornice cementa Palaveršić; Stara škola Ostrvica (prenamjena u javnu kuhinju centralnog objekta dječjeg vrtića u Omišu).

Popis mjera i aktivnosti posebnog cilja 3.2.

MJERA	AKTIVNOSTI
3.2.1. Povećanje otpornosti na klimatske promjene i rizike uz unaprjeđenje sustava zaštite i spašavanja	3.2.1.1. Izrada plana praćenja, prevencije i djelovanja u slučaju prirodnih i antropogenih rizika
	3.2.2.2. Unaprjeđenje mogućnosti odgovora, spremnosti i sposobnosti timova civilne zaštite na sve vrste izvanrednih situacija kroz nabavu opreme i primjenu napredne tehnologije za prevenciju i sanaciju rizika i onečišćenja
	3.2.2.3. Ulaganje u infrastrukturu i opremanje vatrogasnih domova i centara civilne zaštite u svrhu učinkovite zaštite od požara, jačanja otpornosti na klimatske promjene te za prilagodbu na posljedice klimatskih promjena

	3.2.2.4. Sanacija i prilagodba prostora pod prirodnim i/ili antropogenim rizikom (pr. sanacija kritičnih točaka povećane opasnosti za lokalno stanovništvo - opasnih stijena i dr.)
3.2.2. Očuvanje zelenog urbanog okoliša uz razvoj zelene infrastrukture	3.2.2.1. Razvoj javnih zelenih površina te primjena zelene infrastrukture i NBS-a
	3.2.2.2. Opremanje i obnova postojećih javnih zelenih i drugih otvorenih prostora (trgova, ulica i pješačkih zona) s ciljem poboljšanja njihove kvalitete te povećanja sadržaja za korisnike
	3.2.2.3. Održiva obnova i uređenje dužobalnog prostora na načelima zelene i plave infrastrukture i rješenja temeljenih na prirodi
	3.2.2.4. Poticanje projektiranja samoodržive arhitekture sa elementima zelene infrastrukture, samostalnim sustavima za proizvodnju električne energije, preradu i ponovno korištenje otpadnih voda (primjena nZEB-standarda)
	3.2.2.5. Izrada i implementacija Strategije zelene urbane obnove
3.2.3. Prenamjena brownfield područja	3.2.3.1. Razvoj dokumentacije za prenamjenu i aktiviranje brownfield područja
	3.2.3.2. Aktivnosti pripreme i realizacije projekata obnove: preuređenje prostora bivše tvornice cementa "Renko Šperac" u područje ugostiteljsko-turističke namjene; preuređenje prostora bivšeg vojnog objekta u naselju Slime-Dovanj u interpretacijski centar adrenalinskog turizma; preuređenje objekta "Dom omladine" u zgradu javnog sadržaja; prenamjena bivšeg vojnog kompleksa Ostrvica u poduzetnički centar za potporu poljoprivrednicima; prostor srušene tvornice cementa Palaveršić; Stara škola Ostrvica (napušteni objekt u javnom vlasništvu) u javnu kuhinju centralnog objekta dječjeg vrtića u Omišu i dr.

Ključni pokazatelji ishoda

	Naziv pokazatelja	Mjerilo	Polazna vrijednost (2021.)	Ciljana vrijednost (2030.)
NRS	SC 7. Sigurnost za stabilan razvoj			
	Pojava kriminala, nasilja ili vandalizma po postotku prijava	%	2,7 (2019.)	Ostati najbolji u EU
PR Grada Omiša	3.2.: Očuvan okoliš uz učinkovitu komunalnu infrastrukturu i usluge			
	Rashodi za civilnu zaštitu, po stanovniku (OI.02.10.34)	EUR	41,3	45,00
	Broj obnovljenih brownfield objekata	broj	-	3

Posebni cilj 3.3.: Očuvan okoliš uz učinkovitu komunalnu infrastrukturu i usluge

Svrha

Unaprjeđenje komunalne infrastrukture i usluga sukladno potrebama stanovništva i gospodarstva uz aktivnosti koje se odnose na proizvodnju, prijenos, distribuciju i potrošnju u energetsom, vodoopskrbnom sustavu i odvodnji te aktivnosti unaprjeđenja sustava gospodarenja otpadom

Izazov

Opskrba električnom energijom grada Omiša temelji se na hidroenergiji HE Zakućac, koja je po instaliranoj snazi i po mogućoj proizvodnji električne energije najveća hidroelektrana u Hrvatskoj čime se Grad Omiš ističe kao centar elektroenergetskog sustava Splitsko-dalmatinske županije. Prepoznat je potencijal korištenja i ostalih oblika obnovljivih izvora

energije na području Grada Omiša, koji su trenutno nedovoljno razvijeni (biomasa, geotermalni izvori, Sunce, vjetar, vodotok). Energija vjetra te energija Sunca prepoznati su kao oni s najvećim potencijalima.

Grad Omiš dio je Regionalnog vodoopskrbnog sustava Omiš - Brač - Hvar – Šolta, a glavni zahvat Regionalnog vodoopskrbnog sustava je rijeka Cetina. Broj priključaka u domaćinstvima je u zadnjih pet godina porastao za 8,6 %, međutim još uvijek nisu sva naselja u potpunosti priključena na gradski vodovod. Osim u domaćinstvu, voda se koristi i u poljoprivredi, industriji, ali i turizmu u kojem je povećana potrošnja vode zbog apartmanizacije, posebice u naseljima Omiške rivijere. Najveći problem vodoopskrbe čine veliki gubitci vode u mreži zbog zastarjelosti i stihijske gradnje vodovodne mreže. Osobiti gubitci su na području koje se opskrbljuje preko VS Borak (oko 55 %). U planu je izgradnja Aglomeracije Omiš kojom se planira rekonstrukcija sustava odvodnje i vodoopskrbne mreže na području Grada Omiša, a njome su zahvaćena četiri naselja: Duće, Borak, Omiš i Zakućac. Sustav odvodnje na području Grada Omiša je kombinirani sustav, odnosno postoje naselja s mješovitim sustavom odvodnje i naselja s kombiniranim sustavom odvodnje. Na području naselja Omiš prevladava mješoviti sustav odvodnje, a u istočnom i sjevernom dijelu Grada kanalizacijski sustav nije izgrađen pa se prikupljanje otpadnih voda odvija putem septičkih jama. Problem septičkih jama je što su one često neadekvatno izvedene pa se otpadne vode ispuštaju direktno u okoliš. U razdoblju 2016.-2020. g. došlo je do blagog porasta broja priključaka na javni sustav odvodnje, za 1,7%. Potrebna je sanacija i zamjena postojećih sekundarnih kolektora, a kako je pretežni dio zaobalnog područja Grada Omiša pokriven zonama sanitarne zaštite izvorišta pitke vode i rijeke Cetine, obavezno je za ta područja osigurati javnu kanalizaciju.

Djelatnost odvoza otpada vrši se na odlagalište Karepovac u Splitu, a pretovarna stanica nalazi se u Furnaži. U planu je izgradnja Regionalnog centra za gospodarenje otpadom u blizini naselja Lećevica čijom će se izgradnjom uspostaviti integrirani sustav gospodarenja otpadom na području Splitsko – dalmatinske županije. Na području Grada Omiša izgrađeno je reciklažno dvorište „Furnaža“ zajedno sa sortirnicom i mobilnim reciklažnim dvorištem. Analizirajući količinu prikupljenog otpada u proteklih pet godina primjećuje se porast količine otpada u Gradu Omišu do 2018. g., a nakon toga bilježi se pad u prikupljenoj količini. Zabilježeni rast prikupljenog korisnog otpada ukazuje kako građani sve više razvrstavaju. U 2020. g. evidentirano je 20 divljih odlagališta pa je stoga nužna veća kontrola te edukacija stanovništva kako bi se spriječilo daljnje ilegalno odlaganje otpada.

Obrazloženje

Za ostvarenje ovog posebnog cilja predviđene su tri mjere: *Razvoj i unaprjeđenje učinkovitog i održivog sustava opskrbe energije, Razvoj i unaprjeđenje sustava vodoopskrbe i odvodnje te Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom.* Razvoj i unaprjeđenje sustava opskrbe energije prije svega podrazumijeva obnovu i modernizaciju elektroenergetske mreže na području Grada Omiša, a potom i poticanje korištenja obnovljivih izvora energije za koje je utvrđen potencijal (ponajviše za energiju Sunca i energiju vodotoka). Korištenje obnovljivih izvora energije uz implementaciju energetske mjere osigurava povećanje energetske učinkovitosti zgrada, a ovom mjerom takva aktivnost predviđena je za javne i privatne građevine. Nadalje, održivom i učinkovitom sustavu opskrbe energijom pridonijet će i modernizacija te

postavljanje energetske učinkovite javne rasvjete te podizanje svijesti građana o dobrobiti obnovljivih izvora energije.

Aktivnosti druge mjere pridonijet će unaprjeđenju sustava vodoopskrbe i odvodnje. Predviđene aktivnosti unutar ove mjere su modernizacija i proširenje vodoopskrbne infrastrukture, kao i sustava odvodnje otpadnih voda i oborinske odvodnje. S obzirom na utvrđen problem pojedinih dijelova Grada, a koji se odnosi na nemogućnost razvoja mreže odvodnje otpadnih voda pa se ista obavlja putem septičkih jama, predviđen je razvoj bioloških septičkih jama.

Treća mjera odnosi se na sustav gospodarenja otpadom, odnosno na njegovo unaprjeđenje. Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom postići će se kroz razvoj infrastrukture za odlaganje, recikliranje i ponovnu upotrebu otpada (uspostava sustava za obrade biootpada), provođenje edukativnih aktivnosti za podizanje svijesti stanovništva o važnosti odvojenog sakupljanja otpada, posebice kako bi se suzbilo ilegalno odlaganje otpada. U cilju suzbijanja pojave ilegalnih odlagališta, ovom mjerom unaprijedit će se sustav aktivnog monitoringa uz mjere sankcioniranja te sanacija divljih i ilegalnih odlagališta koji su veliki problem onečišćenja okoliša.

Popis mjera i aktivnosti posebnog cilja 3.3.

MJERA	AKTIVNOSTI
3.3.1. Razvoj i unaprjeđenje učinkovitog i održivog sustava opskrbe energije	3.3.1.1. Podrška obnovi i modernizaciji elektroenergetske mreže na području Grada Omiša
	3.3.1.2. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije, uključujući izradu potrebne dokumentacije za projekte korištenja obnovljivih izvora energije
	3.3.1.3. Podrška povećanju energetske učinkovitosti javnih i privatnih građevina
	3.3.1.4. Modernizacija i postavljanje energetske učinkovite javne rasvjete
	3.3.1.5. Aktivnosti podizanja svijesti građanstva o okolišnoj i financijskoj isplativosti prelaska na obnovljive izvore energije
3.3.2. Razvoj i unaprjeđenje sustava vodoopskrbe i odvodnje	3.3.2.1. Modernizacija i proširenje vodoopskrbne infrastrukture
	3.3.2.2. Rekonstrukcija postojećih i izgradnja novih dijelova mreže za prikupljanje i odvodnju otpadnih voda i oborinske odvodnje
	3.3.2.3. Širenje mreže za prikupljanje i odvodnju otpadnih voda prema zaobalju i južnom dijelu priobalja
	3.3.2.4. Poticanje korištenja modernih, ekoloških tehnologija u sustavu zbrinjavanja otpadnih voda
	3.3.2.5. Izgradnja, obnova i nadogradnja postrojenja za prikupljanje otpada u moru (kolektori) te postrojenja za obnovu mulja
	3.3.2.6. Razvoj bioloških septičkih jama (bio pročistač) na lokacijama gdje nije moguć razvoj sustava odvodnje otpadnih voda
3.3.3. Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom	3.3.3.1. Razvoj infrastrukture za odlaganje, recikliranje i ponovnu upotrebu otpada (izgradnja i opremanje novih reciklažnih dvorišta, transfernih stanica, sortirnica i kompostana)
	3.3.3.2. Unaprjeđenje i daljnji razvoj sustava odvojenog sakupljanja otpada
	3.3.3.3. Provođenje edukativnih aktivnosti u svrhu podizanja svijesti stanovništva o važnosti odvojenog sakupljanja otpada i održavanja komunalnog reda
	3.3.3.4. Podrška sustavu aktivnog monitoringa (eko-patrola, video-monitoring) divljih odlagališta, uz mjere sankcioniranja
	3.3.3.5. Sanacija divljih i ilegalnih odlagališta otpada

Ključni pokazatelji ishoda

	Naziv pokazatelja	Mjerilo	Polazna vrijednost (2021.)	Ciljana vrijednost (2030.)
NRS	SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost			
	Stopa recikliranja komunalnog otpada	%	25,30 (2018.)	55,00
	Udio obnovljivih izvora energije u bruto ukupnoj potrošnji energije	%	28,02 (2018.)	36,40
PR SDŽ	3.2. Održivi razvoj infrastrukturnih sustava			
	Sakupljena količina odvojenog komunalnog otpada u sklopu javne usluge (OI.02.6.64)	t	114.766,31 (2020.)	200.000,00 (2027.)
	Stanovništvo priključeno na javnu vodoopskrbu (OI.02.6.35)	%	98,60 (2019.)	100
PR Grada Omiša	Posebni cilj 3.3. Očuvan okoliš uz učinkovitu komunalnu infrastrukturu i usluge			
	Stopa odvojenog sakupljanja komunalnog otpada u organizaciji JLS (OI.02.16.103)	%	21 (2020. g.)	70,00
	Ostvareni gubici u vodovodnoj mreži (OI.02.6.65)	%	približno 55	40,00

PRIORITET 4.: Povezivanjem i pametnim rješenjima do umrežavanja i razvoja

Posebni cilj 4.1.: Održiva mobilnost u službi protočnijeg i sigurnijeg prometa

Svrha

Unaprjeđenje cestovnog prometa, javnog gradskog i prigradskog prometa uz jačanje multimodalne funkcije te razvoj i unaprjeđenje sustava mikromobilnosti u svrhu postizanja održivog, protočnijeg i sigurnog prometa

Izazov

Cestovna infrastruktura Grada Omiša sastoji se od mreže prometnica državnog, županijskog i lokalnog značaja, a Gradom prolazi i autocesta A1 Zagreb-Split-Dubrovnik koja osigurava kvalitetnu povezanost Srednje Dalmacije s ostalim dijelovima Hrvatske. Osim toga, ona autocesta osigurava i prometovanje velikog broja posjetitelja iz Središnje Hrvatske i Srednje Europe do Dalmacije. Grad Omiš spojen je na autocestu pomoću čvora Blato na Cetini, gdje je izlaz s autoceste spojen na državnu cestu D70 Blato na Cetini-Omiš. Najveće prometno opterećenje utvrđeno je na prometnici D8 (magistrala) na brojačkom mjestu Omiš zapad (2020. g. zabilježen je prosječan godišnji dnevni promet od 14.208 vozila, dok je prosječan ljetni dnevni promet iznosio 19.239). Magistrala povezuje Omiš s makroregionalnim središtem Splitom. Najveća zagušenja nastaju na dionici od Stobreča do Omiša posebice u ljetnim mjesecima. Osim toga, problem predstavlja i nedovoljna osvijetljenost, a samim time i nepreglednost prometnice, manjak krakova za brojna skretanja te manjak pješačkih staza, nathodnika i pothodnika za pješake. U pogledu nove brze ceste u zaleđu, istaknut je problem što cesta nije spojena na autocestu, što stvara problem stanovništvu zaobalja (Poljica), stoga se ističe potreba za izgradnjom izlaza na čvor Blato na Cetini na srednjim Poljicama. Što se tiče prometa u mirovanju, istaknut je nedostatak kapaciteta za parkiranje posebice u gradskom središtu te u ljetnim mjesecima zbog turističkih kretanja. Kod pomorskog prometa, trenutno je u realizaciji projekt rekonstrukcije i dogradnje luke Omiš čime će se osigurati optimalni uvjeti za obavljanje javnog putničkog pomorskog prometa tijekom cijele godine te

povećati kapacitet luke, a iskazan je i potencijal razvoja sezonske dužobalne linije kako bi se rasteretio gradski promet. Riječni promet na Cetini se koristi isključivo u turističke svrhe (kajaking ili rafting). Grad Omiš uključen je u mrežu linijskog prigradskog prometa Grada Splita, a kako bi se ostvarila bolja prometna povezanost na području Grada Omiša, usustavljen je javni lokalni prijevoz putnika koji povezuje veća naselja Omiša. No, utvrđena je potrebna za uspostavom županijske mreže putnika, od iznimne važnosti za područje Grada jer je postojeći standard javnog prijevoza putnika u Omišu nedostatan. Odnosno, u većem dijelu zaleđa prometuju tri linije dnevno prema Splitu i prema Omišu zbog čega se lokalno stanovništvo nužno mora osloniti na osobne automobile. U predstojećem periodu potrebno je razvijati biciklističku infrastrukturu koja će omogućiti održivo i sigurno prometovanje prometnicama. Osim toga, potrebno je poticati građane i turiste na korištenje alternativnih vrsta prijevoza (bicikl, pješaćenje, javni prijevoz) kako bi se Grad rasteretio prometnih gužvi. S obzirom na razvoj i jačanje aktivnog/rekreativnog turizma na području Grada Omiša, prepoznata je potreba za razvojem cikloturističke infrastrukture.

Obrazloženje

Održiva mobilnost te protočniji i sigurniji promet ostvarit će se kroz sinergiju triju mjera koje se odnose na unaprjeđenje prometne povezanosti cestovnom mrežom, unaprjeđenje sustava javnog gradskog i prigradskog prijevoza uz jačanje multimodalne funkcije te razvojem sustava održive i mikro-mobilnosti.

Prva mjera odnosi se na izgradnju novih i rekonstrukciju postojećih dionica i nerazvrstanih cesta, rekonstrukciju državnih cesta D8 i D70, županijskih cesta, obilaznica, čvorišta te dionica-poveznica na autocestu. Također, ova mjera podrazumijeva i mjere povećanja zaštite okoliša od štetnog djelovanja prometa. Kako bi se smanjila prometna zagušenja i bolje upravljalo prometom, predviđena je implementacija inteligentnog prometnog sustava nadzora i upravljanja prometom. Za poboljšanje regionalne povezanosti (sigurnosti i protočnosti prometa), planirana je nadogradnja infrastrukture (i signalizacije) te sanacija crnih/kritičnih točaka u prometu.

Unaprjeđenje sustava javnog gradskog i prigradskog prijevoza i jačanje multimodalne funkcije ostvarit će se kroz izradu i implementaciju plana održive urbane mobilnosti, uspostavom sustava dužobalnog javnog prijevoza te nabavom manjih putničkih brodova (kako bi se rasteretio gradskih promet), jačanjem multimodalne funkcije grada Omiša (boljim sustavom povezivanja cestovnog prometa i javnog gradskog i prigradskog prijevoza, biciklističkog prometa, pomorskog prometa i gradske luke, pristaništa na rijeci Cetini). Kod sustava prometa u mirovanju iskazan je nedostatak potrebnih kapaciteta pa će se stoga unaprijediti sustav prometa u mirovanju, a posebice kroz uspostavu *park and ride* te *bike and ride*, što će osigurati prometnu rasterećenost gradskog središta. U narednom razdoblju predviđa se izgradnja novog autobusnog terminala, rekonstrukcija i infrastrukturno proširenje gradske luke Omiš te modernizacija morskih luka za javni promet lokalnog značaja.

Popis mjera i aktivnosti posebnog cilja 4.1.

MJERA	AKTIVNOSTI
4.1.1. Unaprjeđenje prometne povezanosti cestovnom mrežom, uključujući sustav za	4.1.1.1. Izgradnja novih i rekonstrukcija postojećih dionica i nerazvrstanih cesta
	4.1.1.2. Podrška izgradnji strateškog projekta obilaznice Grada Omiša

upravljanje i sigurnost u prometu	4.1.1.3. Podrška u rekonstrukciji državnih cesta D8 i D70, županijskih cesta, te čvorišta i dionica-poveznica na autocestu
	4.1.1.4. Mjere povećanja zaštite okoliša od štetnog djelovanja prometa (bukobrani, bankine...)
	4.1.1.5. Implementacija inteligentnog prometnog sustava (ITS) nadzora i upravljanja prometom
	4.1.1.6. Poboljšanje regionalne mobilnosti kroz nadogradnju infrastrukture (uključujući poboljšanje prometne signalizacije) i sanaciju crnih/kritičnih točaka u prometnoj mreži radi povećanja sigurnosti i protočnosti prometa
4.1.2. Unaprjeđenje sustava javnog gradskog i prigradskog prijevoza i jačanje multimodalne funkcije	4.1.2.1. Izrada i implementacija plana održive urbane mobilnosti
	4.1.2.2. Uspostava sustava dužobalnog javnog prijevoza putem nabave manjih putničkih brodova koji zadovoljavaju ekološke standarde, u funkciji javnog gradskog i međugradskog prijevoza Urbane aglomeracije Split
	4.1.2.3. Jačanje multimodalne funkcije grada Omiša boljim sustavom povezivanja cestovnog prometa i javnog gradskog i prigradskog prijevoza, biciklističkog prometa, pomorskog prometa i gradske luke, pristaništa na rijeci Cetini
	4.1.2.4. Podrška unaprjeđenju sustava prometa u mirovanju, osobito kroz razvoj infrastrukture <i>park and ride</i> te <i>bike and ride</i>
	4.1.2.5. Podrška izgradnji novog autobusnog terminala kao upravno-garažno-servisnog centara za javni prijevoz
	4.1.2.6. Podrška rekonstrukciji i infrastrukturnom proširenju gradske luke Omiš
	4.1.2.7. Potpora modernizaciji morskih luka za javni promet lokalnog značaja, uz razvoj novih i obnovu postojećih komunalnih vezova
4.1.3. Razvoj i unaprjeđenje sustava održive i mikro-mobilnosti	4.1.3.1. Obnova postojećih i izgradnja novih sustava biciklističkih staza
	4.1.3.2. Uvođenje sustava javnih bicikala
	4.1.3.3. Planiranje, nadogradnja postojećih i izgradnja novih sustava pješačkih staza, uključujući gradnju pješačkih staza uz prometnice, pješačkih nadhodnika i pothodnika (posebice na državnoj cesti D8), biciklističko-pješačkih mostova, uz poboljšanje infrastrukture pješačkih zona
	4.1.3.4. Podrška razvoju mreže mreže e-punionica

Ključni pokazatelji ishoda

	Naziv pokazatelja	Mjerilo	Polazna vrijednost (2021.)	Ciljana vrijednost (2030.)
NRS	SC 10. Održiva mobilnost			
	Indeks globalne konkurentnosti (GCI), komponentna „Infrastruktura“	pozicija	32. mjesto (2019.)	< 28. mjesta
PR SDŽ	Posebni ciljevi 3.4. Održiva mobilnost i 3.5. Razvoj općeg prometnog sustava			
	Broj javno dostupnih punionica za vozila na električni pogon (Ol.02.11.44)	broj	53 (2021.)	100 (2027.)
	Broj prometnih nesreća (Ol.02.11.43)	broj	2.809 (2021.)	2.000 (2027.)
PR Grada Omiša	Posebni cilj 4.1. Održiva mobilnost u službi protočnijeg i sigurnijeg prometa			
	Broj javno dostupnih punionica za vozila na električni pogon (Ol.02.11.44)	broj	-	4
	Broj prometnih nesreća (Ol.02.11.43)	broj	146 (2020.)	100,00

Posebni cilj 4.2.: Digitalizacija, suradnja i partnerstvo za razvoj sustava dobrog upravljanja

Svrha

Osnaživanje kapaciteta aktera razvoja, postizanje suradnje i partnerstva te digitalne tranzicije kroz modernizaciju i digitalizaciju javne uprave i administracije, kontinuirano educiranje i suradnju aktera te daljnji razvoj telekomunikacijske i internetske mreže

Izazov

Za kvalitetno funkcioniranje javne uprave potrebno je kontinuirano unaprjeđenje i optimiziranje poslovnih procesa, organizacije rada te uspostava suradnje i partnerstva. Stoga, analizom stanja je utvrđena potreba za modernizacijom javne uprave kao i razvoj digitalnih i pametnih rješenja koji će ubrzati proces komunikacije i upravljanja razvojem Grada Omiša te omogućiti dostupnost usluga javne uprave stanovništvu.

Analiza stanja utvrdila je priključenost kućanstava na mrežu širokopojasnu mrežu od 63 %, a podatci o maksimalnoj brzini pristupa Internetu prikazuju kako je riječ o relativno malim brzinama i sporom pristupu, a najveće brzine postizane su na području središnjeg naselja grada Omiša. S obzirom da širokopojasna infrastruktura omogućuje prijenos podataka velikim brzinama, omogućava komunikaciju, prijenos znanja i informacija te je bitan element gospodarskog razvoja, za daljnji razvoj ovog područja potrebno je osigurati i kvalitetnu mrežu, a posljedično i kvalitetnu uslugu širokopojasnog povezivanja.

Obrazloženje

Ovaj poseban cilj ostvarit će se kroz 3 mjere. Prva mjera odnosi se na postizanje učinkovite javne uprave i administracije kroz modernizaciju javne uprave korištenjem digitalnih rješenja (e-usluge), razvojem online platforme za komunikaciju s građanima (webservis za informiranje o natječajima, edukacijama, projektima i razvojnim planovima), razvojem digitalnih i pametnih rješenja (*smart city*, *smart village* rješenja, *Internet of Things*, razvoj geoinformacijskih sustava i dr.) u svrhu praćenja i potpore kvalitetnijem upravljanju prostorom. Također, bitno je kontinuirano osposobljavanje i obrazovanje javnih djelatnika u skladu s potrebama javnog upravljanja pa ova mjera podrazumijeva i to.

Drugom mjerom ostvarit će se osnaživanje kapaciteta i suradnje među svim akterima razvoja što podrazumijeva i uspostavu suradnje javnog sektora, civilnog i gospodarskog sektora, poticanje osnivanja i djelovanja udruga (posebice deficitarnih) te razvoj jedinstvenog urbanog centra za društvene sadržaje i djelovanje udruga (Centar društvenog razvoja).

S obzirom na utvrđene nedostatke širokopojasne mreže, trećom mjerom unaprijedit će se telekomunikacijska infrastruktura i povećat će se pokrivenost internetom. Ova mjera će se stoga omogućiti razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu s brzinama 30 Mbit/s i većim te omogućiti proširenje mreže za slobodni pristup internetu (hot spots).

Popis mjera i aktivnosti posebnog cilja 4.2.

MJERE	AKTIVNOSTI
4.2.1. Učinkovita javna uprava i administracija	4.2.1.1. Modernizacija javne uprave korištenjem digitalnih rješenja s ciljem pružanja visokokvalitetnih javnih e-usluga, uključujući modernizaciju opreme javnog sektora
	4.2.1.2. Razvoj online platforme za komunikaciju s građanima, uključujući izgradnju webservisa za informiranje o natječajima za subvencioniranje, financiranje, edukacijama i razvojnim planovima i projektima u provedbi
	4.2.1.3. Implementacija zelenih, digitalnih i kružnih elemenata u upravljanje razvojem
	4.2.1.4. Kontinuirano osposobljavanje i obrazovanje javnih djelatnika u skladu s potrebama javnog upravljanja
	4.2.1.5. Razvoj digitalnih <i>smart city</i> i <i>smart village</i> rješenja, uključujući <i>Internet of Things</i> , razvoj geoinformacijskih sustava i dr. u svrhu praćenja i potpore kvalitetnijem upravljanju prostorom
4.2.2. Osaživanje kapaciteta i suradnje među svim akterima razvoja	4.2.2.1. Podrška suradnji između organizacija civilnog društva i javnog i gospodarskog sektora te uspostavi platformi za umrežavanje subjekata
	4.2.2.2. Poticanje osnivanja i djelovanja udruga, posebno u sektorima koji su identificirani kao deficitarni
	4.2.2.3. Razvoj jedinstvenog urbanog centra koji bi integrirao društvene sadržaje i prostore za djelovanje udruga - Centar društvenog razvoja
4.2.3. Razvoj i unaprjeđenje telekomunikacijske infrastrukture te povećanje pokrivenosti internetom	4.2.3.1. Razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu s brzinama 30 Mbit/s i većim u cilju povećanja broja kućanstava korisnika infrastrukture za širokopojasni pristup internetu i povećanja atraktivnosti poduzetničkih zona
	4.2.3.2. Proširenje mreže za slobodni pristup internetu (hot spots)

Ključni pokazatelji ishoda

	Naziv pokazatelja	Mjerilo	Polazna vrijednost (2021.)	Ciljana vrijednost (2030.)
NRS	Strateški cilj 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva			
	DESI indeks gospodarske i društvene digitalizacije	indeks	47,60 (20. mjesto u EU-u 2020.)	Dostići prosjek EU-a
PR SDŽ	Posebni cilj 4.2. Dobro upravljanje			
	Ukupni proračunski prihodi poslovanja JLP(R)S, po stanovniku (OI.02.14.54)	HRK/st.	5.648,02 (2020.)	7.000,00
	Ugovorena sredstva fondova EU u BDP-u županije (OI.02.14.55)	%	3,67 (2018.)	7,00
PR Grada Omiša	Posebni cilj 4.2. Digitalizacija, suradnja i partnerstvo za razvoj sustava dobrog upravljanja			
	Broj novih e-usluga za građane (OI.02.7.35)	broj	-	3
	Udio kućanstava sa širokopojasnim pristupom internetu	%	63,0	90,00
	Broj udruga civilnog društva na 10.000 stanovnika (OI.02.13.30)	broj udruga/1.000 stanovnika	13,72	18

6. USKLAĐENOST S NADREĐENIM AKTIMA

Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem RH (NN 123/17) definirana je potreba za usklađenošću svih strateških dokumenta nižeg reda s nadređenim aktima strateškog planiranja, čime se Plan razvoja Grada Omiša svojim ciljevima nastoji ostvariti strateške ciljeve Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske 2030 (NN 13/21) i posebne ciljeve Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije. Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske predstavlja temeljni dokument strateškog razvoja RH kojom je definirano trinaest strateških ciljeva podijeljenih u četiri razvojna smjera čijim se ostvarenjem doprinosi viziji „Hrvatska je u 2030. godini konkurentna, inovativna i sigurna zemlja prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve“. Strateškim okvirom Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije definirana su četiri prioriteta: 1. *Konkurentno i otporno gospodarstvo*, 2. *Obrazovanje kao temeljni stup razvoja i usklađeno i perspektivno tržište rada*, 3. *Zelena i resursno učinkovita Županija održive infrastrukture*, 4. *Zdrav, aktivan i kvalitetan život stanovnika Splitsko-dalmatinske županije* kroz 14 posebnih ciljeva.

Potpuni pregled usklađenosti posebnih ciljeva strateškog okvira Grada Omiša sa posebnim, odnosno strateškim ciljevima nadređenih akata strateškog planiranja definiranim u navedenim nadređenim dokument prikazana je u tablici u nastavku (Tablica 38).

Tablica 38: Usklađenost Plana razvoja Grada Omiša za razdoblje do 2030. g. s planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.-2027. g. te Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. g.

PLAN RAZVOJA GRADA OMIŠA ZA RAZDOBLJE DO 2030.	PLAN RAZVOJA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE 2022. – 2027.	NACIONALNA RAZVOJNA STRATEGIJA RH DO 2030.
POSEBNI CILJ	POSEBNI CILJ	STRATEŠKI CILJ
1.1. Poticaj demografskoj obnovi kroz osiguravanje kvalitetnih uvjeta života i rada, osobito mladih	2.1. Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećavanje zapošljivosti; 2.2. Stvaranje suvremenog obrazovanog sustava	SC2. Obrazovani i zaposleni ljudi SC 6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji
1.2. Poboļjšani i teritorijalno uravnoteženi sustavi socijalne skrbi i zdravstva	4.1 Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovnika Splitsko-dalmatinske županije	SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život
1.3. Dostupne i kvalitetne društvene usluge za razvoj aktivne zajednice i osnaživanje društvene participacije	4.1 Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovnika Splitsko-dalmatinske županije	SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život
2.1. Stvaranje konkurentnog i učinkovitog gospodarstva, uz jačanje malog i srednjeg poduzetništva te poduzetničkog okruženja	1.1. Stvaranje konkurentnog, održivog i resursno učinkovitog gospodarstva temeljenog na znanju; 1.2. Jačanje malog i srednjeg poduzetništva i poduzetničkog okruženja	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo SC11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva SC13. Jačanje regionalne konkurentnosti
2.2. Razvoj inovativnog i diversificiranog turizma te pametnog primarnog sektora	1.3. Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma; 1.4. Razvoj održive i pametne poljoprivrede Splitsko-dalmatinske županije; 1.5. Razvoj održivog i pametnog sektora ribarstva i akvakulture	SC 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva
3.1. Zaštita i održiva valorizacija temeljnih prostornih vrijednosti	3.1. Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe	SC 7. Sigurnost za stabilan razvoj
3.2. Grad zelene, sigurne i otporne infrastrukture i održivih sustava	3.2. Održivi razvoj infrastrukturnih sustava	SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost

PLAN RAZVOJA GRADA OMIŠA ZA RAZDOBLJE DO 2030.	PLAN RAZVOJA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE 2022. – 2027.	NACIONALNA RAZVOJNA STRATEGIJA RH DO 2030.
POSEBNI CILJ	POSEBNI CILJ	STRATEŠKI CILJ
3.3. Očuvan okoliš uz učinkovitu komunalnu infrastrukturu i usluge	3.2. Održivi razvoj infrastrukturnih sustava	SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost
4.1. Održiva mobilnost u službi protočnijeg i sigurnijeg prometa	3.4. Održiva mobilnost; 3.5. Razvoj općeg prometnog sustava	SC 10. Održiva mobilnost
4.2. Digitalizacija, suradnja i partnerstvo za razvoj sustava dobrog upravljanja	4.2 Dobro upravljanje	SC 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva SC 3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom

Plan razvoja Grada Omiša do 2030. g. usklađen je i s nizom sektorskih te višesektorskih dokumenata te važećim dokumentom prostornog uređenja - Prostornim planom Grada Omiša („Službeni glasnik Grada Omiša“, broj 4/07, 8/10, 3/13, 5/15, 10/15., 15/15, 7/16 i 9/16.). Neki od akata strateškog planiranja kojima se podupire provedba strateškog okvira Plana razvoja Grada Omiša su: Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje od 2021. do 2027. godine, Strategija demografske revitalizacije Republike Hrvatske, Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine, Nacionalni plan poticanja inovacija Republike Hrvatske za razdoblje 2021.-2029., Strategija niskougljičnog razvoja Republike Hrvatske do 2030., s pogledom na 2050., Strategija razvoja poljoprivrede za razdoblje od 2020. do 2030. godine, Plan razvoja održivog turizma do 2030. g., Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2023.-2028., Nacionalni plan za digitalnu transformaciju društva i dr.

Osim sa strateškim dokumentima na nacionalnoj razini, Plan razvoja Grada Omiša do 2030. g. usklađen je i sa strateškim dokumentima donesenima na razini Europske unije, osobito s pet ciljeva regionalne i kohezijske politike Europske Unije za razdoblje 2021.-2027. godine: Pametnija Europa, Zelenija Europa bez ugljika, Povezanija Europa, Socijalna Europa te Europa bliža građanima. Tijekom definiranja ciljeva te pripadajućih mjera i aktivnosti posvećena je pažnja usklađenosti s Europskim zelenim planom tj. njegovim prioritetnim temama poput održivosti gospodarstva, zelene tranzicije sektora prometa i zgradarstva, klimatske neutralnosti i dr.

EU Teritorijalna Agenda 2030 dokument je kojim se potiče teritorijalna kohezija Europe kroz dva sveobuhvatna cilja: Pravedna Europa koja nudi budućnost svim mjestima i ljudima te Zelena Europa koja štiti zajedničke izvore prihoda i oblikuje društvenu tranziciju. Za svaki od navedenih ciljeva definirana su po tri prioriteta s kojima su usklađeni i posebni ciljevi ove Strategije kao što je prikazano u nastavku (Tablica 39).

Tablica 39: Usklađenost Plana razvoja Grada Omiša do 2030. g. s EU Teritorijalnom Agendom 2030

PLAN RAZVOJA GRADA OMIŠA	EU TERITORIJALNA AGENDA 2030
Posebni cilj	Prioritet
1.1. Poticaj demografskoj obnovi kroz osiguravanje kvalitetnih uvjeta života i rada, osobito mladih	Uravnotežena Europa - Uravnoteženiji teritorijalni razvoj utemeljen na raznolikosti Europe
1.2. Poboľjšani i teritorijalno uravnoteženi sustavi socijalne skrbi i zdravstva	Uravnotežena Europa - Uravnoteženiji teritorijalni razvoj utemeljen na raznolikosti Europe
1.3. Dostupne i kvalitetne društvene usluge za razvoj aktivne zajednice i osnaživanje društvene participacije	Funkcionalne regije - Konvergentan lokalni i regionalni razvoj, manje nejednakosti među mjestima
2.1. Stvaranje konkurentnog i učinkovitog gospodarstva, uz jačanje malog i srednjeg poduzetništva te poduzetničkog okruženja	Kružno gospodarstvo - Snažna i održiva lokalna gospodarstva u globaliziranom svijetu
2.2. Razvoj inovativnog i diversificiranog turizma te pametnog primarnog sektora	Uravnotežena Europa - Uravnoteženiji teritorijalni razvoj utemeljen na raznolikosti Europe
3.1. Zaštita i održiva valorizacija temeljnih prostornih vrijednosti	Zdrav okoliš - Zdraviji ekološki izvori prihoda, klimatski neutralni i otporni gradovi i regije Uravnotežena Europa - Uravnoteženiji teritorijalni razvoj utemeljen na raznolikosti Europe
3.2. Grad zelene, sigurne i otporne infrastrukture i održivih sustava	Zdrav okoliš - Zdraviji ekološki izvori prihoda, klimatski neutralni i otporni gradovi i regije
3.3. Očuvan okoliš uz učinkovitu komunalnu infrastrukturu i usluge	Kružno gospodarstvo - Snažna i održiva lokalna gospodarstva u globaliziranom svijetu Zdrav okoliš - Zdraviji ekološki izvori prihoda, klimatski neutralni i otporni gradovi i regije
4.1. Održiva mobilnost u službi protočnijeg i sigurnijeg prometa	Održive veze - Održiva digitalna i fizička povezanost mjesta
4.2. Digitalizacija, suradnja i partnerstvo za razvoj sustava dobrog upravljanja	Funkcionalne regije - Konvergentan lokalni i regionalni razvoj, manje nejednakosti među mjestima Održive veze - Održiva digitalna i fizička povezanost mjesta

7. RAZVOJNI PROJEKTI

7.1. Baza projekata

Tijekom procesa izrade Plana razvoja Grada Omiša prikupljene su informacije o planiranim projektima čija se provedba očekuje u narednom razdoblju 2023.-2030. g. Navedeni projekti služe kao temelj za definiranje indikativnog financijskog okvira, a nekoliko projekata izdvojeno je iz potpune baze podataka kao strateški projekti te je za njih izrađen i terminski plan provedbe.

U nastavku je prikazana baza projekata Plana razvoja Grada Omiša koju čini 17 projekata različitih razina spremnosti. Najviše projekata nalazi se u okviru prioriteta 3. *Održivo gospodarenje prirodnim resursima i poboljšanje kvalitete okoliša.*

Tablica 40. Popis projekata Grada Omiša u za razdoblje provedbe Plana razvoja, prikazano u EUR

Mjera	Naziv projekta	Provedbeni dionici	Ukupno procijenjena vrijednost u EUR (2023.-2030.)
1.1.2. Unaprjeđenje odgojno-obrazovne funkcije i kapaciteta primarnog obrazovanja	Rekonstrukcija objekta za dječji vrtić Srijane	Upravni odjel za gospodarstvo i društvene djelatnosti	796.336,85
1.3.1. Razvoj atraktivnog urbanog prostora kroz unaprjeđenje sportsko-rekreacijskih sadržaja	Izgradnja pomoćnog igrališta u sklopu Gradskog stadiona Anđelko Marušić-Ferata i izgradnja atletske staze uz postojeći središnji teren	Upravni odjel za gospodarstvo i društvene djelatnosti, Upravni odjel za komunalno-stambenu djelatnost, uređenje prostora i zaštitu okoliša	1.061.782,47
	Sanacija i uređenje Sportskog centra Punta	Upravni odjel za gospodarstvo i društvene djelatnosti, Upravni odjel za komunalno-stambenu djelatnost, uređenje prostora i zaštitu okoliša	172.539,65
	Izgradnja dužobalne biciklističke staze i šetnice Brzet-Ravnice	Upravni odjel za gospodarstvo i društvene djelatnosti, Upravni odjel za komunalno-stambenu djelatnost, uređenje prostora i zaštitu okoliša	1.990.842,13
2.1.1. Poticanje poduzetničkih pothvata	Izgradnja inkubatora za mlade poduzetnike na području Grada Omiša	Upravni odjel za gospodarstvo i društvene djelatnosti, HKG	796.336,85
	Komunalno uređenje gospodarske zone Gata i gospodarske zone Kostanje	Upravni odjel za gospodarstvo i društvene djelatnosti, Upravni odjel za komunalno-stambenu djelatnost, uređenje prostora i zaštitu okoliša	3.848.961,44
2.2.2. Stvaranje prepoznatljive turističke destinacije temeljene na lokalnim proizvodima te inovativnim selektivnim oblicima turizma	Uređenje pješačke trim staze od Omiša do Radmanovih mlinica	Upravni odjel za gospodarstvo i društvene djelatnosti, TZ	3.450.793,02
3.1.1.1. Održiva valorizacija kulturne i prirodne baštine u svrhu očuvanja i razvoja turističke ponude	Rekonstrukcija tvrđave Peovica (Mirabela)	Upravni odjel za gospodarstvo i društvene djelatnosti	3.583.515,83
3.2.1. Povećanje otpornosti na klimatske promjene i rizike uz unaprjeđenje sustava zaštite i spašavanja	Sanacija stijenske mase iznad naselja Omiš	Upravni odjel za komunalno-stambenu djelatnost, uređenje prostora i zaštitu okoliša	2.654.456,17

3.2.3. Prenamjena brownfield područja	Izgradnja nove zgrade gradske uprave s javnim sadržajima	Upravni odjel za gospodarstvo i društvene djelatnosti, Upravni odjel za komunalno-stambenu djelatnost, uređenje prostora i zaštitu okoliša	6.636.140,42
3.3.1. Razvoj i unaprjeđenje učinkovitog i održivog sustava opskrbe energije	Modernizacija javne rasvjete	Upravni odjel za komunalno-stambenu djelatnost, uređenje prostora i zaštitu okoliša	1.459.950,89
3.3.2. Razvoj i unaprjeđenje sustava vodoopskrbe i odvodnje	Izgradnja objekata odvodnje otpadnih voda i poboljšanja komponente vodoopskrbe unutar aglomeracije Omiš	Upravni odjel za komunalno-stambenu djelatnost, uređenje prostora i zaštitu okoliša, Vodovod d.o.o. Omiš	4.114.407,06
3.3.3. Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom	Izgradnja građevinskog reciklažnog dvorišta	Upravni odjel za komunalno-stambenu djelatnost, uređenje prostora i zaštitu okoliša, Peovica d.o.o.	1.327.228,08
	Izgradnja kompostane	Upravni odjel za komunalno-stambenu djelatnost, uređenje prostora i zaštitu okoliša, Peovica d.o.o.	895.878,96
4.1.1. Unaprjeđenje prometne povezanosti cestovnom mrežom, uključujući sustav za upravljanje i sigurnost u prometu	Spajanje Ulice fra Stjepana Vrlića s Državnom cestom D8	Upravni odjel za komunalno-stambenu djelatnost, uređenje prostora i zaštitu okoliša	1.327.228,08
4.1.2. Unaprjeđenje sustava javnog gradskog i prigradskog prijevoza i jačanje multimodalne funkcije	Uređenje vezova za brodove na ušću rijeke Cetine	Upravni odjel za komunalno-stambenu djelatnost, uređenje prostora i zaštitu okoliša	3.981.684,25
	Uređenje javnog parkinga Omiš - istok	Upravni odjel za komunalno-stambenu djelatnost, uređenje prostora i zaštitu okoliša	2.654.456,17
UKUPNO - PROJEKTI			40.752.538,32

7.2. Terminski plan provedbe strateških projekata

[u pripremi]

8. INDIKATIVAN FINACIJSKI OKVIR

Indikativni financijski okvir prikazuje predviđena sredstva potrebna za ostvarenje posebnih ciljeva unutar provedbenog razdoblja 2023.-2030. g., kao i mogućih planiranih izvora financiranja ciljeva. Nadalje, indikativan financijski plan prikazuje i alokaciju troškova za utvrđene projekte u cijelom razdoblju provedbe Plana. Kroz indikativni financijski plan, najveći iznos sredstava usmjeren je prema prioritetu 3. *Održivo gospodarenje prirodnim resursima i poboljšanje kvalitete okoliša* što je u skladu s utvrđenom vizijom Grada Omiša, a to je Grad prostorne raznolikosti te očuvanih resursa.

Detaljniji pregled alokacija po godinama i izvorima financiranja na razini posebnih ciljeva prikazan je u tablicama u prilogu (Tablica 43 i Tablica 44), a potpuni indikativni financijski okvir definiran je kroz zaseban dokument Akcijski plan. Ukoliko se ukaže potreba za prilagodbom Akcijskog plana, indikativan financijski okvir moguće je ažurirati na godišnjoj razini u skladu s mogućnostima lokalnog proračuna i ostalim dostupnim izvorima financiranja te u skladu s rezultatima procesa praćenja i provedbe Plana razvoja Grada Omiša.

Tablica 41. Sažeti prikaz indikativnog financijskog okvira

R.br.	Naziv prioriteta i posebnih ciljeva	Ukupno procijenjena vrijednost EUR (2023.-2030.)
1.	Povećanje kvalitete života	33.528.501,10
1.1.	Poticaj demografskoj obnovi kroz osiguravanje kvalitetnih uvjeta života i rada, osobito mladih	11.491.836,85
1.2.	Poboljšani i teritorijalno uravnoteženi sustavi socijalne skrbi i zdravstva	4.660.000,00
1.3.	Dostupne i kvalitetne društvene usluge za razvoj aktivne zajednice i osnaživanje društvene participacije	17.376.664,25
2.	Otpornim i inovativnim gospodarstvom do održivog modela napretka	30.307.591,31
2.1.	Stvaranje konkurentnog i učinkovitog gospodarstva, uz jačanje malog i srednjeg poduzetništva te poduzetničkog okruženja	10.307.298,29
2.2.	Razvoj inovativnog i diversificiranog turizma te pametnog primarnog sektora	20.000.293,02
3.	Održivo gospodarenje prirodnim resursima i poboljšanje kvalitete okoliša	84.487.977,41
3.1.	Zaštita i održiva valorizacija temeljnih prostornih vrijednosti	10.815.165,83
3.2.	Grad zelene, sigurne i otporne infrastrukture i održivih sustava	38.393.596,59
3.3.	Očuvanje okoliša uz učinkovitu komunalnu infrastrukturu i usluge	35.279.214,99
4.	Povezivanjem i pametnim rješenjima do umrežavanja i razvoja	35.820.838,50
4.1.	Održiva mobilnost u službi protočnijeg i sigurnijeg prometa	32.651.038,50
4.2.	Digitalizacija, suradnja i partnerstvo za razvoj sustava dobrog upravljanja	3.169.800,00
UKUPNO:		184.144.908,32

9. OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE

Praćenje provedbe Plana razvoja Grada Omiša uključuje aktivnosti prikupljanja, obrade, analize i usporedbe pokazatelja kojima se prati uspješnosti provedbe Plana. Takav proces formiran je Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17) i vezanim zakonskim aktima. Proces praćenja i izvještavanja o provedbi Plana razvoja temelji se na pokazateljima Biblioteke pokazatelja koju vodi Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU. U okviru razrade strateškog okvira, osim samih pokazatelja iz Biblioteke, za pojedine posebne ciljeve utvrđeni su dodatni pokazatelji koji pomažu preciznijem praćenju provedbe Plana. Sukladno zakonskom okviru, Grad Omiš dužan je na godišnjoj razini tijekom faze provedbe Plana izrađivati izvješća o provedbi. Izvješća evaluiraju doprinos ostvarenju pokazatelja, tj. procjenjuju ostvarenje navedenih pokazatelja. Lokalni koordinator tako jednom godišnje obavještava regionalnog koordinatora i provedbi akta strateškog planiranja. Nakon predaje Izvješća, Grad Omiš će na svojim web stranicama objaviti Izvješće kako bi ono bilo javno dostupno. Temeljem izvješća o provedbi, moguće su prilagodbe provedbenog (akcijskog) plana kako bi se osigurala uspješnija provedba dokumenta, a u skladu s mogućnostima financiranja pojedinih posebnih ciljeva, mjera i aktivnosti.

Uz proces praćenja, važan alat čini vrednovanje Plana razvoja. Sukladno zakonskom okviru, svi akti strateškog planiranja moraju proći kroz postupak vrednovanja tijekom izrade, tijekom provedbe te nakon provedbe. Postupak prethodnog vrednovanja provodi se tijekom izrade te se rezultati integriraju u Plan radi usklađivanja s relevantnim zahtjevima. Vrednovanje tijekom provedbe organizira se radi identifikacije nedostataka i prepreka u provedbi te radi pravovremene prilagodbe pristupa realizaciji Plana. Nakon završetka provedbe dokumenta, provodi se proces vrednovanja nakon provedbe. Takav proces sažeto ponavlja i ocjenjuje cjelokupan utjecaj, odnosno učinak Plana te njegovu djelotvornost i učinkovitost. Poželjno je tijekom ove faze utvrditi prijedloge za unaprjeđenje budućih akata strateškog planiranja, odnosno za planove razvoja koji će se provoditi za sljedeća financijska razdoblja. Rezultati takvog vrednovanja očekuju se tijekom 2031. godine. Svi navedeni postupci i metodologija uređeni su Pravilnikom o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnoga razvoja (NN 121/15) te Pravilnikom o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/19). Rezultati procesa biti će objavljeni na web stranicama Grada Omiša.

10. OPIS PARTICIPATIVNOG PROCESA

Partnerstvo je Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17) određeno kao jedno od načela strateškog planiranja. Time se tijelo zaduženo za izradu i provedbu akata strateškog planiranja obvezuje na partnerstvo s glavnim dionicima i nadležnim tijelima jedinica lokalne samouprave, uz uključivanje akademske i znanstvene zajednice, gospodarskih udruženja i socijalnih partnera, organizacija civilnoga društva te zainteresirane javnosti.

Fokus grupe održane u sklopu izrade Plana razvoja Grada Omiša omogućile su uključivanje ključnih dionika koji su kroz otvorenu raspravu pružili uvid u stvarne izazove i potrebe u prostoru i društvu te doprinijeli kvaliteti izrade Plana. Kvalitativni podatci prikupljeni na takav način iskorišteni su kako bi se izradila potpuna analiza stanja i trendova koja uz navedeno sadrži i kvantitativne i druge službene podatke, a koji se međusobno upotpunjuju. Dionici su osim identifikacije temeljnih problema i izazova vezanih uz područje Grada Omiša i njegov razvoj također imali mogućnost predlagati modele budućeg strateškog razvoja i ukazati na projekte od strateške važnosti za razvoj. Rezultati su potom obrađeni i korišteni za izradu cjelovite analize stanja te pripremu SWOT analize, kao inputa za razvoj i definiranje strateškog okvira. Tri radionice s fokus grupama provedene su uživo u listopadu 2022. g., podijeljene na tri tematske cjeline: razvoj društva (s tri podteme koje su zasebno obrađene kroz diskusiju sudionika: razvoj obrazovanja; razvoj kulture; razvoj zdravstva, socijalne skrbi i sporta), razvoj gospodarstva, održivost prostora, a u svakoj grupi sudjelovali su relevantni dionici iz određenih sektora. Kako bi dionici mogli nadopuniti informacije dane za vrijeme održavanja radionica, u razdoblju nakon održavanja radionica otvorena je i opcija online davanja prijedloga te su dionici mogli svoje prijedloge razvoja Grada Omiša dostaviti i putem internetskog obrasca.

Tablica 42: Održane radionice (fokus grupe)

FOKUS GRUPA	TERMIN I BROJ SUDIONIKA	SAŽETAK TEMA
Fokus grupa 1: Razvoj društva	21. listopada 2022. g. (26 sudionika)	Identifikacija izazova, potreba i potencijala (SWOT input) u segmentu odgoja i obrazovanja, srednjeg i visokog školstva, cjeloživotnog obrazovanja i dr.
FG1.1: Razvoj obrazovanja		
FG1.2: Razvoj kulture		Identifikacija izazova, potreba i potencijala (SWOT input) u segmentu kulture, umjetničkog stvaralaštva, kulturne baštine, izgradnja, rekonstrukcija, adaptacija kulturne infrastrukture i dr.
FG1.3: Razvoj zdravstva, socijalne skrbi i sporta		Identifikacija izazova, potreba i potencijala (SWOT input) u segmentu zdravstva, socijalnih pitanja i skrbi, usluga i infrastrukture, sporta i rekreacije i dr.
Fokus grupa 2: Razvoj gospodarstva	21. listopada 2022. g. (15 sudionika)	Identifikacija izazova, potreba i potencijala (SWOT input) u segmentu poslovnog okruženja i poduzetništva, potporne poslovne infrastrukture, obrtništva, tržišta rada, turizma, industrije, poljoprivrede i drugih gospodarskih grana i dr.
Fokus grupa 3: Održivost prostora	21. listopada 2022. g.	Identifikacija izazova, potreba i potencijala (SWOT input) u segmentu komunalne

FOKUS GRUPA	TERMIN I BROJ SUDIONIKA	SAŽETAK TEMA
	(17 sudionika)	infrastrukture, prometa, javnog prijevoza, mobilnosti, zaštite okoliša i prirode, javnog urbanog prostora i dr.

Slika 35: Detalj s provedenih participativnih radionica

11. LITERATURA I IZVORI

- Analiza stanja, plan s financijskim planom i smjernice za organizaciju i razvoj sustava civilne zaštite na području Grada Omiša 2022.g. – 2025.g., 2021
- Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku, 2018, Državni zavod za statistiku
- Centar za socijalnu skrb Omiš, 2021: O nama, <https://www.czss-omis.hr/o-nama/> (4.11.2021.)
- Državni hidrometeorološki zavod – DHMZ, 2022: Buduće klimatske promjene, https://meteo.hr/klima.php?section=klima_modeli¶m=klima_promjene (22.11.2022.)
- Dječji vrtić Omiš, 2021: Godišnji plan i program rada vrtića za 2021./22. pedagošku godinu, Omiš
- Dječji vrtić Omiš, 2021a: Naši vrtići, <http://www.vrtic-omis.hr/index.php/home/naivrtici> (4.11.2021.)
- Gradovi u statistici, 2021, Državni zavod za statistiku (DZS)
- Grad Omiš, 2015: Prostorni planovi uređenja Grada Omiša, <http://www.omis.hr/Komunalnuposlovi/Prostornoplanskadok/tabid/75/Default.aspx> (17.11.2022.)
- Grad Omiš, 2019: Odluka o komunalnoj infrastrukturi Grada Omiša i njezinom pravnom statusu, <http://www.omis.hr/2019pdf/gv21/ad07.pdf> (22.11.2022.)
- Grad Omiš, 2018: Strategija razvoja Grada Omiša do 2020. – Cjelovita analiza stanja, Omiš
- Grad Omiš, 2021: Web stranice Grada, <http://www.omis.hr/Naslovnica/tabid/54/Default.aspx> (21.12.2021.)
- Grad Omiš, 2021a: Program javnih potreba u području kulture za Grad Omiš u 2021. g., Omiš
- Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (HZZO), 2021: Ugovoreni sadržaji zdravstvene zaštite u RH, <https://hzzo.hr/zdravstvena-zastita/zdravstvena-zastita-pokrivena-obveznim-zdravstvenim-osiguranjem/ugovoreni> (22.12.2021.)
- MINGOR, 2022: Bioportal GIS, <https://www.bioportal.hr/gis/> (17.11.2022.)
- More i krš, 2022: Zaštićene prirodne vrijednosti, <https://moreikrs.hr/> (17.11.2022.)
- Nejašmić, I., 2005. Demogeografija: stanovništvo u prostornim odnosima i procesima. Školska knjiga: Zagreb
- Osnovna škola 1. listopada 1942, 2021: Godišnji plan i program rada škole za šk. god. 2021./2022., Omiš
- OŠ Gornja Poljica, 2021: Godišnji plan i program rada škole za šk. god. 2021./2022., Omiš
- Osnovna škola Josip Pupačić, 2021: Godišnji plan i program rada škole za šk. god. 2021./2022., Omiš
- Procjena ugroženosti od požara za Grad Omiš, 2020
- Procjena rizika od velikih nesreća za Grad Omiš, 2021
- Plan djelovanja civilne zaštite Grada Omiša 2021
- Plan djelovanja u području prirodnih nepogoda za Grad Omiš, 2022
- Popis stanovništva, 2001, Državni zavod za statistiku (DZS)
- Popis stanovništva 2011, Državni zavod za statistiku (DZS)
- Pučko otvoreno učilište Žižić, 2021: Web stranice POU-a, <https://zizic.hr/> (27.12.2021.)
- Registar kulturnih dobara, 2021: Kulturna dobra u Omišu, <https://registar.kulturnadobra.hr/#/> (22.12.2021.)
- Registar udruga, 2021: <https://registri.uprava.hr/#!udruga> (22.12.2021.)
- Slobodna Dalmacija, 2019: Prenamjena zgrade tvornice Cetina u hotel, <https://slobodnadalmacija.hr/dalmacija/nema-vise-omiljene-manistre-iz-omisa-tvornica-39-cetine-39-postaje-hotel-proizvodnja-seli-na-sjever-hrvatske-605201> (20.12.2022.)
- Splitsko-dalmatinska županija, 2020: Izvješće Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Splitsko-dalmatinske županije „More i krš“ o ostvarivanju godišnjeg Programa zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja zaštićenog područja za 2019. godinu, s Prijedlogom zaključka o prihvaćanju, file:///C:/Users/Urbanex001/Downloads/7.Izvje%C5%A1%C4%87e%20Javne%20ustanove%20za%20upravljanje%20za%C5%A1ti%C4%87enim%20dijelovima%20prirode%20na%20podru%C4%8Dju%20SD%C5%BD%20More%20i%20kr%C5%A1%20za%202019.pdf (17.11.2022.)
- Srednja škola „Jure Kaštelan“, 2021: Godišnji plan i program rada škole za šk. god. 2021./2022., Omiš
- Vrijednosti indeksa razvijenosti, 2018, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
- Narodne novine: Zakon o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19)
- Narodne novine: Zakon o proglašenju Parka prirode Dinara (NN 14/21)
- Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, 144/20)

Nepublicirani izvori:

Centar za kulturu, 2021: Broj posjetitelja kulturnih manifestacija i ustanova

Centar za socijalnu skrb, 2021a: Pružene pomoći socijalne skrbi od strane države na području djelovanja Centra za socijalnu skrb Omiš

Festival dalmatinskih klapa, 2021: Broj posjetitelja kulturnih manifestacija

Gradska knjižnica Omiš, 2021: Broj uplaćenih članarina

Grad Omiš, 2021b: Polaznici dječjih vrtića i srednje škole po godinama u Gradu Omišu

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, 2021: Osiguranici prema spolu i djelatnosti po mjesecima u Gradu Omišu

NAČERT

12. PRILOZI

Tablica 43. Sažeti prikaz indikativnog financijskog okvira po posebnim ciljevima i godinama provedbe dokumenta

R.br.	Naziv prioriteta i posebnih ciljeva	Ukupno procijenjena vrijednost EUR (2023.-2030.)	Iznos sredstava 2023.	Iznos sredstava 2024.	Iznos sredstava 2025.	Iznos sredstava 2026.	Iznos sredstava 2027.	Iznos sredstava 2028.	Iznos sredstava 2029.	Iznos sredstava 2030.
1.	Povećanje kvalitete života	33.528.501,10	2.836.173,70	2.886.445,80	3.048.168,43	5.145.713,17	4.261.000,00	4.715.250,00	4.908.500,00	5.727.250,00
1.1.	Poticađ demografskoj obnovi kroz osiguranje kvalitetnih uvjeta života i rada, osobito mladih	11.491.836,85	892.302,11	999.784,74	1.048.500,00	1.356.750,00	1.585.000,00	1.851.250,00	1.755.000,00	2.003.250,00
projekt	Rekonstrukcija objekta za dječji vrtić Srijane	796.336,85	477.802,11	318.534,74	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.	Poboljšani i teritorijalno uravnoteženi sustavi socijalne skrbi i zdravstva	4.660.000,00	258.500,00	429.500,00	441.500,00	514.000,00	616.000,00	696.000,00	745.500,00	959.000,00
1.3.	Dostupne i kvalitetne društvene usluge za razvoj aktivne zajednice i osnaživanje društvene participacije	17.376.664,25	1.685.371,59	1.457.161,06	1.558.168,43	3.274.963,17	2.060.000,00	2.168.000,00	2.408.000,00	2.765.000,00
projekt	Izgradnja pomoćnog igrališta u sklopu Gradskog stadiona Anđelko Marušić-Ferata i izgradnja atletske staze uz postojeći središnji teren	1.061.782,47	743.247,73	318.534,74	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
projekt	Sanacija i uređenje Sportskog centra Punta	172.539,65	172.539,65	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
projekt	Izgradnja dužobalne biciklističke staze i šetnice Brzet-Ravnice	1.990.842,13	199.084,21	298.626,32	398.168,43	1.094.963,17	0,00	0,00	0,00	0,00
2.	Otpornim i inovativnim gospodarstvom do održivog modela napretka	30.307.591,31	1.021.121,41	1.821.742,82	2.377.690,89	7.440.036,20	3.303.000,00	4.016.500,00	4.744.000,00	5.583.500,00
2.1.	Stvaranje konkurentnog i učinkovitog gospodarstva, uz jačanje malog i srednjeg poduzetništva te poduzetničkog okruženja	10.307.298,29	651.581,76	965.663,51	1.207.611,59	3.695.441,43	837.500,00	854.500,00	984.000,00	1.111.000,00
projekt	Izgradnja inkubatora za mlade poduzetnike na području Grada Omiša	796.336,85	79.633,69	159.267,37	159.267,37	398.168,43	0,00	0,00	0,00	0,00
projekt	Komunalno uređenje gospodarske zone Gata i gospodarske zone Kostanje	3.848.961,44	192.448,07	384.896,14	577.344,22	2.694.273,01	0,00	0,00	0,00	0,00
2.2.	Razvoj inovativnog i diversificiranog turizma te pametnog primarnog sektora	20.000.293,02	369.539,65	856.079,30	1.170.079,30	3.744.594,77	2.465.500,00	3.162.000,00	3.760.000,00	4.472.500,00
projekt	Uređenje pješačke trim staze od Omiša do Radmanovih mlinica	3.450.793,02	172.539,65	345.079,30	345.079,30	2.588.094,77	0,00	0,00	0,00	0,00
3.	Održivo gospodarenje prirodnim resursima i poboljšanje kvalitete okoliša	84.487.977,41	4.081.969,33	6.166.246,88	11.013.425,34	13.054.335,86	10.779.000,00	11.815.000,00	13.428.500,00	14.149.500,00
3.1.	Zaštita i održiva valorizacija temeljnih prostornih vrijednosti	10.815.165,83	474.801,58	513.375,79	703.527,37	2.741.461,08	1.329.000,00	1.450.000,00	1.741.000,00	1.862.000,00
projekt	Rekonstrukcija tvrđave Peovica (Mirabela)	3.583.515,83	358.351,58	179.175,79	537.527,37	2.508.461,08	0,00	0,00	0,00	0,00
3.2.	Grad zelene, sigurne i otporne infrastrukture i održivih sustava	38.393.596,59	1.369.017,55	2.207.403,88	7.161.061,12	4.506.114,04	5.087.500,00	5.407.500,00	6.227.500,00	6.427.500,00
projekt	Sanacija stijenske mase iznad naselja Omiš	2.654.456,17	663.614,04	663.614,04	663.614,04	663.614,04	0,00	0,00	0,00	0,00
projekt	Izgradnja nove zgrade gradske uprave s javnim sadržajima	6.636.140,42	165.903,51	842.789,83	5.627.447,08	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.3.	Očuvanje okoliša uz učinkovitu komunalnu infrastrukturu i usluge	35.279.214,99	2.238.150,19	3.445.467,22	3.148.836,85	5.806.760,73	4.362.500,00	4.957.500,00	5.460.000,00	5.860.000,00

R.br.	Naziv prioriteta i posebnih ciljeva	Ukupno procijenjena vrijednost EUR (2023.-2030.)	Iznos sredstava 2023.	Iznos sredstava 2024.	Iznos sredstava 2025.	Iznos sredstava 2026.	Iznos sredstava 2027.	Iznos sredstava 2028.	Iznos sredstava 2029.	Iznos sredstava 2030.
projekt	Modernizacija javne rasvjete	1.459.950,89	656.977,90	802.972,99	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
projekt	Izgradnja objekata odvodnje otpadnih voda i poboljšanja komponente vodoopskrbe unutar aglomeracije Omiš	4.114.407,06	205.720,35	411.440,71	617.161,06	2.880.084,94	0,00	0,00	0,00	0,00
projekt	Izgradnja građevinskog reciklažnog dvorišta	1.327.228,08	663.614,04	663.614,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
projekt	Izgradnja kompostane	895.878,96	89.587,90	447.939,48	179.175,79	179.175,79	0,00	0,00	0,00	0,00
4.	Povezivanjem i pametnim rješenjima do umrežavanja i razvoja	35.820.838,50	3.007.886,14	6.581.524,91	11.006.000,72	2.777.792,23	2.902.767,50	3.039.367,00	3.195.000,00	3.310.500,00
4.1.	Održiva mobilnost u službi protočnijeg i sigurnijeg prometa	32.651.038,50	2.848.886,14	6.296.024,91	10.645.000,72	2.378.692,23	2.528.167,50	2.569.267,00	2.640.000,00	2.745.000,00
projekt	Spajanje Ulice fra Stjepana Vrtića s Državnom cestom D8	1.327.228,08	265.445,62	265.445,62	265.445,62	530.891,23	0,00	0,00	0,00	0,00
projekt	Uređenje vezova za brodove na ušću rijeke Cetine	3.981.684,25	199.084,21	199.084,21	3.583.515,83	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
projekt	Uređenje javnog parkinga Omiš - istok	2.654.456,17	132.722,81	1.327.228,09	1.194.505,28	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.2.	Digitalizacija, suradnja i partnerstvo za razvoj sustava dobrog upravljanja	3.169.800,00	159.000,00	285.500,00	361.000,00	399.100,00	374.600,00	470.100,00	555.000,00	565.500,00
UKUPNO:		184.144.908,32	10.947.150,57	17.455.960,41	27.445.285,38	28.417.877,46	21.245.767,50	23.586.117,00	26.276.000,00	28.770.750,00

Tablica 44. Sažeti prikaz indikativnog financijskog okvira po posebnim ciljevima i potencijalnim izvorima financiranja

R.br.	Naziv prioriteta i posebnih ciljeva	Procjena sredstava za provedbu skupine mjera (2023.-2030.)						
		Državni proračun	Županijski proračun	Lokalni proračun	Pomoći Europske unije	Javna poduzeća	Ostali izvori	Sveukupno
1.	Povećanje kvalitete života	1.212.859,74	935.803,25	6.713.427,03	23.927.636,08	17.600,00	721.175,00	33.528.501,10
1.1.	Poticaj demografskoj obnovi kroz osiguravanje kvalitetnih uvjeta života i rada, osobito mladih	443.125,00	574.125,00	2.434.875,53	7.840.686,32	17.600,00	181.425,00	11.491.836,85
projekt	Rekonstrukcija objekta za dječji vrtić Srijane	0,00	0,00	119.450,53	676.886,32	0,00	0,00	796.336,85
1.2.	Poboljšani i teritorijalno uravnoteženi sustavi socijalne skrbi i zdravstva	386.700,00	191.000,00	728.325,00	3.091.725,00	0,00	262.250,00	4.660.000,00
1.3.	Dostupne i kvalitetne društvene usluge za razvoj aktivne zajednice i osnaživanje društvene participacije	383.034,74	170.678,25	3.550.226,51	12.995.224,76	0,00	277.500,00	17.376.664,25
projekt	Izgradnja pomoćnog igrališta u sklopu Gradskog stadiona Anđelko Marušić-Ferata i izgradnja atletske staze uz postojeći središnji teren	318.534,74	106.178,25	212.356,49	424.712,99	0,00	0,00	1.061.782,47
projekt	Sanacija i uređenje Sportskog centra Punta	0,00	0,00	6.901,59	165.638,06	0,00	0,00	172.539,65
projekt	Izgradnja dužobalne biciklističke staze i šetnice Brzet-Ravnice	0,00	0,00	398.168,43	1.592.673,70	0,00	0,00	1.990.842,13
2.	Otpornim i inovativnim gospodarstvom do održivog modela napretka	339.900,00	668.850,00	7.437.247,56	20.465.643,75	171.000,00	1.224.950,00	30.307.591,31
2.1.	Stvaranje konkurentnog i učinkovitog gospodarstva, uz jačanje malog i srednjeg poduzetništva te poduzetničkog okruženja	94.500,00	194.000,00	2.336.988,96	7.376.809,33	149.500,00	155.500,00	10.307.298,29
projekt	Izgradnja inkubatora za mlade poduzetnike na području Grada Omiša	0,00	0,00	119.450,53	676.886,32	0,00	0,00	796.336,85
projekt	Komunalno uređenje gospodarske zone Gata i gospodarske zone Kostanje	0,00	0,00	1.154.688,43	2.694.273,01	0,00	0,00	3.848.961,44
2.2.	Razvoj inovativnog i diversificiranog turizma te pametnog primarnog sektora	245.400,00	474.850,00	5.100.258,60	13.088.834,42	21.500,00	1.069.450,00	20.000.293,02

projekt	Uređenje pješačke trim staze od Omiša do Radmanovih mlinica	0,00	0,00	690.158,60	2.760.634,42	0,00	0,00	3.450.793,02
3.	Održivo gospodarenje prirodnim resursima i poboljšanje kvalitete okoliša	1.764.728,60	1.235.391,23	12.579.961,46	50.956.026,11	2.640.850,00	438.520,00	84.487.977,41
3.1.	Zaštita i održiva valorizacija temeljnih prostornih vrijednosti	480.000,00	504.500,00	2.118.717,37	7.508.678,46	65.150,00	138.120,00	10.815.165,83
projekt	Rekonstrukcija tvrđave Peovica (Mirabela)	0,00	0,00	537.527,37	3.045.988,46	0,00	0,00	3.583.515,83
3.2.	Grad zelene, sigurne i otporne infrastrukture i održivih sustava	100.000,00	730.891,23	6.339.525,04	15.892.430,32	172.250,00	286.000,00	38.393.596,59
projekt	Sanacija stijenske mase iznad naselja Omiš	0,00	530.891,23	2.123.564,94	0,00	0,00	0,00	2.654.456,17
projekt	Izgradnja nove zgrade gradske uprave s javnim sadržajima	0,00	0,00	1.659.035,11	4.977.105,32	0,00	0,00	6.636.140,42
3.3.	Očuvanje okoliša uz učinkovitu komunalnu infrastrukturu i usluge	1.184.728,60	0,00	4.121.719,05	27.554.917,34	2.403.450,00	14.400,00	35.279.214,99
projekt	Modernizacija javne rasvjete	0,00	0,00	145.995,09	1.313.955,80	0,00	0,00	1.459.950,89
projekt	Izgradnja objekata odvodnje otpadnih voda i poboljšanja komponente vodoopskrbe unutar aglomeracije Omiš	411.440,71	0,00	822.881,41	2.880.084,94	0,00	0,00	4.114.407,06
projekt	Izgradnja građevinskog reciklažnog dvorišta	0,00	0,00	132.722,81	1.194.505,27	0,00	0,00	1.327.228,08
projekt	Izgradnja kompostane	89.587,90	0,00	223.969,74	582.321,32	0,00	0,00	895.878,96
4.	Povezivanjem i pametnim rješenjima do umrežavanja i razvoja	1.217.815,00	1.052.301,85	6.713.074,04	25.663.165,61	1.050.367,00	124.115,00	35.820.838,50
4.1.	Održiva mobilnost u službi protočnijeg i sigurnijeg prometa	1.157.800,00	1.028.336,85	5.853.064,04	23.541.570,61	978.267,00	92.000,00	32.651.038,50
projekt	Spajanje Ulice fra Stjepana Vrljića s Državnom cestom D8	0,00	0,00	650.341,76	676.886,32	0,00	0,00	1.327.228,08
projekt	Uređenje vezova za brodove na ušću rijeke Cetine	0,00	796.336,85	398.168,43	2.787.178,98	0,00	0,00	3.981.684,25
projekt	Uređenje javnog parkinaga Omiš - istok	0,00	0,00	796.336,85	1.858.119,32	0,00	0,00	2.654.456,17
4.2.	Digitalizacija, suradnja i partnerstvo za razvoj sustava dobrog upravljanja	60.015,00	23.965,00	860.010,00	2.121.595,00	72.100,00	32.115,00	3.169.800,00
UKUPNO:		4.535.303,34	3.892.346,33	33.443.710,10	121.012.471,55	3.879.817,00	2.508.760,00	184.144.908,32